

Τ.Ε.Ι. Π Α Τ Ρ Α Σ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Θ Ε Μ Α

" Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟ -
ΜΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΤΗΝ Ε.Ο.Κ. "

Πτυχιακή εργασία
των σπουδαστριών:
ΜΠΕΡΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΜΑΡΚΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΣ

Υπεύθυνη Καθηγήτρια:
ΠΗΤΤΑ ΜΑΡΙΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

513

Π ε ρ ι ε χ ό μ ε ν α

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

	Σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
- Τι είναι η αγροτική οικονομία	1
- Τα προβλήματα της αγροτικής οικονομίας	1
- Βασικοί κλάδοι	2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. Η ΖΩΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1.1 Η σχετική θέση της αγροτικής οικονομίας στην εθνική οικονομία	3
2.1.2 Ποσοτικά κριτήρια που δείχνουν τη σχετική θέση της αγροτικής οικονομίας στην εθνική οικονομία	5
2.1.3 Ο κλάδος της αγροτικής παραγωγής και οι άλλοι κλάδοι παραγωγής	6
2.1.4 Η αγροτική οικονομία στα πλαίσια της εθνικής οικονομίας	9
2.1.5 Η Ελληνική αγροτική οικονομία στα πλαίσια της αγροτικής οικονομίας της ΕΟΚ	13
2.2 Η οικονομική - κοινωνική και πολιτική σημασία της αγροτικής οικονομίας	
2.2.1 Η οικονομική σημασία της αγροτικής οικονομίας	14
2.2.2 Η κοινωνική σημασία της αγροτικής οικονομίας	16
2.2.3 Η πολιτική σημασία της αγροτικής οικονομίας	17
2.3 Τα συστήματα της αγροτικής οικονομίας	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

3.1 Αγροτική ανάπτυξη ως γενικά επιθυμητή επιδίωξη	24
3.2 Τα τέσσερα στάδια στην ιστορική εξέλιξη της αγροτικής οικονομίας και ορισμένες διαρθρωτικές αλλαγές κατά την ανάπτυξή της	25
3.3 Οι παράγοντες που προκαλούν την αγροτική ανάπτυξη	32

3.4	Η θέση της αγροτικής οικονομίας στην μελλοντική ανάπτυξη της χώρας μας και η ένταξη στην ΕΟΚ	36
3.5	Το οικονομικό αποτέλεσμα της αγροτικής δραστηριότητας	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4.1.1	Τι είναι αγροτική πολιτική	41
4.1.2	Ποιοί λόγοι επιβάλλουν την άσκηση αγροτικής πολιτικής	41
4.1.3	Οι φορείς της αγροτικής πολιτικής	44
4.2	Σκοποί - μέσα και το πρόγραμμα της αγροτικής πολιτικής	
4.2.1	Τα προβλήματα της αγροτικής οικονομίας και η αντιμετώπισή τους από την αγροτική πολιτική	47
4.2.2	Το "αγροτικό πρόβλημα" τα αίτια και οι συνέπειές του	48
4.2.3	Σκοποί της αγροτικής πολιτικής	52
4.2.4	Τα μέσα και οι μέθοδοι δράσης της αγροτικής πολιτικής	58
4.2.5	Το πρόγραμμα για την αγροτική οικονομία	68
4.2.6	Η κοινή οργάνωση αγορών κατά προϊόντα	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	90
5.1.1	Η γεωργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας	90
5.2	Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	91
5.3	Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	94
5.4	ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ	97
5.5	Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	99
5.6	ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ - ΤΟ ΕΓΤΤΕ	103

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1	Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της οικονομίας της Ελλάδας και ειδικότερα της αγροτικής οικονομίας από την ένταξή μας στην ΕΟΚ	107
-----	--	-----

6.2	Η Κοινή αγροτική πολιτική της ΕΟΚ	109
6.2.1	Ο σκοπός της κοινής αγροτικής πολιτικής	109
6.2.2	Η εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής στη χώρα μας, (οι επιπτώσεις από την εφαρμογή της ΚΑΠ)	110
6.2.3	Ευρωπαϊκό Αγροτικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων	112
6.2.4	Άλλα όργανα της κοινής αγροτικής πολιτικής	114
6.3	Επιτεύγματα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής	116
6.3.1	Εξειδίκευση της παραγωγής	116
6.3.2	Αύξηση παραγωγικότητας της αγροτικής εργασίας	117
6.3.3	Βελτίωση των αγροτικών διαρθρώσεων	117
6.3.4	Οι επιπτώσεις της ένταξης πάνω στο γεωργικό εμπορικό ισοζύγιο	119
6.3.5	Τα προβλήματα των κοινοτικών πλεονασμάτων και η ελληνική ένταξη	123

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΓΓΥ- ΗΣΕΩΝ (FEOGA)

7.1.1	Οι λόγοι που επέβαλαν τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (FEOGA)	128
7.1.2	Σημασία του FEOGA	129
7.1.3	Προϋπολογισμός του FEOGA και ο ρόλος του	131
7.2	ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	
7.2.1	Ελληνική γεωργία και κοινή οργάνωσή των αγορών	136
7.2.2	Ελληνική γεωργία και κοινή πολιτική επί των αγροτικών διαρθρώσεων	138
7.2.3	Η σκοπιμότητα της γεωργικής πολιτικής	142
7.2.4	Η γεωργία της Ευρώπης: ενεργός συμμετοχή στις διεθνείς συναλλαγές	146
7.2.5	Σχέδια που περιορίζονται σε ενέργειες μεγάλης κλίμακας	147
7.2.6	Προετοιμασία του μέλλοντος: η γεωργική έρευνα	150
7.2.7	Είκοσι πέντε χρόνια κοινής γεωργικής πολιτικής: υπολογισμός και προοπτικές	151
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	162

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 1 ο

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η

- Τι είναι αγροτική οικονομία

Αγροτική δραστηριότητα ή αγροτική οικονομία είναι ο ορθός όρος που αποδίδει την όλη δραστηριότητα του ανθρώπου που περιλαμβάνει: τη συγκομιδή των καρπών, την καλλιέργεια της γης και των δένδρων (φυτική παραγωγή), την κτηνοτροφία, τη δασική εκμετάλλευση, τη θήρα και την αλιεία.

- Τα προβλήματα της αγροτικής οικονομίας

Η αγροτική οικονομία αποτελεί ένα μέρος της συνολικής οικονομίας. Γι' αυτό η Αγροτική Οικονομία αν και έχει πολλά επιμέρους εξειδικευμένα προβλήματα τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι τα ίδια με αυτά της Ευρύτερης Οικονομικής Επιστήμης και συνοψίζονται στο εξής βασικό ερώτημα - πρόβλημα:

Πως θα χρησιμοποιήσουμε τους περιορισμένους αγροτικούς πόρους (ανθρώπινους, φυσικούς, και υλικούς) για να επιτύχουμε την αποτελεσματικότερη παραγωγή των αγροτικών προϊόντων ώστε να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες μας σε τρόφιμα (ψωμί, κρέας, κρασί κ.λ.π.) και πρώτες ύλες (ξυλεία, βαμβάκι κ.λ.π.).

Τα επί μέρους βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε και εδώ είναι τα εξής:

1. Πως θα επιτύχουμε την άριστη κατανομή ή χρήση των αγροτικών πόρων (φυσικών, υλικών και ανθρώπινων) ώστε να αυξήσουμε την παραγωγή των αγροτικών προϊόντων (τι, που, πότε και πως θα παραχθεί).

2. Ποιός απολαμβάνει το προϊόν της αγροτικής παραγωγής, δηλαδή πως θα γίνει η διανομή του; (για ποιόν ή ποιός απολαμβάνει την παραγωγή των αγροτικών προϊόντων;).

3. Πως θα μπορέσουμε να διατηρήσουμε διαδοχικά σταθερή την επιθυμητή αγροτική παραγωγή, δηλαδή πως θα αποφύγουμε τις ανεπιθύμητες διακυμάνσεις (που αποτελούν συνηθισμένο φαινόμε-

νδ) στη αγροτική παραγωγή.

4. Πως θα μπορέσουμε να διευρύνουμε την παραγωγική βάση της αγροτικής οικονομίας (αύξηση αγροτικών πόρων), εφόσον ως σύνολο χρειαζόμαστε περισσότερα αγαθά στα είδη, την ποιότητα και την ποσότητα που είναι κοινωνικά επιθυμητά; Πρόκειται για το γνωστό γενικό πρόβλημα της αγροτικής ανάπτυξης, δηλαδή της διαχρονικής αύξησης της αγροτικής παραγωγής.

- Βασικοί κλάδοι

Ο αγροτικός τομέας έχει έναν μόνο βασικό κλάδο παραγωγής που είναι γνωστός ως:

Γεωργία - Κτηνοτροφία - Αλιεία - Δάση

Οι υπο - κλάδοι:

Οι υπο - κλάδοι είναι οι υποδιάρεσεις των βασικών κλάδων της οικονομικής δραστηριότητας με βάση ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά. Οι υπο - κλάδοι του βασικού κλάδου της αγροτικής παραγωγής είναι οι εξής:

α) Η Γεωργία, με βασικό χαρακτηριστικό τη φυτική παραγωγή.

β) Η κτηνοτροφία με βασικό χαρακτηριστικό τη ζωοκομική παραγωγή.

γ) Τα δάση με βασικό χαρακτηριστικό τη δασική παραγωγή.

δ) Η αλιεία με βασικό χαρακτηριστικό την αλιευτική παραγωγή.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 2 ο

2. Η ΖΩΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2,1 Η σχετική θέση της αγροτικής οικονομίας στην εθνική οικονομία

A. Οι κυριώτεροι παράγοντες που επηρεάζουν τη σχετική θέση της αγροτικής οικονομίας στην εθνική οικονομία

Δεδομένου ότι η αγροτική οικονομία προσφέρει τα τρόφιμα που χρειάζεται ο πληθυσμός για να επιβιώσει όπως επίσης και πρώτες ύλες ακόμα και για την παραγωγή ενέργειας (π.χ. βιομάζα) έχει μεγάλη - ζωτική - σημασία για κάθε χώρα ή εθνική οικονομία.

Ποιοί όμως παράγοντες προσδιορίζουν τη σχετική θέση της αγροτικής οικονομίας στην εθνική οικονομία μιας χώρας; Οι παράγοντες αυτοί πρέπει να αναζητηθούν κυρίως: στα φυσικά χαρακτηριστικά (δηλ. την ποιότητα και ποσότητα των φυσικών πόρων), την ιστορία, τον χαρακτήρα του πληθυσμού, τις καταναλωτικές του συνήθειες, τις διεθνείς αλληλεξαρτήσεις και κυρίως τον βαθμό και την πολιτική ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας.

1. Χώρες με μεγάλη επάρκεια πλούσιων αγροτικών φυσικών πόρων, όπως π.χ. η Νέα Ζηλανδία, έχουν κατά κανόνα ισχυρή αγροτική οικονομία. Αυτό είναι αυτονόητο εφόσον η βάση για την αγροτική δραστηριότητα είναι οι διαθέσιμοι φυσικοί πόροι, όπως το κατάλληλο κλίμα, οι εδαφικοί πόροι, οι υδάτινοι πόροι, κ.λ.π. Έτσι, χώρες που είναι προικισμένες με σχετικά άφθονους αγροτικούς πόρους τείνουν να έχουν ισχυρή αγροτική οικονομία και συγκριτικό πλεονέκτημα στην αγροτική παραγωγή, δηλαδή μπορούν να παράγουν αγροτικά προϊόντα σε ανταγωνιστικό κόστος στη διεθνή αγορά.

2. Επειδή ο χαρακτήρας μιας εθνικής οικονομίας προσδιορίζεται κυρίως από τις αντιλήψεις, την ιστορική παράδοση ως μακροχρόνια εμπειρία και την ιδιαίτερη δημιουργική διάθεση και

κλίση του πληθυσμού, είναι αυτονόητο ότι όταν ένα σημαντικό μέρος αυτού του πληθυσμού ασχολείται παραδοσιακά με μια ορισμένη δραστηριότητα, η συνήθεια αυτή παραμένει και επηρεάζει τον χαρακτήρα της εθνικής οικονομίας. Έτσι μια χώρα, όπως η Ελλάδα, που έχει μακροχρόνια και ιστορική παράδοση στην αγροτική οικονομία όπως π.χ. στην αμπελοκαλλιέργεια και την ελαιοκομία, θα τείνει να θεωρείται " Κατ' εξοχήν γεωργική ". Και φαίνεται ότι όσο και αν η χώρα μας αναπτυχθεί βιομηχανικά, δεν θα εγκαταλείψει τον αγροτικό της χαρακτήρα.

3. Ιδιαίτερη όμως σημασία για την θέση της αγροτικής οικονομίας σε μια χώρα έχει σήμερα ο βαθμός και το στάδιο της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Επειδή συνήθως η σημασία της αγροτικής οικονομίας σε σχέση με τους άλλους κλάδους μειώνεται με την οικονομική ανάπτυξη εξαιτίας της ταχύτερης ανάπτυξης των άλλων κλάδων, όσο περισσότερο ανεπτυγμένη είναι μια χώρα τόσο χαμηλότερη είναι η συμμετοχή του αγροτικού τομέα στην εθνική οικονομία. Έτσι, δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι καθώς αναπτύσσονται ο δευτερογενής και τριτογενής τομείς της οικονομίας, η ποσοστιαία συμμετοχή της αγροτικής οικονομίας στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν φθίνει. Αυτό συμβαίνει κυρίως γιατί καθώς η ανάπτυξη προχωρεί, οι συντελεστές παραγωγής μετακινούνται, από τους κλάδους χαμηλής παραγωγικότητας (αγροτικός τομέας) προς τους κλάδους υψηλής παραγωγικότητας (μη - αγροτικός τομέας).

4. Επίσης, όσο μεγαλύτερο είναι το μέρος της δαπάνης του πληθυσμού που διατίθεται για τρόφιμα, τόσο υψηλότερη θα είναι και η ζήτηση αγροτικών προϊόντων. Αν υποθεθεί ότι τα τρόφιμα αυτά, που έχουν ζωτική σημασία για τη ζωή του πληθυσμού, παράγονται από την εγχώρια αγροτική παραγωγή, ο αγροτικός τομέας θα τείνει να είναι ισχυρότερος.

5. Ιδιαίτερο ρόλο παίζει επίσης η ακολουθητέα μακροχρόνια εθνική οικονομική πολιτική κυρίως αναφορικά με τη στρατηγική για την προμήθεια των τροφίμων του πληθυσμού από την εγχώρια ή την διεθνή αγορά. Αν υιοθετηθεί εθνική πολιτική αυτάρκειας ή σχετικής αυτάρκειας σε αγροτικά προϊόντα, ο αγροτικός τομέας θα είναι σχετικά σημαντικός. Αν, αντίθετα, η εγχώρια αγροτική παραγωγή αφεθεί στην πίεση του διεθνούς συναγωνισμού,

τότε ο αγροτικός τομέας θα περιοριστεί. Ιδιαίτερη σημασία έχει και η πολιτική για την ανακατανομή των εθνικών πόρων στους διάφορους κλάδους της εθνικής παραγωγής (π.χ. επενδύσεις στον αγροτικό τομέα).

6. Τέλος η διεθνής θέση και οι αλληλεξαρτήσεις μια χώρας με τον υπόλοιπο κόσμο επηρεάζουν τη γενικότερη οικονομική δομή της και επομένως και τη σχετική θέση της αγροτικής οικονομίας στην εθνική οικονομία. Έτσι, π.χ. μια χώρα έχει παραδοσιακά ισχυρό εξαγωγικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων με άλλες χώρες, είναι δύσκολο να διακόψει τις εμπορικές αυτές σχέσεις της.

2.1.2 Ποσοτικά κριτήρια που δείχνουν τη σχετική θέση της αγροτικής οικονομίας στην εθνική οικονομία

Υπάρχουν ορισμένα ποσοτικά κριτήρια που δείχνουν τη σχετική θέση της αγροτικής οικονομίας στην εθνική οικονομία. Μερικά από τα κριτήρια αυτά είναι:

α) Το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού πληθυσμού στον συνολικό πληθυσμό της χώρας. Το ποσοστό αυτό ενώ το 1958 ήταν περίπου 46%, το 1980 μειώθηκε στο 31% περίπου.

β) Το ποσοστό συμμετοχής του ακαθάριστου αγροτικού προϊόντος στο συνολικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Το ποσοστό αυτό, ενώ το 1958 ήταν περίπου 26%, το 1980 μειώθηκε στο 14% περίπου (σε σταθερές τιμές).

γ) Το ποσοστό συμμετοχής του οικονομικά ενεργού αγροτικού δυναμικού (εργαζόμενοι στην αγροτική οικονομία) στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (σύνολο εργαζομένων της οικονομίας). Το ποσοστό αυτό ενώ το 1958 ήταν περίπου 56%, το 1980 μειώθηκε στο 32% περίπου.

δ) Το ποσοστό των ακαθάριστων επενδύσεων στον αγροτικό τομέα στο σύνολο των ακαθάριστων επενδύσεων. Το ποσοστό αυτό ενώ το 1958 ήταν περίπου 14%, το 1980 μειώθηκε στο 7% περίπου.

ε) Το ποσοστό της δαπάνης για τρόφιμα (αγροτικά προϊόντα) στο σύνολο της εθνικής καταναλωτικής δαπάνης. Το ποσοστό αυτό ενώ το 1958 ήταν 51%, το 1980 μειώθηκε στο 41%.

στ) Το ποσοστό της αξίας των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων στο σύνολο των εξαγωγών της χώρας. Το ποσοστό αυτό από 93% το 1958 μειώθηκε στο 33% περίπου στο 1980.

ζ) Το μέγεθος των αγορών ενδιάμεσων εισροών για την αγροτική παραγωγή (βιομηχανικά λιπάσματα, υλικά συσκευασίας, φυτοφάρμακα κ.λ.π.) που πραγματοποιεί ο αγροτικός τομέας από τον μη αγροτικό τομέα. Το ποσοστό αυτό δείχνει τάση ανόδου.

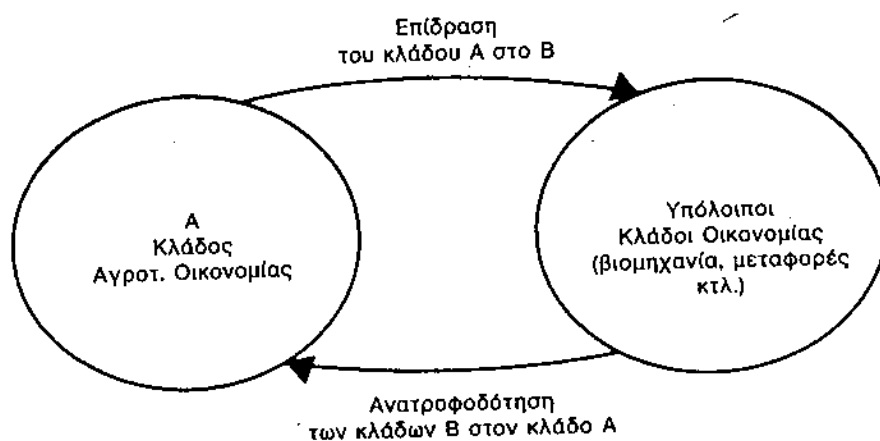
Επειδή τα μεγέθη α ως στ δείχνουν φθίνουσα μακροχρόνια τάση, διατυπώνεται συνήθως η άποψη ότι ο κλάδος της αγροτικής οικονομίας παρουσιάζει διαχρονικά - η σχετική περίοδος εδώ καλύπτει περίπου ένα τέταρτο αιώνα - εξασθένηση της θέσης του μέσα στην εθνική οικονομία. Αυτή η άποψη στηρίζεται μόνο σε μια ποσοτική θεώρηση του ρόλου της αγροτικής οικονομίας και αγνοεί την ποιοτική αξιολόγηση της ζωτικής συμβολής της στην εθνική οικονομία. Όπως θα δούμε και στη συνέχεια η αγροτική οικονομία παίζει βασικό - θεμελιακό ρόλο στην εθνική οικονομία, γιατί χωρίς αυτή δεν μπορούν να λειτουργήσουν όλοι οι κλάδοι της εθνικής οικονομίας.

2.1.3 Ο κλάδος της αγροτικής παραγωγής και οι άλλοι κλάδοι παραγωγής

α. Η γενική αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση των κλάδων της εθνικής οικονομίας και η θέση της αγροτικής οικονομίας.

Υπάρχει στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ του κλάδου της αγροτικής παραγωγής και των άλλων κλάδων της εθνικής οικονομίας. Αυτή η αλληλεξάρτηση είναι πολυσύνθετη και πολύμορφη και εκδηλώνεται με πολλές οικονομικές σχέσεις και συναλλαγές που έχουν αλληλοεπιδράσεις και αλληλοεπιπτώσεις μεταξύ των κλάδων της εθνικής οικονομίας.

(βλ. Διάγραμμα 2.1 σελ. 7)

Διάγραμμα 2.1

Η γενική αλληλεξάρτηση των κλάδων της αγροτικής οικονομίας και των λοιπών κλάδων της οικονομίας.

Γενικά η αγροτική οικονομία επηρεάζει την ανάπτυξη και επηρεάζεται από την ανάπτυξη των άλλων κλάδων της εθνικής οικονομίας. Η ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας προκαλεί μεταξύ άλλων:

- Τη ζήτηση ενέργειας (π.χ. για την άρδευση)
- Τη ζήτηση βιομηχανικών προϊόντων (π.χ. τσιμέντο για την κατασκευή αρδευτικών καναλιών)
- Τη ζήτηση μεταφορικών υπηρεσιών (π.χ. μεταφορά αγροτικών προϊόντων με χερσαία, σιδηροδρομικά, θαλάσσια και αεροπλοϊκά μέσα συγκοινωνίας)
- Την ανάπτυξη του εμπορίου (π.χ. με την εμπορία των αγροτικών προϊόντων)
- Την ανάπτυξη των τραπεζικών εργασιών (π.χ. χορήγηση καλλιεργητικών δανείων)
- Τη ζήτηση ασφαλιστικών υπηρεσιών (π.χ. ασφάλιση αποθεμάτων αγροτικών προϊόντων)
- Την ανάπτυξη των κατασκευαστικών δραστηριοτήτων (π.χ. κατασκευή μεταλλικών υποστέγων για τη συγκέντρωση των αγροτικών προϊόντων)
- Την παροχή επισκευαστικών υπηρεσιών (π.χ. συνεργεία επισκευής τρακτέρ)
- Την ανάπτυξη της οικοδομικής δραστηριότητας (π.χ. για την κατασκευή νέων αγροτικών κατοικιών)

- Τη ζήτηση υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης (π.χ. δημιουργία αγροτικών ιατρείων)
- Τη ζήτηση υπηρεσιών εκπαίδευσης (π.χ. για τη μόρφωση των αγροτών)
- Τη ζήτηση υπηρεσιών δημόσιας διοίκησης (π.χ. αιτήματα για επιδοτήσεις και κρατική παρεμβατική πολιτική)

Οι αλληλοεπιδράσεις και οι αλληλεξαρτήσεις μεταξύ του κλάδου της αγροτικής παραγωγής και των άλλων κλάδων παραγωγής της εθνικής οικονομίας είναι έντονες και ορατές σε πολλές συναλλαγές. Εφόσον διατρεφόμεστε καθημερινά με αγροτικά προϊόντα είναι βέβαιο ότι διεξάγουμε, άμεσα ή έμμεσα, εμείς οι ίδιοι ή μέσω άλλων φορέων, συναλλαγές με τους φορείς της αγροτικής οικονομίας.

β. Η αγροτική οικονομία ως βάση και θεμέλιο για τους άλλους κλάδους παραγωγής της εθνικής οικονομίας.

Αν και η αγροτική οικονομία με τις σύγχρονες παραγωγικές διαδικασίες έχει κάποια σχετική εξάρτηση από τους άλλους κλάδους της εθνικής οικονομίας, δεδομένου ότο προμηθεύεται από αυτούς ενδιάμεσες εισροές (μηχανήματα, μεταφορικά μέσα κ.λ.π.) επειδή κυρίως προσφέρει τα τρόφιμα και τις πρώτες ύλες στην εθνική οικονομία, αποτελεί βάση και θεμέλιο για όλους τους άλλους κλάδους.

Ο θεμελιακός χαρακτήρας της αγροτικής οικονομίας για την εθνική οικονομία βασίζεται και σε άλλα δεδομένα και στοιχεία τα οποία μπορούν να επισημανθούν:

α) Ο αγροτικός τομέας αποτελεί δεξαμενή εργατικού δυναμικού για τους άλλους κλάδους παραγωγής, δεδομένου ότι όλοι οι άλλοι κλάδοι αντλούν εργάτες που αποδεσμεύονται από τον αγροτικό τομέα και μετακινούνται προς αυτούς εξαιτίας κυρίως της υψηλότερης παραγωγικότητάς τους. Έτσι στην Ελλάδα τα τελευταία τριάντα χρόνια παρατηρείται μια συνεχής ροή εργατικού δυναμικού από τον αγροτικό τομέα προς τον αστικό τομέα παραγωγής.

β) Η αγροτική οικονομία προσφέρει κεφάλαια από τους αποταμιευτικούς πόρους των αγροτών που μεταφέρονται στους άλλους κλάδους παραγωγής.

γ) Ο αγροτικός πληθυσμός προσφέρει μια αρκετά μεγάλη αγορά για τα προϊόντα των άλλων κλάδων παραγωγής.

δ) Η αγροτική οικονομία εννοεί την εκμετάλλευση δευτερογε-

νών αναπτυξιακών επιδράσεων με την προώθηση πολλών συμπληρωματικών δραστηριοτήτων επεξεργασίας και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων.

ε) Οι εξαγωγές αγροτικών προϊόντων αποτελούν σημαντικό μέρος των συνολικών εξαγωγών και προσφέρουν πολύτιμους συναλλαγματικούς πόρους που είναι σπάνιοι στην ελληνική οικονομία και χρησιμοποιούνται για τις εισαγωγές άλλων χρεωδών προς όφελος της εθνικής οικονομίας.

Τα παραπάνω δεν δείχνουν μόνο το θεμελιακό χαρακτήρα της αγροτικής οικονομίας αλλά και την έντονη αλληλεξάρτηση του τομέα αυτού με τους άλλους τομείς της οικονομίας.

2.1.4 Η αγροτική οικονομία στα πλαίσια της εθνικής οικονομίας

α) Συνολικός πληθυσμός και αγροτικός πληθυσμός

Το πρώτο οικονομικό μέγεθος κάθε οικονομίας είναι ο πληθυσμός της, γιατί αυτός αποτελεί συγχρόνως τη βασική παραγωγική μονάδα και την πηγή κατανάλωσης των προϊόντων που παράγονται. Στον πίνακα 2.1 παρουσιάζεται ο συνολικός πληθυσμός, μη αγροτικός (ημι-αστικός και αστικός) και αγροτικός της χώρας μας στην περίοδο 1958 - 83. Από τον πίνακα 2.1 προκύπτουν μεταξύ άλλων και τα εξής, για τη σχετική χρονική περίοδο των 25 ετών:

1. Ο συνολικός πληθυσμός της χώρας μας αυξάνεται [με μέσο ετήσιο ρυθμό (ποσοστό) περίπου + 0,93%].

2. Ο αγροτικός πληθυσμός σε απόλυτα μεγέθη μειώνεται διαχρονικά. Το μέσο ετήσιο ποσοστό μείωσης του αγροτικού πληθυσμού είναι - 0,88%.

(βλ. Πίνακα 2.1 σελ. 10)

Πίνακας 2-1

Συνολικός πληθυσμός, μη αγροτικός και αγροτικός, 1958-83.

Πληθυσμακά μεγέθη	1958	1973	1980	1983	Μέση ετήσια μεταβολή (%)
1. Συνολικός πληθυσμός	7.897.700	8.947.000	9.635.000	9.962.700	+0,93
1α. Αγροτικός πληθυσμός	3.658.300	3.055.900	2.967.200	2.929.900	-0,88
1β. Ημι-αστικός πληθυσμός	855.500	1.039.800	1.114.400	1.148.000	+1,18
1γ. Αστικός πληθυσμός	3.383.900	4.851.300	5.553.500	5.884.800	+2,24
2. Συμμετοχή 1α.στο 1.σε%:	46%	34%	31%	29%	-

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος (διάφορα τεύχη).

3. Ο ημιαστικός και αστικός πληθυσμός αυξάνεται σε απόλυτα μεγέθη. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ημι-αστικού και αστικού πληθυσμού είναι αντίστοιχα + 1,18% και + 2,24%.

4. Το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού πληθυσμού στον συνολικό πληθυσμό μειώνεται διαχρονικά αλλά (σε κυρίως σε σύγκριση με πολλές αναπτυγμένες χώρες) είναι ακόμα (1983) πολύ υψηλό - γύρω στο 30%.

Τα αίτια της διαχρονικής μείωσης του αγροτικού πληθυσμού είναι πολλά: Οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες διαβίωσης στο ύπαιθρο, το χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο, οι περιορισμένες ευκαιρίες παραγωγικής απασχόλησης, η έλλειψη κοινωνικής και πολιτιστικής υποδομής στα χωριά, η έλλειψη ευκαιριών ανάδειξης και ψυχαγωγία κ.λ.π.

β) Συνολικό εργατικό δυναμικό και αγροτικό δυναμικό

Όλα τα άτομα (άνδρες και γυναίκες) που ανήκουν στις ηλικίες 14 - 65 ετών εξ' ορισμού αποτελούν το διαθέσιμο εργατικό δυναμικό. Το μέγεθος του εργατικού δυναμικού έχει μεγάλη οικονομική σημασία ως κυριαρχικός συντελεστής παραγωγής, γιατί αποτελεί πρωταρχική εισροή στην παραγωγική διαδικασία. Στον πίνακα 2.2 παρουσιάζεται ο συνολικός εργατικός πληθυσμός

της χώρας, αγροτικός και μη - αγροτικός.

Πίνακας 2-2

Συνολικό εργατικό δυναμικό, αγροτικό εργατικό δυναμικό και μη αγροτικό εργατικό δυναμικό, 1958-83.

Μεγέθη	1958	1973	1980	1983	Μέση ετήσια μεταβολή (%)
1. Συνολικό εργατικό δυναμικό	3.645.600	3.280.600	3.492.700	3.610.000	-0,04
1α. Αγροτικό εργ. δυναμικό	2.034.800	1.263.200	1.104.500	1.042.700	-2,64
1β. Μη αγρ. εργ. δυναμικό (βιομηχανία, τουρισμός κτλ.)	1.610.800	2.017.400	2.388.200	2.567.300	+1,88
2. Συμμετοχή 1α.στο1.σε (%)	56%	39%	32%	29%	-

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος (διάφορα τεύχη).

Από τα στατιστικά στοιχεία του Πίνακα 2-2 προκύπτουν τα εξής για την περίοδο 1958 - 83:

1. Το μέγεθος του συνολικού εργατικού δυναμικού μειώνεται. Το μέσο ετήσιο ποσοστό μείωσης του αγροτικού εργατικού δυναμικού είναι - 2,6%.

2. Το μέγεθος του συνολικού μη - αγροτικού εργατικού δυναμικού αυξάνεται. Το μέσο ετήσιο ποσοστό αύξησης του μη αγροτικού εργατικού δυναμικού είναι + 1,9%.

3. Το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού εργατικού δυναμικού στο συνολικό εργατικό δυναμικό μειώνεται διαχρονικά αλλά (κυρίως σε σύγκριση με πολλές αναπτυγμένες χώρες) είναι ακόμα (1983) σχετικά υψηλό (γύρω στο 30%).

Τα αίτια της διαχρονικής μείωσης του αγροτικού εργατικού δυναμικού είναι κυρίως οικονομικά: Η χαμηλή παραγωγικότητα του τομέα, οι χαμηλότερες συνολικές αμοιβές των εργαζομένων στον τομέα, οι δύσκολες συνθήκες εργασίας στο ύπαιθρο, η έλλειψη ελκυστικού κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος εργασίας κ.λ.π.

γ) Εξέλιξη και συμμετοχή του αγροτικού προϊόντος (εισοδήματα) στο συνολικό Εθνικό προϊόν (εισόδημα)

Η συνολική συμβολή του αγροτικού τομέα στην εθνική οικονομία παρουσιάζεται συνήθως από μακροοικονομική άποψη και σε γενικούς όρους με την εξέλιξη της συμμετοχής του παραγόμενου αγροτικού προϊόντος ή εισοδήματος στο εθνικό προϊόν ή εισόδημα. Το μέγεθος αυτό δείχνει τη συνολική οικονομική σημασία του αγροτικού τομέα στο σύνολο της εθνικής οικονομίας, γιατί απεικονίζουν το συνολικό παραγωγικό αποτέλεσμα του τομέα, δηλ. το σύνολο των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων (σιτάρι, γάλα, φράουλες κ.λ.π.) στο σύνολο της εθνικής παραγωγής.

Στον Πίνακα 2-3 παρουσιάζεται το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (εισόδημα) των τριών βασικών τομέων της Ελληνικής οικονομίας για την περίοδο 1958 - 83 σε απόλυτα μεγέθη και η σχετική ποσοτική σύνθεσή του. Από τον πίνακα αυτό προκύπτουν τα εξής γενικά συμπεράσματα:

Πίνακας 2-3

Εξέλιξη και συμμετοχή του αγροτικού προϊόντος (εισοδήματος) στο συνολικό εγχώριο προϊόν (εισόδημα), 1958-83.

Τομείς	Σε εκατομ. δρχ. Σε σταθερές τιμές 1970								
	1958		1973		1980		1983		Μέσος Ρυθμός Μεταβολής (%)
	Απόλυτο ποσοστό μέγεθος	(%)	Απόλυτο ποσοστό μέγεθος	(%)	Απόλυτο ποσοστό μέγεθος	(%)	Απόλυτο ποσοστό μέγεθος	(%)	
Αγροτικός	31.413	26,1	51.204	15,6	60.499	14,5	57.750	13,8	2,5
Βιομηχανικός	27.953	23,2	114.367	34,7	135.486	32,5	128.150	30,7	6,3
Υπηρεσίες	61.115	50,7	167.698	49,7	221.525	53,0	231.600	55,5	5,5

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, *Εθνικοί Λογαριασμοί* (διάφορα τεύχη).

1. Ο ποσοτικά κυριότερος τομέας παραγωγής της Ελληνικής οικονομίας είναι ο τομέας προσφοράς υπηρεσιών με ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό εγχώριο προϊόν πάνω από 50%.

2. Ο αγροτικός τομέας παραγωγής από τη δεύτερη θέση που είχε στην ποσοστιαία συμμετοχή του στο εγχώριο προϊόν (26,1%)

έπεσε στην τρίτη θέση (13,8%), εξ' αιτίας της ανάπτυξης του βιομηχανικού τομέα παραγωγής, ο οποίος πήρε την δεύτερη θέση.

3. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του αγροτικού προϊόντος (2,5%) είναι χαμηλότερος από τον ρυθμό μεταβολής του τομέα της βιομηχανίας (6,3%) και του τομέα των υπηρεσιών (5,5%). Είναι φανερό ότι ο πλέον δυναμικός τομέας της εθνικής οικονομίας είναι ο βιομηχανικός, γιατί αναπτύσσεται γρηγορότερα από τους άλλους τομείς της παραγωγής. Ο αγροτικός τομέας παραγωγής έχει τον βραδύτερο ρυθμό ανόδου.

2.1.5 Η Ελληνική αγροτική οικονομία στα πλαίσια της αγροτικής οικονομίας της Ε.Ο.Κ.

Συγκριτικά μακροοικονομικά μεγέθη

Η Ελληνική αγροτική οικονομία έχει ήδη ενταχθεί στην ευρύτερη Ευρωπαϊκή αγροτική οικονομία από το έτος 1981. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε την συγκριτική κατάσταση, δηλ. τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των αγροτικών οικονομιών των χωρών - μελών της ΕΟΚ.

Στον πίνακα 2-4 παρουσιάζονται μερικά επιλεγμένα μακροοικονομικά στοιχεία των αγροτικών οικονομιών των χωρών - μελών της ΕΟΚ. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν διαφορές και δεν προβάλλουν τα αίτια και τους παράγοντες που προκαλούν τις σχετικές αποκλίσεις μεταξύ των χωρών - μελών. Από τα στοιχεία του πίνακα 2-4 προκύπτουν τα εξής:

1. Η Ελλάδα έχει το χαμηλότερο ανά κάτοικο ακαθ. εγχώριο προϊόν ή εισόδημα και το χαμηλότερο ανά απασχολούμενο αγροτικό εισόδημα μεταξύ των δέκα χωρών - μελών της κοινότητας ειδικότερα, η απόκλιση ή το χάσμα μεταξύ του Ελληνικού και του μέσου κοινοτικού αγροτικού εισοδήματος είναι 53% (για το έτος 1981), πράγμα που δείχνει την έντονη μειονεκτική οικονομική θέση των Ελλήνων αγροτών σε σύγκριση με τους Ευρωπαίους αγρότες.

2. Η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό (%) συμμετοχής του αγροτικού τομέα στην σύνθεση του ακαθ. εγχωρίου προϊόντος (16% περίπου) σε σύγκριση με τον μέσο όρο της κοινότητας που είναι

3,5%, πράγμα που δείχνει τη συγκριτικά υψηλή σημασία του αγροτικού τομέα ως πηγής εισοδήματος στην Ελληνική οικονομία.

3. Η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό (%) συμμετοχής του ενεργού αγροτικού πληθυσμού στον συνολικό ενεργό πληθυσμό σε σύγκριση προς όλες τις χώρες - μέλη της ΕΟΚ και των αντίστοιχων μέσων όρων της ΕΟΚ (31% περίπου έναντι 8% περίπου).

4. Η Ελλάδα είναι η πιο "αγροτική" χώρα από τις δέκα χώρες - μέλη της ΕΟΚ, όπως προκύπτει από την υψηλή συμμετοχή
α) του αγροτικού προϊόντος ή εισοδήματος στο ΑΕΠ (περίπου 16%) και β) του ενεργού αγροτικού πληθυσμού στον συνολικό ενεργό πληθυσμό (περίπου 31%).

(βλ. πίνακα 2-4 σελ. 15)

2.2 Η οικονομική - κοινωνική και πολιτική σημασία της αγροτικής οικονομίας

2.2.1 Η οικονομική σημασία της αγροτικής οικονομίας

Οι κυριότεροι λόγοι που μας δείχνουν την οικονομική σημασία της αγροτικής οικονομίας είναι:

1. Με την αγροτική δραστηριότητα ο άνθρωπος εξασφαλίζει την διατροφή του που είναι απόλυτα απαραίτητη για να ζήσει και να αναπτύξει κάθε άλλη δραστηριότητα.

2. Επειδή η αγροτική δραστηριότητα έχει μεγάλη σημασία για την επιβίωση του πληθυσμού μιας χώρας σήμερα όλες οι χώρες του κόσμου ασχολούνται με την αγροτική οικονομία. Έτσι, η αγροτική οικονομία είναι ένας από τους βασικούς κλάδους της οικονομίας σχεδόν όλων των χωρών.

3. Η αγροτική δραστηριότητα προσφέρει απασχόληση σ' ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της γης.

4. Η σημασία της αγροτικής δραστηριότητας δεν οφείλεται μόνο στο γεγονός ότι προσφέρει απασχόληση στον άνθρωπο, αλλά κυρίως στο γεγονός ότι αποτελεί και έναν ξεχωριστό τρόπο ζωής.

5. Ο αγροτικός πληθυσμός, με τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής και κυρίως με τους δυνατούς δεσμούς του με την παραδοσιακή αντίληψη της ζωής, συμβάλλει θετικά στη δημογραφική ευρωστία

Πίνακας 2-4
Συγκριτικά οικονομικά στοιχεία Ελλάδας και χωρών της ΕΟΚ, 1981

Μεγέθη	Μονάδα ¹ Μέτρησης	ΕΟΚ «10»	Ελλάδα	Ιταλία	Γαλλία	Δ. Γερμανία	Ηνωμ. Βασίλειο	Ολλαν- δία	Βέλγο	Δανία	Ιρλαν- δία	Λουξεμ- βούργο
1. Ακαθ. Εγχ. Προϊόν (ΑΕΠ)	ENM δισ.	2.213	33	318	514	614	451	127	86	52	15	3
2. Ακαθ. Εγχ. Προϊόν ανά κάτοικο	ENM	8.148	3.392	5.554	9.529	9.948	8.044	8.935	8.749	10.118	4.445	9.500
3. Ενεργός πληθυσμός	(000)	106.924	3.529	20.623	20.959	25.588	23.819	5.005	3.669	2.438	1.136	158
4. Ενεργ. αγρ. πληθυσμός	(000)	8.439	1.083	2.759	1.794	1.406	629	244	109	206	201	8
5. ΑΕΠ Αγρ. Τομέα (Προστιθέμενη αξία) ή Αγροτικό Εισόδημα	ENM δισ.	77,1	5,2	19,8	19,2	12,9	8,7	5,1	2,0	2,5	1,5	0,1
6. (α) Συμμετοχή (%) του 5. στο 1.	%	3,5%	15,8%	6,2%	3,7%	2,1%	1,9%	4,0%	2,3%	4,8%	10%	3,3%
(β) Συμμετοχή (%) του 4. στο 3.	%	7,9%	30,7%	13,4%	8,6%	5,5%	2,6%	4,9%	3,0%	8,4%	17,7%	5,1%
7. Εισόδημα ανά απα- σχολούμενο αγρότη (5:4)	ENM	9.140	4.800	7.180	10.700	9.170	13.830	20.900	18.350	12.140	7.460	12.500
8. Σχέση εισοδήματος ανά απασχ. αγρότη (ΕΟΚ = 100)	Δείκτης	100	53%	79%	117%	101%	151%	229%	201%	133%	82%	137%

1. ENM = Ευρωπαϊκές νομισματικές μονάδες

Πηγή: Eurostat. *Annuaire de Statistique Agricole/1984*. Revue 1973-82.

μιας χώρας, γιατί έχει υψηλότερο βαθμό γεννητικότητας σε σύγκριση με τον αστικό πληθυσμό.

6. Ιδιαίτερη σημασία έχει η αγροτική δραστηριότητα γιατί προσφέρει πολλές και ποικίλες ύλες για την ανάπτυξη της βιοτεχνίας και της μεταποίησης.

7. Εξίσου σημαντικός είναι ο ρόλος της γεωργίας, επίσης γιατί προκαλεί και προωθεί την δραστηριότητα πολλών άλλων κλάδων της εθνικής οικονομίας.

8. Η αγροτική οικονομία τόσο ως παραγωγή όσο και ως ευρύτερη οικονομική δραστηριότητα αποτελεί περιοχή που προσφέρει την δυνατότητα για την καλλιέργεια της έρευνας, τη χρησιμοποίηση νέων μεθόδων παραγωγής και οργάνωσης και κυρίως την ανάπτυξη και εφαρμογή προηγμένης αγροτικής τεχνολογίας.

9. Τόσο από βιολογική όσο και από αναπαραγωγική άποψη, ο αγροτικός τομέας έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί είναι σχεδόν ο μοναδικός κλάδος παραγωγής που διαθέτει ανακυκλώσιμα παραγωγικά στοιχεία.

10. Από καθαρά οικολογική και περιβαντολλογική άποψη, η σημασία της υπαίθρου και του αγροτικού τομέα γίνεται σήμερα ολοένα και περισσότερο ζωτική, αν συγκριθεί με την τρομακτική επέκταση και την βάρβαρη διόγκωση του βιομηχανικού και αστικού τομέα.

2.2.2 Η κοινωνική σημασία της αγροτικής οικονομίας

Η οικονομική ανάπτυξη και κυρίως η τεχνική πρόοδος και το έντονο πνεύμα εκσυγχρονισμού ώθησαν την παραδοσιακή αγροτική κοινωνία προς μια έξοδο προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Η τάση για αστικοποίηση των αγροτών άρχισε από την εποχή της Βιομηχανικής επανάστασης και σημειώθηκε πρώτα στη δυτική Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Αργότερα και πρόσφατα, επεκτάθηκε και σ' ολόκληρο τον κόσμο. Στη χώρα μας η τάση προς αστικοποίηση άρχισε να φαίνεται μετά την εποχή της Μικρασιατικής καταστροφής και την επάνοδο των προσφύγων (1922) και πήρε έντονη ορμή μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο (1945).

Η αστικοποίηση των αγροτών οφείλεται σε τάσεις και δυνάμεις που δρουν και στα δύο γεωγραφικά επίπεδα του αγροτικού και του αστικού χώρου:

α) Στον αστικό χώρο λειτουργούν ορισμένοι παράγοντες έλξης: Πρόσθετες ευκαιρίες για απασχόληση, σταθερότερο εισόδημα, υψηλότερο επίπεδο κοινωνικών υπηρεσιών, περισσότερες ευκαιρίες για εκπαίδευση, περισσότερα υλιστικά αγαθά, περισσότερες απολαύσεις κ.λ.π.

β) Στον αγροτικό χώρο λειτουργούν ορισμένοι "απωθητικοί παράγοντες", όπως η φτώχεια, η έλλειψη ευκαιριών ανάδειξης, η έλλειψη απολαύσεων, η επικοινωνιακή απομόνωση κ.λ.π.

Η μετανάστευση από την ύπαιθρο στις πόλεις ελκύει κυρίως τους νέους και τις νέες, οι οποίοι αναζητούν ένα "καλύτερο" μέλλον.

Μακροχρόνια όπως οι ώριμοι και οι ηλικιωμένοι έρχονται σε επικοινωνία με τις αρνητικές εκδηλώσεις του αστικού τρόπου ζωής, νοσταλγούν την επιστροφή τους στην ύπαιθρο και τον απλό τρόπο της αγροτικής ζωής.

2.2.3 Η πολιτική σημασία της αγροτικής οικονομίας.

Τα "πολιτικά" του αγροτικού τομέα και, ορθότερα, του αγροτικού πληθυσμού δεν ανήκουν, από μια πρώτη εκτίμηση, στο χώρο της αγροτικής οικονομίας. Η πολιτική βαρύτητα των αγροτών προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό την "υποστήριξη" ή την οικονομική ενίσχυση του αγροτικού τομέα από τις διαδοχικές κυβερνήσεις. Σ' όλες τις χώρες του κόσμου οι κυβερνήσεις δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τους αγρότες. Γιατί;

Οι Κυβερνήσεις δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τον αγροτικό τομέα, όχι τόσο γιατί ο τομέας αυτός έχει μεγάλη οικονομική επιφάνεια, όπως είδαμε πιο πάνω, αλλά γιατί διαθέτει πολλούς ψήφους που έχουν ομοιογένεια συμφερόντων. Η πολιτική υποστήριξη του αγροτικού τομέα από τις διαδοχικές Κυβερνήσεις οφείλεται ακόμη στις ιδιαίτερα δυσμενείς συνθήκες κάτω από τις οποίες λειτουργεί η αγροτική δραστηριότητα και στην ιδιομορφία του κλάδου μέσα στην οικονομία. Η προστασία του αγροτικού τομέα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας

σήμερα εκδουλώνεται με την θεσμοθέτηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, η οποία απορροφά υψηλούς κοινοτικούς πόρους για την στήριξη κυρίως των τιμών των αγροτικών προϊόντων και την εφαρμογή μιας αξιόλογης πολιτικής διαρθρωτικών βελτιώσεων στον αγροτικό τομέα όπως θα δούμε σε άλλη θέση.

Το πρώτο βασικό χαρακτηριστικό της Πολιτικής σημασίας του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα είναι ότι διαθέτει (1981) περίπου 1.500.000 ψήφους.

Αυτοί οι ψήφοι φαίνεται ότι επηρεάζουν σοβαρά την διαμόρφωση του αποτελέσματος των εκλογών. Είναι όμως χαρακτηριστικό τουλάχιστον στη χώρα μας, ότι, αν και οι αγρότες διαθέτουν πολλούς ψήφους, η ενιαία εκπροσώπηση στο Κοινοβούλιο δεν είναι ανάλογη με την εκλογική τους δύναμη.

Το αγροτικό εκλογικό σώμα χαρακτηρίζεται συνήθως από χαμηλή κομματική κινητικότητα με την έννοια ότι, επειδή οι αγρότες είναι περισσότερο προσκολλημένοι στην παράδοση και τις παραδοσιακές αξίες, δεν μετακινούνται εύκολα από την μια πολιτική παράταξη προς την άλλη, εκτός από ορισμένες μεταβατικές περιόδους, όταν σημειώνονται σοβαρές μεταβολές στις πολιτικές εξελίξεις.

2.3 Τα συστήματα της αγροτικής οικονομίας

Τα βασικά συστήματα της αγροτικής οικονομίας είναι:

α) Το ελεύθερο (καπιταλιστικό) οικονομικό σύστημα στο οποίο επικρατεί η ιδιωτική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, η λήψη αποφάσεων από κάθε άτομο - επιχειρηματία και το κίνητρο του ατομικού κέρδους.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ελεύθερου (καπιταλιστικού) οικονομικού συστήματος είναι:

Η οικονομία αυτή έχει ως βασική παραγωγική μονάδα την αγροτική εκμετάλλευση επιχειρηματικού τύπου ή την αγροτική επιχείρηση ή την αγροτική ανώνυμη εταιρεία.

Στην τυπική, θεωρητική της μορφή η καπιταλιστική αγροτική οικονομία χαρακτηρίζεται από τα εξής:

1. Η ιδιοκτησία της αγροτικής γης των πάγιων εγκαταστά-

σεων και των άλλων συντελεστών παραγωγής ανήκει στους ιδιώτες - αγρότες.

2. Ο αγρότης ως επιχειρηματίας είναι ελεύθερος ν' αποφασίσει τι (προϊόντα) θα παράγει, πόση ποσότητα θα παράγει, ποια μέθοδο παραγωγής ή τεχνολογίας θα εφαρμόσει, ποιες εισροές θα χρησιμοποιήσει και από που θα τις προμηθευτεί.

3. Ο αγρότης - επιχειρηματίας με δική του πρωτοβουλία επιλέγει τον τρόπο χρηματοδότησης της εκμετάλλευσής του (με δάνειο ή αυτοχρηματοδότηση).

4. Ο παραγωγός είναι ελεύθερος να παραδώσει τα προϊόντα του σε οποιονδήποτε επιθυμεί, στην τιμή αγοράς που προσδιορίζεται ελεύθερα με βάση τον νόμο της προσφοράς και ζήτησης. Δεν αναγνωρίζεται καμιά στήριξη τιμών (με επιδοτήσεις ή κρατικό παρεμβατισμό) και το αγροτικό εισόδημα σχηματίζεται ελεύθερα χωρίς καμιά κρατική ενίσχυση (εισοδηματικές παροχές).

5. Επικρατεί απόλυτος ανταγωνισμός σε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες. Η κρατική παρέμβαση περιορίζεται στον ρόλο της τήρησης της δημόσιας τάξης στις συναλλαγές. Συνήθως η εμπορία των αγροτικών προϊόντων γίνεται από τους εμπόρους - ενδιαμέσους και κατά τη διάθεση - πώληση των αγροτικών προϊόντων επικρατεί η "κυριαρχία του καταναλωτή", δηλ. έχουμε ελεύθερη εκδήλωση των προτιμήσεων των καταναλωτών στην αγορά, χωρίς καμιά προσπάθεια επηρεασμού τους από το κράτος.

6. Το κυριαρχικό κίνητρο στη δραστηριότητα των αγροτών είναι η μεγιστοποίηση του επιχειρηματικού κέρδους ή του πλεονάσματος των εσόδων έναντι των εξόδων.

Το άκρατο αυτό καπιταλιστικό σύστημα της αγροτικής οικονομίας, δηλ. το σύστημα της απόλυτης ελευθερίας στην αγροτική δραστηριότητα είναι "δημιούργημα της φαντασίας" και σήμερα υπάρχει μόνο στον κόσμο των θεωρητικών υποθέσεων.

β) Το σοσιαλιστικό ή μικτό οικονομικό σύστημα, στο οποίο επικρατεί κυρίως: η ατομική ιδιοκτησία, και η συλλογική ιδιοκτησία ή η συνεταιριστική ιδιοκτησία, η λήψη αποφάσεων με αυξημένη συμμετοχή των πολιτών στην κεντρική εξουσία και κίνητρο αποφάσεων κυρίως το κοινωνικό συμφέρον ή το συμφέρον του συνεταιρισμού ή του κοινωνικοποιημένου φορέα.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της σοσιαλιστικής οικονομίας

είναι:

1. Συλλογική ιδιοκτησία ορισμένων βασικών μέσων παραγωγής. Μερικά από τα κυριότερα μέσα παραγωγής (μεταφορικά μέσα, ηλεκτρική παραγωγή, χρήμα και κεφαλαιαγορά κλπ.) ανήκουν στο κράτος ή άλλους συλλογικούς φορείς ή υπόκεινται στον δημόσιο έλεγχο. Έτσι, ένα σημαντικό ποσοστό του εθνικού πλούτου (περίπου 50%) ανήκει στο κοινωνικό σύνολο με διάφορες μορφές συλλογικής ιδιοκτησίας (δημόσιες επιχειρήσεις, κρατικές εταιρείες κλπ.) - και εδώ προκύπτουν διάφορες παραλλαγές μορφών συλλογικής ιδιοκτησίας. Η εργασία όμως που αποτελεί τον θεμελιώδη συντελεστή παραγωγής κατά την σοσιαλιστική ιδεολογία ανήκει εξ' ολοκλήρου στους φορείς της και προσφέρεται ελεύθερα στην αγορά.

2. Η αρμονική συνύπαρξη της ελεύθερης αγοράς και του προγραμματισμού: ενδεικτικός προγραμματισμός και ρυθμιστική κρατική επέμβαση στην αγορά. Ο σοσιαλισμός στηρίζεται στην αρμονική συνύπαρξη της αγοράς και του οικονομικού προγραμματισμού. Η αγορά λειτουργεί με βάση τις ανταγωνιστικές συνθήκες της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και ο προγραμματισμός με βάση τις αρχές του κεντρικού συντονισμού των δραστηριοτήτων. Ο θεμελιώδης θεμός λήψης οικονομικών αποφάσεων και κεντρικών οικονομικών επιλογών είναι ο ενδεικτικός ή δημοκρατικός προγραμματισμός δηλ. αυτός που λειτουργεί με κίνητρα και αντικίνητρα, και όχι ο αναγκαστικός προγραμματισμός του κομμουνιστικού τύπου που λειτουργεί με εντολές και καταναγκασμούς, όπως θα δούμε σε άλλη θέση. Απέναντι στον απόλυτο κεντρικό προγραμματισμό του κομμουνιστικού συστήματος, ο σοσιαλισμός ενθαρρύνει την ιδιωτική πρωτοβουλία προς την επιθυμητή κατεύθυνση και προτείνει την ενεργό συμμετοχή των οργανωμένων φορέων και πολιτών στη διαχείριση πολλών οικονομικών μονάδων, ιδιαίτερα στους τόπους εργασίας. Βασικός θεσμός εδώ είναι και η κοινωνικοποίηση, δηλαδή η συμμετοχή των εργαζομένων και άλλων κοινωνικών φορέων (της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκπροσώπων των αγροτών και εργατών κλπ.) στη διοίκηση - διαχείριση των μεγάλων δημοσίων επιχειρήσεων. Μια εναλλακτική λύση που προτείνει το σοσιαλιστικό οικονομικό σύστημα είναι η αυτοδιαχείριση

ή διοίκηση των επιχειρήσεων από τους ίδιους τους εργάτες και τα στελέχη που εκλέγουν αυτοί.

3. Σύνθεση ατομικού και κοινωνικού συμφέροντος. Το βασικό κίνητρο για τους λήπτες οικονομικών αποφάσεων είναι τόσο το ατομικό όσο και το συμφέρον του συνόλου. Αν και είναι δύσκολο να εφαρμοστεί αυτό στην πράξη, είναι γεγονός ότι το σοσιαλιστικό σύστημα επιδιώκει να ενισχύσει την ευαισθησία και το ενδιαφέρον των ατόμων και στο συλλογικό συμφέρον. Γι' αυτό κατά τη σοσιαλιστική επιταγή, όλοι οφείλουν να αναπτύξουν τη φιλεργία για την προαγωγή του ατομικού συμφέροντος και του συμφέροντος των άλλων. Η ρυθμιστική παρέμβαση του κράτους και η δραστηριοποίηση του ρόλου των άλλων κοινωνικών φορέων τείνουν προς την καθιέρωση ενός συστήματος που προωθεί το συλλογικό συμφέρον και διαμέσου αυτού και το ατομικό.

4. Προτεραιότητα στην ικανοποίηση των βασικών κοινωνικών αναγκών. Το σοσιαλιστικό σύστημα δίνει υψηλότερη προτεραιότητα στην ικανοποίηση των συλλογικών αναγκών (υγεία, παιδεία, φυσικό περιβάλλον κλπ.). Είναι όμως γεγονός ότι, για να εξασφαλιστούν οι πόροι για την ικανοποίηση των άπειρων συλλογικών αναγκών, επιβάλλονται υψηλότερες φορολογικές επιβαρύνσεις, με τα έσοδα των οποίων θα χρηματοδοτηθεί η παραγωγή των συλλογικών αγαθών.

5. Δικαιότερη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου. Κατά το σοσιαλιστικό σύστημα αναγνωρίζεται καταρχήν ότι η κοινωνία πρέπει να εξασφαλίσει σε όλους τους πολίτες ένα ελάχιστο όριο συντήρησης (διατροφής, ένδυσης κλπ.), ως μίνιμουμ για την πραγματοποίηση της αρχής της κοινωνικής και οικονομικής δικαιοσύνης. Παραπέρα όμως ο σοσιαλισμός καθιερώνει την αρχή: "Καθένας ανάλογα με τη συμβολή του στον κοινό πλούτο". Στην εργατική πρακτική, ο υγιής σοσιαλισμός καθιερώνει την σύνδεση της αμοιβής με την παραγωγικότητα της εργασίας, ως θεμέλιον όχι μόνον της πραγματικής κοινωνικής δικαιοσύνης αλλά και της αξίας της δημιουργικότητας που είναι θεμελιώδης για τον σοσιαλισμό. Μερικά από τα ισχυρότερα μέσα δικαιότερης αναδιανομής του εισοδήματος, του πλούτου και των ευκαιριών ανάδειξης είναι: η καθιέρωση κατώτατων επιπέδων μισθών, οι υποτροφίες στους φτωχούς σπουδαστές κλπ.

γ) Το κομμουνιστικό σύστημα, στο οποίο επικρατεί: η κρατική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, η λήψη αποφάσεων από την κεντρική κρατική εξουσία και κίνητρο των αποφάσεων είναι μόνον το κρατικό συμφέρον.

Η κομμουνιστική αγροτική οικονομία έχει τα εξής βασικά χαρακτηριστικά:

1. Κατά θεμελιώδη όμως κανόνα του κομμουνιστικού συστήματος, στην "κομμουνιστική κοινωνία" δεν υπάρχει ατομική ιδιοκτησία, ούτε αναγνωρίζεται περιορισμένη ατομική χρήση του κοινωνικού πλούτου· ο πλούτος είναι συλλογικός, δηλ. ανήκει σε όλους και το κάθε άτομο είναι "συνιδιοκτήτης", όλου του κοινωνικού πλούτου.

2. Οι αγρότες δεν έχουν κατά κανόνα καμιά ελευθερία να αποφασίσουν ποια αγροτικά προϊόντα θα παράγουν και πως θα τα παράγουν, γιατί οι αποφάσεις αυτές παίρνονται από την Κεντρική Εξουσία ή τα αρμόδια κρατικά όργανα.

Κεντρικός οδηγός στα προγράμματα καλλιεργειών όλων των αγροτικών εκμεταλλεύσεων είναι οι ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, όπως εκφράζονται από τις προτεραιότητες και στόχους του Κεντρικού Γραφείου Προγραμματισμού και διατυπώνονται στα Πενταετή Προγράμματα Ανάπτυξης.

3. Σχεδόν όλα τα μεγάλα θέματα της αγροτικής οικονομίας αποφασίζονται από το Κράτος και κυρίως από το Κεντρικό Γραφείο Προγραμματισμού που καθορίζει τους γενικότερους οικονομικούς στόχους και τις γενικές κατευθύνσεις της οικονομικής πολιτικής. Συνήθως, το μάνατζμεντ των αγροτικών κτημάτων γίνεται από διορισμένα ανώτατα κρατικά στελέχη ή από υπαλλήλους που διορίζουν οι κολεκτίβες (μεγάλα περιφερειακά συνεταιριστικά αγροκτήματα). Τα στελέχη αυτά, για να επιτύχουν τους στόχους της παραγωγής, παίρνουν υψηλούς μισθούς, άλλες αμοιβές, προαγωγές και μετάλλια επιβράβευσης.

4. Οι τιμές των αγροτικών προϊόντων προσδιορίζονται από την Κεντρική Εξουσία, δηλ. χωρίς ελεύθερο ανταγωνισμό, ο οποίος είναι άγνωστος στο κομμουνιστικό οικονομικό σύστημα.

5. Η διακίνηση (μάρκετινγκ) των παραγομένων αγροτικών προϊόντων από τις κρατικές και συλλογικές φάρμες στα μεγάλα καταναλωτικά κέντρα γίνεται από ειδικούς κρατικούς φορείς ή

τις ίδιες τις κρατικές φάρμες δηλαδή χωρίς μεσάζοντες.

6. Το εισόδημα των αγροτών καθορίζεται ως εξής: α) στην περίπτωση εργασίας σε κρατική φάρμα, δίνεται μισθός στους αγρογιάτες με βάση τις ώρες εργασίας, δηλ. όπως και στην περίπτωση ενός βιομηχανικού εργάτη που εργάζεται σε εργοστάσιο. β) στην περίπτωση της κολεκτίβας, κάθε εργαζόμενος διαμοιράζεται το καθαρό εισοδηματικό υπόλοιπο που μένει στην κολεκτίβα, όταν από τα ακαθάριστα έσοδα των πωλήσεων των παραγόμενων προϊόντων αφαιρεθούν οι απαιτήσεις του Κράγους για τις προμήθειες των μηχανημάτων, οι δαπάνες παραγωγής, κλπ. έξοδα.

7. Η χρηματοδότηση των αγροτικών κτημάτων γίνεται κυρίως από τις Κρατικές Τράπεζες, χωρίς υψηλούς τόκους.

8. Για γνωστούς ιδεολογικούς λόγους (όπως είναι γνωστό, ο MARX θεωρεί ότι "το κέρδος είναι κλοπή", δεν αναγνωρίζεται έγγυος πρόσοδος (κόστος γης) στους σχετικούς υπολογισμούς κοστολόγησης των αγροτικών προϊόντων και ούτε, βέβαια, κέρδος για τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις.

9. Κεντρικός οδηγός προσανατολισμού στα προγράμματα καλλιέργειών των αγροτικών εκμεταλλεύσεων (τι θα παραχθεί;) είναι οι ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, όπως εκφράζονται "στις προτεραιότητες" του Κεντρικού Γραφείου Προγραμματισμού στο "Γενικό Πλάνο" (Πενταετές Πρόγραμμα Ανάπτυξης). Τα ίδια προγράμματα προσδιορίζουν κατά περιφέρεια την παραγωγή (πού θα παραχθεί;) και τους φορείς κατά μεγάλα αγροκτήματα (Ποιός θα παράγει;).

10. Υποτίθεται ότι ο προγραμματισμός όλων των αγροτικών δραστηριοτήτων από τα Πενταετή Προγράμματα περιορίζει την αβεβαιότητα που είναι σύμφυτη με την πρωτογενή παραγωγή.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Β ο

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

3.1 Αγροτική ανάπτυξη ως γενικά επιθυμητή επιδίωξη

Η οικονομική ανάπτυξη είναι γενικά επιθυμητή στις αναπτυσσόμενες οικονομίες γιατί το βιοτικό επίπεδο των χωρών αυτών είναι πολύ χαμηλό. Επειδή με την οικονομική ανάπτυξη το βιοτικό επίπεδο βελτιώνεται, η επιδίωξη της είναι καθολική και κοινωνικά επιθυμητή, γιατί τα άτομα αποκτούν υψηλότερο επίπεδο κατανάλωσης (καλύτερη διατροφή, ένδυση, στέγη) και πολλές ανέσεις (Ι.Χ., Τ.Υ., κλπ.).

Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι το φαινόμενο της περαιτέρω οικονομικής ανάπτυξης (κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες) άρχισε να συναντά τις απειλητικές διαθέσεις πολλών εχθρών του φαινομένου. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι η ανάπτυξη έχει και κόστος: προσβάλλει τις παραδοσιακές αξίες, προκαλεί αλλοίωση ή υποβάθμιση ή καταστροφή στο φυσικό - οικολογικό περιβάλλον και δημιουργεί σοβαρά κοινωνικά προβλήματα (εγκληματικότητα, άγχος, κλπ.). Ένας από τους μεγαλύτερους πολέμιους της οικονομικής ανάπτυξης είναι ο φιλόσοφος και παιδαγωγός IVAN ILITZ που διέδωσε την άποψη ότι η οικονομική ανάπτυξη στις αναπτυγμένες χώρες οδήγησε στην "καταστροφή" κυρίως των παραδοσιακών αξιών γι' αυτό πρέπει να σταματήσει.

Για να αντιμετωπίσουμε την παραπάνω αρνητική άποψη (που έχει ρεαλιστική βάση) θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι η οικονομική ανάπτυξη, αν εφαρμοστεί σε εκτεταμένο και ορθό προγραμματισμό και αν στηρίζεται στις γενικά αποδεκτές αξίες του ανθρώπου, είναι κοινωνικά επιθυμητή. Η ποιότητα της ανάπτυξης εξαρτάται από τον τρόπο που μεθοδεύουμε την εφαρμογή της. Αν αδιαφορήσουμε για τις ανθρώπινες αξίες, η οικονομική ανάπτυξη θα έχει αρνητικές επιπτώσεις και θα γίνει "κατάρα". Αν όμως επιδιώξουμε, παράλληλα με την ανάπτυξη, να επιτύχουμε την πραγμάτωση και των άλλων αξιών του ανθρώπου, η ανάπτυξη θα είναι ευλογία.

Η οικονομική ανάπτυξη όμως στις φτωχές και καθυστερημέ-

νες χώρες (π.χ. Αιθιοπία κλπ.) έχει υψηλή προτεραιότητα ανεξάρτητα από τις αρνητικές επιπτώσεις της, εξαιτίας του πολύ χαμηλού βιοτικού επιπέδου τους. Όταν κάποιος δεν πεινά μπορεί να είναι εναντίον της ανάπτυξης. Μεγάλη πείνα όμως στις καθυστερημένες χώρες του κόσμου επιβάλλει την ανάπτυξή τους και κυρίως τη γρήγορη παραγωγή αγροτικών προϊόντων (τροφίμων).

Το συμπέρασμα της πολιτικής που προκύπτει είναι το εξής: Επειδή η ανάπτυξη έχει και αρνητικές επιπτώσεις (κόστος), για να τις ελαχιστοποιήσουμε, υιοθετήσουμε τον ορθολογικό προγραμματισμό της, δηλ. μεθόδους και διαδικασίες με τις οποίες έχουμε το όφελος της ανάπτυξης χωρίς το κόστος της.

3.2 Τα τέσσερα στάδια στην ιστορική εξέλιξη της αγροτικής οικονομίας και ορισμένες διαρθρωτικές αλλαγές κατά την ανάπτυξή της

Η εξέλιξη της αγροτικής οικονομίας, στα πλαίσια της γενικότερης οικονομικής ανάπτυξης, έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί δείχνει την πορεία που θα ακολουθήσουν όλα τα μεγέθη και υπο-μεγέθη που συνδέονται με αυτήν (αγροτικός πληθυσμος, αγροτικές επενδύσεις κλπ.).

Η εξέλιξη της αγροτικής οικονομίας εντάσσεται στο πανόραμα της εξέλιξης της ζωής του ανθρώπου στον πλανήτη μας, που διακρίνεται στα εξής τέσσερα στάδια: 1) Το στάδιο της άγριας ζωής, όπου ο πρωτόγονος άνθρωπος είναι κυνηγός άγριων θηρίων ή συλλογέας καρπών, 2) Το στάδιο της ποιμενικής ή νομαδικής ζωής, όπου ο άνθρωπος εξημερώνει μερικά ζώα και τα εκμεταλλεύεται, 3) Το στάδιο της καλλιεργητικής αγροτικής ζωής, όταν ο άνθρωπος αρχίζει να καλλιεργεί τη γη και 4) Το στάδιο του Τεχνικού Πολιτισμού, όπου ο άνθρωπος χρησιμοποιεί την εκμηχάνιση και την τεχνολογία για την μαζική παραγωγή των προϊόντων που χρειάζεται.

Υπάρχουν τέσσερα βασικά στάδια στην ιστορική εξέλιξη της αγροτικής οικονομίας και παραγωγής:

α) Το πρωτόγονο στάδιο της αγροτικής οικονομίας. Στο πρωτόγονο στάδιο, ο άνθρωπος ως αγρότης απασχολείται σχεδόν κάθε μέρα με τη σύλληψη ζώων ή τη συλλογή καρπών. Ο θεσμός της ιδιοκτησίας είναι ανύπαρκτος και το μοναδικό "πάγιο κεφάλαιο"

λαιο παραγωγής" είναι το ανθρώπινο σώμα με τις δεξιότητες και ικανότητες που διαθέτει. Οι μέθοδοι παραγωγής είναι πρωτόγονοι και δεν υπάρχει κανένας καταμερισμός των έργων, εφόσον η μοναδική απασχόληση του κυνηγιού ή του συλλογέα καρπών γίνεται από τον άνδρα - αρχηγό, ενώ η γυναίκα - μητέρα περιορίζεται στην περιποίηση των παιδιών στην πρωτόγονη καλύβα.

Όλη η "παραγωγή" καταναλώνεται σχεδόν αυθημερόν και η απασχόληση με αυτήν είναι κατά κανόνα καθημερινή. Μοναδικός σκοπός της αγροτικής δραστηριότητας είναι η επιβίωση του πρωτόγονου αγρότη και της οικογένειάς του.

β) Η αγροτική οικονομία της αυτοσυντήρησης ή αυτάρκειας.

Η πρώτη πραγματική μορφή της αγροτικής οικονομίας ήταν η αγροτική οικονομία της αυτοσυντήρησης ή αυτάρκειας. Στην οικονομία αυτή ο αγρότης έχει ως "ιδιοκτησία" μια μικρή έκταση γης που ελέγχει ορισμένα στοιχεία παγίου κεφαλαίου όπως απλά αγροτικά εργαλεία και με την προσωπική και οικογενειακή εργασία που παράγει τα βασικά αγροτικά προϊόντα που χρειάζεται για να εξασφαλίσει τη ζωή του.

Στην αγροτική οικονομία της αυτοσυντήρησης, η παραγωγή είναι κατά κανόνα ίση με την κατανάλωση, δηλ. το προϊόν της παραγωγής (συνήθως σιτάρι, ρύζι κλπ.) μετά την αφαίρεση των σπόρων καταναλώνεται από την ίδια αγροτική οικογένεια. Επίσης, τα οικόσιτα ζώα διατηρούνται μόνο για την παραγωγή ζωοκομικών που χρειάζεται το νοικοκυριό και για την αναπαραγωγή του ζωικού κεφαλαίου. Όλη η αγροτική δραστηριότητα έχει ως μοναδικό σκοπό: την εξασφάλιση του ελάχιστου ορίου συντήρησης του αγρότη και της οικογένειάς του.

Η παραγωγικότητα των αγροτών είναι χαμηλή, γιατί οι μέθοδοι παραγωγής είναι παραδοσιακοί και κυρίως, γιατί η παραγωγή εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τις καιρικές συνθήκες (βροχόπτωση, ξηρασία κλπ.). Η εξάρτηση από τις μεταβολές του καιρού αυξάνει το βαθμό αβεβαιότητας του αγρότη. Η συναλλαγή με τους άλλους κλάδους, είναι ανύπαρκτη ή μηδαμινή εφόσον η αυτοσυντηρούμενη αγροτική οικογένεια δεν χρειάζεται αγαθά που προσφέρουν οι άλλοι κλάδοι. Υπάρχει κάποιος υποτυπώδης καταμερισμός των έργων ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας: ο πατέρας εκτελεί τις βαριές εργασίες (π.χ. όργωμα), η μητέρα φροντίζει

το σπίτι και τα παιδιά, (π.χ. παρασκευή φαγητού), τα παιδιά ασχολούνται κυρίως με τις βοηθητικές εργασίες (π.χ. συλλογή των καρπών). Δεν υπάρχει διάθεση παραγωγής στην αγορά, εκτός από την περίπτωση όπου ορισμένοι αγρότες κάνουν "ανταλλαγή προϊόντος αντί προϊόντος" (αντιπραγματισμός).

Η Ελληνική αγροτική οικονομία στον 19ο αιώνα και τις αρχές του 20ου αιώνα είναι καταξοχήν αυτοσυντηρούμενη αγροτική οικονομία.

γ) Η μετάβαση από την αυτοσυντηρούμενη στην αγροτική οικονομία μικτής παραγωγής, για τη συντήρηση της οικογένειας και τη μερική διάθεση στην αγορά.

Στις αναπτυγμένες χώρες του κόσμου, στη διάρκεια της εξέλιξης της αγροτικής οικονομίας τους, σημειώθηκε μια φανερή επαναστατική αλλαγή: Η μετάβαση από την αυτοσυντηρούμενη αγροτική οικονομία στη μικτή αγροτική παραγωγή, δηλ. στην αγροτική οικονομία η οποία παράλληλα με την αγροτική παραγωγή που ρποορίζεται για την αυτοσυντήρηση της αγροτικής οικονομίας εισάγει και άλλες καλλιέργειες αγροτικών προϊόντων που το πλεόνασμά τους προσφέρεται στην αγορά για πώληση (π.χ. φρούτα από τα δένδρα κλπ.). Είναι φανερό ότι στο στάδιο αυτό προχωρούμε στην εγχρήματη αγροτική οικονομία. Το εισόδημα που αποκτά ο αγρότης από το μέρος της παραγωγής που προσκομίζεται στην αγορά (χρηματικό εισόδημα), δεν ξεπερνάει το 50% της συνολικής παραγωγής του και διατίθεται για την απόκτηση άλλων καταναλωτικών αγαθών (έπιπλα, σκεύη κλπ.). Με τον τρόπο αυτό βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο της αγροτικής οικογένειας. Ένα μέρος από το χρηματικό εισόδημα διατίθεται επίσης για την απόκτηση αγροτικών εργαλείων και αγροτικών εφοδίων που απαιτεί η περισσότερο εκσυγχρονισμένη πια μορφή της μικτής, πολυπλοκότερης αγροτικής παραγωγής. Η αναγκαστική ενασχόληση με περισσότερες καλλιέργειες διευρύνει φυσικά το πεδίο γνώσεων και πληροφοριών του αγρότη. Επειδή ακριβώς η αγροτική παραγωγή εξασφαλίζει κάποιο ανώτερο βιοτικό επίπεδο, ο αγρότης φροντίζει να μεγαλώσει την ελεγχόμενη απ' αυτόν ιδιοκτησία γης και να αυξήσει το μέγεθος των παγίων κεφαλαιουχικών αγαθών που χρησιμοποιεί, αγοράζοντας περισσότερα και μεγαλύτερα αγροτικά εργαλεία και ενισχύοντας τα πάγια κεφαλαιουχικά του στοιχεία (μη-

χανήματα, διάνειξη πηγαδιών κλπ.). Η χρησιμοποίηση περισσότερων κεφαλαιουχικών αγαθών στο αγρόκτημα οδηγεί συνήθως στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας του αγρότη και γενικά της αγροτικής εκμετάλλευσης.

Η ποικιλία των καλλιεργειών ενισχύει τον καταμερισμό των έργων και ενδεχομένως καθιστά αναγκαία και την πρόσληψη αγροεργατών για να εργαστούν στις νέες, εμπορικοποιημένες καλλιέργειες. Ίσως το σοβαρότερο πλεονέκτημα της μικτής αγροτικής παραγωγής με πολυκαλλιέργεια περισσότερων ειδών αγροτικών προϊόντων, είναι η ελαχιστοποίηση των κινδύνων και της αβεβαιότητας από την αποτυχία μιας καλλιέργειας ή την προσβολή της από δυσμενείς καιρικές συνθήκες. Με τη διασπορά της αγροτικής παραγωγής σε περισσότερα προϊόντα μειώνεται σημαντικά η πιθανότητα έντονων διακυμάνσεων στο αγροτικό εισόδημα εξαιτίας της αλληλοκάλυψης των κινδύνων. Η ελληνική αγροτική οικονομία από τις αρχές του 20ου αιώνα γίνεται μικτή αγροτική οικονομία.

δ) Από την αγροτική οικονομία της μικτής παραγωγής στην εξειδικευμένη ή εμπορικοποιημένη ή επιχειρηματική αγροτική οικονομία.

Η μικτή αγροτική οικονομία με την πολυκαλλιέργειά της δεν είναι άμοιρη μειονεκτημάτων. Αποτελεί ασφαλώς ένα στάδιο πιο πέρα από την καθυστερημένη αγροτική οικονομία της αυτοσυντήρησης αλλά δεν συνιστά αναπτυγμένη μορφή αγροτικής εκμετάλλευσης γιατί διατηρεί ορισμένες παραδοσιακές δομές.

Η πραγματικά αναπτυγμένη μορφή αγροτικής οικονομίας είναι η εξειδικευμένη ή επιχειρηματική αγροτική παραγωγή, που στην εκσυγχρονισμένη φάση της έχει καθαρά εμπορικοποιημένο χαρακτήρα, δηλ. είναι προσανατολισμένη στην εγχρήματη αγορά. Κύριο χαρακτηριστικό της είναι η υψηλή εξειδίκευση στην παραγωγή ορισμένων μόνο προϊόντων, στα οποία υπάρχει το σχετικό συγκριτικό οικολογικό πλεονέκτημα. Η παραγωγή των προϊόντων αυτών προσφέρεται κατά ποσοστό περίπου 100% στην αγορά για πώληση.

Με το προϊόν της πώλησης αυτής, ο αγρότης - επιχειρηματίας, αποκτά όλα τα καταναλωτικά αγαθά που χρειάζεται: εργαλεία, ενδιάμεσες εισροές παραγωγής (λιπάσματα, φυτοφάρμακα κλπ.), μηχανήματα και μισθωτούς αγροεργάτες.

Στο στάδιο αυτό, η αγροτική ιδιοκτησία συνήθως μεγεθύνεται για να εξυπηρετήσει την εκμηχάνιση και την παραγωγή σε μεγάλη κλίμακα, που εξασφαλίζει υψηλή οικονομική επιφάνεια και οικονομίας κλίμακος (χαμηλότερο κόστος παραγωγής). Ο αγρότης - επιχειρηματίας έχει ήδη συσσωρεύσει πολλές γνώσεις και πληροφορήση ή έχει τη δυνατότητα να συμβουλευέται, έναντι αμοιβής, γεωπόνους ή άλλους ειδικούς.

Η παραγωγικότητα της εξειδικευμένης αγροτικής παραγωγής είναι υψηλή γιατί: α) εξειδικεύεται στην παραγωγή ορισμένων μόνο προϊόντων, β) εφαρμόζει σε μεγάλη κλίμακα την εκμηχάνιση, γ) χρησιμοποιεί νέες μεθόδους παραγωγής και οργάνωσης, δ) Διαθέτει πολλές ενδιάμεσες εισροές.

Γι' αυτό άλλωστε η εξειδικευμένη αγροτική οικονομία έχει υψηλή ανταγωνιστικότητα και η αγορά της επεκτείνεται και στον διεθνή χώρο με εξαγωγές που αποτελούν πηγή συναλλάγματος.

Η εξειδικευμένη αγροτική οικονομία, ιδίως όταν προχωρεί και στην αξιοποίηση όλων των αγροτικών προϊόντων και υποπροϊόντων αναπτύσσοντας τις βιομηχανίες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων, εξασφαλίζει στους αγρότες - επιχειρηματίες υψηλό βιοτικό επίπεδο. Η μορφή όμως αυτή της αγροτικής οικονομίας υπόκειται σε κινδύνους, επειδή συνήθως στηρίζεται στη μονοκαλλιέργεια. Όπως είναι γνωστό η αποτυχία της εσοδείας της μοναδικής καλλιέργειας στην οποία στηρίζεται η εξειδικευμένη αγροτική οικονομία μπορεί να την οδηγήσει στην καταστροφή.

Η εξειδικευμένη αγροτική παραγωγή, αποτελεί το τελικό στάδιο στην εξέλιξη της αγροτικής οικονομίας και εφαρμόζεται μόνο σε ορισμένες αναπτυγμένες χώρες του κόσμου (π.χ. ΗΠΑ).

(Βλ. πίνακα 3-1 σελ. 30 - 31)

Οι κυριότερες διαρθρωτικές μεταβολές στην αγροτική οικονομία της ιστορικής εξέλιξης της είναι οι εξής:

α) Η χρήση περισσότερο εξελιγμένων συντελεστών παραγωγής (π.χ. από την ανειδίκευτη στην εξειδικευμένη εργασία, από την χειρωνακτική εργασία στην χρήση των μηχανημάτων).

β) Η παραγωγή προϊόντων όχι μόνο για την οικογένεια και το αγροτικό νοικοκυριό ("κλειστή" αγροτική οικονομία), αλλά

Πίνακας

Τα τέσσερα βασικά στάδια στην εξέλιξη της αγροτικής οικονομίας από την εμφάνιση του ανθρώπου στη γη ως σήμερα*

Τα στάδια εξέλιξης της αγροτικής οικονομίας				
Θεσμοί και μεγέθη	1ο Πρωτόγονη αγροτική οικονομία →	2ο Αυτοσυντηρούμενη ή αυτάρκης αγροτική οικονομία ←→	3ο Μικτή αγροτική οικονομία (Σύνθετη Παραγωγή) →	4ο Εξειδικευμένη ή Επιχειρηματική αγροτική οικονομία (αγροτική οικονομία της αγοράς)
Ιδιοκτησία γης	Ανύπαρκτη	Μικρή	Μεγαλύτερη	Μεγεθυμένη
Πάγιο κεφάλαιο	Ανύπαρκτο	Απλά αγροτικά εργαλεία	Μέσου μεγέθους	Υψηλό (τρακτέρ, μηχανές κτλ.)
Μέθοδοι παραγωγής και γνώσεις	Πρωτόγονες	Παραδοσιακές (παραδοσιακές γνώσεις)	Περισσότερο εξελιγμένες (πρώτες γνώσεις γεωργίας)	Εξειδικευμένες γνώσεις (επιστημονική εφαρμογή)
Η κυριότερη εισροή	Η σωματική εργασία	Σωματική εργασία και εργαλεία	Εργασία, εργαλεία, μερικά μηχανήματα, λιπάσματα	Μηχανήματα, λιπάσματα και άλλες προηγμένες εισροές
Καταμερισμός έργων	Ανύπαρκτος	Υποτυπώδης	Ενισχυμένος	Ισχυρός
Προσφορά εργασίας (ώρες απασχόλησης)	Καθημερινή απασχόληση στη θήρα ή/και συλλογή καρπών	Εποχιακή (Υποαπασχόληση)	Συνεχής-Ισορροπημένη	Εποχιακή-Περιορισμένη (υψηλός ελεύθερος χρόνος)

Σκοπός παραγωγής	Η Επιβίωση	Συντήρηση της οικογένειας	Συντήρηση της οικογένειας και πώληση στην αγορά	Πώληση μόνο στην αγορά
Παραγωγή και Παραγωγικότητα	Ελάχιστη	Χαμηλή	Μέση	Υψηλή
Σύνθεση Παραγωγής	Τυχαία (Από τη φύση)	Κυριαρχία των αναγκαίων καλλιεργειών	Σύνθετη (πολυκαλλιέργεια)	Μονοκαλλιέργεια (εξειδίκευση παραγωγής)
Ποσοστό παραγωγής που προσκομίζεται στην αγορά	Μηδέν	Γίνεται κάποια ανταλλαγή προϊόντων με προϊόντα	50% περίπου	100% περίπου
Εξασφάλιση από κίνδυνο και αβεβαιότητα	Καμιά	Χαμηλή	Υψηλή	Μέση (εξαρτάται από τη διακύμανση των τιμών)
Βιοτικό επίπεδο	Εξασφάλιση αγαθών μόνο για επιβίωση	Ελάχιστο όριο συντήρησης	Βελτιωμένο	Υψηλό
Εξάρτηση από άλλους κλάδους	Καμιά	Καμιά (Αυτάρκεια)	Μερική	Πλήρης

Πηγή: R. Weitz, *From Peasant to Farmer: A Revolutionary Strategy for Development*. Columbia University Press, 1971, p. 20. M.P. Todaro, *Economics for a Developing World*. Longman, London, 1979, p. 246.

* Η θέση της Ελλάδας βρίσκεται ανάμεσα στο τρίτο (μικτή αγροτική οικονομία) και το τέταρτο (εξειδικευμένη αγροτική οικονομία)

και για την αγορά ("ανοικτή" ή εμπορευματοποιημένη αγροτική οικονομία).

γ) Η μετάβαση από τον αντιπραγματισμό (ανταλλαγή προϊόντος αντί προϊόντος) στις εγχρήματες συναλλαγές (ανταλλαγή προϊόντος - χρήματος).

δ) Η μετάβαση από την καλλιέργεια πολλών αγροτικών προϊόντων ("πολυκαλλιέργεια") στην παραγωγή ορισμένων μόνο προϊόντων, δηλ. την εξειδικευμένη παραγωγή (μονοκαλλιέργεια).

ε) Η αλλαγή στο STATUS του αγρότη: από πρωτογενος καλλιεργητής ή χωρικός γίνεται επιχειρηματίας και συναλλασσόμενος.

Ο μετασχηματισμός της αγροτικής οικονομίας προς τη σύγχρονη προηγμένη μορφή της δεν έχει βέβαια συνελεστεί σε όλες τις χώρες του κόσμου. Κάθε χώρα έχει δική της εξελικτική πορεία και δικές της δυνάμεις που ανάλογα με την ισχύ τους προσδιορίζουν και κατευθύνουν τον ρυθμό και τις δομές του μετασχηματισμού της αγροτικής της οικονομίας.

Οι παραπάνω διαρθρωτικές αλλαγές έχουν σοβαρές επιπτώσεις: στην παραγωγή και την παραγωγικότητα, το αγροτικό εισόδημα και την ευημερία, την απασχόληση και τον ελεύθερο χρόνο, τις εισαγωγές και εξαγωγές, τις οικογενειακές σχέσεις κλπ.

3.3 Οι παράγοντες που προκαλούν την αγροτική ανάπτυξη

Οι κυριότεροι παράγοντες που προκαλούν το φαινόμενο της αγροτικής ανάπτυξης μέσα στα πλαίσια της γενικότερης οικονομικής ανάπτυξης είναι οι εξής:

α. Οι διαθέσιμοι αγροτικοί φυσικοί πόροι.

Η αφθονία ορισμένων φυσικών πόρων, όπως: το κατάλληλο έδαφος, το κλίμα κλπ., αποτελεί αναγκαία αλλά όχι επαρκή συνθήκη για την ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής. Κάθε χώρα και κάθε περιοχή που έχει μεγάλη προσφορά αγροτικών, φυσικών πόρων, δηλ. είναι προικισμένη από τη φύση, έχει μεγαλύτερες δυνατότητες να αναπτύξει την αγροτική της παραγωγή, σε σύγκριση με χώρες και περιοχές που αντιμετωπίζουν στενότητα αγροτικών φυσικών πόρων.

Η ανάπτυξη της αμπελοκαλλιέργειας στην Ελλάδα οφείλεται στο μεσογειακό της κλίμα. Η αυυπαρξία αγροτικής παραγωγής στο

Βόρειο Πόλο οφείλεται στο ψυχρό κλίμα της περιοχής αυτής.

Για να είναι όμως αποτελεσματική η συμβολή των αγροτικών φυσικών πόρων στην αγροτική ανάπτυξη, πρέπει να επιτευχθεί η κατάλληλη αξιοποίησή τους με συστηματική και προγραμματισμένη εργασία (το κατάλληλο μάνατζμεντ) και άλλους παράγοντες. Γι' αυτό η ύπαρξη φυσικών πόρων αποτελεί αναγκαία αλλά όχι και επαρκή συνθήκη για την αγροτική ανάπτυξη.

β) Η αγροτική υποδομή.

Η αγροτική υποδομή είναι το σύνολο των στοιχείων του σταθερού παγίου κεφαλαίου (εγχειοβελτιωτικά έργα κλπ.) που είναι απολύτως αναγκαίο για τη διεξαγωγή της σύγχρονης αγροτικής παραγωγικής διαδικασίας. Η σύγχρονη αγροτική παραγωγή με αυξημένες αποδόσεις δεν μπορεί να επιτευχθεί, αν δεν υπάρχουν αγροτικοί οικισμοί, δρόμοι, αποθήκες κλπ.

Η αγροτική υποδομή είναι δαπανηρή, δηλ. απαιτεί υψηλές πάγιες επενδύσεις. Η αγροτική υποδομή απαιτεί υψηλή κεφαλαιακή δαπάνη γι' αυτό ο συντελεστής κεφαλαίου - προϊόντος είναι πολύ υψηλός, περίπου 10:1, πράγμα που σημαίνει ότι για να επιτύχουμε παραγωγή κατά μία (1) μονάδα πρέπει να δαπανήσουμε δέκα (10) μονάδες κεφαλαίου ή επενδύσεων. Γι' αυτό η αγροτική υποδομή προσφέρεται από το Κράτος. Έτσι, π.χ. τα εγχειοβελτιωτικά έργα (φράγματα ποταμών, αγροτικοί δρόμοι κλπ.) στη χώρα μας εκτελούνται από το Υπουργείο Γεωργίας (Την Υπηρεσία Εγχειοβελτιωτικών Έργων). Σήμερα ένα σημαντικό μέρος των δαπάνων υποδομής της αγροτικής οικονομίας χρηματοδοτείται και από την ΕΟΚ και συγκεκριμένα του FEOGA (Τμήμα Προσανατολισμού και Διαρθρώσεων).

γ) Ο ανθρώπινος παράγων και η αγροτική εκπαίδευση.

Ο ενεργητικός συντελεστής της ανάπτυξης.

Όλη η διαδικασία της ανάπτυξης ενεργοποιείται από τον ανθρώπινο παράγοντα και ιδιαίτερα από τα πεπειραμένα και κατάρτισμένα άτομα, που με τις γνώσεις και την κατάρτισή τους προωθούν την ανάπτυξη. Η αγροτική εκπαίδευση είναι η διαδικασία μετάδοσης γνώσεων, μεθόδων, συστημάτων κλπ. στο ανθρώπινο δυναμικό το οποίο με τον τρόπο αυτό γίνεται αποτελεσματικότερο.

Η αγροτική εκπαίδευση είναι σήμερα αναγκαία, γιατί όλες οι προχωρημένες διαδικασίες της αγροτικής παραγωγής απαιτούν

προϊδεασμό, μάθηση, κατάρτιση και ειδίκευση. Ο παραγωγός που δεν γνωρίζει ποιό λίπασμα θα χρησιμοποιήσει για τα λαχανικά, ποιό για τα τεύτλα, σε ποιά δοσολογία, ποιό είναι το κατάλληλο φυτοφάρμακο για τα ζιζάνια κλπ., όχι μόνο δεν μπορεί ν' αυξήσει την παραγωγή του, αλλά μπορεί και να τη χάσει. Επίσης, ο αγρότης - παραγωγός που δεν γνωρίζει μάλιστα μεν αγροτικών εκμεταλλεύσεων (αγροτική λογιστική, συνδιασμούς εναλλακτικών καλλιεργειών και κόστος παραγωγής, φθηνές πηγές εισροών κλπ.) δεν μπορεί να αναπτύξει την αγροτική παραγωγή σε ανταγωνιστική βάση.

Είναι απαραίτητο να επισημάνουμε ότι, ενώ οι αγροτικοί φυσικοί πόροι, η αγροτική υποδομή και το κεφάλαιο είναι παθητικοί συντελεστές παραγωγής, το ανθρώπινο κεφάλαιο, δηλ. ο άνθρωπος με τις γνώσεις του και την ενδιάθετη κλίση του για δράση και δημιουργικότητα, αποτελεί τον ενεργητικό παράγοντα της ανάπτυξης: όλα αρχίζουν με την ανθρώπινη πρωτοβουλία.

δ) Αγροτική τεχνολογία και αγροτικό κεφάλαιο.

Η αγροτική δραστηριότητα δεν είναι πια πρωτόγονη ή παραδοσιακή. Έχει εκσυγχρονιστεί σε υψηλό βαθμό και απαιτεί τη χρήση προχωρημένης τεχνολογία. Βέβαια σε ορισμένες περιοχές του κόσμου και στη χώρα μας (π.χ. μερικά νησιά) η καλλιέργεια της γης δεν διαφέρει και πολύ από αυτήν που εφάρμοζαν οι αγρότες - χωρικοί πριν 100 ή 1000 χρόνια. Το μεγαλύτερο όμως μέρος της αγροτικής παραγωγικής διαδικασίας ακολουθεί σήμερα, σε σημαντικό βαθμό, τις σύγχρονες μεθόδους και τεχνικές καλλιέργειας (θεριζοαλωνιστικά συγκροτήματα κλπ.) και διαρκώς υιοθετεί και προσαρμόζει νέες μεθόδους παραγωγής.

Η διάδοση της σύγχρονης αγροτικής τεχνολογίας είναι σχετικά γρήγορη γιατί έχει άμεσες και ορατές κερδοφόρες ή ωφέλιμες επιπτώσεις (καλύτερη ποιότητα κλπ.).

Ιδιαίτερο ρόλο στη σύγχρονη αγροτική ανάπτυξη παίζουν και οι ενδιάμεσες εισροές της αγροτικής παραγωγής (φυτοφάρμακα, βελτιωμένες ποικιλίες σπόρων κλπ.). Ο παράγοντας αυτός επιδρά άμεσα στην αύξηση της παραγωγής (π.χ. η χρήση λιπασμάτων αυξάνει τις στρεμματικές αποδόσεις).

ε) Ο εκσυγχρονισμός των θεσμών της αγροτικής οικονομίας.
Οι αγροτικοί θεσμοί γενικά είναι το σύνολο των κανόνων,

αρχών, διαδικασιών κλπ. με τους οποίους διεξάγονται οι αγροτικές δραστηριότητες και ρυθμίζονται όλες οι σχέσεις μεταξύ των φορέων που διεκπεραιώνουν τις λειτουργίες της αγροτικής οικονομίας. Η αγροτική ιδιοκτησία, η Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΟΚ, το αγροτικό μάνατζμεντ κλπ. αποτελούν μερικούς αγροτικούς θεσμούς.

Η διερεύνηση της συμβολής καθενός από τους παραπάνω θεσμούς στην αγροτική ανάπτυξη μπορεί να γίνει κατά περίπτωση και για ορισμένη χρονική περίοδο. Επειδή πολλοί νέοι θεμοί έχουν κάποια επίδραση στην κινητοποίηση και ανακατανομή πόρων στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής, στη διακίνηση - διάθεση αγροτικών προϊόντων, στη χρηματοδότηση της αγροτικής οικονομίας κλπ., κάθε ολοκληρωμένη εξέταση των παραγόντων που επηρεάζουν την αγροτική ανάπτυξη δεν πρέπει να αποκλείει και τους θεσμικούς παράγοντες.

στ) Οι αγροτικές εξαγωγές - εισαγωγές (Διεθνές Εμπόριο), η εισαγωγή κεφαλαίων και τεχνολογίας και το μέγεθος της διεθνούς αγοράς.

Ο εξωτερικός τομέας ασκεί θετική και αρνητική επίδραση στην ανάπτυξη. Η εξασφάλιση ξένων αγορών για τα αγροτικά προϊόντα (εξαγωγές) διευρύνει τη διάθεση των πλεονασμάτων της αγροτικής παραγωγής και από την άποψη αυτή συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη.

Ο εξωτερικός τομέας εξασφαλίζει την αγροτική οικονομία συστήματα οργάνωσης και μεθόδων, προηγμένη τεχνολογία κλπ. που επηρεάζουν θετικά και φανερά την αγροτική ανάπτυξη.

Τέλος η εισροή ξένων κεφαλαίων διευρύνει τις παραγωγικές δυνατότητες της αγροτικής οικονομίας.

ζ) Ο πολιτικός παράγων και η κυβερνητική πολιτική.

Ο πολιτικός παράγων που εκφράζει κυρίως την πολιτική ισχύ των αγροτών ως ψηφοφόρων επηρεάζει σήμερα σε σημαντικό βαθμό τη λήψη αποφάσεων. Οι επιλογές και το περιεχόμενο της κυβερνητικής πολιτικής μπορεί να επηρεάσουν πολλά μεγέθη της αγροτικής ανάπτυξης και με τον τρόπο αυτό να διαμορφώσουν τις δομές και τους ρυθμούς της.

η) Ο κατάλληλος συνδυασμός των συντελεστών της αγροτικής ανάπτυξης.

Οι παραπάνω συντελεστές παραγωγής θα πρέπει να συνδυαστούν αρμονικά και αποτελεσματικά για να αυξηθεί η αγροτική παραγωγή και να πραγματοποιηθεί η αγροτική ανάπτυξη. Το στρατηγικότερο ρόλο εδώ διαδραματίζουν ο ανθρώπινος παράγων και το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο που ενθαρρύνει τον αποτελεσματικό συνδυασμό των πόρων.

3.4 Η θέση της αγροτικής οικονομίας στη μελλοντική ανάπτυξη της χώρας μας και η ένταξη στην Ε.Ο.Κ.

Από τις εναλλακτικές επιλογές ανάπτυξης που διαθέτει η χώρα μας, η έμφαση σε ένα σενάριο που στηρίζεται και στην αγροτική οικονομία εξελιγμένης μορφής δεν είναι απορριπτέα. Η αγροτική οικονομία εξελιγμένης μορφής είναι εκείνη που: α) στον τομέα της πρωτογενούς παραγωγής εφαρμόζει όλα τα σύγχρονα συστήματα της αγροτικής εκμετάλλευσης και β) στην αξιοποίηση των πολλών δυνατοτήτων που προσφέρει η εκμετάλλευση της μεγάλης ποικιλίας των αγροτικών προϊόντων και υπο - προϊόντων στο στάδιο της μεταποιητικής επεξεργασίας.

Το σενάριο αυτό έχει το εξής περιεχόμενο:

α) Αξιοποιεί τους εγχώριους αγροτικούς και άλλους φυσικούς πόρους και στηρίζεται στο "συγκριτικό πλεονέκτημα" της χώρας (υψηλή ποιοτική στάθμη των αγροτικών μας προϊόντων όπως φρούτα, σκληρό σιτάρι κλπ.).

β) Επενδύεται σε γεωργικές βιομηχανίες και άλλες (βιομηχανίες τροφίμων) τα αγροτικά προϊόντα τα οποία αποκτούν έτσι υψηλότερη προστιθέμενη αξία, εφόσον ενσωματώνουν περισσότερη ελληνική εργασία και άλλες δαπάνες εγχώριων συντελεστών παραγωγής. Η σειρά των γεωργικών βιομηχανιών που μπορούν να προκύψουν είναι μεγάλη (χυμοί φρούτων, διατηρημένες τροφές κλπ.).

γ) Βασίζεται στη μόνιμη ζήτηση αγροτικών προϊόντων ως τροφίμων, δηλ. προϊόντων που δεν υπόκεινται σε "υποζήτηση", εξαιτίας κυκλικών ή άλλων διακυμάνσεων.

δ) Συμπληρώνει την αγροτική ανάπτυξη με την υποστήριξη της γεωργικής βιομηχανικής ανάπτυξης, που είναι συνεπής με την προσφορά πρώτων υλών από τη χώρα μας. Δηλ. στην περίπτωση αυτή, η εξάρτηση της χώρας από το εξωτερικό σε πρώτες ύλες είναι

χαμηλή ή ασήμαντη.

ε) Αναπτύσσεται ειδική αγροτική τεχνολογία με την ανάπτυξη ορισμένων ειδικοτήτων, που σήμερα έχουν ιδιαίτερη σημασία (τεχνολογία τροφίμων, χημική προστασία και συντήρηση τροφίμων κλπ.).

στ) Αναπτύσσεται η δραστηριότητα του μάρκετινγκ των αγροτικών προϊόντων που καλύπτει πολλές δραστηριότητες (διαφήμιση, ασφάλιση κλπ.).

ζ) Προσφέρεται ισορροπη ανάπτυξη στον εθνικό χώρο εφόσον η πρωτογενής αγροτική παραγωγή και πρώτη επεξεργασία (συσκευασία, συντήρηση, διαλογή) ενταχθεί στην περιφέρεια, ενώ η δεύτερη επεξεργασία (μεταποίηση) χωροθετηθεί γύρω από τα μεγάλα αστικά κέντρα (γεωργικές βιομηχανίες εξαγωγικού προσανατολισμού).

η) Δεν περιορίζει καθόλου τη δυνατότητα συνδυασμού της ανάπτυξης με ορισμένους άλλους κλάδους παραγωγής, όπως ο τουρισμός, η ναυτιλία κλπ. Το σενάριο αυτό δεν αποκλείει επίσης την ανάπτυξη δραστηριοτήτων υψηλής τεχνολογίας ("καθαρή βιομηχανία"), όπως κουμπιούτερ, βιοχημεία κλπ.

θ) Ο ανταγωνισμός από τις χώρες - μέλη της ΕΟΚ δεν θα είναι τόσο ισχυρός στον τομέα αυτόν, όσο θα είναι στη περίπτωση ανάπτυξης της βιομηχανίας. Άλλωστε, το "συγκριτικό πλεονέκτημα" που απολαύαυουμε στην επάρκεια πρώτων υλών υψηλής ποιότητας εξασφαλίζει σχετικά ισχυρή ανταγωνιστικότητα (π.χ. τα Ελληνικά φρούτα εξαιτίας της υψηλής ηλιοφάνειας και του ξηρού κλίματος της χώρας είναι περισσότερο εύγευστα σε σύγκριση με τα Γερμανικά ή Ολλανδικά).

ι) Η ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας σε εξελιγμένη μορφή δεν προσβάλλει σε σημαντικό βαθμό τον παραδοσιακό τρόπο ζωής του Έλληνα κοντά στο ύπαιθρο ή τη "Μητέρα Φύση", όπως το κάνει η "Βαρεία" βιομηχανική ανάπτυξη. Με το σενάριο αυτό έχουμε επίσης περισσότερες δυνατότητες να διατηρήσουμε την πολιτιστική μας παράδοση και την ιδιαίτερη εθνική μας ταυτότητα.

Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι η αγροτική οικονομία μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στη μελλοντική ανάπτυξη της χώρας μας. Ο ρόλος αυτός μπορεί να είναι "πρωταγωνιστικός", δηλ. η ανάπτυξη να στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στην αγροτι-

κή οικονομία, ή "συμπληρωματικός" δηλ. ως συμπλήρωμα μιας άλλης κύριας δραστηριότητας (π.χ. τουρισμός και προσφορά υπηρεσιών, "καθαρή βιομηχανία"). Οπωσδήποτε, σήμερα κανείς δεν είναι υπερ της μονόπλευρης ανάπτυξης της αγροτικής οικονομίας, εφόσον η παραγωγική μονομέρια συνεπάγεται σοβαρά μειονεκτήματα.

Ούτως ή άλλως, τα επόμενα 20 - 30 χρόνια η αγροτική οικονομία θα υποστεί ριζικές μεταβολές, εξαιτίας της ένταξης στην ΕΟΚ. Οι μεταβολές αυτές θα επηρεασθούν αποφασιστικά από το γεγονός ότι η Ελληνική αγροτική οικονομία θα είναι πια προσανατολισμένη στην αγορά των 350.000.000 καταναλωτών της ΕΟΚ με τις απεριόριστες δυνατότητες (ζήτησης) αλλά και τις μεγαλύτερες απαιτήσεις για ποιότητα.

Η ΕΟΚ όμως διαγράφει κινδύνους για την αγροτική μας οικονομία, αν δεν προχωρήσουμε στον εκσυγχρονισμό και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της.

Έχοντας υπόψη τις "κεκτημένες εξελίξεις" στις άλλες αναπτυγμένες χώρες του κόσμου, μπορούμε να προδιαγράψουμε ορισμένες τάσεις ως εξής:

- Ο αγροτικός πληθυσμός θα συνεχίσει να μειώνεται. Το εργαγικό δυναμικό που ασχολείται στη γεωργία θα περιορίζεται αντίστοιχα αλλά θα αυξάνεται η παραγωγικότητα, γιατί θα είναι πιο μορφωμένο και θα ακολουθεί καλύτερες μεθόδους παραγωγής και μάνατζμεντ.

- Το μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων θα αυξηθεί, δηλ. κάθε αγροτικό νοικοκυριό θα έχει περισσότερα στρέμματα ή περισσότερο ζωοκομικό κεφάλαιο για παραγωγική εκμετάλλευση.

- Η αγροτική οικονομία θα χρειάζεται περισσότερες εισροές, γνώσεις και πληροφόρηση - ενημέρωση.

- Τα αγροτικά προϊόντα θα αξιοποιούνται περισσότερο, τόσο για άμεση χρήση ως τρόφιμα όσο και ως πρώτες ύλες για την παραγωγή επεξεργασμένων προϊόντων.

- Ο Έλληνας αγρότης θα αποκτήσει περισσότερο το πνεύμα του επιχειρηματία παρά του ανθρώπου που έχει τη γεωργία ως μοναδικό μέσο βιοπορισμού και συντήρησης της οικογένειάς του.

- Η εμπορία και διακίνηση των αγροτικών προϊόντων θα γίνεται περισσότερο ορθολογική και περισσότερο αποτελεσματική.

- Ο ανταγωνισμός ποιότητας, τιμής και εμφάνισης στα αγροτικά προϊόντα στην αγορά της ΕΟΚ θα γίνει οξύτερος.

Οι πιο πάνω προβλέψεις εξελίξεων βασίζονται σε προβολή των τάσεων που έχουν ήδη διαπιστωθεί σε πολλές χώρες - μέλη της ΕΟΚ, προς τις οποίες τείνει να εναρμονιστεί και η Ελληνική αγροτική οικονομία.

3.5 Το οικονομικό αποτέλεσμα της αγροτικής δραστηριότητας

Μετά την παραγωγή, το μάρκετινγκ και τη διάθεση των αγροτικών προϊόντων, προκύπτει το οικονομικό αποτέλεσμα της αγροτικής δραστηριότητας, δηλ. αυτό που απομένει (κέρδος - πλεόνασμα ή ζημιά - έλλειμμα) στην αγροτική εκμετάλλευση, αν από το ακαθάριστο εισόδημα ή την ακαθάριστη πρόσοδο (παραγωγή X τιμή πώλησης) αφαιρεθεί το κόστος παραγωγής (οι παραγωγικές δαπάνες).

Γενικά τα οικονομικά αποτελέσματα της αγροτικής δραστηριότητας μπορεί να θεωρηθούν: α) Από τη μακροοικονομική έννοια (για την εθνική οικονομία δηλ. το σύνολο των παραγωγών) και β) Από την μικροοικονομική έννοια (για την εξατομικευμένη αγροτική οικονομική μονάδα, δηλαδή την αγροτική εκμετάλλευση του παραγωγού). Οι βασικές αυτές έννοιες παρουσιάζονται στον πίνακα 3-2.

(Βλ. πίνακα 3-2 σελ. 40)

Τα οικονομικά αποτελέσματα της αγροτικής δραστηριότητας επηρεάζονται γενικά από: το μέγεθος και τη σύνθεση παραγωγής (π.χ. το μάνατζμεντ παραγωγής), το μάρκετινγκ (π.χ. δαπάνες διακίνησης αγροτικών προϊόντων) και τη διάθεση (ζήτηση) στην αγορά (π.χ. επιτυχανόμενες τιμές). Το οικονομικό αποτέλεσμα επηρεάζεται ασφαλώς και από την Αγροτική Πολιτική, η οποία επηρεάζει τις τιμές, τα επιτόκια και τις παροχές προς τη γεωργία (π.χ. επιδοτήσεις και ενισχύσεις).

Πίνακας 3-2

Τα οικονομικά αποτελέσματα του αγροτικού τομέα:
Μακροοικονομική (Α) και Μικροοικονομική (Β) εννοιολογική μέτρηση

Α	Β
Μακρο-οικονομική μέτρηση	Μικρο-οικονομική μέτρηση
(Συνολική αγροτική παραγωγή στην εθνική οικονομία)	(Η αγροτική παραγωγή της αγροτικής εκμετάλλευσης)
(Με βάση τους Εθνικούς Λογαριασμούς της Κοινωνικής Λογιστικής)	(Με βάση τους λογαριασμούς της Ιδιωτικής Λογιστικής)
1. Ακαθάριστη Αξία Αγροτικής Παραγωγής (σε τιμές αγοράς) $Y = Q_a \cdot P_a$ [Το σύνολο της αξίας των παραγομένων ποσοτήτων (Q_a) αγροτικών προϊόντων επί την αντίστοιχη τιμή (P_a) στην αγορά, δηλ. τη μέση σταθμική τιμή στην παραγωγή χωρίς επιδοτήσεις]. + Επιδοτήσεις στον αγροτικό τομέα - Έμμεσοι Φόροι	1. Ακαθάριστη Πρόσοδος ή Ακαθάριστο Εισόδημα (σε τιμές συντελεστών παραγωγής): + Εισπράξεις από τις πωλήσεις της αγροτικής παραγωγής (Q) στις τιμές αγοράς (P): $Y = Q_a \cdot P_a$ - φόρος υπέρ ΟΓΑ 5% - Χαρτόσημο 1,2% + Επιδοτήσεις + αυτοκατανάλωση (καταλογισμός $Q \times P$) \pm μεταβολή αποθεμάτων + ασφαλιστικές αποζημιώσεις (αν δόθηκαν)
2. = Ακαθ. Αξία Αγροτικής Παραγωγής (σε τιμές συντελεστών παραγωγής)	2. - Κόστος Παραγωγής (σε χρήμα ή/και είδος)
3. - Ενδιάμεσες Εισροές [Αγορές αγαθών και υπηρεσιών του αγροτικού τομέα από τους άλλους τομείς: σπόροι (εισαγωγής), λιπάσματα, ζωοτροφές (εισαγωγής), καύσιμα, φυτοφάρμακα, ασφάλιστρα, ενέργεια κτλ.]	(i) Έδαφος + Ενοίκιο ιδίου εδάφους + Ενοίκιο ενοικιαζομένου εδάφους (ii) Εργασία + οικογενειακή εργασία + πληρωνόμενη εργασία + εργατικές εισφορές (iii) Κεφάλαιο 1 Αναλώσιμα (σπόροι, λιπάσματα, φάρμακα, ζωοτροφές, ενέργεια κτλ.) 2. Δαπάνες χρήσης μηχανημάτων: ιδίων και ενοικιαζομένων + καύσιμα + λιπαντικά + συντήρηση + ασφάλιστρα κτλ.
4. = Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (Ακαθ. Εγχώριο Αγροτικό Προϊόν) - Αποσβέσεις (αγροτικού τομέα)	3. Τόκοι κυκλοφ. κεφαλαίου 4. Επιπτώσεις γενικών δαπανών (εφαρμογή ποσοστών) 5. Φόρος παραγωγής, αρδευτικά τέλη 6. Διάφορες άλλες δαπάνες
5. = Καθαρή Προστιθέμενη Αξία ή Καθαρό Αγροτικό Προϊόν ή Αγροτικό Εισόδημα	3. = Οικονομικό αποτέλεσμα: (+) κέρδος ή (-) ζημία

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 4 ο

4.1 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4.1.1 Τι είναι η αγροτική πολιτική

Η αγροτική πολιτική έχει δύο διαστάσεις: Την επιστημολογική και την πρακτική. Η αγροτική πολιτική, από επιστημολογική πλευρά, είναι η επιστήμη που ασχολείται με την συστηματική έρευνα και μελέτη κυρίως των σκοπών και μέσων δράσης των φορέων της Πολιτικής Εξουσίας. Η αγροτική πολιτική από καθαρά πρακτική πλευρά είναι η τέχνη της διακυβέρνησης μιας χώρας.

Από την πρακτική πλευρά, η πολιτική έχει μεγάλη σημασία γιατί αποτελεί τον θεσμό με τον οποίο αντιμετωπίζονται και λύνονται τα πρακτικά προβλήματα μιας κοινωνίας. Η αγροτική πολιτική έχει ως αποστολή την αντιμετώπιση των αγροτικών προβλημάτων.

ΚΑΝΟΝΑΣ: Η αγροτική πολιτική επιδιώκει συνήθως ν' αυξήσει την ευημερία των αγροτών χωρίς να μειώσει την ευημερία των αστών. Ή επιδιώκει ν' αυξήσει την ευημερία και των αγροτών και των αστών.

4.1.2 Ποιοί λόγοι επιβάλλουν την άσκηση αγροτικής πολιτικής

Οι λόγοι που επιβάλλουν την άσκηση αγροτικής πολιτικής είναι κυρίως οι εξής:

1. Η αγροτική οικονομία έχει ζωτική σημασία για το κοινωνικό σύνολο, γιατί προμηθεύει τα αναγκαία τρόφιμα για την συντήρηση του πληθυσμού και πολλές άλλες πρώτες ύλες, που είναι εξίσου αναγκαίες στον άνθρωπο (π.χ. βαμβάκι, ξυλεία). Κά- χώρα, έχοντας έντονα αναπτυγμένο το "ένστικτο της αυτοσυντήρησης", θεωρεί απολύτως αναγκαία την υποστήριξη της αγροτικής οικονομίας για λόγους εθνικής επιβίωσης.

2. Η αγροτική οικονομία ως αναγκαία οικονομική δραστηριότητα υπόκειται σε υψηλό βαθμό αβεβαιότητας και αστάθειας εξαιτίας κυρίως του γεγονότος ότι υφίσταται περισσότερο από κάθε άλλη δραστηριότητα τις καιρικές μεταβολές. Η "ασυνέχεια" της

αγροτικής παραγωγής, που οφείλεται κατ' εξοχήν στη φύση της αγροτικής οικονομίας, απαιτεί τη συστηματική επέμβαση και αρωγή του Κράτους. Η έντονη εποχικότητα της αγροτικής παραγωγής δημιουργεί συστηματικές συνθήκες αστάθειας στον τομέα.

3. Η χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης των ειδών διατροφής και οι διαρθρωτικές αλλαγές στη ζήτηση αγροτικών προϊόντων θέτουν προβλήματα μακροχρονίου προσαρμογής του αγροτικού τομέα μέσα στα πλαίσια της εθνικής οικονομίας, τα οποία απαιτούν την προγραμματισμένη παρέμβαση της πολιτείας.

4. Τα αγροτικά εισοδήματα όχι μόνο είναι χαμηλότερα από τα εισοδήματα των μη αγροτικών δραστηριοτήτων, αλλά διακυμαίνονται συνήθως εντονότερα εξαιτίας του μηχανισμού λειτουργίας της αγοράς, ο οποίος εδώ λειτουργεί κυρίως με συνθήκες ανταγωνισμού. Λόγοι κοινωνικής δικαιοσύνης επιβάλλουν την εξασφάλιση ενός ελαχίστου ορίου διαβίωσης στον αγροτικό πληθυσμό. Το κυριότερο οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα του αγροτικού τομέα είναι η φτώχεια.

5. Ο αγροτικός τομέας αναπτύσσεται συνήθως με βραδύτερο ρυθμό σε σύγκριση με τους άλλους τομείς που παρουσιάζει σοβαρές διαρθρωτικές μεταβολές οξείας μορφής (γρήγορη έξοδος του αγροτικού πληθυσμού κλπ.). Η προσαρμογή της δομής - διάρθρωσης της αγροτικής παραγωγής στα σύγχρονα καταναλωτικά πρότυπα αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της αγροτικής πολιτικής.

6. Η διεύρυνση της ελαστικότητας προσφοράς της αγροτικής παραγωγής, κυρίως εξαιτίας της προηγμένης τεχνολογίας (νέοι σπόροι κλπ.), δημιουργεί αδιάθετα αποθέματα αγροτικών προϊόντων που απαιτούν ρυθμιστική παρέμβαση από τους φορείς της πολιτικής.

7. Ορισμένοι συντελεστές παραγωγής της αγροτικής οικονομίας (π.χ. εισαγωγή τεχνολογίας κλπ.) παρουσιάζουν μειωμένη κινητικότητα ή ποσοτική ασυμμετρία και θέτουν σοβαρά προβλήματα ορθολογικής κατανομής.

8. Επειδή οι τιμές των αγροτικών προϊόντων υφίστανται σοβαρές διακυμάνσεις και οδηγούν σε αδυναμία ορθολογικού προγραμματισμού των δαπανών, αποταμιεύσεων - επενδύσεως και της παραγωγής του αγροτικού νοικοκυριού, προκύπτει η ανάγκη παρέμ-

βασης στον μηχανισμό λειτουργίας της αγοράς των αγροτικών προϊόντων. Η παρέμβαση αυτή γίνεται με πολλές μεθόδους (στήριξη τιμών, συγκέντρωση αγροτικών προϊόντων κλπ.).

9. Πολλά αγροτικά προϊόντα ευπαθή και φθαρτά, και επειδή είναι απολύτως αναγκαία στην διατροφή (π.χ. γάλα), απαιτούν ιδιαίτερη προστασία και ενίσχυση όχι μόνο για να μην αποθαρρύνεται η παραγωγή τους αλλά και για να φθάνουν με τις απαιτούμενες ποιοτικές προδιαγραφές στα κέντρα κατανάλωσης.

10. Ο αγροτικός τομέας, ως ενιαία οικονομική δραστηριότητα μέσα στο σύνολο της εθνικής οικονομίας, επηρεάζει σοβαρά την δραστηριότητα των λοιπών τομέων μέσω πολλών λειτουργιών, αντιδράσεων και επιπτώσεων εξαιτίας και της έντονης αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης όλων των τομέων.

11. Η εξασφάλιση κάποιας στοιχειώδους εθνικής ανεξαρτησίας προϋποθέτει και την σχετική αυτάρκεια σε αγροτικά προϊόντα. Επειδή εθνικοί και άλλοι λόγοι επιβάλλουν την ενίσχυση αυτής της ανεξαρτησίας ή την μείωση της εξάρτησης από το εξωτερικό κόμμα είναι αναγκαία η παρέμβαση του κράτους για την διατήρηση ισχυρής αγροτικής οικονομίας, που θα προσφέρει όλα τα αγροτικά προϊόντα που χρειάζεται μια χώρα.

12. Η αγροτική οικονομία απορροφά ένα σημαντικό μέρος των εθνικών πόρων και το δημοσιονομικό κόστος στήριξής της θέτει σοβαρά προβλήματα κατανομής και διαχείρισης των πόρων αυτών με γνώμονα τη δημιουργία αγροτικής οικονομίας υψηλής αποτελεσματικότητας και ανταγωνιστικότητας. Η πρόωση μιας παραδοσιακά καθυστερημένης αγροτικής οικονομίας σε σύγχρονη ανταγωνιστική βάση κυρίως στα πλαίσια της ΕΟΚ θέτει δυσχερή προβλήματα για την πολιτική.

Σύμφωνα με τα παραπάνω είναι φανερό ότι η αγροτική πολιτική αποτελεί αναγκαίο και θεμελιώδη θεσμό της αγροτικής οικονομίας. Η πολιτική αυτή είναι περισσότερο επιβεβλημένη στη χώρα μας καθώς η αγροτική μας οικονομία βρίσκεται στο μεταβατικό στάδιο του μετασχηματισμού της σε εκσυγχρονισμένη δραστηριότητα υψηλής ανταγωνιστικότητας μέσα στα ιστορικά πλαίσια του εθνικού παραδοσιακού βίου και των απαιτήσεων που επιβάλλει η ΕΟΚ. Είναι επίσης φανερό ότι οι λόγοι που ώθησαν στη δημιουργία του θεσμού της αγροτικής πολιτικής είναι πολλοί: εθνι-

κοί, οικονομικοί, πολιτικοί, κοινωνικοί.

4.1.3 Οι φορείς της αγροτικής πολιτικής

Οι φορείς της αγροτικής μας πολιτικής είναι εξωτερικοί και εσωτερικοί. Οι εξωτερικοί αποφασίζουν και ενεργούν κυρίως στο εξωτερικό, ενώ οι εσωτερικοί αποφασίζουν και δρουν στη χώρα μας:

A. Εξωτερικοί φορείς της αγροτικής πολιτικής:

Οι κυριότεροι εξωτερικοί φορείς της αγροτικής πολιτικής είναι οι εξής:

1. Το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας (ΣΥΓ) ή Συμβούλιο.

Το Συμβούλιο αυτό αποτελείται από τους Υπουργούς Γεωργίας των χωρών - μελών και έχει έδρα τις Βρυξέλλες. Έχει αρμοδιότητα για τα κυριότερα θέματα της Ευρωπαϊκής (επομένως και της Ελληνικής) αγροτικής οικονομίας, κανονισμοί κοινών αγορών, επιδοτήσεις εξαγωγών αγροτικών προϊόντων και προϋπολογισμός του FEOGA.

2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ("Επιτροπή").

Η "Ευρωπαϊκή Επιτροπή" ή απλώς "Επιτροπή" είναι το ανώτατο εκτελεστικό όργανο της Κοινότητας και ο ρόλος της ταυτίζεται με αυτόν της "Κυβερνήσεως" της ΕΟΚ.

Αποτελείται από 14 μέλη, που ορίζονται από τις χώρες - μέλη και είναι ανεξάρτητα τόσο έναντι των εθνικών κυβερνήσεών τους όσο και έναντι του Συμβουλίου. Λογοδοτούν και αναφέρονται μόνο στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

3. Το Ευρωπαϊκό Αγροτικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγ- υήσεων (ΕΑΤ) και η Επιτροπή του ΕΑΤ.

Το ΕΑΤ αποτελεί κυρίαρχο όργανο της ΕΟΚ για τη χρηματοδότηση της εφαρμογής της ΚΑΠ. Το ΕΑΤ, γνωστό και ως FEOGA από τα γαλλικά αρχικά του, δεν είναι κατ' εξοχήν φορέας αλλά όργανο της ΚΑΠ, γιατί στην πραγματική του υπόσταση είναι μέρος του Γενικού Προϋπολογισμού της Κοινότητας και περιλαμβάνει τα έσοδα και τα έξοδα της ΚΑΠ. Η ίδρυσή του προβλέπεται από το άρθρο 40 της Συνθήκης της Ρώμης και η χρηματοδότησή του από τα άρθρα 200 και 201.

4. Η Ειδική Επιτροπή Γεωργίας (ΕΓ) είναι κυρίως τεχνική

επιτροπή και αποτελείται από ανωτέρους διοικητικούς υπαλλήλους των χωρών - μελών. Προπαρασκευάζει και εξετάζει τις προτάσεις που υποβάλλει η Επιτροπή στο Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας.

Όταν τα θέματα είναι εξειδικευμένα και έχουν διάφορες τεχνικές όψεις, ανατίθενται από την ΕΓ σε ειδικές Ομάδες Εργασίας (ΟΕ) που αποτελούνται από κατώτερους υπαλλήλους, ειδικούς στα τεχνικά θέματα.

5. Η Μόνιμη Επιτροπή των Αγροτικών Διαρθρώσεων (ΜΕΔ) είναι και αυτή τεχνικό συλλογικό όργανο που συντονίζει την πολιτική της Κοινότητας στις αγροτικές διαρθρώσεις και γνωμοδοτεί για τα μέτρα της διαρθρωτικής πολιτικής, όπως προβλέπει το Τμήμα Προσανατολισμού του ΕΑΤ.

6. Οι Επιτροπές Διαχείρισης (ΕΔ).

Κάθε κύρια κατηγορία αγροτικών προϊόντων έχει δική της ΕΔ δηλ. AD.HOG Επιτροπή που επιβλέπει την εφαρμογή του Κανονισμού Οργάνωσης της Αγοράς κάθε προϊόντος και διαχειρίζεται όλα τα ζητήματα που προβλέπει η ΚΑΠ γι' αυτό. Επομένως υπάρχουν τόσες ΕΔ όσες είναι και οι κοινές οργανώσεις των αγορών αγροτικών προϊόντων.

7. Τα Συμβουλευτικά Όργανα της Επιτροπής.

Εκτός από τα παραπάνω όργανα και φορείς, υπάρχουν και ορισμένα συμβουλευτικά όργανα της Επιτροπής που διαμορφώνουν την ΚΑΠ στην καθημερινή σύλληψη και εφαρμογή της.

Η Επιτροπή της Κοινότητας για να διαμορφώσει την τρέχουσα πολιτική της στα θεσμικά πλαίσια της ΚΑΠ, συμβουλευέται και τους εξής φορείς: α) την Επιτροπή των Αγροτικών Επαγγελματιών Οργανώσεων.

β) Την Γενική Επιτροπή Αγροτικής Συνεργασίας

γ) Τις Οργανώσεις των Καταναλωτών

δ) Τις Οργανώσεις των Βιομηχάνων Τροφίμων

ε) Τις Συμβουλευτικές Επιτροπές κατά προϊόντων

στ) Πολλές άλλες Οργανώσεις που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των Εμπόρων, των Εργατών γης κλπ.

Β. Εσωτερικοί φορείς της αγροτικής πολιτικής:

Η αγροτική πολιτική της χώρας μας διαμορφώνεται και καθορίζεται ήδη από τους Κοινοτικούς φορείς και τα κοινοτικά όργανα και αποτελεί πια "παράγωγο στοιχείο" της ΚΑΠ της Κοινότητας.

Μέσα στα πλαίσια αυτά, οι Ελληνικοί φορείς της αγροτικής πολιτικής ασκούν τριπλό ρόλο:

α) Συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της αγροτικής πολιτικής ολόκληρης της Κοινότητας με την παρουσία τους στα παραπάνω κοινοτικά όργανα και φορείς, προωθώντας τα συμφέροντα της εθνικής αγροτικής οικονομίας μας.

β) Εκτελούν και εφαρμόζουν τις αποφάσεις που λαμβάνονται συλλογικά από τα σχετικά κοινοτικά όργανα και φορείς στα πλαίσια της ΚΑΠ.

γ) Παρακολουθούν τις εξελίξεις και ενημερώνουν τα κοινοτικά όργανα για την πορεία των αγροτικών θεμάτων της χώρας.

Με τους τρεις αυτούς ρόλους, οι εσωτερικοί ή εθνικοί φορείς της αγροτικής πολιτικής ασκούν ενεργητικό και θετικό ρόλο στην αγροτική μας οικονομία και δεν είναι απαθείς θεατές ή παθητικοί αποδέκτες της ΚΑΠ. Η ουσία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης είναι ότι κανείς δεν επιβάλλει στον άλλο κάτι, αλλά όλα μαζί συνεργάζονται να ακολουθήσουν κοινή γραμμή και πορεία για τα προβλήματα, που τις περισσότερες φορές είναι κοινά.

Οι εσωτερικοί φορείς ή εθνικοί φορείς της αγροτικής πολιτικής είναι οι εξής:

1. Το Ανώτατο Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής (ΑΣΟΠ). Το συλλογικό αυτό όργανο προεδρεύεται από τον Πρωθυπουργό και αποτελείται από τους Υπουργούς Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών, Γεωργία, Βιομηχανίας και Ενέργειας, Εμπορίου, Εργασίας και τους Διοικητές των Τραπεζών της Ελλάδας και Εθνικής. Επειδή είναι το ανώτατο όργανο σχεδιασμού και εφαρμογής της κυβερνητικής πολιτικής έχει αρμοδιότητα και για τα μεγάλα θέματα της αγροτικής πολιτικής. Το Συμβούλιο αυτό αντιστοιχεί στο Υπουργικό Συμβούλιο που είναι ανώτατο όργανο πολιτικής στη χώρα μας.

2. Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (Πρώην Υπουργείο Συντονισμού).

Το Υπουργείο αυτό με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές, που προσδιορίζει κυρίως μέσα στα Πενταετή Προγράμματα Ανάπτυξης και τα Προγράμματα Δημοσίων Επενδύσεων, επηρεάζει τη διαμόρφωση της Εθνικής αγροτικής πολιτικής σε όρους γενικών κατευθύνσεων και μεγάλων ή στρατηγικών επιλογών.

Η παρουσία του Υπουργού Εθνικής οικονομίας σε όλα τα συλλογικά όργανα, που χαράσσουν την εθνική οικονομική πολιτική, επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την διαμόρφωση της αγροτικής πολιτικής. Κάποιο ρόλο διαδραματίζει στην αγροτική πολιτική και το Υπουργείο Οικονομικών, κυρίως με τον καθορισμό του κονδυλίου των πόρων που προορίζονται για το Υπουργείο Γεωργίας.

3. Το Υπουργείο Γεωργίας.

Είναι ο κατ' εξοχήν φορέας για την ρύθμιση όλων σχεδόν των θεμάτων που αναφέρονται στην αγροτική μας οικονομία.

Το Υπουργείο Γεωργίας, ως ο κατ' εξοχήν φορέας της αγροτικής μας πολιτικής, συντονίζει, κατευθύνει, επιβλέπει και επηρεάζει σχεδόν όλους τους άλλους φορείς της εθνικής αγροτικής πολιτικής, όπως είναι η ΑΤΕ, οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί κλπ.

4.2 ΣΚΟΠΟΙ - ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

4.2.1 Τα προβλήματα της αγροτικής οικονομίας και η αντιμετώπισή τους από την αγροτική πολιτική

Η αγροτική πολιτική επιδιώκει την αντιμετώπιση και λύση των προβλημάτων της αγροτικής οικονομίας. Ως προβλήματα εδώ ορίζονται γενεσιουργικά αίτια ή καταστάσεις που προκαλούν δυσαρέσκεια ή αποκλίνουν από ένα επιθυμητό πρότυπο αναφοράς και επηρεάζουν αρνητικά την ευημερία.

Η έρευνα, η μελέτη και η ανάλυση της αγροτικής μας οικονομίας αποκαλύπτει και αναδεικνύει πολλά προβλήματα όπως είναι: η ανεπάρκεια ορισμένων συντελεστών παραγωγής (π.χ. νερό άρδευσης κλπ.), ή διαρθρωτικές αδυναμίες, η χαμηλή παραγωγικότητα, το χαμηλό επίπεδο μανάτζμεντ, η δυσλειτουργία του μηχανισμού μάρκετινγκ, η υποανάπτυξη του αγροτικού συνεργατισμού κλπ.

Η ύπαρξη των αγροτικών προβλημάτων οριοθετεί το συγκεκριμένο αντικείμενο προς το οποίο κατευθύνεται η δράση της αγροτικής πολιτικής. Τα προβλήματα επιζητούν την αντιμετώπισή τους με την αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων και την επιλογή της καλύτερης λύσης, δηλ. αυτής που εξαφανίζει ή περιορίζει την οξύτητα του προβλήματος.

Η διαδικασία αυτή καταλήγει τελικά στην υιοθέτηση ορισμένων επιδιώξεων ή σκοπών ή στόχων πολιτικής, τους οποίους προσπαθούμε να επιτύχουμε με την επιλογή ορισμένων μέτρων και μέσων. Το πρόγραμμα πολιτικής συνδιάζει κατάλληλα σκοπούς - στόχους και μέσα - μέτρα για να επιτύχει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα.

Η λύση των προβλημάτων απαιτεί την λήψη αποφάσεων και μέτρων, με τα οποία επιζητείται προσέγγιση στο επιθυμητό πρότυπο αναφοράς ή την επιθυμητή κατάσταση π.χ. εξασφάλιση επάρκειας γάλακτος.

Στη συνέχεια η επιλογή της αποδεκτής πολιτικής επιβάλλει την εφαρμογή της, δηλ. την πραγματοποίησή της.

Κατά την εφαρμογή της καλύτερης πολιτικής γίνεται παρακολούθηση και έλεγχος των επιδόσεων - αποτελεσμάτων, ώστε να αναθεωρούνται οι εσφαλμένες επιλογές, να διορθώνονται τα λάθη ή να καλύπτονται τα κενά, για να επιτυγχάνονται ικανοποιητικότερα αποτελέσματα. Η συνεχής αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας μιας πολιτικής είναι μέρος της ολοκληρωμένης θεώρησής της.

Σταθερός προσανατολισμός της αγροτικής πολιτικής είναι η αντιμετώπιση των αγροτικών προβλημάτων κατά το καλύτερο δυνατό τρόπο. Τα αγροτικά προβλήματα αποτελούν αφετηρία για την χάραξη της αγροτικής πολιτικής.

4.2.2 Το "αγροτικό πρόβλημα" τα αίτια και οι συνέπειές του

Όλα τα προβλήματα, που αντιμετωπίζει ο αγροτικός τομέας και ο αγροτικός πληθυσμός, εκφράζονται συνήθως συλλογικά με όρο "αγροτικά προβλήματα".

Τα κυριώτερα αίτια και οι πηγές του αγροτικού προβλήματος είναι τα εξής:

1) Ο αγροτικός τομέας είναι εκτεθειμένος και υφίσταται περισσότερο από κάθε άλλη οικονομική δραστηριότητα της δυσμενείς καιρικές συνθήκες. Οι καιρικές συνθήκες επιδρούν σε μεγάλο βαθμό στην παραγωγή, τις αποδόσεις και τη γενική κατάσταση σταθερότητας του τομέα. Είναι φανερό ότι ο αγρότης δεν μπορεί να ελέγχει σε υψηλό βαθμό την παραγωγή, την ποιότητα και ποσότητα των προϊόντων που παράγει, γιατί εξαρτάται σε σημαν-

τικό βαθμό από τις μεταβολές των καιρικών συνθηκών.

2) Η αγροτική παραγωγή, συγκριτικά με την παραγωγή πολλών άλλων κλάδων της οικονομίας, λειτουργεί κάτω από τους περιορισμούς των βιολογικών παραγόντων, οι οποίοι δεν επιτρέπουν τον απόλυτο προγραμματισμό και τη διεύρυνση της παραγωγής σε μεγάλη ή ελεγχόμενη κλίμακα. Η αγροτική οικονομία, παρά τις τεχνολογικές επαναστάσεις που έγιναν, υπόκειται στη λειτουργία των βιολογικών παραγόντων και επομένως πάσχει από αρρυθμίες ή νεξέλεγκτες τάσεις.

3) Ο αγροτικός τομέας, σε σύγκριση με τους άλλους κλάδους παραγωγής, χρησιμοποιεί σε μεγαλύτερο βαθμό τη γη και τους άλλους φυσικούς πόρους σε σχέση με τους άλλους συντελεστές παραγωγής (εργασία, κεφάλαιο, τεχνολογία). Αυτό σημαίνει ο τομέας αυτός κατά κανόνα υπόκειται περισσότερο από τους άλλους στο νόμο της φθίνουσας απόδοσης του εδάφους, πράγμα που επηρεάζει την παραγωγικότητά του.

4) Ο αγροτικός τομέας, στο σύνολό του αποτελείται από πολλές εκμεταλλεύσεις χαμηλού ή μεσαίου μεγέθους. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές, συγκριτικά π.χ. με τις βιομηχανικές μονάδες, δεν μπορούν να εφαρμόσουν σε μεγάλη κλίμακα τον εσωτερικό καταμερισμό των έργων. Αυτό έχει σαν συνέπεια να μην απολαμβάνουν τα μεγάλα πλεονεκτήματα της εξειδίκευσης, των οικονομιών κλίμακας και της μεγάλης οργανωτικής αποκέντρωσης σε σημαντικό βαθμό.

5) Η αγροτική οικονομία λειτουργεί, περισσότερο από κάθε άλλο τομέα, σε συνθήκες ανταγωνισμού. Τούτο σημαίνει ότι οι αγρότες, τουλάχιστον για ορισμένο χρονικό διάστημα, αδυνατούν ή δεν μπορούν να λάβουν υπόψη την επίδραση της μεταβολής των τιμών στην προσφερόμενη ποσότητα προϊόντων. Γι' αυτό κατά κανόνα ενώ π.χ. οι βιομήχανοι ή και οι βιοτέχνες μπορούν να προσαρμόζουν κυριολεκτικά από μέρα σε μέρα την προσφορά των προϊόντων τους στις μεταβολές των τιμών, οι αγρότες δεν μπορούν να ακολουθούν την ίδια πρακτική εφόσον έχουν "δεσμεύσεις" τους συντελεστές παραγωγής τους και προσδοκούν ότι κάθε φορά που θα αυξάνεται η προσφορά θα αυξάνεται και το ακαθάριστο εισόδημά τους· αυτή όμως η προσδοκία δεν επιβεβαιώνεται, όπως είδαμε σε άλλη θέση. Ο αγροτικός τομέας πάσχει από υπερβάλλου-

σα παραγωγική δυναμικότητα και γι' αυτό δημιουργούνται συνήθως αδιάθετα αγροτικά προϊόντα.

6) Τα περισσότερα από τα προϊόντα του αγροτικού τομέα, σε σύγκριση με πολλά βιομηχανικά προϊόντα και τις υπηρεσίες, έχουν χαμηλότερη εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης· αυτό σημαίνει ότι καθώς αυξάνει το εισόδημα των νοικοκυριών ή γενικότερα το συνολικό εισόδημα του πληθυσμού η ζήτηση (ή η δαπάνη) που διατίθεται για πολλά αγροτικά προϊόντα θα αυξάνεται λιγότερο σε σύγκριση με τα βιομηχανικά προϊόντα ή τις υπηρεσίες. Τούτο σημαίνει ότι η ποσοστιαία συμμετοχή των ειδών διατροφής στη συνολική δαπάνη των καταναλωτών φθίνει με την αύξηση του εισοδήματος. Γι' αυτό, ο αγροτικός τομέας παρουσιάζει συνήθως βραδύτερο ρυθμό αύξησης του προϊόντος σε σύγκριση με τους άλλους τομείς της οικονομίας (βιομηχανία, υπηρεσίες) και ο αγροτικός πληθυσμός που ασχολείται στον τομέα αυτό φθίνει.

7) Πολλά από τα αγροτικά προϊόντα είναι φθαρτά ή ευπαθή και δεν μπορεί να αποθηκευθούν χωρίς μεγάλη δαπάνη επεξεργασίας ή και συντήρησης. Γι' αυτό, πολλά από τα αγροτικά προϊόντα καταστρέφονται ή έχουν υψηλό ποσοστό φθοράς (φύρα) που επιβαρύνει την αγροτική εκμετάλλευση.

8) Ξεκαίτίας της χαμηλής κλίμακας παραγωγής πολλών αγροτικών εκμεταλλεύσεων και της ευπάθειάς τους, οι ενδιάμεσοι φορείς ή οι μεσάζοντες ανάμεσα στον αγρότη - παραγωγό και τον τελικό καταναλωτή διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, ο οποίος επηράζει αρνητικά την εισοδηματική θέση των αγροτών - παραγωγών, εφόσον αυτοί δεν είναι συνήθως οι "ρυθμιστές" της αγοράς.

9) Η αύξηση της προσφοράς πολλών αγροτικών προϊόντων, όπως δείχνουν τα μεγάλα αποθέματά τους, με τη γρήγορη διάδοση της τεχνολογίας στην αγροτική παραγωγή (βελτιωμένοι σπόροι κλπ.), σε συνδυασμό και με τις δύο θεμελιώδεις τάσεις που αναφέρονται πιο πάνω, ωθούν τους "όρους ανταλλαγής" των αγροτικών προϊόντων σε σχέση με τα μη αγροτικά προϊόντα σε μακροχρόνια πτωτική τάση. Βέβαια, οι Κυβερνήσεις ή οι παρεμβατικοί φορείς στηρίζουν τις τιμές των αγροτικών προϊόντων, αλλά η τάση των τιμών των αγροτικών προϊόντων σε σχέση με τις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων και των υπηρεσιών, δηλ. η γνωστή ισοτιμία κινείται σε βάρος των αγροτικών τιμών.

10) Οι αγρότες ζουν έναν ορισμένο τρόπο ζωής και μάλιστα στο ύπαιθρο, ο οποίος συνδέεται άμεσα με τον τρόπο εκδήλωσης της παραγωγικής τους δραστηριότητας. Επειδή ο τρόπος αυτός τους δίνει λιγότερες ευκαιρίες για εκπαίδευση ή επικοινωνία με τις σύγχρονες μεθόδους οργάνωσης και παραγωγής και τη σύγχρονη τεχνολογία και κυρίως επειδή πολλοί αγρότες είναι προσκολλημένοι στον παραδοσιακό τρόπο εργασίας και παραγωγής με "δεδομένες" δυνατότητες, η παραγωγικότητα του αγροτικού τομέα επηρεάζεται αρνητικά από τα δεδομένα αυτά.

Είναι φανερό ότι το λεγόμενο "αγροτικό πρόβλημα" είναι πολυσύνθετο και περιέχει πολλά άλλα επιμέρους προβλήματα.

Οι συνέπειες

Οι συνέπειες των πιο πάνω αιτιών προσδιορίζουν το μέγεθος και τις διαστάσεις του "αγροτικού προβλήματος". Οι συνέπειες αυτές είναι οι εξής:

1. Το ανά κεφαλή εισόδημα του αγροτικού πληθυσμού είναι χαμηλότερο σε σημαντικό βαθμό από εκείνο του αστικού πληθυσμού. Στη χώρα μας, υπολογίζεται ότι το ανά κεφαλή εισόδημα των αγροτών είναι το 50% περίπου του αστικού πληθυσμού, δηλ. υπάρχει σοβαρό χάσμα ανάμεσα στα δύο αυτά εισοδήματα. Το χαμηλό ανά κεφαλή εισόδημα του αγροτικού τομέα, εκτός από οικονομικές έχει και σοβαρές κοινωνικές συνέπειες.

2. Η ποσοστιαία συμμετοχή του προϊόντος του αγροτικού τομέα στο συνολικό εθνικό προϊόν, σε μεσοχρόνια και μακροχρόνια τάση, φθίνει κυρίως εξαιτίας της χαμηλότερης παραγωγικότητας του τομέα.

3. Παρατηρείται σημαντική έξοδος του αγροτικού πληθυσμού (οικονομικά ενεργού και μη) προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και το εξωτερικό. Είναι αξιοσημείωτο ότι τα πιο καταρτισμένα στελέχη και οι δυναμικότερες ηλικίες εργαζομένων αναζητούν επαγγελματικό προσανατολισμό μακριά από την ύπαιθρο. Ο γηρασμός του αγροτικού πληθυσμού αποτελεί περαιτέρω συνέπεια αυτής της τάσης.

4. Το χαμηλό ανά κεφαλή εισόδημα δεν επιτρέπει τη συσσώρευση υψηλών πόρων για να επενδυθούν στον αγροτικό τομέα.

Γι' αυτό και ο σχηματισμός παγίου κεφαλαίου στον αγροτικό τομέα παρουσιάζει επιβράδυνση σε σχέση με άλλους δυναμικότερους τομείς. Άλλωστε, εξαιτίας των αιτίων που αναφέρονται πιο πάνω, οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στον αγροτικό τομέα έχουν κατά κανόνα λιγότερα πλεονεκτήματα: χαμηλότερη απόδοση, περιορισμένη σταθερότητα, χαμηλότερη ρευστότητα, μη ευνοϊκές μακροχρόνιες προσδοκίες, λιγότερη ασφάλεια ή υψηλότερο κίνδυνο. Συνέπεια αυτής της κατάστασης είναι η εκροή εισοδημάτων και αποταμιευτικών κεφαλαίων από τον αγροτικό τομέα προς τους άλλους τομείς.

5. Εξαιτίας της επίδρασης των καιρικών, βιολογικών και άλλων συνθηκών και κυρίως της χαμηλής εκπαίδευσης και του σχετικά χαμηλού παγίου κεφαλαίου στον τομέα, η παραγωγικότητα του αγρότη είναι χαμηλότερη σε σχέση με την εργασία του απασχολούμενου στους άλλους τομείς.

6. Η χαμηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας και του κεφαλαίου στον αγροτικό τομέα σε σχέση με τους άλλους τομείς οδηγούν στη χαμηλότερη ανταγωνιστικότητά του στην οικονομία.

7. Το χαμηλό ανά κεφαλή εισόδημα και ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής στην ύπαιθρο (για την περιποίηση των αγρών) εξαναγκάζει τον αγροτικό πληθυσμό να ζει σε δυσμενέστερες συνθήκες διαβίωσης, σε σύγκριση με τον αστικό τρόπο ζωής.

8. Για πολλούς λόγους, η αγροτική οικονομία πάσχει από σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες στην παραγωγή, στη διανομή και στην αξιοποίηση των αγροτικών προϊόντων.

9. Εξαιτίας των συνθηκών παραγωγής, η αγροτική δραστηριότητα και το αγροτικό εισόδημα πάσχει από σοβαρή αστάθεια. Συνέπεια αυτής της κατάστασης είναι η διαρκής αβεβαιότητα κάτω από την οποία λειτουργεί η αγροτική οικονομία.

4.2.3 Σκοποί της αγροτικής πολιτικής

Οι σκοποί της αγροτικής πολιτικής εντάσσονται και υπόκεινται στους ευρύτερους σκοπούς της οικονομικής πολιτικής (π.χ. η οικονομική δικαιοσύνη) και σε τελευταία ανάλυση εξυπηρετούν τους γενικότερους σκοπούς της κρατικής πολιτικής (όπως π.χ. η εξύψωση του βιοτικού επιπέδου του λαού).

Οι σκοποί της αγροτικής πολιτικής υπόκεινται σε διάφορες διακρίσεις:

- α) εθνικοί και περιφερειακοί·
- β) υψηλής προτεραιότητας και χαμηλής προτεραιότητας·
- γ) βραχύχρονιοι, μεσοχρόνιοι και μακροχρόνιοι·

Οι σκοποί της αγροτικής πολιτικής είναι οι εξής:

1) Η αποτελεσματικότερη δυνατή χρησιμοποίηση των συντελεστών παραγωγής και η αύξηση της αγροτικής παραγωγικότητας: Αριστοποίηση ή Αποτελεσματικότητα.

Θεμελιώδης επιδίωξη της αγροτικής πολιτικής είναι η επίτευξη της άριστης δυνατής κατανομής ή χρησιμοποίησης των παραγωγικών συντελεστών. Η επιδίωξη αυτή αποβλέπει στην ορθολογική αξιοποίηση όλων των αγροτικών πόρων (φυσικών, τεχνικών κλπ.) και στην παραγωγή των αγροτικών προϊόντων που είναι επιθυμητό από τους καταναλωτές (παραγωγή σύμφωνα με τις προτιμήσεις ή το πρότυπο ζήτησης των καταναλωτών).

2) Η επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης της επιθυμητής αγροτικής παραγωγής: Αγροτική ανάπτυξη.

Δεδομένου ότι ο ρυθμός αύξησης του αγροτικού εισοδήματος είναι χαμηλός και κατά κανόνα υποδεέστερος του ρυθμού αύξησης των άλλων τομέων, τίθεται σκοπός για την επιτάχυνση του ρυθμού αυτού, ώστε να βελτιωθεί η εισοδηματική θέση των αγροτών.

Ως γενική κατευθυντήρια γραμμή υιοθετείται εδώ η επιδίωξη προσέγγισης προς το αντίστοιχο ανά κεφαλή εισόδημα του πληθυσμού που απασχολείται στους τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών, δηλ. η μείωση του "χάσματος" μεταξύ του αγροτικού και μη αγροτικού εισοδήματος.

Η αγροτική ανάπτυξη τόσο ως αξιοποίηση των ανεκμετάλλευστων αγροτικών πόρων όσο και ως διεύρυνση των παραγωγικών δυνατοτήτων του αγροτικού τομέα έχει και ως επιδίωξη την παραγωγή των επιθυμητών αγροτικών προϊόντων, όπως π.χ. τα αγροτικά προϊόντα υψηλής εισοδηματικής ελαστικότητας ζήτησης (ποιοτική κατεύθυνση) και την αύξηση της ποσότητάς τους (ποσοτική κατεύθυνση).

Η επιδίωξη της αγροτικής ανάπτυξης καθώς συνοδεύεται από τις επιθυμητές διαρθρωτικές αλλαγές, την εφαρμογή προχωρημένης τεχνολογίας, τη διασύνδεση με τους άλλους κλάδους παραγωγής

(π.χ. παράλληλη ανάπτυξη του μάρκετινγκ) έχει πολλές διαστάσεις και απαιτεί τη χάραξη ειδικής πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη.

3) Η μείωση των μεγάλων διακυμάνσεων των τιμών και εισοδημάτων: Σταθερότητα.

Θεμελιώδης επιδίωξη της αγροτικής πολιτικής είναι η μείωση των μεγάλων διακυμάνσεων των αγροτικών τιμών και εισοδημάτων, δηλ. η επίτευξη σταθερότητας στον αγροτικό τομέα.

Για να μπορεί το αγροτικό νοικοκυριό ή η αγροτική επιχείρηση να παίρνει ορθολογικές αποφάσεις όσον αφορά: την αποταμίευση - επένδυση (που είναι απολύτως αναγκαία για τον εκσυγχρονισμό και την τεχνολογική πρόοδό του), τις δαπάνες παραγωγής, την ίδια την παραγωγή και την κατανάλωσή του, πρέπει να έχει εξασφαλισμένη και σταθερή εισοδηματική θέση. Η άμβλυση των αποτόμων διακυμάνσεων των τιμών και εισοδημάτων θα επιτρέψει άνετα στα αγροτικά νοικοκυριά - αγροτικές επιχειρήσεις να προγραμματίζουν ορθολογικότερα τη δραστηριότητά τους.

Ο περιορισμός της αστάθειας των τιμών και των εισοδημάτων μειώνει την αβεβαιότητα και επιτρέπει στα αγροτικά νοικοκυριά: να προγραμματίζουν τις επενδύσεις τους, να προωθούν τις επιθυμητές διαρθρωτικές αλλαγές στην παραγωγή τους, να υιοθετούν προχωρημένη τεχνολογία και να ενισχύουν την κατανάλωσή τους στα εφικτά επίπεδα, ώστε να βελτιώσουν το επίπεδο διαβίωσής τους.

Η επιδίωξη για τη σταθεροποίηση της αγροτικής παραγωγής έχει ως συνέπεια και τη σταθεροποίηση της τροφοδοσίας της αγοράς, πράγμα που αποτελεί θεμελιώδη επιδίωξη της αγροτικής πολιτικής κυρίως υπέρ των αστών - καταναλωτών.

4) Η αποτελεσματικότερη αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου: Αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου.

Η εξασφάλιση "οικονομικής δικαιοσύνης", δηλ. κάποιας "δίκαιης" διανομής του εισοδήματος και του πλούτου αποτελεί πια θεμελιώδη επιδίωξη των σύγχρονων κοινωνιών.

Το ανά κεφαλή εισόδημα των αγροτών στο επίπεδο μόνο του 50% του εισοδήματος των αστών είναι απαράδεκτα χαμηλό. Υπάρχουν επίσης, απαράδεκτες ανισότητες στη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου μεταξύ των ίδιων των αγροτών (πλούσιοι και

φτωχοί αγρότες).

Η διανομή του εισοδήματος και του πλούτου ανάμεσα στους αγρότες εξαρτάται βέβαια, από πολλούς παράγοντες: προσωπική ικανότητα, κληρονομιά (χωράφια), επίπεδο εκπαίδευσης, εργατικότητα, αξιοποίηση ευκαιριών κλπ. Η διανομή μπορεί να μην είναι κοινωνικά επιθυμητή:

- α) για λόγους οικονομικούς
- β) για λόγους κοινωνικούς
- γ) για λόγους πολιτικούς
- δ) για λόγους ηθικούς

Για πολλούς λόγους είναι επιθυμητό να εξασφαλιστεί κάποια κοινωνικά "δικαιότερη" διανομή του εισοδήματος και του πλούτου υπέρ των αγροτών.

Εφ' όσον η αγροτική ανάπτυξη συνοδεύεται συνήθως από αλλαγές, οι οποίες τείνουν να επηρεάσουν τη συγκέντρωση του πλούτου και τη διανομή του εισοδήματος ανάμεσα στις διάφορες ομάδες ή περιοχές ή άτομα, κρίνεται αναγκαίο να υπάρχει συγκεκριμένη πολιτική αναδιανομής του εισοδήματος του πλούτου και των στοιχείων που επηρεάζουν τα μεγέθη αυτά. Η πολιτική αυτή δεν θα επιδιώκει μόνο τη δίκαιη μοιρασιά των αγαθών της ανάπτυξης (ωφέλειες), αλλά και την ακριβοδίκαιη διανομή των ζημιών της (κόστος), όπως είναι π.χ. ο απαιτητικότερος ρυθμός οργάνωσης και εργασίας.

5) Η μείωση της εξωτερικής εξάρτησης και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας: Η αυτάρκεια σε τρόφιμα.

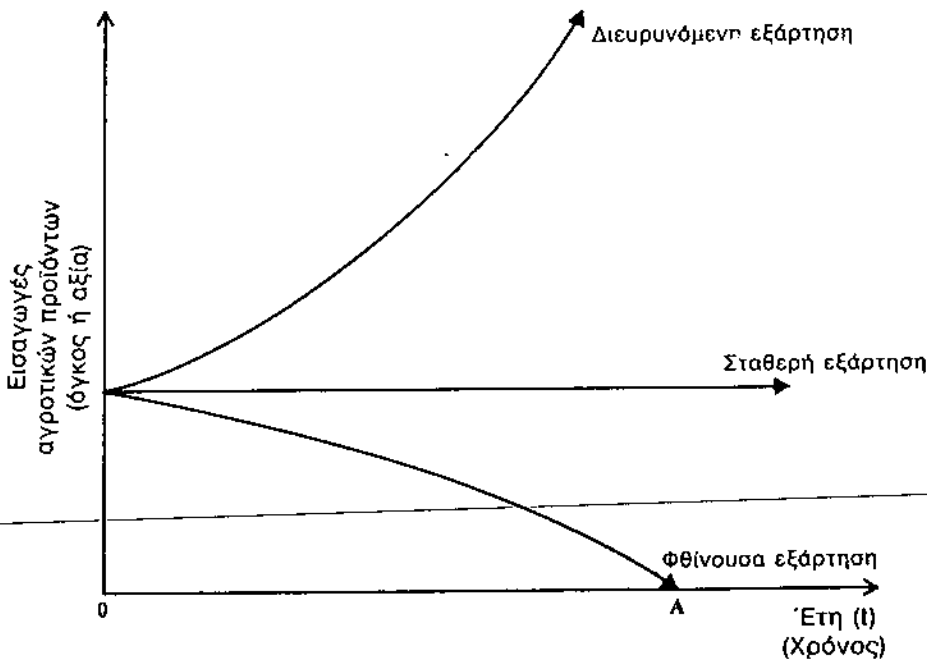
Υπάρχουν πολλών ειδών εξαρτήσεις από το εξωτερικό: η οικονομική, η πολιτική, η αμυντική κλπ.

Μια από τις χειρότερες εξαρτήσεις είναι η εξάρτηση σε τρόφιμα.

Θεμελιώδης επιδίωξη της αγροτικής πολιτικής πρέπει να είναι η μείωση της εξάρτησης της αγροτικής και κατ' επέκταση της εθνικής οικονομίας από το εξωτερικό, εφόσον η εξάρτηση αυτή αποτελεί πηγή διαταραχών και προκαλεί τη μείωση της εθνικής ευημερίας. Όταν όμως η εξάρτηση - π.χ. η εισαγωγή τεχνολογίας που δεν μπορεί να παραχθεί εγχωρίως - συμβάλλει θετικά στην εθνική ευημερία, είναι αποδεκτή, όπως π.χ. η αύξηση της αγροτικής παραγωγής που επιτυγχάνεται με την εισαγωγή βελτιωμένων

σπόρων.

Η εξάρτηση μιας χώρας από το εξωτερικό σε εισαγωγές αγροτικών προϊόντων μπορεί με την πάροδο του χρόνου να είναι: α) Διευρυνόμενη ή αύξουσα, β) Σταθερή ή αμετάβλητη, γ) Φθίνουσα.

Διάγραμμα 4-1

Η εξέλιξη της εξάρτησης σε αγροτικά προϊόντα:
Διευρυνόμενη, σταθερή και φθίνουσα εξάρτηση
(Σε ποιο σημείο επιτυγχάνεται η πλήρης αυτάρκεια;)

Η διευρυνόμενη εξάρτηση δείχνει αδυναμία του εγχωρίου παραγωγικού δυναμικού να καλύψει την αυξημένη ζήτηση, ενώ η φθίνουσα δείχνει ότι η εγχώρια παραγωγή σιγά - σιγά εκτοπίζει τα εισαγόμενα προϊόντα, για να φθάσει ως το σημείο της πλήρους αυτάρκειας με την πλήρη υποκατάσταση των εισαγωγών από εγχωρίως παραγόμενα.

Η επιδίωξη της μείωσης της εξάρτησης της χώρας μας σε εισαγόμενα προϊόντα αποκτά σκοπό υψηλής εθνικής προτεραιότητας, καθώς είναι φανερό ότι το αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο της χώρας μας με την ΕΟΚ (εξαγωγές μείον εισαγωγές), ενώ ήταν ενεργητικό (1979 - 80), έγινε πρόσφατα παθητικό (1981 - 82).

Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, σε μεγάλες κατηγορί-

ες αγροτικών προϊόντων, οι εισαγωγές της χώρας μας από τις χώρες - μέλη της ΕΟΚ είναι μεγαλύτερες από τις εξαγωγές και το συνολικό έλλειμμα δείχνει τάσεις διεύρυνσης. Η διεύρυνση αυτή οφείλεται στην ισχυρή προτίμηση για τα ξένα προϊόντα, και ίσως στις ακριβότερες τιμές τους.

Η μείωση της εξάρτησης στην περίπτωση αυτή επιτυγχάνεται θετικά με την προώθηση των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων και την αύξηση των συναλλαγματικών πόρων ή και την υποκατάσταση εισαγωγών αγροτικών προϊόντων και εξοικονόμηση συναλλαγματικών πόρων που διαρρέουν στο εξωτερικό. Κοινός παρανομαστής στη μείωση της εξάρτησης της χώρας από το εξωτερικό είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της εθνικής αγροτικής παραγωγής - της ανταγωνιστικότητας: στις τιμές, στην ποιότητα, στο είδος κλπ. Το σύνθημα και η προτροπή "αγοράζετε Ελληνικά" έχει νόημα για τον καταναλωτή, όταν τα εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα είναι ανταγωνιστικά από κάθε άποψη (τιμή, ποιότητα κλπ.).

~~Η πολιτική για την μείωση της εξάρτησης σε αγροτικά προϊόντα απαιτεί σοβαρές διαρθρωτικές αλλαγές στη νοοτροπία τις μεθόδους παραγωγής, τις προτιμήσεις, την παραγωγικότητα της εργασίας μας κλπ.~~

Πίνακας 4-1

Εμπόριο της Ελλάδας με την ΕΟΚ σε αγροτικά προϊόντα: Μερικό Αγροτικό Εμπορικό Ισοζύγιο

Προϊόντα	1979		1980		1981		1982	
	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εξαγωγές
Κρέατα	2.277	—	3.422	—	12.476	—	24.783	—
Γάλα-αυγά	3.833	—	5.392	—	11.068	—	15.223	—
Ψάρια	738	437	879	542	1.291	810	1.026	904
Δημητριακά	990	87	1.090	496	2.021	1.148	7.526	2.273
Φρούτα και λαχανικά	287	13.748	273	16.945	524	21.483	1.138	29.630
Ζάχαρη, μέλι	156	107	180	213	4.222	223	289	211
Ποτά	605	1.043	651	1.505	860	1.314	1.848	1.457
Σύνολο	13.199	20.166	17.195	23.955	40.965	30.382	63.050	43.381

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία: Στατιστική Εξωτερικού Εμπορίου της Ελλάδας (διάφορα τεύχη).

4.2.4 Τα μέσα και οι μέθοδοι δράσης της αγροτικής πολιτικής

Τα μέσα ή οι βασικοί μηχανισμοί δράσης για την επιτυχία των σκοπών της αγροτικής πολιτικής είναι η εξής:

1) Η στήριξη των τιμών των αγροτικών προϊόντων ("τιμές ασφάλειας") με απ' ευθείας κρατικές αγορές ή παρέμβαση.

Η πιο διαδεδομένη μέθοδος υποστήριξης των αγροτών με κρατική ή άλλη παρέμβαση είναι αυτή που εγγυάται μια κατώτατη τιμή ή τιμή ασφαλείας ή τιμή στήριξης, η οποία είναι υψηλότερη από εκείνη που θα επικρατούσε στην αγορά χωρίς την κρατική αγορά ή την παρέμβαση.

Η στήριξη των τιμών ασφαλείας μπορεί να γίνει:

- α) είτε με απ' ευθείας κρατική αγορά
- β) είτε με απ' ευθείας παρέμβαση ειδικού φορέα
- γ) είτε με χορήγηση δανείων αγοράς των αγροτικών προϊόντων.

~~Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι γνωστές καμπύλες προσφοράς ΠΠ και ζήτησης ΖΖ ενός προϊόντος. Υποθέτουμε ότι η τιμή ισορροπίας (E) του προϊόντος στην αγορά χωρίς καμιά παρέμβαση είναι 10 δρχ./ χλγ. (P₀), δηλ. η τιμή που προσφέρουν οι ενδιαμέσοι - έμποροι και η ποσότητα ισορροπίας είναι Q₀ (περίπου 1400 τόννοι). Στην τιμή αυτή οι αγρότες έχουν ζημιά γιατί είναι πολύ χαμηλή και μειώνει το εισόδημά τους.~~

Οι φορείς της αγροτικής πολιτικής μπορεί να επέμβουν στην αγορά "εξωγενώς" και να προσφέρουν τιμή 20 δρχ./χλγ. P₁, για να αγοράσουν όλη την ποσότητα που διαθέτουν οι παραγωγοί. Αυτό σημαίνει ότι η τιμή για όλους θα διαμορφωθεί στις 20 δρχ./χλγ., γιατί οι αγρότες μόλις πληροφορηθούν την κρατική εξαγγελία ή την πολιτική της ΕΟΚ δεν θα πωλούν πια στους ιδιώτες - καταναλωτές κάτω από 20 δρχ./χλγ. εφόσον μπορούν να πουλήσουν την παραγωγή τους στην κρατική υπηρεσία αγορών η οποία ανέλαβε να κάνει τη συγκέντρωση του προϊόντος ή τον Οργανισμό Παρέμβασης. Στην υψηλή αυτή τιμή ασφαλείας ή στήριξης, οι κρατικοί ή κοινοτικοί φορείς παρέμβασης απορροφούν όλα τα απούλητα πλεονάσματα AB, τα οποία αποθηκεύουν στις αποθήκες τους ή τα επεξεργάζονται και τα συντηρούν για μελλοντική κατανάλωση ή "απόσυρση".

- Ποιές είναι οι επιπτώσεις της κρατικής ή κοινοτικής παρέμβασης;

α) Οι φορείς παρέμβασης ύψωσαν την τιμή του παραγωγού από P_0 σε P_1 και αγόρασαν την ποσότητα AB ή Q_1Q_2 (1600 - 1200 = 400 τόννοι).

β) Στην υψηλή αυτή τιμή (τιμή παρέμβασης) οι αγρότες μπορούν να διαθέσουν στην αγορά όλη την ποσότητα (ισότονοι) που προσφέρουν (Q_2). Επομένως η αύξηση της τιμής προκαλεί την αύξηση εισοδήματος των αγροτών $P_1 \times Q_2$).

γ) Οι καταναλωτές αγοράζουν μικρότερες ποσότητες Q_1 και πληρώνουν την υψηλότερη τιμή P_1 . Επομένως, η παρέμβαση αυτή είναι σε βάρος τους, γιατί περιορίζουν τη ζητούμενη ποσότητα από Q_0 σε Q_1 με την παρέμβαση και επιβαρύνονται με υψηλότερη τιμή.

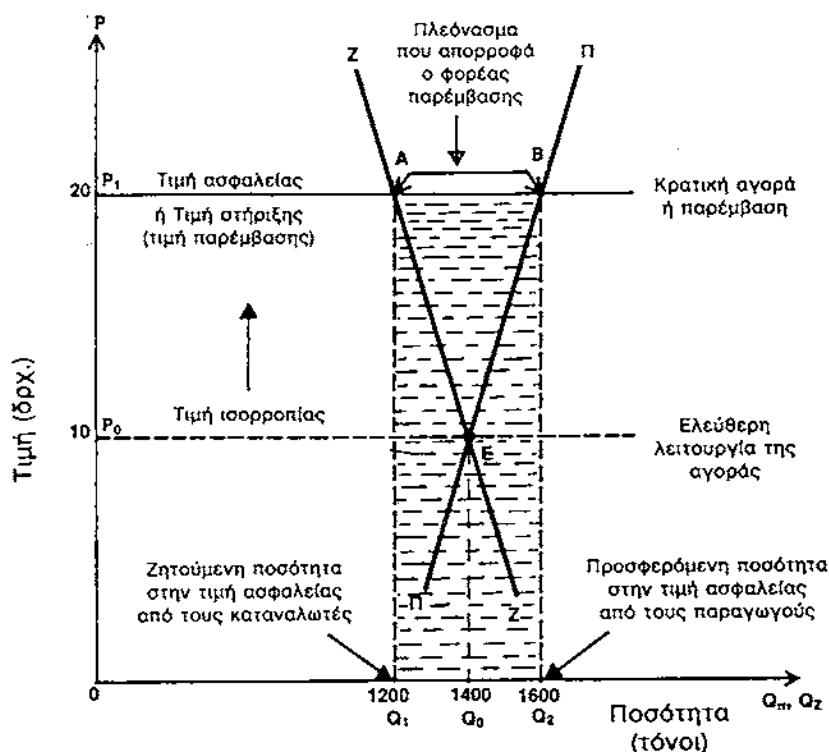
Στη χώρα μας ο Οργανισμός Παρέμβασης της ΕΟΚ, είναι ο φορέας ο οποίος πληρώνει κάθε χρόνο ένα κονδύλιο παρέμβασης που προβλέπει ο Προϋπολογισμός του Ευρωπαϊκού Αγροτικού Ταμείου (FEOGA). Το μέγεθος του κονδυλίου αυτού είναι ίσο προς την ποσότητα που αγοράζει ο φορέας, δηλ. AB ή Q_1Q_2 (1600 - 1200 = 400 τόννοι) επί την τιμή P_1 (20 δρχ./χλγ.). Η δαπάνη αυτή γεωμετρικά είναι η σκιασμένη επιφάνεια AQ_1BQ_2 ή $P_1 \times Q_1Q_2$ (20 X 400) δηλ. τιμή ασφαλείας επί την ποσότητα της παρεμβατικής απορρόφησης.

Για να εξασφαλιστεί υψηλότερο και σταθερό εισόδημα στους αγρότες από αυτό που προσφέρει η αγορά, το κράτος ή ο φορέας παρέμβασης αγοράζουν τη διαφορά μεταξύ της προσφερόμενης ποσότητας από τους αγρότες (Q_2) στην τιμή παρέμβασης P_1) και της ζητούμενης ποσότητας από τους καταναλωτές (Q_1) στην ίδια τιμή. Ο φορέας παρέμβασης θα επιβαρυνθεί όχι μόνο με τη δαπάνη στήριξης αλλά και το κόστος αποθήκευσης που συνήθως είναι υψηλό και επιβαρύνει το κοινωνικό σύνολο.

(βλ. Διάγραμμα 4 - 2 σελ. 60)

2) Ο έλεγχος και ο περιορισμός της αγροτικής παραγωγής.

Είναι γνωστό ότι, όταν οι αγρότες παράγουν χαμηλότερη ποσότητα, θα επιτύχουν στην αγορά υψηλότερη τιμή. Κατά κανόνα,

Διάγραμμα 4-2

Η στήριξη των τιμών των αγροτικών προϊόντων με απευθείας κρατικές αγορές (συγκέντρωση) ή παρέμβαση φορέα (Όργανισμός Παρέμβασης της ΕΟΚ).

Η σκιασμένη επιφάνεια δείχνει το συνολικό κόστος του φορέα παρέμβασης (δημοσιονομικό κόστος).

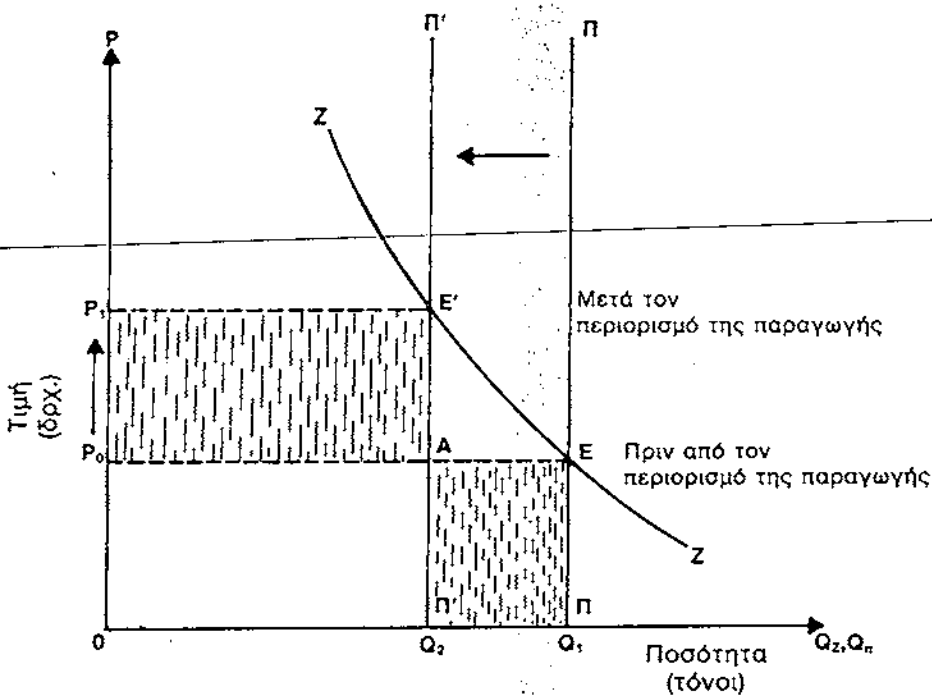
Οι καταναλωτές καταβάλλουν την υψηλότερη τιμή P_1 και δεν απολαμβάνουν την ποσότητα AB .

επειδή η ζήτηση για τα αγροτικά προϊόντα είναι ανελαστική (καμπύλη ζήτησης ZZ με απότομη κλίση), η περιορισμένη προσφορά αγροτικών προϊόντων (κάθετη καμπύλη προσφοράς $\Pi\Pi$) έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του χρηματικού εισοδήματος των αγροτών. Στο διάγραμμα 13 - 4, πριν από την παρέμβαση των φορέων της αγροτικής πολιτικής (ελεύθερη διαμόρφωση στην αγορά), η καμπύλη προσφοράς $\Pi\Pi$ και η καμπύλη ζήτησης ZZ ισορροπούν στο σημείο E , στο οποίο αντιστοιχεί η χαμηλή τιμή P_0 και η ζητούμενη και προσφερόμενη ποσότητα Q_1 .

Υποθέτουμε ότι οι φορείς της αγροτικής πολιτικής αποφασίζουν με παρέμβαση να ενισχύσουν τη θέση των αγροτών με το μέσο - μέτρο του ελέγχου ή του περιορισμού της παραγωγής π.χ. μειώνοντας την καλλιεργούμενη έκταση για αγρανάπαυση. Επομένως η προσφορά περιορίζεται από $\Pi\Pi$ σε $\Pi'\Pi$ δηλ. στο Q_2 . Είναι φανερό ότι η τιμή P_0 θα υψωθεί στο P_1 . Δεδομένου ότι η καμπύλη

ζήτησης ZZ είναι ανελαστική, το ακαθάριστο χρηματικό εισόδημα (εισπράξεις ή έσοδα) των αγροτών (δηλ. $Y = P \times Q$) θα αυξηθεί.

Στο διάγραμμα 13 - 4 είναι φανερό ότι το εμβαδόν του ορθογωνίου OQ_1EP_0 είναι μικρότερο από το εμβαδόν του ορθογωνίου $OQ_2E'P_1$. (Αν η ζήτηση ήταν ελαστική, δηλ. αν η καμπύλη ZZ ήταν τελείως οριζόντια τότε τα έσοδα των αγροτών από τον περιορισμό της παραγωγής θα είχαν μειωθεί.). Από το διάγραμμα είναι φανερό ότι το πρόσθετο εισόδημα στο σημείο E' (εμβαδόν $P_0P_1E'A$), γιατί η υψηλότερη τιμή P_1 εξασφαλίζει υψηλότερο εισόδημα στους παραγωγούς.

Διάγραμμα 13-3

Έλεγχος ή περιορισμός της αγροτικής παραγωγής:

Οι επιπτώσεις του ελέγχου ή του περιορισμού της αγροτικής παραγωγής από ΠΠ σε Π'Π' στις τιμές και το αγροτικό εισόδημα (έσοδα).

Πριν από την παρέμβαση στην αγορά, η τιμή ισορροπίας (E) βρίσκεται στο σημείο τομής των δύο καμπυλών ZZ και ΠΠ, δηλ. P_0 .

Μετά την παρέμβαση (έλεγχος παραγωγής), η προσφορά περιορίζεται από το ΠΠ στο Π'Π' και η νέα τιμή ισορροπίας E' αυξάνεται στο P_1 .

Το ακαθάριστο εισόδημα (Y) είναι: $Y = P \times Q$ και εκτιμάται ως εξής:

α) Πριν την παρέμβαση (τιμή ισορροπίας E) είναι το ορθογώνιο OQ_1EP_0 .

β) Μετά την παρέμβαση (τιμή ισορροπίας E') είναι το ορθογώνιο: $OQ_2E'P_1$.

Οι επιπτώσεις από τον περιορισμό της παραγωγής είναι οι εξής:

1. Το εισόδημα των αγροτών αυξάνει. Η αύξηση του εισοδήματος των αγροτών θα είναι μεγαλύτερη εφόσον από τον περιορισμό της παραγωγής εξοικονομούν μερικές δαπάνες (μείωση κόστους παραγωγής).

2. Οι καταναλωτές θα ζημιωθούν: α) από την περιορισμένη προσφορά προϊόντων και τις τυχόν ελλείψεις στην αγορά και β) από τις υψηλότερες τιμές που θα είναι υποχρεωμένοι να καταβάλλουν.

3. Με τον περιορισμό της αγροτικής παραγωγής, θα σημειωθεί μετακίνηση πόρων (εδαφικοί πόροι, εργασία κλπ.) από τη μια χρήση σε άλλη (εναλλακτική) χρήση, που ενδεχομένως θα είναι περισσότερο αποτελεσματική για το κοινωνικό σύνολο, αν υποθεθεί ότι η επιπρόσθετη παραγωγή Q2Q1 είναι ανεπιθύμητη (αδιάθετα) για το κοινωνικό σύνολο. Αν οι φορείς της αγροτικής πολιτικής ενδιαφέρονται για την παραγωγικότητα της γης που θα κληροδοτήσουν στις μέλλουσες γενιές, μπορεί να εφαρμόσουν: (Α) είτε ένα "Πρόγραμμα Συντήρησης του Εδάφους" με τη σταδιακή αγρανάπαυση των εδαφών, δηλ. να "ξεκουράζουν" τη γη, που συνήθως χάνει την παραγωγικότητά της από τη συνεχή και μακροχρόνια εκμετάλλευση (εξάντληση εδάφους). Επίσης οι εδαφικοί πόροι (χωράφι) που δεν χρησιμοποιούνται πια στην παραγωγή, μπορεί (εναλλακτική χρήση) (Β) να αναδασωθούν και να παράγουν ξυλεία που είναι χρησιμότερη στο κοινωνικό σύνολο ή (Γ) να χρησιμοποιηθούν ως ελεύθεροι λειμώνες (βοσκότοποι) για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας δεδομένου ότι η παραγωγή ζωοκομικών προϊόντων είναι περισσότερο επιθυμητή από την παραγωγή φυτικών προϊόντων.

4. Η τελική θέση ευημερίας του κοινωνικού συνόλου θα εξαρτηθεί: α) από την απώλεια ευημερίας των καταναλωτών, εξαιτίας της μείωσης της κατανάλωσής τους (αρνητική επίπτωση) και β) από την αύξηση της ευημερίας που θα προκύψει από την: (i) συντήρηση (αγρανάπαυση) των χωραφιών, (ii) την τυχόν αναδάσωση (τα δάση δεν προσφέρουν μόνον υγεία, χώρους αναψυχής κλπ. αλλά φέρνουν βροχή και αποδίδουν ξυλεία και (iii) από την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας (θετική επίπτωση).

Είναι φανερό ότι με το μέτρο αυτό τίθενται πολλά και σοβαρά θέματα ανακατανομής πόρων, αναδιανομής των ωφελειών και θυσιών μεταξύ διαφόρων τάξεων και γενικά σύγκρισης αποτελεσματικότητας ορισμένων ενεργειών κλπ. που ανάγονται στη σφαίρα της φιλοσοφίας, της πολιτικής, της γεωπονίας κλπ.

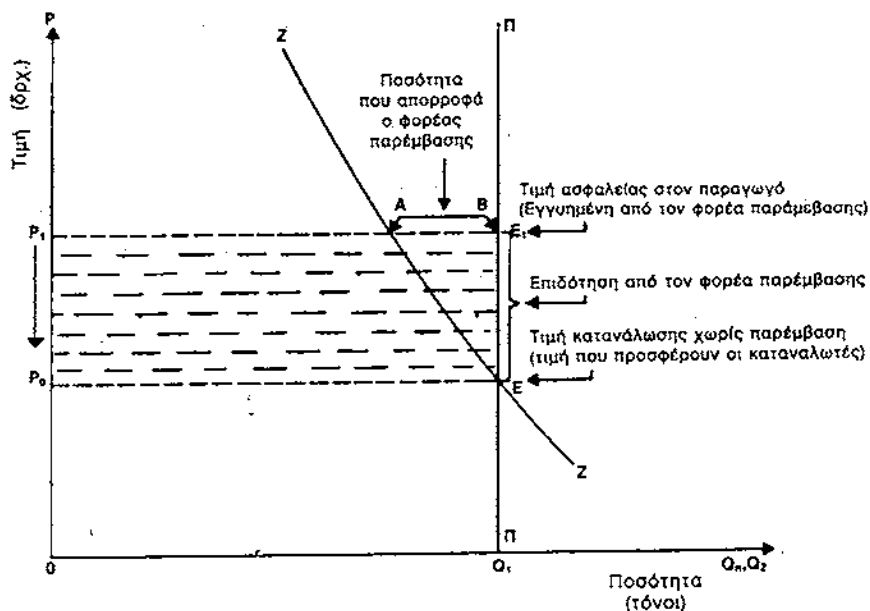
3. Το σύστημα των δύο τιμών: Επιδότηση της διαφοράς μεταξύ της τιμής παραγωγού και της τιμής καταναλωτή.

Το μέτρο αυτό επέμβασης είναι από τα πιο αυστηρά, γιατί οι φορείς της αγροτικής πολιτικής, αφού εγγυηθούν στους αγρότες μια τεχνητά υψηλή τιμή ασφαλείας (τιμή παραγωγού), αφήνουν ελεύθερους τους αγρότες να πωλούν τα προϊόντα τους στους καταναλωτές σε οποιαδήποτε τιμή που θα διαμορφωθεί στην αγορά (τιμή κατανάλωσης).

Για να ενισχύσουν τους αγρότες, οι φορείς της αγροτικής πολιτικής (ο Οργανισμός Παρέμβασης της ΕΟΚ ή το Υπουργείο Γεωργίας) εγγυούνται στον παραγωγό μια ορισμένη τιμή ασφαλείας (τιμή παρέμβασης ή τιμή στήριξης) ενώ οι αγρότες είναι ελεύθεροι να διαθέσουν τα προϊόντα τους στην αγορά, όπου η τιμή κατανάλωσης διαμορφώνεται σε επίπεδα χαμηλότερα από την τιμή ασφαλείας, για να απορροφηθούν τα προϊόντα. Στην περίπτωση αυτή όμως τα προϊόντα, αντί να συγκεντρώνονται από τους φορείς παρέμβασης και ν' αποθηκεύονται στις αποθήκες του Οργανισμού Παρέμβασης (που θα επιβαρύνονται με κόστος αποθήκευσης, συντήρησης, τόκων, ασφαλίσεων και ενδέχεται να σαπίσουν), πωλούνται αμέσως στους καταναλωτές στη (χαμηλότερη) τιμή που διαμορφώνεται στην αγορά.

Το σύστημα των δύο τιμών: Η τιμή ασφαλείας (τιμή οροφής) που εγγυάται σταθερά ο Οργανισμός Παρέμβασης (Υπουργείο Γεωργίας ή ΕΟΚ) και η τιμή κατανάλωσης που καταβάλλουν οι καταναλωτές ($P_1 > P_0$).

Ο φορέας παρέμβασης πληρώνει στους αγρότες με επιταγή το ποσό της διαφοράς μεταξύ της τιμής ασφαλείας και της τιμής κατανάλωσης. Η σκιασμένη επιφάνεια δείχνει το δημοσιονομικό κόστος του φορέα παρέμβασης και είναι ίσο με τη διαφορά της τιμής ($P_0 P_1$) επί την προσφερόμενη και ζητούμενη ποσότητα (OQ_1).

Διάγραμμα 4-4

Αν η τιμή κατανάλωσης στην αγορά είναι χαμηλότερη από την τιμή ασφαλείας, ο Οργανισμός Παρέμβασης δίνει στους παραγωγούς μια επιταγή (ή ανοίγει πίστωση στην ΑΤΕ) που καλύπτει τη διαφορά (επιδότηση). Αν η τιμή κατανάλωσης, είναι υψηλότερη από την τιμή ασφαλείας (σπάνια περίπτωση), ο Οργανισμός Παρέμβασης δεν δίνει καμιά επιδότηση στους παραγωγούς.

Στο διάγραμμα 4-4 λειτουργεί ελεύθερα ο Νόμος της Προσφοράς και Ζήτησης και η καμπύλη ζήτησης ΖΖ τέμνει την καμπύλη προσφοράς ΠΠ στο σημείο Ε (τιμή ισορροπίας), που διαμορφώνεται η τιμή στην αγορά ή τιμή κατανάλωσης Ρ₀ και απορροφάται από το κοινό ολόκληρη η προσφερόμενη ποσότητα ΟQ₁. Οι καταναλωτές αγοράζουν σε χαμηλή τιμή και φυσικά, είναι ευχαριστημένοι. Οι παραγωγοί όμως απολαμβάνουν την υψηλότερη τιμή ασφαλείας Ρ₁, που εγγυάται ο Οργανισμός Παρέμβασης, ο οποίος και καταβάλλει την διαφορά σε κάθε αγρότη με επιταγή, ανάλογα με την προσκομιζόμενη ποσότητα προϊόντων στην αγορά.

Ποιό είναι το κόστος επιδότησης (δημοσιονομικό); Το κόστος αυτό ισούται με το ορθογώνιο Ρ₀ΕΕ₁Ρ₁ (σκιασμένη επιφάνεια) ή τη διαφορά τιμής Ρ₀Ρ₁ επί την προσφερόμενη και ζητού-

μενη ποσότητα ΟQ1. Είναι βέβαια γνωστό ότι το δημοσιονομικό κόστος τελικά επιβαρύνει πάλι τους καταναλωτές μέσω των φορέων που καταβάλλουν (κοινωνικοποίηση του κόστους προστασίας των αγροτών).

Το σύστημα αυτό έχει τις εξής επιπτώσεις:

1. Εξασφαλίζει στους αγρότες απευθείας εισοδηματική ενίσχυση (επιδότηση), που είναι ανάλογη με την παραγωγή τους και ισούται με τη διαφορά μεταξύ τιμής ασφαλείας και τιμής κατανάλωσης.

2. Οι καταναλωτές εξασφαλίζουν χαμηλή τιμή και υψηλή κατανάλωση.

3. Αποφεύγεται η δαπανηρή αποθήκευση των πλεονασμάτων.

4. Το δημοσιονομικό κόστος απορρόφησης των προϊόντων (επιδότηση) που καταβάλλει ο Οργανισμός Παρέμβασης επιβαρύνει τελικά όλους μέσω των φόρων που πληρώνουν στο Δημόσιο.

Το όφελος των καταναλωτών από την υψηλότερη κατανάλωση προϊόντων καλής ποιότητας (επειδή δεν σαπίζουν στις κρατικές αποθήκες) αντισταθμίζει το πρόσθετο κόστος που υφίστανται μέσω των φόρων που πληρώνουν.

Το σύστημα αυτό έχει το πλεονέκτημα ότι επιτρέπει τόσο τη λειτουργία της αγοράς όσο και την εισοδηματική προστασία των αγροτών (κοινωνική δικαιοσύνη). Γι' αυτό το μέσο αυτό πολιτικής θεωρείται πολλές φορές προτιμητέο από άλλα ανάλογα μέσα επέμβασης για την στήριξη του αγροτικού εισοδήματος.

4. Συμπληρωματικά μέσα και μέτρα ενίσχυσης των αγροτών:
Υπάρχουν πολλά άλλα συμπληρωματικά μέσα - μέτρα ενίσχυσης των αγροτών:

α) Χορήγηση επιδομάτων και βοηθημάτων στους αγρότες. Εφόσον το εισόδημα των αγροτών είναι χαμηλό και μερικοί από αυτούς έχουν πολύ υποβαθμισμένο βιοτικό επίπεδο, το μέτρο αυτό προσφέρει απ' ευθείας πληρωμή βοηθημάτων ή επιδομάτων (= μεταβιβαστικές πληρωμές) για την ενίσχυση του εισοδήματος των φτωχών αγροτών.

β) Ενίσχυση της ζήτησης αγροτικών προϊόντων.

Με το μέτρο αυτό μετατοπίζεται η καμπύλη ζήτησης των αγροτικών προϊόντων προς τα πάνω δεξιά με απ' ευθείας αγορές προϊόντων (π.χ. όταν το κράτος αγοράζει σταφίδες για το στρα-

τό κ.ά.). Η ενίσχυση της ζήτησης αγροτικών προϊόντων μπορεί να τονισθεί με την διαφήμιση.

Η ενίσχυση της ζήτησης στην αγορά διατηρεί τις τιμές των αγροτικών προϊόντων υψηλές και ενισχύει το αγροτικό εισόδημα.

γ) Επιδότηση των εισροών παραγωγής και μείωση του κόστους παραγωγής.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι ενίσχυσης του αγροτικού εισοδήματος με την μέθοδο της επιδότησης των εισροών της αγροτικής δραστηριότητας που περιορίζουν το κόστος παραγωγής και αυξάνουν το καθαρό εισόδημα (π.χ. φθηνότεροι σπόροι κλπ.). Ιδιαίτερη σημασία έχει η επιδότηση των αγροτικών μηχανημάτων κυρίως αυτών που εισάγονται από το εξωτερικό.

Ένα άλλο συνηθισμένο μέτρο είναι η χορήγηση χαμηλοτόκων δανείων από την ΑΤΕ στους αγρότες μέσω των συνεταιρισμών τους.

δ) Ειδικά προγράμματα κρατικών δαπανών ή επενδύσεων στις αγροτικές περιοχές.

Το κράτος ή οι φορείς της αγροτικής πολιτικής μπορεί με την προώθηση προγραμμάτων κρατικών δαπανών (π.χ. διάνοιξη αγροτικών δρόμων), την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης (π.χ. ίδρυση αγροτικών ιατρείων στην ύπαιθρο), την εκτέλεση έργων αγροτικής ανάπτυξης (π.χ. αναδάσωση κλπ.) να ενισχύσουν την ισχνή οικονομική θέση των αγροτών.

Τα έργα αυτά ενισχύουν, κυρίως μέσω των "εξωτερικών οικονομιών" και των "διαχύσεων τους", το εισόδημα των αγροτών.

5. Τα μέσα διαρθρωτικής πολιτικής γενικά.

Είναι γνωστό ότι πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η αγροτική οικονομία (και κυρίως τα προβλήματα του χαμηλού αγροτικού εισοδήματος) έχουν ως πηγή προέλευσης την ανεπάρκεια της δομής ή διάρθρωσής της. Η δομή ή διάρθρωση εδώ αναφέρεται σε μόνιμα ή μακροχρόνιου χαρακτήρα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του αγροτικού τομέα που είναι σύμφυτα ή παραδοσιακά δεμένα με την αγροτική δραστηριότητα και επηρεάζουν τις επιδόσεις της, όπως είναι η παραγωγικότητα. Η διαρθρωτική πολιτική κατευθύνεται κυρίως στα γενεσιουργά αίτια και όχι τα συμπτώματα του γνωστού αγροτικού προβλήματος. Με τη διαρθρωτική πολιτική επιδιώκεται η εξάλειψη ή εξαφάνιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της αγροτικής οικονομίας.

Τα κυριώτερα μέσα της διαρθρωτικής πολιτικής αναφέρονται:

α) Στη μείωση του υπέρμετρου αγροτικού πληθυσμού, περιορίζοντας τον αριθμό των αγροτών που εξαρτώνται από το αγροτικό εισόδημα, έτσι ώστε το δεδομένο συνολικό αγροτικό εισόδημα να διανέμεται σε μικρότερο αριθμό αγροτών.

β) Στην αύξηση του μεγέθους των αγροτικών εκμετελλεύσεων, είτε με αναδασμό είτε με την αγορά και ενοικίαση γης, είτε με τη συνένωση των μικρών αγροτεμαχίων, είτε με δαπανηρά εγχειροβελτιωτικά έργα που προσφέρουν νέες εύφορες εκτάσεις στα ήδη υφιστάμενα αγροτικά νοικοκυριά.

γ) Στην αλλαγή της σύνθεσης της αγροτικής παραγωγής, δηλ. την απομάκρυνση από καλλιέργειες και δραστηριότητες χαμηλού αγοραστικού ενδιαφέροντος για τους καταναλωτές.

δ) Στην υιοθέτηση αποτελεσματικότερων θεσμών και συστημάτων οργάνωσης της αγροτικής παραγωγής (π.χ. μέσω των ομαδικών καλλιεργιών ή των συνεταιρισμών) και της διακίνησης (Μάρκετινγκ) των αγροτικών προϊόντων (π.χ. εκτόπιση των παρασιτικών μεσαζόντων στην διακίνηση των αγροτικών προϊόντων με την ίδρυση συνεταιριστικών φορέων).

ε) Στην ενίσχυση της αγροτικής εκπαίδευσης και της διάδοσης νέων αγροτικών τεχνολογιών. Με την καλύτερη εκπαίδευση των αγροτών επιτυγχάνεται η βελτίωση της παραγωγικότητάς τους, αυξάνεται η αγροτική παραγωγή και ενισχύεται το αγροτικό εισόδημα. Η διάδοση νέων γνώσεων και τεχνολογιών στην αγροτική οικονομία συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγής ή και στη μείωση του κόστους.

στ) Στην ενίσχυση της ελκυστικότητας της αγροτικής υπαίθρου για τον αστικό πληθυσμό, ώστε να διατηρηθεί η έλξη της ως χώρου οικολογικής ισορροπίας για την διατήρηση της φυσικής ζωής και την ανάπτυξη χώρων αναψυχής για τον σύγχρονο αστό. Με τον τρόπο αυτό το κοινωνικό κόστος ενίσχυσης της αγροτικής οικονομίας θα είναι περισσότερο αποδεκτό και ανεκτό, εφόσον προορίζεται να διαφυλάξει έναν ζωτικό πόρο, που είναι απολύτως αναγκαίος για τον άνθρωπο.

Η προσέλευση των αστών στην ύπαιθρο, κυρίως τους θερινούς μήνες για διακοπές, ενισχύει τα αγροτικά εισοδήματα και τονώνει ψυχολογικά τους απομονωμένους αγρότες.

4.2.5 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Οι σκοποί και τα μέσα της αγροτικής πολιτικής συνδυάζονται στο πρόγραμμά της.

Ένα Αγροτικό Πρόγραμμα εκπονείται από τους φορείς της αγροτικής πολιτικής και αποτελεί ορθολογικό συνδυασμό συνειδητά επιλεγμένων επιδιώξεων - σκοπών που αντιμετωπίζουν ορισμένα προβλήματα (π.χ. αύξηση του αγροτικού εισοδήματος) και χρησιμοποιεί εναλλακτικά μέσα - μέτρα για την επιτυχία των σκοπών σε ορισμένη χρονική περίοδο και την κινητοποίηση ορισμένων διαδικασιών και μηχανισμών εφαρμογής του.

Τα προγράμματα της αγροτικής οικονομίας διακρίνονται:

1. Με κριτήριο τον βαθμό ομαδοποίησης σε:

α. Γενικά ταμειακά (π.χ. το Αγροτικό Πρόγραμμα) δηλ. το πρόγραμμα για ολόκληρη την αγροτική οικονομία.

β) Εξειδικευμένα κατά κλάδους ή προϊόντα, δηλ. για ορισμένα ομαδοποιημένα προϊόντα ή δραστηριότητες (π.χ. το Πρόγραμμα Σιτηρών κλπ.).

2. Με κριτήριο το χρόνο διάρκειας σε:

α. Ετήσια (π.χ. Πρόγραμμα Ετήσιων Καλλιεργειών κλπ)

β. Βραχυχρόνια, με χρονικό ορίζοντα 4 - 9 έτη και

δ. Μακροχρόνια (ή Προοπτικά) με χρονικό ορίζοντα 9 - 15 έτη.

3. Με κριτήριο τον γεωγραφικό χώρο σε:

α. Υπερεθνικά ή διεθνή προγράμματα (όπως π.χ. τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα της ΕΟΚ).

β. Εθνικά Προγράμματα (για ολόκληρη τη χώρα).

γ. Περιφερειακά Προγράμματα (για μια ορισμένη περιφέρεια)

δ. Τοπικά προγράμματα (για ένα νομό κ.ά.)

Στην κατάρτιση των προγραμμάτων της αγροτικής οικονομίας χρησιμοποιούνται οι βασικές αρχές του προγραμματισμού: η αρχή της συνέπειας, η αρχή της λειτουργικότητας κλπ.

Η λύση του αγροτικού προβλήματος της χώρας μας θα εξαρτηθεί κυρίως από την επιλογή του άριστου προγράμματος ή των προγραμμάτων που θα εφαρμοστούν με την αποτελεσματικότερη συμμετοχή όλων των φορέων και κυρίως των αγροτών.

Η πραγματοποίηση των προγραμμάτων προϋποθέτει τη δημιουργία αποτελεσματικού μηχανισμού εφαρμογής με αποτελεσματικά συστήματα παρακολούθησης και ελέγχου των επιδόσεων και επακριβή ορισμό των υπευθύνων φορέων για την εφαρμογή των προγραμματιζομένων μέτρων.

4.2.6 Η κοινή οργάνωση αγορών κατά προϊόντα.

1. ΚΑΠΝΟΣ

Με την ένταξη της Ελλάδας, ο καπνός υπάγεται στο κοινοτικό σύστημα οργάνωσης της αγοράς καπνού, οι δε θεσμικές τιμές άρχισαν να εφαρμόζονται για τα καπνά εσοδείας 1981. Από τις 34 κοινοτικές ποικιλίες καπνού (της ΕΟΚ των Δώδεκα), οι 12 είναι Ελληνικές. Η Ελλάδα παράγει το 40% της παραγωγής καπνού της ΕΟΚ, που είναι κυρίως ανατολικού τύπου. Για την Ελλάδα, οργανισμός παρέμβασης είναι ο Εθνικός Οργανισμός Καπνού.

Η εισοδηματική ενίσχυση στους καπνοπαραγωγούς από το 1982 (δηλ. για τα καπνά εσοδείας 1981) άρχισε να μεταφέρεται σταδιακά από τον ελληνικό στον κοινοτικό προϋπολογισμό, έτσι που το 1985 η εθνική ενίσχυση μηδενίστηκε και όλο το οικονομικό βάρος το ανέλαβε η Κοινότητα.

Η εφαρμογή του κοινοτικού καθεστώτος στην Ελλάδα στα πρώτα πέντε χρόνια (1981 - 85) ήταν πολύ ευνοϊκή γιατί οι τιμές που εισέπραξαν οι καπνοπαραγωγοί ήταν σχετικά υψηλές, οι επιδοτήσεις και ενισχύσεις πολύ μεγάλες, και η προστασία της αγοράς ικανοποιητική. Αποφασίστηκε επίσης η εφαρμογή ενός τομεακού προγράμματος αναδιάρθρωσης των δύσκολα εμπορεύσιμων ποικιλιών. Έτσι:

Η μέση ετήσια αύξηση των τιμών που εισέπραξαν οι παραγωγοί για όλες τις ποικιλίες στην περίοδο 1982 - 83 μέχρι 1986 - 87 ήταν 20,1%. Για τις ποικιλίες ανατολικού τύπου ήταν 23%, για την ποικιλία Μπέρλεϋ 21,1%, για την ποικιλία Μπασμάς 22%. Η μέση αύξηση της τιμής πριμοδότησης για την ίδια περίοδο κυμάνθηκε στα 18 - 20%, δηλ. οι αυξημένες τιμές ξεπερνούσαν το μέσο επίπεδο του πληθωρισμού.

Την ίδια περίοδο (1982 - 85) οι ενισχύσεις που δόθηκαν από το FEOGA ανήλθαν σε 94 δισ. δρχ. ποσό που αντιστοιχεί στο

28% των συνολικών εισροών του FEOGA στην Ελλάδα, για την περίοδο 1981 - 85. Οι εισροές κατά έτη ανήλθαν από 13,6 δις δρχ. το 1982 σε 22,3 δις δρχ. το 1983, σε 23,0 δις δρχ. το 1984 και σε 35 δις δρχ. το 1985.

Ικανοποιητικά εξελίχθηκαν οι τιμές που απόλαυσαν οι παραγωγοί. Οι θεσμικές τιμές είναι κυρίως οι τιμές στόχου που αυξήθηκαν κατά 143% στην εξαετή περίοδο, και οι τιμές παρέμβασης που αντιπροσωπεύουν το 85% της τιμής στόχου. Οι Έλληνες καπνοπαραγωγοί εισέπραξαν τιμές που πλησίαζαν πολύ το ύψος των τιμών στόχου. Το ίδιο υψηλή ήταν σε όλη αυτήν την περίοδο, η ενίσχυση της παραγωγής (το πριμ) που προβλέπει η κοινή αγροτική πολιτική. Η πριμοδότηση της παραγωγής αντιπροσωπεύει συνήθως το 92% των συνολικών εισροών από το Γεωργικό Ταμείο, για τον καπνό στην Ελλάδα.

Για την Ελλάδα, εγκρίθηκε ένα ειδικό τομεακό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού και βελτίωσης των δομών εμπορίας και μεταποίησης του καπνού, συνολικής δαπάνης 8 δις δρχ. με 50% κοινοτική επιδότηση. Μεταξύ των έργων περιλαμβάνονται: η δημιουργία ξηραντηρίων, 16 απεντομωτηρίων, η δημιουργία 100 αποθηκών για 20.000 τόννους κλπ.

2. ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ

Από το 1981 που εντάχθηκε η Ελλάδα στην Κοινότητα, εφαρμόζεται η κοινή οργάνωση αγοράς ελαιολάδου. Στη Συνθήκη προσχώρησης προβλέφθηκε μια μεταβατική περίοδος προσέγγισης στις κοινοτικές τιμές και στους δασμούς, καθώς και ένα σύστημα ενισχύσεων και χρηματοδοτήσεων.

Η τελική τιμή που εισέπραξαν οι Έλληνες ελαιοπαραγωγοί αυξήθηκε σταδιακά και ικανοποιητικά, από 122 δρχ το κιλό το 1981 - 82 σε 162 το 1982 - 83, σε 208 δρχ. το 1983 - 84, σε 256 δρχ. 1984 - 85, σε 304 δρχ. το 1985 - 86 και σε 335 δρχ. το 1986 - 87, ή κατά 175% για την περίοδο 1981 - 86 που αντιστοιχεί σε μια μέση ετήσια αύξηση 29%, ποσοστό που είναι κατά πολύ ανώτερο του επιπέδου πληθωρισμού.

Η ενίσχυση στον παραγωγό δεκατετραπλασιάστηκε στην περίοδο 1981 - 86 από 7 δρχ. το 1981, σε 100 δρχ. το 1986 - 87.

Πρέπει να σημειωθεί πως τα ποσά που χορηγούνται υπό μορφή ενίσχυσης στον παραγωγό αντιπροσωπεύουν το 85% περίπου των συνολικών εισπράξεων από το Γεωργικό Ταμείο, για το ελαιόλαδο. Πρόκειται για μια σημαντική και ουσιαστική βοήθεια στους ελαιοπαραγωγούς.

Οι εξαγωγικές ενισχύσεις συνέβαλαν στην αύξηση των εξαγωγών ελαιολάδου, οι οποίες από 10,5 χιλ. τόννους το 1981, έφθασαν τους 95 χιλ. τόννους το 1983 και τους 82 χιλ. τόννους το 1984.

Η ενίσχυση στην κατανάλωση, που στοχεύει στη διευκόλυνση της διάθεσης του ελαιολάδου στην αγορά (μέσω των βιομηχανιών τυποποίησης, σε μεταλλικά δοχεία) αυξήθηκε από 8,3 δρχ. το κιλό το 1981/82 σε 32 δρχ. το 1986/87. Τα ποσά που δόθηκαν από το FEOGA γι' αυτό το σκοπό αυξήθηκαν από 261 εκατ. δρχ. το 1982 σε 2,5 δις δρχ. το 1985.

Από το 1983 εφαρμόζεται το δεύτερο πρόγραμμα κοινοτικής ενίσχυσης στην κατανάλωση ελαιολάδου, που στοχεύει στην διάδοση της κατανάλωσης ελαιολάδου μέσα στην Κοινότητα, ώστε να απορροφηθεί ευκολότερα η παραγωγή της Ιταλίας και Ελλάδας. Θα δαπανηθεί γι' αυτό το πρόγραμμα ένα συνολικό ποσό 300 εκατ. δρχ.

Η Κοινότητα χρηματοδότησε ένα ειδικό τομεακό πρόγραμμα του τομέα ελιά - λάδι την περίοδο 1981 - 84, για την ανάπτυξη και τον τεχνολογικό εξοπλισμό της μεταποίησης, την κατασκευή σύγχρονων ελαιοτριβείων, πυρηνελουργείων, τυποποίησης ελαιολάδου και επεξεργασίας ελιών, κλπ. Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε βάσει του Κανονισμού 355/77 της ΕΟΚ με 2 δις δρχ., προβλέπεται δε μια παράτασή του μέχρι το 1987.

Η κοινή οργάνωση της αγοράς προέβλεπε ακόμη την παράδοση στους οργανισμούς παρέμβασης, μιας ποσότητας πυρηνελαίου. Κατ' αποκοπή ποσότητα πυρηνελαίου (8%) εισπράττει ενίσχυση στην παραγωγή. Από το 1986/87 το μέτρο αυτό αναστάλη για ένα χρόνο.

Σε ότι αφορά τις επιτραπέζιες ελιές, δεν λειτουργεί στα πλαίσια της ΕΟΚ, μια αντίστοιχη κοινή οργάνωση της αγοράς. Η Κοινότητα ανέλαβε την υποχρέωση να δημιουργήσει μια τέτοια κοινή οργάνωση μέχρι το 1985, ενώ μέχρι τότε λόγω ένταξης της Ισπανίας και Πορτογαλίας, η Ελλάδα μπορεί να εφαρμόζει εθνικά

μέτρα. Στην ελάχιστη τιμή πώλησης χορηγείται μια επιδότηση στον παραγωγό 5,5, - 6,5 δρχ. το κιλό.

Από τις εισροές μέσω του FEOGA, η Ελλάδα εισέπραξε υπό μορφή εξαγωγικών επιδοτήσεων, ενισχύσεων στην παραγωγή, στην κατανάλωση και για αποθεματοποίηση, ένα ποσό 2.686 εκατ. δρχ. το 1981, που το 1982 έφθασε στα 4.992 εκατ. δρχ., το 1983 στα 6.362 εκατ. δρχ. το 1984 στα 9.864 εκατ. δρχ. και το 1985 στα 12.669 εκατ. δρχ. ή σε ένα συνολικό ποσό 36.573 εκατ. δρχ. για όλη την πενταετή περίοδο 1981 - 85, που ισοδυναμεί με το 10,87% των συνολικών εισροών στη χώρα από το Γεωργικό Ταμείο. Η Κοινότητα εφάρμοσε μια πολιτική στήριξης του εισοδήματος των ελαιόπαραγωγών αλλά ταυτόχρονα και μη επέκταση της καλλιέργειας αφού η παραγωγή υπερβαίνει τις ανάγκες.

3. ΒΑΜΒΑΚΙ

Μετά την ένταξη της Ελλάδας, εφαρμόζεται το καθεστώς που προβλέπει το πρωτόκολλο 4 της Συνθήκης Προσχώρησης της Ελλάδας στην Κοινότητα. Το καθεστώς αυτό που ισχύει για όλα τα κράτη - μέλη καθορίζει ένα σύστημα ενίσχυσης της παραγωγής, ενθάρρυνσης για συγκρότηση ομάδων και ενώσεων παραγωγών. Όλες οι δαπάνες για ενίσχυση της παραγωγής βαρύνουν την Κοινότητα.

Η παραγόμενη ποσότητα που καλύπτει η κοινοτική ενίσχυση στους παραγωγούς μέσω των εκκοκιστηρίων, καθορίστηκε στα τρία πρώτα χρόνια (1981 - 83) στους 450.000 τόννους, το 1984 στους 500.000 τόννους και από το 1985, η τιμή στόχου όπως και ελάχιστη εγγυημένη τιμή αυξήθηκαν κατά μέσο ετήσιο ποσοστό 23% περίπου. Έτσι η τιμή στόχου και η ελάχιστη εγγυημένη τιμή ήταν το 1986/87 αντίστοιχα 112,0 και 106,4 δρχ. το κιλό, έναντι 46,6 και 44,4 δρχ. το κιλό την περίοδο 1981/82. Εκείνο που είναι σημαντικό είναι πως η Κοινότητα καλύπτει πάντα τη διαφορά μεταξύ της τιμής στόχου και της διεθνούς τιμής που ως γνωστόν έχει πέσει πολύ χαμηλά τα τελευταία χρόνια (το 1984 ήταν 27 δρχ. το κιλό κατά μέσο όρο). Οι τιμές που πήραν στην αγορά οι παραγωγοί το 1984 και 1985 ήταν κατά 20 - 25% ανώτερες από την τιμή στόχου.

Η Κοινοτική ενίσχυση που καταβάλλεται στον παραγωγό μέσω των εκκοκιστηρίων, αυξήθηκε από 19,4 δρχ. το 1984/85 σε 40 πε-

ρίπου δρχ. το 1985 και σε 65 δρχ. το 1986/87.

Οι εισροές από το FEOGA υπό μορφή ενισχύσεων κλπ. ανήλθαν από 3,37 δις δρχ. το 1981 σε 6,16 δις δρχ. το 1982, σε 10,35 δις δρχ. το 1983, σε 7,62 δις δρχ. το 1984 και σε 22,0 δις δρχ. το 1985 ή συνολικά σε 49,5 δις δρχ. για την περίοδο 1981 - 85 που αντιπροσωπεύει το 14,7% του συνόλου των εισροών στην Ελλάδα της περιόδου αυτής.

Το κοινοτικό καθεστώς για την οργάνωση της αγοράς του βαμβακιού μαζί με το πρωτόκολλο 4 της συνθήκης προσχώρησης, προβλέπει εκτός από τις θεσμικές τιμές και ορισμένες παρεμβατικές δραστηριότητες, όπως τη χορήγηση ενίσχυσης για παραγόμενη ποσότητα κλπ. Η ενίσχυση στην παραγωγή, που καταβάλλεται στους παραγωγούς μέσω εκκοκιστηρίων, αυξήθηκε σημαντικά (από 19,4 δρχ. το 1981/82 σε 65 δρχ. το 1986/87) την τελευταία εξαετία.

Η Κοινότητα ενθαρρύνει και ενισχύει τη σύσταση ομάδων βαμβακοπαραγωγών με βάση τον Κανονισμό 389/82. Επιδίωξη είναι η καλύτερη διαχείριση της αγοράς από τους ίδιους τους παραγωγούς, αλλά και η ανάπτυξη της καλλιέργειας μέσω συλλεκτικών μηχανών, κλπ. Μέχρι τέλος 1986 λειτουργούσαν 360 ομάδες βαμβακοπαραγωγών που περιλαμβάνουν 55.000 περίπου μέλη. Η κοινοτική επιδότηση για οικονομική ενίσχυση σ' αυτές τις ομάδες ανήλθε μέχρι τέλος 1986 στα 2,9 δις δρχ.

Προϋπόθεση για τη σύσταση ομάδας είναι να έχει τουλάχιστον 10 μέλη, να παράγει 175 τόννους βαμβάκι τουλάχιστον, να τηρεί λογιστικά βιβλία κλπ. Στα τρία πρώτα χρόνια, η Κοινότητα επιδοτεί τις δαπάνες λειτουργίας της ομάδας με ποσοστό 3% του πρώτο, 2% και 1% αντίστοιχα επί της αξίας της ακαθάριστης παραγωγής, δίχως όμως να υπερβαίνει η ενίσχυση αυτή το 60%, 40% και 20% αντίστοιχα του ύψους των πραγματικών δαπανών που προβλέπει ο κανονισμός.

Η Κοινότητα χρηματοδότησε ένα 5ετές τομεακό πρόγραμμα βάμβακος (1982 - 86) με βάση τον Κανονισμό 389/82, για τον εξοπλισμό των ομάδων με βαμβακοσυλλεκτικές μηχανές, για τη σύσταση ομάδων, την ενίσχυση αυτών των ομάδων στα τρία πρώτα χρόνια την πραγματοποίηση επενδύσεων. Προέβλεπε το τομεακό πρόγραμμα, την αγορά 500 συλλεκτικών μηχανών με μια συνολική κοινοτική

επιδότηση 14 εκατ. ECU. Η Κοινότητα επιδότησε κατά 20% την αξία αυτών των μηχανών, ενώ το 30% καλύφθηκε από εθνικούς πόρους και το υπόλοιπο 50% από τους ίδιους τους φορείς. Μέχρι τέλος 1986 είχαν αγοραστεί από τους παραγωγούς 680 βαμβακοσυλλεκτικές μηχανές, συνολικής αξίας 6 δις δρχ.

Μετά τη λήξη του τομεακού αυτού προγράμματος βάμβακος, ακολουθεί ένα άλλο πενταετές (1987/91) που έχει τους ίδιους στόχους του προηγούμενου, ενώ η συνολική δαπάνη θα είναι μεγαλύτερη. Επίσης σήμερα λειτουργούν και άλλα μικρότερα προγράμματα όπως για τη σποροπαραγωγή, ποιότητα, τυποποίηση κλπ. τα οποία και επιδοτούνται από την Κοινότητα.

4. ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ

Με την ένταξη της Ελλάδας συμφωνήθηκε και για τα εσπεριδοειδή μια 5ετής μεταβατική περίοδος προσαρμογής τιμών, ενισχύσεων και συναφών μέτρων, με τις αντίστοιχες κοινοτικές. Για τα λεμόνια όμως πραγματοποιήθηκε ευθυγράμμιση ήδη από το 1982.

Οι αυξήσεις των τιμών βάσης ήταν κατά την πρώτη πενταετή περίοδο αρκετά υψηλές, με ευνοϊκά αποτελέσματα στα εισοδήματα των παραγωγών. Οι αυξήσεις τιμών, συμπεριλαμβανομένων και των νομισματικών προσαρμογών διαμορφώθηκαν ως εξής:

Πίνακας 4 -2

ΤΙΜΕΣ ΒΑΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ

Περίοδος	Πορτοκάλια		Μανταρίνια		Λεμόνια	
	Δρχ/κιλό	αύξηση	Δρχ/κιλό	αύξηση	Δρχ/κιλό	αύξηση
1981/82	15,6	25,0%	20,2	19,5%	19,8	16,6%
1982/83	20,5	31,8%	25,4	25,5%	25,9	31,0%
1983/84	27,4	33,7%	32,4	27,7%	32,0	23,6%
1984/85	34,7	26,5%	39,8	22,6%	37,7	17,8%
1985/86	40,6	17,2%	45,4	14,0%	40,2	9,7%
1986/87	46,3	14,0%	51,8	14,0%	47,1	17,2%

Πηγή: Υπ. Γεωργίας

Το FEOGA επιδοτεί τις εξαγωγές των εσπεριδοειδών. Αναγνώριστηκε ειδικό πρόβλημα ελληνικών εξαγωγών προς τις Ανατολικές Χώρες και δόθηκαν υψηλές ενισχύσεις για να διευκολυνθούν οι εξαγωγές των εσπεριδοειδών. Έτσι οι εξαγωγικές επιδοτήσεις προς τις τρίτες χώρες, ιδιαίτερα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, αυξήθηκαν στην περίοδο 1981 - 86 κατά 175% για τα πορτοκάλια και κατά 260% για τα λεμόνια (βλ. πίνακα 1). Οι εξα-

γωγικές επιδοτήσεις προς τις χώρες της Κοινότητας, δηλ. οι επιδοτήσεις του ενδοκοινοτικού εμπορίου λεγόμενες "πριμ διείσδυσης", χαρακτηρίστηκαν από εξαιρετικά υψηλές αυξήσεις αφού κατά την ίδια περίοδο στα προτοκάγια ήταν 990%, στα μανταρίνια 970% και στα λεμόνια 130%. Σε μεγάλο βαθμό οι αυξήσεις αυτές αφορούσαν προσαρμογή στα κοινοτικά επίπεδα (βλ. πίνακα 2). Με τη βοήθεια αυτή των ενισχύσεων μπόρεσαν οι ελληνικές εξαγωγές να αυξηθούν και να ωφεληθούν οικονομικά οι παραγωγοί.

Το Γεωργικό Ταμείο επιδοτεί επίσης τη μεταποίηση των εσπεριδοειδών. Το 1985 χορηγήθηκε από την Κοινότητα μια ενίσχυση 1.019 εκατ. δρχ. για χυμοποίηση εσπεριδοειδών, έναντι 1.078 εκατ. δρχ. το 1984, και 500 εκατ. δρχ. το 1982.

Η Κοινοτική οργάνωση της αγοράς των εσπεριδοειδών προβλέπει μέτρα απόσυρσης όλων των ποσοτήτων που δεν μπορεί να απορροφήσει η αγορά. Οι αποσυρόμενες ποσότητες χρηματοδοτούνται από το Γεωργικό Ταμείο. Το 1983 - 84 αποσύρθηκαν στην Ελλάδα περίπου 400 χιλ. τόννοι εσπεριδοειδών, και καταβλήθηκε αποζημίωση στους παραγωγούς ύψους 5,7 δις δρχ. περίπου. Το 1985 δεν λειτούργησε η απόσυρση. Η τιμή απόσυρσης που καθορίζεται κάθε χρόνο και κατά μήνα για κάθε είδος εσπεριδοειδούς, είναι κατά 20 - 30% μικρότερη της τιμής βάσης.

Οι εισροές από το FEOGA για αποσύρσεις, επιδοτήσεις εξαγωγών και χυμοποίηση εσπεριδοειδών, υπολογίζεται πως ανήλθαν στο ποσό των 8,5 δις δρχ. για τη 4ετία 1981 - 84, και 1,87 δις δρχ. το 1985 ή 1 δις και 40 εκατ. δρχ. την περίοδο 1981 - 85.

Για την βελτίωση της ελληνικής εσπεριδοκαλλιέργειας εγκρίθηκε και χρηματοδοτείται από την Κοινότητα ένα ειδικό τομεακό πρόγραμμα. Είναι 5ετούς διάρκειας (1984 - 88), άρχισε να εφαρμόζεται από το 1984 και έχει ύψος προϋπολογισμού 172 εκατ. ECU, με κοινοτική συμμετοχή 50%. Προβλέπεται: α) βελτίωση της παραγωγής με την αντικατάσταση των ποικιλιών με νέες που ζητούνται, β) βελτίωση της ποιότητας σε 36.000 στρέμματα, γ) βελτίωση της εμπορίας κλπ.

5. ΦΡΟΥΤΑ ΚΑΙ ΛΑΧΑΝΙΚΑ

Με την ένταξη της Ελλάδας στην Κοινότητα, εφαρμόζεται η κοινή οργάνωση των κοπών οπωροκηπευτικών, η οποία περιλαμβά-

νει όλα τα φρούτα και λαχανικά είναι δε μια καλά οργανωμένη και προστατευόμενη στην Κοινότητα αγορά γεωργικών προϊόντων.

Οι εξαγωγικές επιδοτήσεις δίνονται για εξαγωγές προς τρίτες χώρες, ενώ προς τις χώρες της Κοινότητας δίνονται μόνο για τα εσπεριδοειδή υπό μορφή "πριμ διεΐσδυσης". Κατά την περίοδο 1981 - 86 οι εξαγωγικές επιδοτήσεις προς τρίτες χώρες αυξήθηκαν σημαντικά (βλ. πίνακα 1) με ετήσια αύξηση, 28,8% για τα πορτοκάλια, 43,3% για τα λεμόνια, 43,8% για τα μήλα, 15% για τα σταφύλια και 61% για τα ροδάκινα. Προς τις χώρες της Κοινότητας όπου ενισχύονται μόνο τα εσπεριδοειδή, οι μέσες ετήσιες αυξήσεις 1981/82 - 1986/87 ανήλθαν σε 165% για τα πορτοκάλια, σε 22% για τα λεμόνια και 162% για τα μανταρίνια για τις οποίες εισπράχθηκε ένα ποσό 1,26 δις δρχ. Το αποτέλεσμα ήταν να βοηθηθούν σημαντικά οι ελληνικές εξαγωγές φρούτων, οι οποίες αυξήθηκαν.

Οι αυξήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις τιμές των οπωροκηπευτικών, που όπως είναι γνωστό αποφασίζονται κάθε χρόνο από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας ήταν σχετικά υψηλές για ορισμένα προϊόντα (π.χ. ροδάκινα κλπ.) (βλ. πίνακα 3). Κατά την έκτη περίοδο 1981 - 86 οι θεσμικές τιμές των οπωροκηπευτικών αυξήθηκαν κατά 200% στα ροδάκινα, 119% στα μήλα, 126% στα σταφύλια, 192% στις τομάτες κ.ο.κ.

Η Ελλάδα εισέπραξε μεγάλα κονδύλια από το Γεωργικό Ταμείο για τα μεταποιημένα οπωροκηπευτικά. Αρκεί να αναφερθεί πως κατά την 5ετία 1981 - 85, οι εισροές στην Ελλάδα, μόνον για τα μεταποιημένα οπωροκηπευτικά, ανήλθαν σε 65,1 δις δρχ. που αντιπροσωπεύουν το 19,4% των συνολικών εισροών της χώρας από το Γεωργικό Ταμείο και το 65% των συνολικών κονδυλίων που εισπράχθηκαν στον τομέα των οπωροκηπευτικών.

Οι συνολικές εισπράξεις της Ελλάδας από το Γεωργικό Ταμείο, μόνο για τα οπωροκηπευτικά ανήλθαν κατά την 5ετή περίοδο 1981 - 85 το ποσό των 98.557 εκατ. δρχ. που αντιπροσωπεύει το 29,3% του συνόλου των εισροών της χώρας από το Γεωργικό Ταμείο για όλη την περίοδο 1981 - 85. Τα οπωροκηπευτικά εισπράτουν το "μερίδιο του λέοντος" στις συνολικές εισροές στην Ελλάδα από το FEOGA - τμήμα εγγυήσεων.

6. ΚΡΑΣΙΑ

Η κοινή οργάνωση της αγοράς κρασιού είναι μια καλά οργανωμένη αγορά, επειδή η Κοινότητα κατέχει την πρώτη διεθνή θέση στην παραγωγή και στις εξαγωγές κρασιού (το 47% σε παγκόσμιο επίπεδο).

Οι αυξήσεις τιμών που αποφασίσθηκαν από την Κοινότητα τα έξη τελευταία χρόνια (1981 - 82 μέχρι 1986 -87), συμπεριλαμβανομένων και των προσαρμογών της πράσινης δραχμής, ήταν αντίστοιχα, στην Ελλάδα:

- α) για τα λευκά κρασιά 121,3% (μέση ετήσια αύξηση 20,2%)
- β) για τα κόκκινα κρασιά 139,4% (μέση ετήσια αύξηση 23,2%)

Από την Κοινότητα εγκρίθηκε ένα ειδικό πρόγραμμα αναδιάρθρωσης της ελληνικής αμπελοκαλλιέργειας. Το πρόγραμμα αυτό θα διαρκέσει δέκα χρόνια (1987 - 96). Θα έχει συνολικό ύψος προϋπολογισμού 55 εκατ. ECU και η συμμετοχή της Κοινότητας θα ανέρχεται στο 50%. Η αναδιάρθρωση των αμπελώνων θα καλύψει

έκταση 200.000 στρεμμάτων, από τα οποία 15.000 στρέμματα για αμπελώνες παραγωγής κρασιών "ονομασίας προέλευσης" εκλεκτής ποιότητας, 75.000 στρέμματα για επιτραπέζια κρασιά και τα υπόλοιπα 110.000 για επιτραπέζια σταφύλια και σταφίδα. Προς το σκοπό αυτό δίνονται ενισχύσεις διαφόρων κατηγοριών, όπως "ενισχύσεις στην αναδιάρθρωση", "συμπληρωματική πριμοδότηση", ενισχύσεις για υλικό αναφύτευσης, εκτέλεση εγγειοβελτιωτικών έργων, κλπ. Οι ενισχύσεις διαφέρουν κατά είδος καλλιέργειας, τρόπο αναδιάρθρωσης και κυμαίνονται από 125 μέχρι 213 ECU ανά στρέμμα και τη συμπληρωματική πριμοδότηση από 100 - 200 ECU. Επίσης, δίνονται πρόσθετες επιδοτήσεις που διαφέρουν για μεμονωμένους καλλιεργητές και ομάδες καλλιεργητών.

Με το νέο διαρθρωτικό κανονισμό 797/85 προβλέπεται η ένταξη της αμπελοκαλλιέργειας στις παρεχόμενες επιδοτήσεις, που αποβλέπουν στην βελτίωση της αποδοτικότητας των καλλιεργειών μέσω έργων υποδομής κυρίως.

Οι εισροές στην Ελλάδα από το Γεωργικό Ταμείο, τμήμα εγγυήσεων, υπό μορφή ενισχύσεων, δαπανών αποθεματοποίησης κλπ., ανήλθαν για την περίοδο 1981 - 85 σε 10.454 εκατ. δρχ. ή στο 3,1 των εισπράξεων της Ελλάδας από το Γεωργικό Ταμείο (βλ. πίνακα 4).

Ο ελληνικός τομέας παραγωγής κρασιού που αντιπροσωπεύει το 3,5% της κοινοτικής παραγωγής με 90% επιτραπέζια και μόνον 10% κρασιά "ονομασίας προέλευσης", αντιμετωπίζει όπως και ο κοινοτικός τομέας, οξυμένα προβλήματα διάθεσης, πράγμα που δημιουργεί απούλητα πλεονάσματα. Γι' αυτό η ελληνική πολιτική, στα πλαίσια της κοινοτικής πολιτικής, επιδιώκει τη βελτίωση των δομών με τον περιορισμό της παραγωγής κρασιών χαμηλής ποιότητας και την αναδιάρθρωση των ποικιλιών με νέες δυναμικές ποικιλίες εκλεκτής ποιότητας.

7. ΣΤΑΦΙΔΕΣ - ΣΥΚΑ ΞΗΡΑ

Με την ένταξη της Ελλάδας στην Κοινότητα θεσπίστηκε ειδικά και η κοινή οργάνωση της αγοράς σταφίδας και ξηρών σύκων. Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα στην Κοινότητα που παράγει και εξαγγει μεγάλες ποσότητες σταφίδας και σύκων. Με το αρχικό κανονισμό προβλέπονταν ένα σύστημα τιμών και παρεμβάσεων, προστασίας από τον εξωτερικό ανταγωνισμό, εξασφάλισης ικανοποιητικού εισοδήματος στον παραγωγό. Καθορίζεται μια ελάχιστη τιμή στον παραγωγό και χορηγείται μια ενίσχυση στον μεταποιητή. Οι μεταποιητές και οργανισμοί αποθεματοποίησης είναι υποχρεωμένοι να πληρώσουν στους παραγωγούς, τουλάχιστον την οριζόμενη από την ΕΟΚ ελάχιστη τιμή (ασφαλείας). Οι οργανισμοί αποθεματοποίησης ενισχύονται οικονομικά από την Κοινότητα με την ενίσχυση αποθεματοποίησης, για τις ποσότητες που αγοράζουν. Η ενίσχυση αποθεματοποίησης καλύπτει τα έξοδα αποθεματοποίησης και τους τόκους του κεφαλαίου με επιτόκιο που ορίζεται από την Κοινότητα. Οι οργανισμοί αυτοί πωλούν τις ποσότητες που αγοράζουν σε τιμή που δεν προκαλεί αναστάτωση της αγοράς, που είναι τουλάχιστον ίση με την ασφαλείας. Αν όμως διαθέσουν το προϊόν σε χαμηλότερη τιμή από την τιμή ασφαλείας, τότε τη διαφορά την καλύπτει η Κοινότητα.

Η συνολική παραγωγή της χώρας τα τελευταία χρόνια κυμαίνεται στους 80 - 90.000 τόννους για τη σουλτανίνα και στους 70 - 75.000 τόννους για την κορινθιακή, έτσι που η κοινοτική προστασία καλύπτει το σύνολο σχεδόν της ελληνικής παραγωγής.

Η Ελλάδα κατέχει μία από τις πρώτες θέσεις στην παραγωγή και εξαγωγή κορινθιακής και το 16% της σουλτανίνας σε παγ-

κόσμιο επίπεδο. Η ελληνική αγορά σταφίδας όμως, βρίσκεται σε μια βαθειά και μακρόχρονη διαρθρωτική κρίση που χαρακτηρίζεται από την μειωμένη, ανταγωνιστικότητα, λόγω παραδοσιακών τρόπων καλλιέργειας κλπ. Κάθε χρόνο δημιουργούνται μεγάλα αποθέματα λόγω δυσκολιών διάθεσής τους στην εξωτερική αγορά εξαιτίας μεταβολών στα καταναλωτικά γούστα, του οξυμένου ανταγωνισμού, της μειωμένης ανταγωνιστικότητας κλπ. Οι τιμές στη διεθνή αγορά ακολουθούν πτωτική τάση ή τουλάχιστον μένουν αμετάβλητες.

Η ελληνική πολιτική που ακολουθείται για την σταφίδα και τα ξηρά σύκα έχει κατατάξει αυτές τις καλλιέργειες σαν διατηρητές. Εφόσον δεν παρέχονται κίνητρα για επέκταση καλλιέργειας, αλλά μόνον για αναδιάρθρωση, βελτίωση των ποικιλιών, ενώ συγχρόνως επιδιώκεται η αύξηση παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

Για τον τομέα της ελληνικής σταφίδας, εφαρμόζονται τρία σημαντικά προγράμματα μακράς διάρκειας. Είναι οι Κανονισμοί 777/85 και 895/85 και ο νέος Κανονισμός 797/85 που αφορά τις αναδιρθρώσεις στη γεωργία.

Ο Κανονισμός ΕΟΚ 777/85, αφορά την οριστική εγκατάλειψη των αμπελώνων σε περίπτωση καλλιέργειας με ποικιλίες υποβαθμισμένες, που δεν αποδίδουν και που βρίσκονται σε εδάφη που δεν προσφέρονται για μια σωστή και αποδοτική αμπελοκαλλιέργεια. Ο Κανονισμός ΕΟΚ 895/85, προβλέπει δεκαετή διάρκεια εφαρμογής (1986 - 95), με συνολική κοινοτική επιδότηση 5,3 δις δρχ.

Ο Κανονισμός ΕΟΚ 797/85 αφορά όλο το γεωργικό τομέα, και αποβλέπει στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων. Τέλος ο 2089/85 προστατεύει τις ελληνικές εξαγωγές σταφίδας προς την Κοινότητα, εφαρμόζοντας έμπρακτα την αρχή της κοινοτικής προτίμησης.

Οι ελάχιστες τιμές (ασφαλείας) που καθορίστηκαν από την Κοινότητα κατά την πρώτη βετή περίοδο από την ένταξη (1981 - 86) αυξήθηκαν σταθερά από χρόνο σε χρόνο. Για τη σουλτανίνα η αύξηση ήταν της τάξεως του 94% (από 80 δρχ. το 1981/82 σε 155,4 δρχ το 1986/87), και για την κορινθιακή της τάξεως του 95% (από 74 δρχ. σε 144 δρχ. το κιλό αντίστοιχα). Για τα ξηρά σύκα ήταν 100% (από 43,8 δρχ. σε 87 δρχ. αντίστοιχα το κιλό). Οι ελληνικές εξαγωγές σημείωσαν αύξηση (1981 - 85) κατά

85% στην σουλτανίνα και κατά 31% στην κορινθιακή.

Οι εισροές από το Γεωργικό Ταμείο τμήμα εγγυήσεων προς την Ελλάδα, μόνο για τις σταφίδες και τα ξηρά σύκα, ανήλθαν κατά την πρώτη 5ετή περίοδο (1981 - 85) σε 36.651 εκατ. δρχ. (ισοδυναμεί με το 90% των συνολικών εισροών της Ελλάδας για την ίδια περίοδο). Τα ποσά αυτά δόθηκαν υπό μορφή ενίσχυσης της παραγωγής, δαπανών αποθεματοποίησης, κάλυψης ανοιγμάτων μεταξύ τιμής ασφαλείας και τελικής τιμής διάθεσης των προϊόντων. Κατά έτη, οι εισροές αυτές ανήλθαν, σε εκατομ.δρχ: από 990 εκατ. δρχ. το 1982, σε 8.254 το 1983, σε 13.549 το 1984 και σε 13.858 το 1985.

Η εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής στην ελληνική αγορά σταφίδας - σύκων, σταθεροποίησε την αγορά, ενίσχυσε την καλλιέργεια και τα εισοδήματα των παραγωγών, ενώ παράλληλα προστάτευσε τις εξαγωγές και θεσμοθέτησε ένα σύστημα μακροπρόθεσμων προγραμμάτων για περαιτέρω εξυγίανση και αναδιάρθρωση της καλλιέργειας που θα βελτιώσει την οικονομική απόδοση και την ανταγωνιστικότητά της.

Πίνακας 4 -3

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΙΜΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ) ΣΤΗΝ ΣΤΑΦΙΔΑ ΚΑΙ ΤΑ ΞΗΡΑ ΣΥΚΑ

Προϊόν	Τιμή	1981/82	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87
Σουλτανίνα	Δρχ/κιλό	80,0	96,5	111,0	128,6	136,3	155,4
Σουλτανίνα	αύξηση (*)	17,0%	20,5%	15,0%	16,0%	6,0%	14,0%
Κορινθιακή	δρχ/κιλό	74,0	88,8	102,0	119,7	126,2	144,0
Κορινθιακή	αύξηση (*)	17,0%	20,0%	15,0%	17,4%	5,4%	14,0%
Σύκα ξηρά	δρχ/κιλό	43,8	53,8	61,8	67,5	76,3	87,0
Σύκα ξηρά	αύξηση (*)	14,0%	21,1%	15,0%	9,1%	13,0%	14,0%

(*) αύξηση σε ποσοστά έναντι του προηγούμενου έτους.

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας.

8. ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ - ΖΑΧΑΡΗ

Με την ένταξη της Ελλάδας, εφαρμόζεται και για τα ζαχαρότευτλα, ζάχαρη, ισογλυκόζη, η κοινή οργάνωση της αντίστοιχης αγοράς. Το κοινοτικό καθεστώς καθορίζει θεσμικές τιμές για τα τεύτλα, την ζάχαρη, προβλέπει δε πολλές παρεμβάσεις με σκο-

πό να προστατεύσει το εισόδημα του παραγωγού, ν' αποφύγει διαταραχές στην εσωτερική αγορά, να διευκολύνει τις εξαγωγές κλπ.

Από τον Ιούλιο 1981 ισχύει η νέα ζαχαρική πολιτική. Για την Ελλάδα καθορίστηκε μια ποσότητα 319.000 τόννων που η Κοινότητα εγγυάται την διάθεση και την τιμή της. Πέρα από αυτή την ποσότητα, σύμφωνα με τον Κοινοτικό Κανονισμό, ισχύει το καθεστώς αυτοχρηματοδότησης, δηλ. υπάρχει οικονομική ευθύνη των παραγωγών για την διάθεση της πλεονάζουσας ποσότητας. Άλλωστε η ποσότητα που έχει καθοριστεί για την Ελλάδα, καλύπτει απόλυτα τις ανάγκες της χώρας και έτσι δεν καταφεύγει σε εισαγωγές.

Εκτός από το παραπάνω σύστημα τιμών και ενισχύσεων που ισχύει και εφαρμόζεται, καταβάλλονται στους παραγωγούς διάφορα χρηματικά ποσά υπό μορφή οικονομικής βοήθειας, σε κάθε παραδιδόμενο τόννο τεύτλων, όπως π.χ. για την αξία της πούπλας, για τα έξοδα μεταφοράς των τεύτλων μέχρι τα εργοστάσια, για τις δαπάνες πάνω από πέντε ψεκασμούς κλπ. Επίσης, η ελληνική βιομηχανία έχει αναλάβει την ευθύνη (δίχως να παίρνει ενίσχυση γι' αυτό από την Κοινότητα) για την παροχή τεχνικής και επιστημονικής βοήθειας, στην πρώτη ύλη, για την παροχή αγροτεχνικών συμβουλών στους παραγωγούς, για τον ψεκασμό με δικά της τεχνικά μέσα για την καταπολέμηση εχθρών και ασθενειών, κ.α. Στόχος όλων αυτών των μέτρων είναι η βελτίωση και διατήρηση της καλλιέργειας και του προϊόντος καθώς και η εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού εισοδήματος στους παραγωγούς.

Αποτέλεσμα όλων αυτών των μέτρων και των κοινοτικών παρεμβάσεων ήταν: η αύξηση των στρεμματικών αποδόσεων που έφθασαν τους 6,5 - 7 τόννους το στρέμμα έναντι 4,7 - 5 τόννους στις άλλες χώρες της Κοινότητας, η αύξηση του ζαχαρικού τίτλου (15,5, - 16%), η βελτίωση του εισοδήματος των τευτλοπαραγωγών, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της καλλιέργειας που όπως είναι γνωστό δέχεται ισχυρό ανταγωνισμό τόσο από καλλιέργειες σαν το καλαμπόκι, βαμβάκι κλπ. όσο και από το εξωτερικό. Επίσης άλλα θετικά αποτελέσματα αυτών των μέτρων, ήταν, η εξασφάλιση αυτάρκειας της χώρας σε ζάχαρη, ο εκσυγχρονισμός του μηχανικού εξοπλισμού της καλλιέργειας και της βιομηχανίας, οι εξαγωγές μελάσσας κλπ.

Οι εισπράξεις της Ελλάδας από το Γεωργικό Ταμείο, που το μεγαλύτερο μέρος αντιπροσωπεύουν δαπάνες αποθεματοποίησης, αυξήθηκαν από 170 εκατ. δρχ. το 1981, σε 749 εκατ. δρχ. το 1982, σε 894 εκατ. δρχ. το 1983, σε 1086 εκατ. δρχ. το 1984 και σε 543 εκατ. δρχ. το 1985 ή ανήλθαν σε συνολικό ποσό 3.442 εκατ. δρχ. για την πενταετή περίοδο 1981 - 85.

9. ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ

Με την ένταξη της Ελλάδας στην Κοινότητα, η ελληνική αγορά δημητριακών λειτουργεί πλέον στα πλαίσια της κοινοτικής οργάνωσης της αγοράς. Επειδή τα κοινοτικά επίπεδα τιμών ήταν με την ένταξη, πολύ υψηλότερα των ελληνικών, γι' αυτό και οι αντίστοιχες ελληνικές τιμές αυξήθηκαν περισσότερο.

Οι τιμές παρέμβασης στα δημητριακά αυξήθηκαν στην εξαετή περίοδο 1981 - 86 σε ικανοποιητικά επίπεδα, ανάλογα βέβαια με το προϊόν. Τις μεγαλύτερες αυξήσεις έλαβαν το σκληρό σιτάρι (126%), το ρύζι (130%) ενώ για τ' άλλα προϊόντα ήταν λίγο μικρότερη. Έτσι η μέση ετήσια αύξηση για την εξαετή περίοδο κυμάνθηκε ανάλογα με το προϊόν από 16% έως 21%.

Οι ενισχύσεις που δόθηκαν στους Έλληνες παραγωγούς από το Γεωργικό Ταμείο ήταν για το σκληρό σιτάρι 440 δρχ. το στρέμμα την περίοδο 1982/83, που αυξήθηκε σε 600 δρχ. (1983/84), σε 808 δρχ. (1984/85) σε 1037 δρχ. (1985/86) και σε 1327 δρχ. (1986/87) για τις ορεινές περιοχές, ενώ για τις πεδινές και τις υπόλοιπες περιοχές από 154 δρχ. το στρέμμα το 1982/83, αυξήθηκε σε 442 δρχ. (1983/84), σε 718 δρχ. (1984/85), σε 1037 δρχ. (1985/86) και σε 1327 δρχ. (1986/87). Οι ενισχύσεις αυτές εναρμονίστηκαν από το 1985 με εκείνες της Γαλλίας και Ιταλίας.

Επίσης στον τομέα του σκληρού σίτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πήρε μέτρα που διευκολύνουν την ενδοκοινοτική διάθεση του Ελληνικού σκληρού σίτου. Η Ελλάδα είναι η μόνη πλεονασματική χώρα στην Κοινότητα σε σκληρό σιτάρι, η δε καλλιέργειά του ευνοείται και επεκτείνεται συνεχώς. Από 2.514 χιλιάδες στρέμματα το 1981 η έκταση που καλλιεργείται με σκληρό σιτάρι έφθασε το 1985 τα 3.722 χιλιάδες στρέμματα (αύξηση 48%). Ανάλογη αύξηση σημείωσε και η παραγωγή. Αύξηση πραγματοποιήθηκε και

στις εξαγωγές σκληρού σίτου. Αρκεί ν' αναφέρουμε πως το ποσό που δόθηκε στους παραγωγούς σκληρού σίτου (ενίσχυση ανά στρέμμα) από 365 εκατ. δρχ. το 1985 έφθασε το 2,71 δις δρχ. το 1984 και 3,27 δις δρχ. το 1985.

Ο τομέας του καλαμποκιού σημείωσε κατά την περίοδο 1981 - 86 μια ιδιαίτερη ανάπτυξη. Οι τιμές παρέμβασης και οι ενισχύσεις του Γεωργικού Ταμείου για το άμυλο καλαμποκιού συνέβαλαν στην συνεχή επέκταση της καλλιεργούμενης έκτασης (από 1610 χιλιάδες στρέμματα το 1982 σε 2.030 χιλ. στρέμματα το 1985) και της παραγωγής (από 1.337 χιλ. τόννους το 1981 σε 2 εκατ. τόννους το 1984). Η χώρα απέκτησε αυτάρκεια στο καλαμπόκι, πραγματοποιώντας σήμερα εξαγωγές, ενώ πριν μερικά χρόνια εισήγαγε μεγάλες ποσότητες. Η Κοινότητα ενισχύει την παραγωγή αμύλου από αραβόσιτι. Οι τιμές παρέμβασης στο καλαμπόκι από 9,4 δρχ. το κιλό το 1981 έφθασαν τις 20,9 δρχ. το 1986.

Ο τομέας του ρυζιού στην Ελλάδα την εξαετή περίοδο της ένταξης γνώρισε σημαντική πρόοδο: οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αυξήθηκαν σημαντικά (από 78 χιλ. στρέμματα το 1981 σε 163 χιλ. το 1985), το ίδιο και η παραγωγή (από 78 χιλ. τόννους το 1981 σε 104 χιλ. τόννους το 1985). Η παραγωγή ρυζιού στην Ελλάδα ενώ είναι ελλειμματική σε μακρόσπερμους τύπους, στο σύνολό της ξεπερνά τις ανάγκες της χώρα.

Οι τιμές εγγύησης, από μηδέν το 1980 έφθασαν τις 36,7 δρχ. το κιλό το 1986/87.

Η καλλιέργεια του κριθαριού σημείωσε μια ανάπτυξη τόσο σε εκτάσεις όσο και σε παραγωγή. Οι τιμές εγγύησης (ασφάλειας) αυξήθηκαν από 9,4 δρχ. το κιλό το 1980 σε 20 δρχ. το 1986/87.

Σ' ότι αφορά την καλλιέργεια του μαλακού σίτου, σημειώθηκε μια διαφορετική εξέλιξη, παρά το γεγονός πως οι τιμές ασφάλειας αυξήθηκαν από 9 δρχ. το κιλό το 1980 σε 21,4 δρχ. το 1986/87. Σημειώθηκε δηλ. μια μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων και της παραγωγής που οφείλεται: α) στην υποκατάστασή του με σκληρό σιτάρι λόγω των μεγαλύτερων οικονομικών ενισχύσεων και των υψηλότερων τιμών παρέμβασης που δόθηκαν από την Κοινότητα στο κληρό σιτάρι και β) στον ανταγωνισμό που δέχεται το μαλακό από δυναμικές καλλιέργειες (βαμβάκι, καλαμπόκι κλπ.). Άλλωστε η χώρα διαθέτει υπερεπάρκεια στο μαλακό σιτά-

ρι, διενεργώντας και εξαγωγές οι οποίες αντιμετωπίζουν οξύτατο ανταγωνισμό.

Γενικά ο τομέας των δημητριακών αναπτύχθηκε κατά την τελευταία εξαετή περίοδο λόγω και των οικονομικών ενισχύσεων που δέχθηκε το Γεωργικό Ταμείο της Κοινότητας. Η χώρα απέκτησε επάρκεια σε αυτά τα προϊόντα, ενώ παράλληλα πραγματοποιεί και εξαγωγές (έφθασαν τους 1.050 χιλιάδες τόννους το 1983 έναντι 600 χιλ. το 1980) οι οποίες όμως αντιμετωπίζουν σκληρό ανταγωνισμό λόγω της μειωμένης ανταγωνιστικότητας (εξ αιτίας χαμηλών στρεμματικών αποδόσεων, υψηλού κόστους παραγωγής κ.ά.).

Για την περίοδο 1986/87 επιβλήθηκε και στην Ελλάδα εισφορά συνυπευθυνότητας, ύψους 628 δρχ. ανά τόννο εφόσον η παραγωγή ξεπερνάει την καθοριζόμενη ποσότητα.

Οι εισροές στην Ελλάδα μέσω του Γεωργικού Ταμείου που πραγματοποιήθηκαν υπό μορφή εξαγωγικών επιδοτήσεων και δαπανών αποθεματοποίησης, αυξήθηκαν: από 1.180 εκατ. δρχ. το 1981, σε 8.409 εκατ. δρχ. το 1982, σε 6.610 εκατ. δρχ. το 1983, σε 4.279 εκατ. δρχ. το 1984 και 5.597 εκατ. δρχ. το 1985 ή σε 26.075 εκατ. δρχ. για την περίοδο 1981 - 85 που αντιπροσωπεύει το 7,75% των συνολικών εισροών της χώρας από το Γεωργικό Ταμείο (FEOGA/ τμήμα εγγυήσεων).

Πίνακας 4 - 4

ΠΟΡΕΙΑ ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ (1981-1986)

	Σιτάρι μαλακό		Σιτάρι σκληρό		Κριθάρι (1)		Καλαμπόκι		Ρύζι	
	Δρχ/κιλό	αύξηση*	Δρχ/κιλό	αύξηση*	Δρχ/κιλό	αύξηση*	Δρχ/κιλό	αύξηση*	Δρχ/κιλό	αύξηση*
81/82	10,7	10,2%	15,5	11,7%	10,2	9,1%	10,2	9,1%	16,0	14,2%
82/83	13,2	20,1%	19,9	25,0%	11,9	14,6%	11,9	14,6%	19,3	198,2%
83/84	15,7	18,9%	24,1	21,4%	14,2	19,5%	14,2	19,5%	23,7	22,8%
84/85	17,8	13,0%	28,3	17,2%	16,5	16,0%	16,5	16,0%	28,5	20,1%
85/86	19,3	9,0%	31,9	13,0%	18,4	11,0%	18,4	11,0%	32,2	13,1%
86/87	21,4	10,9%	35,0	11,0%	19,9	8,2%	20,9	13,6%	36,7	14,0%
Αύξηση συνόλου εξαετίας	10,7	100%	19,5	125,8%	9,7	9,5%	10,7	105%	20,7	129,4%

(1) Για την οίκαλη και τον σόργο οι τιμές είναι σχεδόν ίδιες

* Αύξηση έναντι προηγούμενης περιόδου

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

10. ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ

Η Κοινότητα διαθέτει μια κοινή οργάνωση αγοράς ελαιούχων σπόρων που περιλαμβάνει εκτός από το ελαιόλαδο, τον ηλιανθόσπορο, κραμβόσπορο, γογγυλόσπορο και τα παράγωγά τους, καθώς επίσης την σόγια και το ελαιούχο λινάρι.

Μετά την ένταξη αναπτύχθηκε πολύ στην Ελλάδα η καλλιέργεια του ηλίανθου. Οφείλεται στις μεγαλύτερες στρεμματικές αποδόσεις και στις κοινοτικές ενισχύσει. Αναπτύχθηκε τόσο πολύ η καλλιέργεια ώστε υπερκάλυψε τις ανάγκες της χώρα, με αποτέλεσμα την δημιουργία αδιάθετων ποσοτήτων, ιδιαίτερα από το 1985 και μετά, αφού από 1.1.86 με το τέλος της μεταβατικής περιόδου, απελευθερώθηκαν οι εισαγωγές ελαιούχων σπόρων και σπορελαίων ενώ οι διεθνείς τιμές έπεσαν σε χαμηλά επίπεδα.

Από το 1986 δεν υπογράφονται πλέον συμφωνητικά μεταξύ σπορελαιουργών και καλλιεργητών ηλιανθόσπορου, διότι αποδεσμεύτηκε η διάθεση των σπόρων από την εμπορία της παραγωγής, και οι γεωργοί διαπραγματεύονται ελεύθερα το προϊόν τους με τις βιομηχανίες, συνεταιριστικές ή ιδιωτικές.

Η έκταση για την καλλιέργεια ηλιανθοσπόρου αυξήθηκε απότομα (από 14 χιλ. στρέμματα το 1981 σε 500 το 1985), το ίδιο και η παραγωγή ηλιελαίου, (από 4 χιλ. τόννους το 1980 σε 85 χιλ. τόννους το 1985), υπερκαλύπτοντας τις ανάγκες και τους στόχους που τέθηκαν. Η ενδεικτική τιμή αυξήθηκε αισθητά, από 29 δρχ. το 1981 σε 53 δρχ. το 1985, ενώ η τιμή παρέμβασης από 27 δρχ. σε 48 δρχ. (1985).

Η Κοινοτική ενίσχυση που δόθηκε στην Ελλάδα, στον τομέα των ελαιούχων σπόρων αυξήθηκε σημαντικά από χρόνο σε χρόνο. Έτσι αυξήθηκε από 83,5 εκατ. δρχ. το 1982, σε 285,3 εκατ. δρχ. το 1983, σε 274 εκατ. δρχ. το 1984, για να φθάσει το 1 δις 900 εκατ. δρχ. το 1985.

11. ΣΠΟΡΟΙ (Για σπορά)

Η σποροπαραγωγή, διαθέτει την δική της κοινή οργάνωση αγοράς (Κανονισμός ΕΟΚ 2358/71, με τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις του). Περιλαμβάνει τους ακόλουθους σπόρους για σπορά: σιταριού, καλαμποκιού κλπ. επίσης σπόρους για τεύτλα, ανθέων, καπνού κλπ. Η παραγωγή σπόρων ενισχύεται από την Κοινότητα.

Το ενδοκοινοτικό εμπόριο είναι ελεύθερο, καθώς και το εμπόριο με τις τρίτες χώρες με εξαίρεση τα υβρίδια καλαμποκιού. Προβλέπονται μέτρα για προστασία της κοινοτικής αγοράς αν αυτή διαταραχθεί από εισαγωγές τρίτων χωρών.

Τέλος, κάθε κράτος μπορεί να χορηγεί, επί πλέον των κοινοτικών και εθνικές ενισχύσεις στην παραγωγή και εμπορία σπόρων.

Οι κοινοτικές ενισχύσεις που δόθηκαν στην Ελλάδα από την Ένταξη μέχρι σήμερα στον τομέα αυτό είναι οι εξής: 44,3 εκατ. δρχ. το 1981, 48,2 εκατ. δρχ. το 1982, 10,0 εκατ. δρχ. το 1983, 17,3 εκατ. δρχ. το 1984 και 83,9 εκατ. δρχ. το 1985, ή μια συνολική ενίσχυση 203,8 εκατ. δρχ. κατά την πενταετία 1981 - 85.

12. ΚΡΕΑΤΑ

Με την ένταξη της Ελλάδας στην Κοινότητα, εφαρμόζονται τα κοινοτικά καθεστώτα της κοινής οργάνωσης αγοράς του βοδινού, του χοιρινού, του πρόβειου και από το 1985 του κατσικίσιου κρέατος. Η Κοινότητα στο σύνολό της αποτελεί μια μεγάλη παραγωγική και εξαγωγική περιοχή σε κόκκινα και λευκά κρέατα. Η Ελλάδα είναι εξαιρετικά ελλειμματική σε βοδινό κρέας, καλύπτοντας τις ανάγκες της μέσω εισαγωγών, ενώ στ' άλλα κρέατα διαθέτει ένα σχετικά ικανοποιητικό ποσοστό αυτάρκειας. Η Κοινοτική πολιτική στα κρέατα αποβλέπει στον περιορισμό της παραγωγής, στην εξυγίανση και ομαλοποίηση της αγοράς η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλά αδιάθετα πλεονάσματα. Στα πλαίσια της μεταρύθμισης της ΚΑΠ εφαρμόζονται περιοριστικά μέτρα, κ.ά.

Οι εισροές από το Γεωργικό Ταμείο για τον τομέα των ελληνικών κρεάτων έφθασαν στην πενταετία 1981 - 85 τα 3.847 εκατ. δρχ. με εξής χρονική κλιμάκωση: 184 εκατ. δρχ. το 1982, 765 εκατ. δρχ. το 1983, 969 εκατ. το 1984, και 1.929 εκατ. το 1985. Οι εισπράξεις αυτές αντιπροσώπευαν πριμοδοτήσεις για θηλάζουσες αγελάδες, για νεογέννητα μοσχαράκια, κλπ.

13. ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ ΚΑΙ ΑΥΓΑ

Στην Κοινότητα λειτουργεί η κοινή οργάνωση αγοράς πουλερικών και αυγών, από το 1975. Στα πλαίσια αυτής της κοινοτι-

τικής οργάνωσης περιλαμβάνονται μέτρα και ρυθμίσεις για την προστασία της κοινοτικής παραγωγής, την διευκόλυνση της απορρόφησης της παραγωγής στην εσωτερική και εξωτερική αγορά. Δεν προβλέπονται όμως μέτρα αγοραστικής παρέμβασης, παρά μόνον ρυθμίσεις που αφορούν το εμπόριο με τις τρίτες χώρες. Η κυκλοφορία των προϊόντων στον κοινοτικό χώρο είναι ελεύθερη. Επιβάλλονται όμως ΝΕΠ (νομισματικά εξισωτικά ποσά) που αντισταθμίζουν τις νομισματικές διακυμάνσεις ενώ στο εμπόριο με τρίτες χώρες επιβάλλονται αντισταθμιστικές εισφορές. Χρηματοδοτούνται εξαγωγικές επιδοτήσεις στις εξαγωγές προς τρίτες χώρες. Επίσης λαμβάνονται ειδικά μέτρα σε περίπτωση διαταραχής της αγοράς.

Η Ελληνική αγορά είναι αυτάρκης. Ο κλάδος είναι κορεσμένος, οι δε εξαγωγές συναντούν οξύτατο ανταγωνισμό, όπως και η εγχώρια παραγωγή από εισαγωγές. Το πρόβλημα συγκεντρώνεται στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Οι Κοινοτικές ενισχύσεις που δόθηκαν στην Ελλάδα μετά την ένταξη, αφορούν μικρά ποσά, διότι η κοινοτική οργάνωση περιλαμβάνει μέτρα περιορισμένης έκτασης προς αυτόν το τομέα. Έτσι κυρίως από εξαγωγικές επιδοτήσεις εισπράχθηκαν από το ΓΕΟΓΑ τα εξής ποσά: 16,2 εκατ. δρχ. το 1981, 15,6 εκατ. το 1982, 9,7 εκατ. δρχ. το 1985, ή συνολικά για την πενταετία (1981 - 85) δόθηκε μια ενίσχυση 67,4 εκατ. δρχ.

14. ΓΑΛΑ - ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ

Η κοινή οργάνωση της αγοράς του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, είναι μια πολύ καλά οργανωμένη αγορά, αφού η αγορά η Κοινότητα κατέχει την πρώτη θέση στον κόσμο στην παραγωγή και εξαγωγή γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων. Η Κοινοτική αγορά γαλακτοκομικών θεσπίστηκε το 1968 και περιλαμβάνει 11 ομάδες προϊόντων και υποπροϊόντων. Χαρακτηρίζεται από μόνιμα διαρθρωτικά πλεονάσματα και γι' αυτό εφαρμόζεται μια αυστηρή πολιτική περιορισμών για να ισορροπήσει και να εξυγιανθεί ο τομέας αυτός.

Από το 1984 που άρχισε η επιβολή των περιοριστικών μέτρων στην παραγωγή στον κοινοτικό χώρο, τέθηκαν και για την Ελλάδα ορισμένες ποσότητες στην παραγωγή γάλακτος. Υπέρβαση αυτής

της ποσότητας συνεπάγεται επιβολή ενός τέλους (ή εισφοράς) συνυπευθυνότητας, δηλ. μια οικονομική επιβάρυνση. Καθορίστηκε για την Ελλάδα μια ποσότητα εμπορεύσιμης παραγωγής γάλακτος, που από 467.000 τόννους στην εμπορική περίοδο 1985/86 και 1986/87, περιορίζεται στους 457.000 τόννους για το 1987/88 και στους 453.000 τόννους για το 1988/89.

Η Ελλάδα, ακολουθεί γενικά μια πολιτική αύξησης της παραγωγής, του ζωϊκού κεφαλαίου, βελτίωση του εκσυγχρονισμού των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και του γενετικού υλικού, της ποιότητας κλπ. Η Ελλάδα επιδιώκει μια αυτόρκεια σε γαλακτοκομικά ώστε να περιορίσει την εξάρτησή της από το εξωτερικό.

Η ενδεικτική τιμή του αγελαδινού γάλακτος που ορίζει κάθε χρόνο η Επιτροπή αυξήθηκε από 14,9 δρχ. το κιλό το 1981/82 σε 28,5 δρχ. το 1985/86 και σε 32,5 δρχ. το 1986/87. Λόγω της ελλειμματικότητας της χώρας σε αγελαδινό γάλα, παρατηρείται έντονη ζήτηση, και οι τιμές που απολαμβάνουν οι παραγωγοί είναι τουλάχιστον κατά 20% υψηλότερη από τα επίπεδα των ενδεικτικών τιμών.

15. ΜΕΛΙ

Για το μέλι δεν υπάρχει κοινή οργάνωση αγοράς που να ρυθμίζει και να παρεμβαίνει στην εσωτερική αγορά και στο εμπόριο με τις τρίτες χώρες. Χορηγείται όμως μια ενίσχυση στην παραγωγή μελιού με βάση Κανονισμούς ΕΟΚ. Η ενίσχυση δίνεται στις αναγνωρισμένες ενώσεις των μελισσοτρόφων το δε ύψος της καθορίζεται για κάθε παραγωγική κυψέλη και εμπορική περίοδο.

Στα Ελληνικά προγράμματα περιλαμβάνονται κι άλλα μέτρα, όπως: κοινοοικονομικές ενισχύσεις για την κατασκευή ομβροδεξαμενών σε περιοχές της νησιωτικής χώρας κ.ά.

Από την ένταξη μέχρι σήμερα χορηγήθηκαν από το FEOGA οι εξής ενισχύσεις: 26,54 εκατ. δρχ. το 1981, 101,0 εκατ. δρχ. το 1982, 104,1 εκατ. δρχ. το 1983, και 3,5 εκατ. δρχ. το 1984.

Η παραγωγή μελιού στην Ελλάδα αυξήθηκε μετά την ένταξη: από 11,4 χιλιάδες τόννους το 1981 σε 14 χιλιάδες τόννους το 1984 και 1985. Πρέπει να σημειωθεί πως η Κοινότητα στο σύνολό της είναι ελλειμματική στο μέλι, γι' αυτό και από πλευράς της Ελλάδας υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις για μεγαλύτερη πα-

ραγωγή και εξαγωγές.

16. ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΑ

Για τη σηροτροφία, δεν υπάρχει στα πλαίσια της Κοινότητας ολοκληρωμένη κοινή οργάνωση της αγοράς. Οι Κανονισμοί που ισχύουν σ' αυτόν τον τομέα, καθορίζουν τις ρυθμίσεις το εμπόριο του μεταξοσκώληκα και των αυγών του. Προβλέπονται ενισχύσεις για την εκτροφή των μεταξοσκώληκων.

Οι κοινοτικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην Ελλάδα είναι ενισχύσεις στην παραγωγή και συγκεκριμένα: 26,7 εκατ. δρχ. το 1982, 22,7 εκατ. δρχ. το 1983, 18,1 εκατ. δρχ. το 1984, και 26,3 εκατ. δρχ. το 1985.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 5 ο

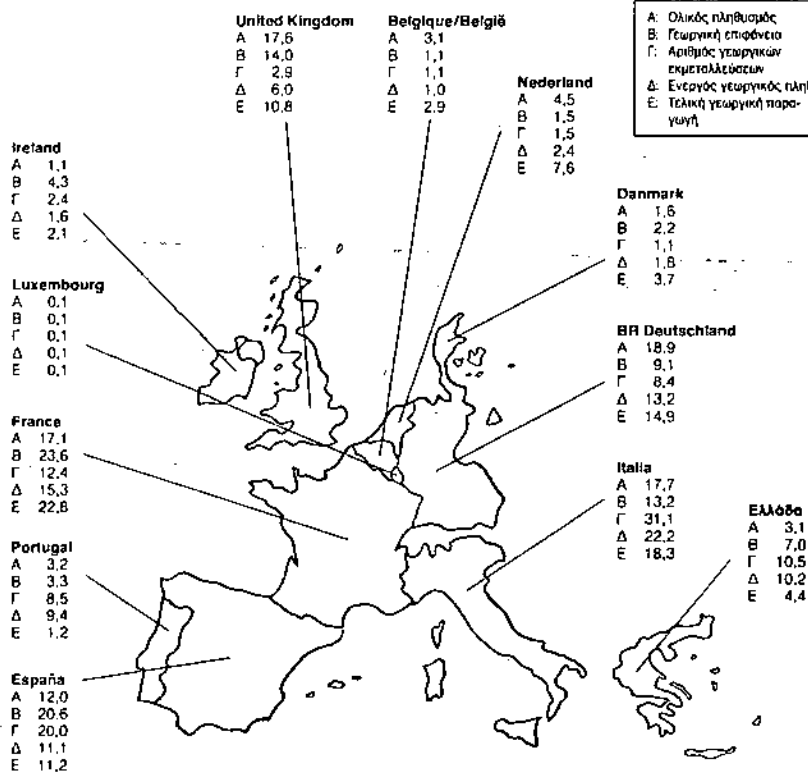
5.1 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η γεωργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΙ

ΤΑ ΔΩΔΕΚΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Η συμμετοχή τους επί τοις % του συνόλου ΕΚ-12
1985, εκτός Γ: 1983

	Μονάδα	EK-12 (1985)
A: Ολικός πληθυσμός	1000	322393
B: Γεωργική επιφάνεια	1000 εκτάρια	132825
Γ: Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	1000	9103
Δ: Ένεργος γεωργικός πληθυσμός	1000	10342
E: Τελική γεωργική παραγωγή	εκατ. ECU	180229

Σχεδιάγραμμα 5 - 1

Στο σχεδιάγραμμα 5 - 1 παρουσιάζεται μια συνοπτική εικόνα της συμμετοχής των δώδεκα (12) κρατών - μελών επί τοις %, στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας το έτος 1985.

Από τα παραπάνω παρατηρούμε ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε μια μεσαία κατάσταση, σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη - μέλη, όσον αφορά το συνολικό πληθυσμό, τη γεωργική επιφάνεια κλπ.

(Α, Β, Γ, Δ, Ε,).

Σύμφωνα με τα δεδομένα σχεδιαγράμματος 5 - 1 τον μεγαλύτερο ολικό πληθυσμό έχει η ΟΔ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ, μεγαλύτερη γεωργική επιφάνεια και τελική παραγωγή παρουσιάζονται στη ΓΑΛΛΙΑ και τέλος μεγαλύτερος γεωργικός πληθυσμός και αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων παρουσιάζονται στην ΙΤΑΛΙΑ.

Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Μερίδιο της γεωργίας στη συνολική οικονομία - Ευρώπη των 12

Στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα σύμφωνα με τους πίνακες 1,2 και σχεδιάγραμμα 2, η γεωργία αποτελεί μια εντατική δραστηριότητα, η οποία διαθέτει μια χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση 132,880 εκατ. εκταρίων (συγκριτικά: ΗΠΑ - 428 εκατ. εκτάρια, ΕΣΣΔ - 605 εκατ. εκτάρια.).

Λόγω της υψηλής πυκνότητας του πληθυσμού, 143 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο (εξαπλάσια απ' αυτή των ΗΠΑ και δωδεκαπλάσια απ' αυτή της ΕΣΣΔ), στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα αναλογούν μόνο 40 ARES (Γαλλικό μέτρο επιφάνειας ίσο προς 100 M²) γεωργικής έκτασης για κάθε κάτοικο, δηλ. μόνο 1/5 ή 1/6 από τη γεωργική έκταση που αναλογεί σε κάθε κάτοικο στις ΗΠΑ και στην ΕΣΣΔ. Στην Κοινότητα των 12 περίπου 10,3 εκατ. άτομα ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία.

Οι αποφάσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής έχουν για τ' άτομα αυτά και για τις οικογένειές τους άμεση επίδραση στο επίπεδο των εισοδημάτων τους. Συνολικά οι αποφάσεις αυτές έχουν επίπτωση όχι μόνο στους απασχολούμενους στη γεωργία, αλλά σε ένα πολύ μεγαλύτερο μέρος τους συνολικού πληθυσμού.

Όπως σε όλες τις χώρες με προηγμένη βιομηχανία, έτσι και στην Κοινότητα το μερίδιο της γεωργίας στο συνολικό προϊόν της οικονομίας μειώθηκε σταθερά. Η συμβολή του γεωργικού επαγγέλματος στο σχηματισμό του εισοδήματος ΑΕΠ) αυξήθηκε ωστόσο σημαντικά με την προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, φθάνοντας στο 4%. Στην περίπτω-

ση των δύο αυτών χωρών απασχολούνται ακόμη περισσότερα άτομα, στην γεωργία κατά κύρια απασχόληση και μάλιστα 17,7% του ενεργού πληθυσμού στην Ισπανία και 23,9% στην Πορτογαλία.

Υπάρχουν πολύ μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών - μελών. Για παράδειγμα το ποσοστό στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι 2,6%, στη Γερμανία 5,4% και στην Ελλάδα 28,9%.

Βασικά μεγέθη του συνόλου της οικονομίας - 1985

	Μονάδες	ΕΚ 12	ΗΠΑ	ΕΣΣΔ
- Σύνολο πληθυσμού	1 000	322 085	238 840	277 570
- Ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού	%	6,7	4,9	5,7
- Σύνολο επιφάνειας	1 000 km ²	2 256	9 363	22 402
- Κάτοικοι ανά km ²	αριθμός	143	26	12
- Σύνολο ενεργού πληθυσμού	1 000	139 584	117 679	142 750
- Ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού	%	43,3	49,3	51,4
- Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τιμές αγοράς	δισεκατ. ECU	2 794 ⁽²⁾	2 959 ⁽²⁾ (ΑΕΠ)	-
- Αξία εισαγωγών (όλων των προϊόντων)	δισεκατ. USD	315	326 ⁽¹⁾	80 ⁽¹⁾
- Αξία εξαγωγών (όλων των προϊόντων)	δισεκατ. USD	292	212 ⁽¹⁾	91 ⁽¹⁾

(¹) 1984. (²) 1983.

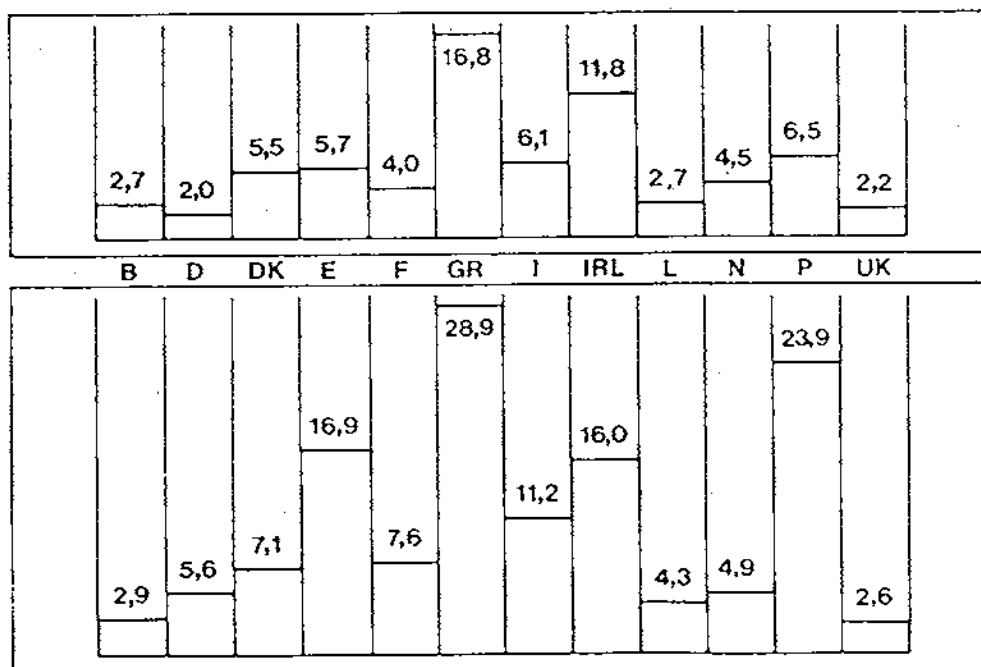
Συνοπτική ανασκόπηση του συνόλου της γεωργίας - 1985

	Μονάδες	ΕΚ 12	ΗΠΑ	ΕΣΣΔ
- Αγροτικός ενεργός πληθυσμός	1000	10342	3338	25022
- Ποσοστό του παγκόσμιου ενεργού πληθυσμού	%	7,4	2,8	17,5
- Καλλιεργούμενη γεωργική έκταση	εκατ. εκτάρια	133	431	605
- Ποσοστό ολικής επιφάνειας	%	58,9	46,0	27,2
- Συνολικός αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	εκατ.	9,1 ⁽¹⁾	2,4	-
- Απασχολούμενοι στη γεωργία ανά 100 εκτάρια γεωργικής έκτασης (καλλ. γεωργ. έκταση)	αριθμός	8	1	4
- Καλλιεργηθείσα γεωργική έκταση ανά κάτοικο	εκτάρια	0,4	1,8	2,6
- Έκταση ανά γεωργική εκμετάλλευση	εκτάρια	14,6	190	-
- Αξία της τελικής γεωργικής παραγωγής	δισεκατ. ECU	180	-	-
- Ποσοστό της γεωργικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στο ΑΕΠ	%	3,9 ⁽²⁾	-	-
- Εξωτερικό εμπόριο των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων:				
- Εισαγωγές	δισεκατ. ECU	47	21 ⁽²⁾	19 ⁽²⁾
• Γεωργικά προϊόντα/σύνολο προϊόντων	%	14,9	6,5	24,0
- Εξαγωγές	δισεκατ. USD	26	39 ⁽²⁾	2 ⁽²⁾
• Γεωργικά προϊόντα/σύνολο προϊόντων	%	9,0	18,5	2,4

(¹) 1984. (²) 1983.

Πίνακας 5 - 2

Ποσοστό της γεωργίας στο σύνολο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στο κόστος των συντελεστών παραγωγής (1984)

Ποσοστό της γεωργίας στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού (1985)

Σχεδιάγραμμα 5 - 2

Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Η Κοινότητα είναι η μεγαλύτερη εμπορική οντότητα στον κόσμο. Το εξωτερικό της εμπόριο - συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγών και εξαγωγών - τοποθετείται επικεφαλής των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, της Ιαπωνίας και της Σοβιετικής Ένωσης.

Η Κοινότητα είναι ο κύριος εισαγωγέας αγροτικών προϊόντων και ειδών διατροφής στην παγκόσμια αγορά. Εντούτοις, ως εξαγωγέας, η Κοινότητα είναι δεύτερη μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Κοινότητα έχει σημαντικό έλλειμμα στο εμπόριο αγροτικών προϊόντων, εισάγοντας τρεις φορές περισσότερα αγροτικά προϊόντα απ' ότι εξάγει.

Οι αγροτικές της εισαγωγές ισοδύναμες των εκροών από την καλλιέργεια, 10 εκατ. εκταρίων, αποτελούνται κατά 70% από πρωτογενή προϊόντα και από ελλειμματικά όπως: υφαντικά νήματα, ξυλεία, τροπικά προϊόντα, πρωτεΐνες, καπνό και αραβόσιτο.

Παραγωγή - Ζωικά προϊόντα (Μέσος όρος 1983-1985)

Προϊόντα	Παγκόσμια παραγωγή (εκατ. τόνοι)	Παραγωγή ΕΚ 12	
		% της παγκόσμιας παραγωγής	θέση της ΕΚ 12
Αγελαδινό γάλα	454,5	27,1	1
Βούτυρο	7,7	27,5	1
Τυρί	12,5	34,7	1
Βόειο κρέας	45,5	17,0	2
Χοίρειο κρέας	55,9	21,4	2
Κρέας πουλερικών	29,9	17,6	2
Πρόβειο και αίγιο κρέας	8,2	11,1	1
Αυγά ορνίθων	29,5	18,0	1

Παραγωγή - Φυτικά προϊόντα (Μέσος όρος 1983-1985)

Προϊόντα	Παγκόσμια παραγωγή (εκατ. τόνοι)	Παραγωγή ΕΚ 12	
		% της παγκόσμιας παραγωγής	θέση της ΕΚ 12
Δημητριακά (εκτός ρυζιού)	1 300,1	11,6	4
Πατάτες	299,3	13,8	3
Λαχανικά	390,3	12,1	2
Φρούτα	312,0	18,2	1
Οίνοι	32,7	60,1	1
Ακατέργαστη ζάχαρη που έχει υποστεί φυγοκέντρηση	98,6	14,2	1
Ελαιόλαδο	1,7	76,6	1
Ακατέργαστος καπνός	6,4	6,1	5

Εξωτερικό εμπόριο - ΕΚ

Προϊόντα	Εισαγ.
	Δισεκατ. USD
Σύνολο προϊόντων	214,5
από τα οποία: γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα	46,7

Πίνακας 5 - 4

Στους πίνακες 5 - 3 και 5 - 4 απεικονίζεται η παραγωγή στα φυτικά και ζωικά προϊόντα αντίστοιχα.

Στον πίνακα 5 - 3 παρατηρούμε ότι η παραγωγή των φυτικών προϊόντων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας των 12 κατέχει τις εξής θέσεις: α) στην 1η θέση βρίσκεται η παραγωγή των εξής προϊόντων: φρούτα, οίνοι, ακατέργαστη ζάχαρη και ελαιόλαδο,

β) στην 2η θέση τα λαχανικά,

γ) στην 3η θέση οι πατάτες

δ) στην 4η θέση τα Δημητριακά και

ε) στην 5η θέση ο ακατέργαστος καπνός

Ενώ στον πίνακα 5 - 4 φαίνεται ποιά θέση κατέχει η παραγωγή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας των 12, όσον αφορά τα ζωικά προϊόντα. Έτσι α) Στην 1η θέση είναι η παραγωγή των εξής προϊόντων: Αγελαδινό γάλα, Βούτυρο, Τυρί, Πρόβειο και αίγαιο κρέας και τέλος τα Αυγά ορνίθων και

β) την 2η θέση αποτελούν το βόειο κρέας, το χοίρειο κρέας και το κρέας πουλερικών.

Εξωτερικό εμπόριο - ΕΚ 12 - σε αξίες του 1985

Προϊόντα	Εισαγωγές		Εξαγωγές		Ισοζύγιο (Δισεκατ. USD)
	Δισεκατ. USD	% παγκόσμιου εμπορ.	Δισεκατ. USD	% παγκόσμιου εμπορ.	
Σύνολο προϊόντων	214,5	13,7	292,3	18,6	+ 77,8
από τα οποία: γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα	46,7	21,8	26,6	12,4	- 9,4

Πίνακας 5 - 5

Σ' αυτόν τον πίνακα παρουσιάζεται το εξωτερικό εμπόριο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας των 12 σε αξίες του 1985. Εδώ φαίνεται ότι, στο σύνολο των προϊόντων, οι εισαγωγές είναι μικρότερες από τις εξαγωγές με αποτέλεσμα τα ισοζύγια των κρατών - μελών να είναι θετικά.

Ενώ, αντίθετα, στα γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα οι εισαγωγές, είναι μεγαλύτερες από τις εξαγωγές με αποτέλεσμα αρνητικά ισοζύγια των κρατών - μελών.

Εξωτερικό εμπόριο - ΕΚ 10 - σε ποσότητες του 1985

Προϊόντα	Εισαγωγές		Εξαγωγές		Ισοζύγιο (1000 τόνοι)
	1000 τόνοι	% του παγκόσμιου εμπορίου	1000 τόνοι	% του παγκόσμιου εμπορίου	
Δημητριακά σε κόκκους (εκτός ρυζιού)	6181	3,2	24050	12,6	17869
Νωπά λαχανικά	1969	-	1055	-	- 914
Νωπά φρούτα	5930	-	991	-	- 4939
Οίνος (+ βερμούτ)	510	18,7	1139	41,8	629
Ζάχαρη	1364	5,0	4079	14,9	2715
Ελαιούχοι σπόροι	11785	37,8	65	0,2	-11720
Πλακούντες σόγιας	10443	54,1	1552	8,0	- 8891
Γάλα σε σκόνη (σύνολο)	1	0,1	791	41,2	790
Βούτυρο	79	10,0	354	44,8	275
Τυρί	106	12,5	409	48,1	303
Βόειο κρέας ⁽¹⁾	227	9,9	592	25,8	365
Χοίρειο κρέας ⁽¹⁾	98	10,9	175	19,4	77
Κρέας πουλερικών ⁽¹⁾	71	5,8	332	27,0	261
Αίγιο και πρόβιο κρέας ⁽¹⁾	204	27,8	5	0,7	- 199
Λυγά με κέλυφος	21	5,6	94	25,1	73

⁽¹⁾ Νωπά, διατηρημένα σε οπλή ψύξη, κατεψυγμένα.

Πίνακας 5 - 6

Στον πίνακα αυτό παρουσιάζεται το εξωτερικό εμπόριο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας των 10 σε ποσότητες του 1985 για ορισμένα προϊόντα.

Από τα προϊόντα αυτά στα νωπά λαχανικά και φρούτα, ελαιούχους σπόρους, πλακούντες σόγιας, αίγαιο και πρόβειο κρέας οι εισαγωγές είναι μεγαλύτερες από τις εξαγωγές με αποτέλεσμα αρνητικό ισοζύγιο. Ενώ στα υπόλοιπα προϊόντα οι εισαγωγές είναι μικρότερες από τις εξαγωγές με αποτέλεσμα θετικό ισοζύγιο.

ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ

Ο ενεργός γεωργικός πληθυσμός - Απασχολούμενοι στη γεωργία - ΕΚ 12

Κράτη μέλη	1973		1985	
	1000	% του συνόλου των εργαζόμενων πολιτών	1000	% του συνόλου των εργαζόμενων πολιτών
ΟΔ της Γερμανίας	1954	7,5	1360	5,4
Γαλλία	2301	11,1	1581	7,6
Ιταλία	3489	18,3	2296	11,2
Κάτω Χώρες	309	6,8	250	4,9
Βέλγιο	144	3,8	105	2,9
Λουξεμβούργο	11,8	8,1	6,9	4,3
Ηνωμένο Βασίλειο	713	2,9	620	2,6
Ιρλανδία	260	24,8	169	16,0
Δανία	227	9,5	182	7,1
Ελλάδα	1174	36,1	1037	28,9
Ισπανία	3662	24,3	1766	16,9
Πορτογαλία	1288	34,9	969	23,9
ΕΚ 12	14533	11,5	10342	8,5

Πίνακας 5 - 7

Στον πίνακα 7 απεικονίζεται ο ενεργός γεωργικός πληθυσμός - Απασχολούμενοι στη γεωργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας των 12, το 1973 και 1985.

Ο ενεργός γεωργικός πληθυσμός παρουσιάζει μείωση το 1985 σε σχέση με το 1973 σε όλα τα κράτη - μέλη. Έτσι υπάρχει μια συνολική μείωση 3% στο σύνολο των εργαζομένων πολιτών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα των 12 το 1985.

Δομή της ηλικίας των απασχολούμενων (1985) – ΕΚ 10

Κατηγορίες ηλικιών	Πληθυσμός	
	σύνολο ενεργού δυναμικού (%)	γεωργικό ενεργό δυναμικό (%)
14-24 ετών	19,3	10,8
25-34 ετών	25,3	14,9
35-44 ετών	23,7	17,7
45-54 ετών	20,2	27,4
55-64 ετών	10,2	22,9
πάνω από 65 ετών	1,3	6,3
Σύνολο	100	100

Πίνακας 5 - 8

Εδώ βλέπουμε ότι, το ποσοστό του γεωργικού ενεργού δυναμικού, στις ηλικίες από 45 ετών και άνω είναι μεγαλύτερο του συνολικού ενεργού πληθυσμού. Ενώ στις ηλικίες από 14 - 44 ετών το σύνολο ενεργού δυναμικού είναι μεγαλύτερο από το γεωργικό ενεργό δυναμικό.

Άρα παρουσιάζεται μια τάση προς τη γεωργία στις μεγαλύτερες ηλικίες.

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις σύμφωνα με την έκτασή τους (1983) – ΕΚ 12

Κατηγορίες εκτάσεων	Αριθμός ⁽¹⁾	
	1000	%
κάτω του 1 εκταρίου	2052	22,5
από 1 έως 5 εκτάρια	3464	38,0
από 5 έως 20 εκτάρια	2169	23,8
από 20 έως 50 εκτάρια	972	10,7
από 50 έως 100 εκτάρια	306	3,4
100 εκτάρια και πάνω	141	1,5
ΕΚ 12	9104	100

(¹) Πορτογαλία 1979/80.

Πίνακας 5 - 9

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις σύμφωνα με την έκτασή τους από 1 έως 5 εκτάρια παρουσιάζεται μεγαλύτερο ποσοστός ενώ από 20 εκτάρια και πάνω υπάρχει μια μείωση των ποσοστών όσον τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις σύμφωνα πάντα με την έκτασή τους.

Χρησιμοποίηση των εδαφών (1985) – ΕΚ 12

	εκατ. εκτάρια	%
Συνολική έκταση από την οποία:	225,6	100
– Δάση:	53,4	23,7
– Γεωργικές εκτάσεις από τις οποίες:	129,2	57,3
● Καλλιεργήσιμα εδάφη	67,8	30,1
● Καλυμμένη μόνιμως από χλόη	49,2	21,8
● Μόνιμες καλλιέργειες	11,9	5,3

Πίνακας 5 - 10

Το μεγαλύτερο ποσοστό στη χρησιμοποίηση των εδαφών υπάρχει στις γεωργικές εκτάσεις από τις οποίες: τα καλλιεργήσιμα εδάφη αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό.

Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η γεωργική παραγωγή της Ευρώπης των 10

Κράτη μέλη	Γεωργική παραγωγή 1985		Εξέλιξη της τελικής παραγωγής 1980 – 100		Ποσοστό επί τοις % της τελικής γεωργικής παραγωγής				Εξέλιξη της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στο γεωργικό προϊόντα (σε τιμές αγοράς) 1980 – 100	
	δισεκατ. ECU	% κράτη μέλη	σε όγκο	σε αξία	της παραγωγής ζώων		της ενδιάμεσης κατανάλωσης		σε όγκο	σε αξία
					1973	1985	1973	1985		
ΟΔ της Γερμανίας	26,9	17,1	104,4	123,6	69,2	67,3	46,3	56,8	113,5	121,0
Γαλλία	41,1	26,1	108,1	133,3	51,5	50,6	31,6	46,2	112,4	131,6
Ιταλία	33,0	20,9	98,9	133,8	36,0	40,7	24,4	31,9	98,6	129,1
Κάτω Χώρες	13,6	8,6	115,5	145,8	66,6	65,9	47,4	52,3	127,4	158,8
Βέλγιο	5,3	3,4	108,5	126,6	70,5	67,8	50,9	56,6	119,0	129,7
Λουξεμβούργο	0,2	0,1	110,1	137,6	76,9	83,4	33,7	39,7	112,0	141,2
Ηνωμένο Βασίλειο	19,4	12,3	109,1	133,0	66,5	61,6	51,5	55,7	117,2	130,4
Ιρλανδία	3,8	2,4	116,8	150,5	85,9	88,2	32,3	47,2	120,5	143,0
Δανία	6,7	4,2	117,6	149,5	78,1	68,4	47,1	51,3	140,9	164,8
Ελλάδα	7,8	4,9	103,5	144,8	37,9	30,8	16,2	23,6	100,0	143,1
ΕΚ 10	157,8	100,0	106,6	133,8	57,6	55,4	37,5	46,2	110,7	132,9

Πίνακας 5 - 11

Ποσοστά των παραγωγών στην τελική γεωργική παραγωγή - 1985 - ΕΚ 10

Φυτικό προϊόντα	%	Ζωικά προϊόντα	%
Σύνολο	44,8	Σύνολο	55,4
από τα οποία:		από τα οποία:	
Δημητριακά (εκτός ρυζιού)	12,3	Γάλα	19,2
Ρύζι	0,3	Βόειο κρέας	14,1
Φρούτα και λαχανικά	11,9	Χοίρειο κρέας	11,4
Οίνος και μούστος	4,7	Κρέας πουλερικών	4,4
Ζαχαρότευπλα	2,5	Πρόβειο και αιγείο κρέας	1,7
Πατάτες	1,5	Αυγά	3,0
Ελαιόλαδο	1,3		
Σπορέλαια	1,7		
Καπνός	0,7		

Εξέλιξη των αποδόσεων - ΕΚ 10

Προϊόντα	1973	1980	1985
100 kg/εκτάριο			
- Δημητριακά (εκτός ρυζιού)	38,7	44,0	50,6
από τα οποία:			
Μαλακός σίτος	40,4	47,7	56,2
Κριθή	38,0	42,4	47,6
Αραβόσιτος-σπάρσι	54,5	58,8	67,1
- Πατάτες	263,6	279,5	275,8
- Ζαχαρότευπλα	442,6	471,6	495,3
kg/κεφαλή			
- Αγλαδινό γάλα	3526	4032	4291

Πίνακας 5 - 12

Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ (2)

**Φυτική παραγωγή
Εκτάσεις⁽¹⁾ και παραχθείσες ποσότητες⁽²⁾ - ΕΚ 12**

Προϊόντα	1985	
	1000 εκτάρια	1000 τόνοι
- Δημητριακά (σύνολο εκτός ρυζιού)	25718	157425
- από τα οποία: - σίτος	15301	72625
- κριθή	12857	49937
- αραβόσιτος	4010	23867
- Ρύζι (Paddy)	319	1695
- Όσπρια	1513	2469
- Πατάτες	1557	39834
- Ζαχαρότευπλα - (άχαρη)	1905	13649
- Σύνολο ελαιούχων	3615	6124
- Καπνός	223	388
- Αμπελώνες - Οίνος (1000 hl)	4307	205712
- Ελαιώνας - Ελαιόλαδο	4270	1357

(1) Εκτάσεις: 1985.
(2) Παραχθείσες ποσότητες μέσος όρος: 1983, 1984, 1985.

Ζωικό κεφάλαιο και ζωική παραγωγή - ΕΚ 12 Α - Ζωικό κεφάλαιο (εκστ. κεφαλάς)⁽¹⁾
Β - Παραγωγή (1000 τόνοι)⁽²⁾

Προϊόντα	1985	
	A*	B*
Βοοειδή - βόειο κρέας	75,7	7284
Χοίροι - χοίρειο κρέας	84,9	10439
Πρόβειο - πρόβειο κρέας	64,7	754
Πουλερικά - κρέας πουλερικών	786,0	4343
Αγλαδός - αγλαδινό γάλα	23,9	113159
Ποτόκες όρνιθες - αυγά	296,0	4171

(1) Το Δεκέμβριο του επόμενου έτους
(2) Εκτιμήσεις

Ο αυτοεφοδιασμός και η ανθρώπινη κατανάλωση - ΕΚ 10

Προϊόντα	Αυτοεφοδιασμός %		Κατανάλωση kg/κεφαλή/έτος		Το 1984/85 η ανθρώπινη κατανάλωση στο κράτη μέλη κατά kg/κεφαλή/έτος ήταν.			
	1972/73	1984/85	1972/73	1984/85	Η μεγαλύτερη στην:		Η μικρότερη στην:	
Φυτικά					Φυτικό			
- Σύνολο δημητριακών (εκτός ρυζιού)	89,9	127,4	84,7	65,0	I	118,1	NL	59,6
από τα οποία:					I	110,1	DK	46,4
- σίτος	97,0	146,2	77,0	72,3	NL, DK	0,2	GR, IRL	0,0
- κριθή	106,9	133,4	0,3	0,2	UK	13,1	GR	0,8
- αραβόσιτος	54,2	85,7	2,5	8,1	GR, I	4,4	NL	1,5
- Ρύζι (Paddy)	68,6	90,0	2,7	3,0	GR	203,4	DK	60,3
- Ψητά λαχανικά	94,6	101,3	96,5	110,6	D	85,0	IRL	29,9
- Ψητά φρούτα	79,7	82,7	61,1	64,5	GR	88,8	DK	10,2
- Σπερματοειδή	42,3	45,1	23,0	27,5	F	80,3	IRL	3,3
- Οίνος	89,8	96,9	50,8	42,0	IRL	44,1	GR	25,6
- Ζάχαρη	92,0	131,7	36,0	34,4	NL	27,5 ⁽¹⁾	FR	14,6 ⁽¹⁾
- Φυτικά λίπη και έλαια	24,5	48,0 ⁽¹⁾	9,6	18,6 ⁽¹⁾				

(1) 1983/84.

Πίνακας 5 - 13

**Τ. Ε. Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**

Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ (3)

Ο αυτοεφοδιασμός και η ανθρώπινη κατανάλωση - ΕΚ 10

Προϊόντα	Αυτοεφοδιασμός %		Κατανάλωση kg/κεφαλή/έτος		Το 1985 η ανθρώπινη κατανάλωση στα κράτη μέλη σε kg/κεφαλή/έτος ήταν:			
	1973	1985*	1973	1985*	Η μεγαλύτερη στην		Η μικρότερη στην	
Ζωικά					Ζωικά			
Νωπά προϊόντα γάλακτος	100,4	100,9 ⁽¹⁾	96,3	101,2 ⁽¹⁾	IRL	199,8 ⁽¹⁾	GR	66,6 ⁽¹⁾
Αποκεντραρισμένο γάλα σε σκόνη	126,6	105,5 ⁽¹⁾	0,7	1,1 ⁽¹⁾	UK	2,5 ⁽¹⁾	Γ, IRL, DK	0,0 ⁽¹⁾
Βούτυρο	103,8	128,6 ⁽¹⁾	6,3	6,0 ⁽¹⁾	IRL	12,5 ⁽¹⁾	GR	0,7 ⁽¹⁾
Τυρί	99,8	107,9 ⁽¹⁾	10,5	13,5 ⁽¹⁾	GR	20,7 ⁽¹⁾	IRL	3,7 ⁽¹⁾
Βόειο κρέας	85,3	107,0	24,2	25,3	F	31,8	DK	14,5
Χοίρειο κρέας	101,5	102,2	30,7	37,5	D	60,2	GR	21,4
Κρέας πουλερικών	103,3	105,5	11,8	15,2	I	18,0	D	9,7
Πρόβιο και αίγριο κρέας	60,7	75,8	3,5	3,6	GR	14,0	NL	0,5
Αυγά	99,4	101,6	13,7	14,1	D	17,0	F	11,3

(¹) 1984.

Πίνακας 5 - 14

Στους πίνακες 11, 12, 13 και 14 παρουσιάζεται αναλυτικά η γεωργική παραγωγή στους πιο βασικούς τομείς της γεωργίας. Μέσα απ' αυτούς τους πίνακες φαίνεται μια σημαντική ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

Δείκτες τιμών των γεωργικών προϊόντων που καταβάλλονται στον παραγωγό - ΕΚ 10

	1980 - 100					1980 - 100			
	1982	1983	1984	1985		1982	1983	1984	1985
Φυτικά προϊόντα (πλην φρούτων και λαχανικών) από τα οποία:	124,8	138,3	144,2	146,7	Ζωικά προϊόντα	124,1	129,0	133,8	137,5
- Δημητριακά και ρύζι	124,1	135,2	135,9	132,7	από τα οποία:	135,9	143,4	146,7	156,8
- Μολακός σίτας	121,0	130,6	128,6	125,5	- Μόσχολι	126,1	129,9	129,8	130,9
- Αραβόσιτος	129,3	144,3	150,0	152,7	- Χοίροι	126,5	120,1	127,7	129,9
- Χρυσή για ζωοτροφές	120,6	131,7	130,4	125,2	- Πουλερικά	122,2	131,9	143,4	147,0
- Πατάτες κατανάλωσης	154,9	178,5	215,6	121,2	- Γάλα	121,7	130,9	133,3	140,1
- Νωπά φρούτα	134,3	134,1	152,5	161,8	- Αυγά	109,0	114,7	133,6	125,5
- Νωπά λαχανικά	129,2	152,4	160,7	171,8					
- Μούστος και σίκος	123,0	128,4	132,8	155,9					
- Ζαχαρότευτλο	106,6	122,9	132,3	133,9					

Πίνακας 5 - 15

Οι δείκτες των τιμών των γεωργικών προϊόντων που καταβάλλονται στο παραγωγό - ΕΚ 10 παρουσιάζει ανάπτυξη διαδοχικά στα έτη 1982 - 1985 τόσο στα φυτικά προϊόντα όσο και στα ζωϊκά προϊόντα.

Δείκτες τιμών αγοράς των μέσων παραγωγής - ΕΚ 10

	1980 = 100					1980 = 100			
	1982	1983	1984	1985		1982	1983	1984	1985
A - Αγαθά και υπηρεσίες τρέχουσας κατανάλωσης από τα οποία:	123.1	132.3	140.5	142.1	- Υλικό και μικροεργαλεία	120.6	130.6	141.1	149.7
- Σπόροι και φυτά	117.4	132.0	148.2	141.8	- Περιθαλψη των κτηνών	116.4	122.9	130.7	139.7
- Ενέργεια και λιπαντικά	137.7	145.0	154.1	166.0	- Γενικό έξοδο	120.6	129.2	138.0	145.6
- Λιπάσματα	124.7	129.3	133.9	143.2	B - Αγαθά και υπηρεσίες που συμπληρώνουν τις επενδύσεις από τα οποία:	124.8	136.3	150.5	160.0
- Προϊόντα προστασίας των καλλιεργειών	122.5	132.8	141.7	147.0	- Μηχανές και λοιπά αγαθά	122.8	134.2	151.6	161.1
- Ζωοτροφές	120.7	132.0	139.8	133.7	- Έργα	126.7	140.3	148.4	157.9

Πίνακας 5 - 16

Τα αγαθά και οι υπηρεσίες τρέχουσας κατανάλωσης όσο και τα Αγαθά και υπηρεσίες που συμπληρώνουν τις επενδύσεις κατά την περίοδο 1982 - 1985 έχουν κάποια εξέλιξη.

Δείκτες τιμών που καταβάλλονται από τον καταναλωτή

	1980 = 100			
	1982	1983	1984	1985
- Σύνολο προϊόντων	123.0	132.7	141.2	149.1
- Τρόφιμα	124.0	132.8	142.3	149.5

Πίνακας 5 - 17

Το σύνολο των προϊόντων κατά τα έτη 1982 - 1985 παρουσιάζουν μια ανοδική εξέλιξη όπως επίσης και τα τρόφιμα.

ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ - ΤΟ ΕΓΤΠΕ

Το γεωργικό εισόδημα

Αν εξαιρέσουμε τις ετήσιες διακυμάνσεις που οφείλονται σε καιρικές συνθήκες και μια ιδιαίτερα σημαντική μείωση μεταξύ 1979 και 1989 την οποία ακολούθησε όμως μια αύξηση το 1981 και 1982, διαπιστώνουμε ότι το γεωργικό εισόδημα (καθαρή προστιθέμενη αξία σε κόστος συντελεστών ανά μονάδα εργασίας) παρέμεινε κατά μέσο όρο στάσιμο με πραγματικούς όρους από το 1975 μέχρι το 1985. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τη σημαντική βελτίωση που είχε σημειωθεί προηγουμένως, δηλαδή κυρίως μεταξύ 1968 και 1973. Η στασιμότητα του γεωργικού εισοδήματος στην Κοινότητα από το 1975 οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στην επιδείνωση της γενικής οικονομικής κατάστασης (επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης, αύξηση του πληθωρισμού και της ανεργίας, περιορισμός της αγροτικής εξόδου) και κυρίως στην επιδείνωση της κατάστασης των γεωργικών αγορών τόσο στην Κοινότητα όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η κοινή γεωργική πολιτική περιόρισε ωστόσο την επίπτωση των αρνητικών αυτών παραγόντων στο γεωργικό εισόδημα. Σε περίπτωση όμως, που δεν θα υπήρχε κοινή γεωργική πολιτική, η υποβάθμιση του γεωργικού εισοδήματος θα ήταν πιθανότατα ακόμη μεγαλύτερη.

Δαπάνες του τμήματος εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ (σε εκατ. ECU)

	Συνολικές δαπάνες	Ετήσια αύξηση επί τοις %	Γαλακτοκομικά προϊόντα	Βόειο κρέας	Σιτηρά και ρύζι	Καπνός, οπωροκηπευτικά, λιπαρές ουσίες
1980 ⁽¹⁾	11 314,7	8,4	4 752	1 363	1 728	1 684
1981 ⁽¹⁾	11 141,2	-1,5	3 343	1 437	1 943	2 028
1982 ⁽¹⁾	12 405,6	11,3	3 328	1 159	1 875	2 751
1983 ⁽¹⁾ ⁽⁴⁾	15 919,7	28,3	4 396	1 737	2 534	3 488
1984 ⁽¹⁾ ⁽⁵⁾	18 371,9	15,4	5 442	2 547	1 698	3 983
1985 ⁽¹⁾ ⁽⁶⁾	19 843,4	8,0	5 933	2 746	2 360	3 896
1986 ⁽²⁾ ⁽⁷⁾	22 260,3	12,2	6 100	2 682	3 300	4 470
1987 ⁽³⁾ ⁽⁸⁾	23 153,7	4,0	6 153	2 370	3 763	4 851

(1) Οι δαπάνες προέρχονται από τις δηλώσεις των κρατών μελών στο πλαίσιο του καθεστώτος των προκαταβολών και λαμβάνονται υπόψη κατά οικονομικό έτος σύμφωνα με το άρθρο 109 του δημοσιονομικού κανονισμού.

(2) Προϋπολογισμός που εγκρίθηκε στις 10 Ιουλίου 1986 (EE L 214 της 4. 8. 1986).

(3) Σχέδιο προϋπολογισμού 1986.

Το 1984, 1 ECU (ευρωπαϊκή νομισματική μονάδα) ισοδυναμούσε κατά μέσο όρο με: 2,23811 DM, 45,441986 BFR, 8,146469 DKR, 88,336990 ΔΡΧ, 6,87165 FF, 0,72594 IRL, 1381,380859 LIT, 45,441986 LFR, 2,523339 HFL, 0,590626 UKL, 160,7717 PTA, 146,39145 ESC.

(4) Στο σύνολο δεν λαμβάνεται υπόψη ποσό - 108,1 εκατ. ECU για εκκαθάριση λογαριασμών 1976/77.

(5) Στο σύνολο δεν λαμβάνεται υπόψη ποσό - 25,5 εκατ. ECU για εκκαθάριση λογαριασμών 1978/79.

(6) Στο σύνολο δεν λαμβάνεται υπόψη ποσό - 99,2 εκατ. ECU για εκκαθάριση λογαριασμών 1980/81.

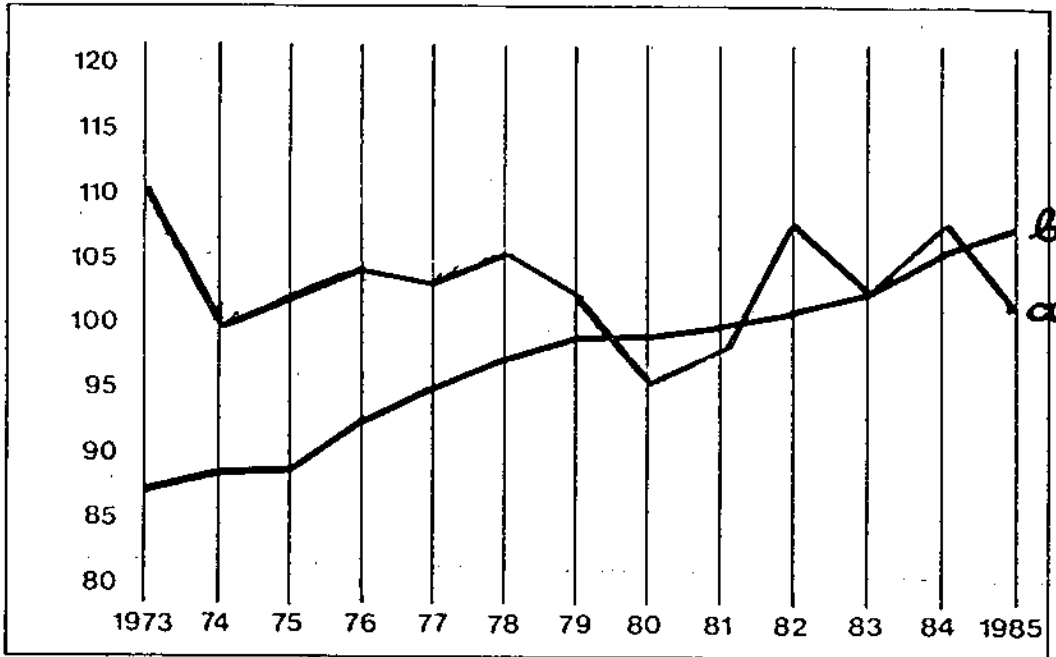
(7) Στο σύνολο δεν λαμβάνεται υπόψη ποσό - 107,0 εκατ. ECU για εκκαθάριση λογαριασμών 1982/83.

(8) Στο σύνολο δεν λαμβάνεται υπόψη ποσό - 150,2 εκατ. ECU για εκκαθάριση λογαριασμών 1984/85.

Το 1986, 1 ECU (ευρωπαϊκή νομισματική μονάδα) ισοδυναμούσε κατά μέσο όρο:
 43,802014 BFR 137,41926 DR 0,73322 IRL 147,01558 ESC
 7,936004 DKR 137,45704 PTA 1461,9883 LIT 0,6711598 UKL
 2,1286695 DM 6,7980965 FF 2,4014504 HFL 43,802014 LFR

Εξέλιξη του πραγματικού εισοδήματος στην οικονομία γενικά και στη γεωργία ειδικότερα (μέσος όρος 1979, 1980, 1981 = 100)

α) Καθαρή προστιθέμενη αξία της γεωργίας
β) του συνόλου της οικονομίας

Διάγραμμα

Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)

Το χρηματοδοτικό μέσο που διαθέτει η Κοινότητα για την εκτέλεση του συνόλου της γεωργικής πολιτικής είναι το ΕΓΤΠΕ. Το ταμείο περιλαμβάνει δύο τμήματα:

- Το τμήμα εγγυήσεων, μέσω του οποίου χρηματοδοτούνται τα μέτρα στο πλαίσιο της κοινής οργάνωσης αγοράς,
- Το τμήμα προσανατολισμού, το οποίο δημιουργήθηκε για τη χρηματοδότηση της πολιτικής για τη βελτίωση των διρθρώσεων παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων.

Τα τελευταία πέντε χρόνια το τμήμα προσανατολισμού διαθέτει χρηματοδοτικά μέσα ύψους 4,5 δισεκατομμυρίων ECU. Το τμήμα αυτό επιδοτεί σχέδια επενδύσεων (κατά κανόνα 25% και σε μεγαλύτερο ποσοστό στις μειονεκτικές περιοχές, κυρίως στις νότιες περιοχές της Κοινότητας), συμμετέχει στη χρηματοδότηση

γενικών διαρθρωτικών μέτρων, περιφερειακών μέτρων και μέτρων που αποσκοπούν στην αποκατάσταση της ισορροπίας ορισμένων αγορών.

Ο προϋπολογισμός του τμήματος εγγυήσεων περιλαμβάνει τις συνολικές δαπάνες για μέτρα αγοράς (ενισχύσεις στην παραγωγή και στην κατανάλωση, επιστροφές κατά την εξαγωγή, έξοδα αποθεματοποίησης).

Περισσότερο από 90% της γεωργικής παραγωγής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας καλύπτονται από κοινές οργανώσεις αγορών. Οι εν λόγω κοινές οργανώσεις αγορών περιλαμβάνουν εγγυήσεις τιμών και διάθεσης προς όφελος των παραγωγών γεωργικών προϊόντων για 70% περίπου της παραγωγής τους, κυρίως όσον αφορά τα σιτηρά, το βοδινό κρέας, το γάλα, τη ζάχαρι και γι' άλλα προϊόντα, μέτρα στήριξης. Το μερίδιο των γεωργικών δαπανών στον προϋπολογισμό της Κοινότητας ανέρχεται σε 70% των συνολικών δαπανών. Καταβάλλονται προσπάθειες να μειωθεί προοδευτικά το ποσοστό αυτό με την εφαρμογή μέτρων μεταρρύθμισης στο σύνολο της γεωργικής πολιτικής.

6.1 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της οικονομίας της Ελλάδας και ειδικότερα της αγροτικής οικονομίας από την ένταξή μας στην ΕΟΚ

Δεδομένου ότι οι οικονομίες των μεγάλων χωρών έχουν ήδη τις δυνατότητες που μια μικρή χώρα επιδιώκει να δημιουργήσει με την ένταξή της σ' ένα ευρύτερο οικονομικό χώρο, οι οικονομικές ενώσεις είναι ζωτικότερης σημασίας για χώρες μικρού γεωγραφικού - οικονομικού μεγέθους. Η ένταξη μιας μικρής χώρας σε ένα τέτοιο χώρο έχει σαν αποτέλεσμα τη διεύρυνση της αγοράς της. Επίσης, της παρέχει τη δυνατότητα να επωφεληθεί από την εκσυγχρονισμένη και συνεχώς εξελισσόμενη τεχνολογία των αναπτυσσόμενων μεγάλων - χωρών, να εξοικειωθεί με τις νέες οργανωτικές και επιχειρηματικές μεθόδους και να προσελκύσει αυξημένες ροές επιχειρηματικών κεφαλαίων.

Ένας άλλος ειδικότερος λόγος που κάνει αναγκαία την προσχώρηση μιας μικρής χώρας σε ευρύτερες οικονομικές ενώσεις, είναι και το γεγονός ότι έτσι αμβλύνεται η οξύτητα των προβλημάτων της από το ισοζύγιο πληρωμών.

Με βάση όλα αυτά τα πλεονεκτήματα, που εξασφαλίζουν οι οικονομικές ενώσεις κυρίως στις μικρότερες χώρες που συμμετέχουν, είναι φανερό γιατί η Ελλάδα, όπως θα αναπτύξουμε ευθύς αμέσως, επιθυμεί να γίνει πλήρες μέλος της ΕΟΚ.

Τα πλεονεκτήματα της οικονομίας της Ελλάδας και ειδικότερα της αγροτικής οικονομίας από την ένταξή μας στην ΕΟΚ είναι δύο ειδών, πολιτικά και οικονομικά. Στα πολιτικά πλεονεκτήματα υπάγεται η δυνατότητα συμμετοχής της Ελλάδας στα συλλογικά όργανα της Κοινότητας και η ικανότητά της να ασκεί επιρροή στη λήψη αποφάσεων, τόσο οικονομικών όσο και πολιτικών. Δηλαδή η Ελλάδα, που η έκτασή της είναι 8,6%, ο πληθυσμός το 3,5% και το ακαθάριστο εθνικό προϊόν το 1,7% των αντίστοιχων μεγεθών της Κοινότητας των εννέα θα συμμετέχει σαν ισότιμο μέλος στη διαμόρφωση της κοινής πολιτικής της ΕΟΚ. Αυτό έχει μεγάλη σημασία, γιατί, όπως αναφέραμε, η ΕΟΚ άρχισε τελευταία να συνειδητοποιεί σε μεγάλο βαθμό την ανάγκη ολοκλήρωσης, η οποία μια μέρα θα οδηγήσει σε πραγματική οικονομική και πολιτική ένωση.

Στα οικονομικά πλεονεκτήματα περιλαμβάνεται η δυνατότητα

χρησιμοποίησης από την Ελλάδα όλων των ευκολιών που εξασφαλίζει η Κοινότητα στα κράτη - μέλη. Μέχρι σήμερα η Ελλάδα, εκτός από ένα δάνειο 125 εκατ. δολλαρίων που έλαβε από την ΕΟΚ, δεν πέτυχε καμμία άλλη βοήθεια. Έτσι με την ένταξή της θα μπορεί να επωφεληθεί σε μεγαλύτερη κλίμακα από τα Ταμεία της Κοινότητας. Η άντληση πόρων από τα Ταμεία αυτά, δηλαδή από το Γεωργικό, το Κοινωνικό, το Περιφερειακό και το Χρηματοδοτικό, θα ενισχύσουν την Ελλάδα στο έργο της αναδιαρθρώσεως, αναπροσανατολισμού και εκσυγχρονισμού της οικονομίας της. Όπως αναφέραμε και προηγουμένως, οι φόβοι που εξεφράσθηκαν, ότι δηλαδή η Ελλάδα, λόγω των διαρθρωτικών αδυναμιών της, θα επιβαρύνει την ΕΟΚ υπέρμετρα. Είναι πιθανό στα πρώτα χρόνια η συμβολή των διαφόρων Ταμείων να πλησιάσει τα ποσά που αναφέρθηκαν. Αν όμως ληφθεί υπόψη η ευκαμψία και η ταχεία προσαρμοστικότητα της ελληνικής οικονομίας, δεν νομίζουμε ότι η επιβάρυνση της ΕΟΚ θα είναι τόσο σημαντική στα επόμενα χρόνια.

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Η Ελλάδα βρίσκεται σε μειονεκτικότερη θέση έναντι των άλλων Κρατών - μελών της ΕΟΚ. Όταν μια ασθενέστερη χώρα ενώνεται με πιο ανεπτυγμένες χώρες, μπορεί να έχουμε τα εξής αποτελέσματα:

1) Ή να αναπτυχθεί και αυτή και να φθάσει την ανάπτυξη των άλλων χωρών,

2) Ή να μειωθεί η ανάπτυξη της χώρας αυτής.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα εφαρμόζει μια πολιτική αναδιάρθρωσης των προϊόντων (διαφόρων ποικιλιών) που αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες διάθεσης στην εσωτερική και εξωτερική αγορά; (αποθάρυνση των ποικιλιών που δεν έχουν ικανοποιητική ζήτηση και ενθάρρυνση εκείνων που έχουν). Με την αναδιάρθρωση και βελτίωση των ποικιλιών θα εξυγιανθεί σε μεγάλο βαθμό η αγορά προϊόντων στην Κοινότητα, θα μειωθούν τα απούλητα αποθέματα και οι χορηγούμενες ενισχύσεις και επιδοτήσεις, αλλά θα βελτιωθούν τα εισοδήματα των παραγωγών.

Δηλαδή βλέπουμε ότι, παρόλο που η Ελλάδα βρίσκεται σε μειονεκτικότερη θέση με την παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Κοινότη-

τας μπορεί να παρουσιάσει κάποια σημαντική ανάπτυξη, στα κατάλληλα προϊόντα.

6.2 Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΟΚ

6.2,1 Οι σκοποί της κοινής αγροτικής πολιτικής

Οι σκοποί της κοινής αγροτικής πολιτικής κατά το άρθρο 39 της Συνθήκης της Ρώμης είναι οι εξής:

α) Η αύξηση της αγροτικής παραγωγικότητας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, την εξασφάλιση ορθολογικής ανάπτυξης της αγροτικής παραγωγής και η άριστη χρησιμοποίηση των συντελεστών παραγωγής, ιδίως της εργασίας·

β) Η εξασφάλιση δίκαιου βιοτικού επιπέδου στον αγροτικό πληθυσμό, ιδίως με την άνοδο των ατομικών εισοδημάτων αυτών που εργάζονται στην αγροτική οικονομία·

γ) Η εξασφάλιση κανονικού εφοδιασμού (των καταναλωτών με τα αγροτικά προϊόντα που επιθυμούν)·

δ) Η σταθεροποίηση των αγορών (των αγροτικών προϊόντων)·

ε) η εξασφάλιση λογικών τιμών στις προμήθειες των καταναλωτών·

Είναι φανερό ότι οι παραπάνω σκοποί της κοινής αγροτικής πολιτικής καλύπτουν: (i) το συμφέρον της κοινοτικής αγροτικής οικονομίας (π.χ. βελτίωση της αγροτικής παραγωγικότητας με την εφαρμογή προηγμένης τεχνολογίας), (ii) το συμφέρον των αγροτών (π.χ. εξασφάλιση "δίκαιου" βιοτικού επιπέδου στον αγροτικό πληθυσμό) και (iii) το συμφέρον των καταναλωτών (π.χ. τακτικός εφοδιασμός με αγροτικά προϊόντα, εξασφάλιση "λογικών τιμών" στους καταναλωτές).

Η ΚΑΠ της Κοινότητας, όπως και η αγροτική πολιτική στην Ελλάδα, επιδιώκει την αυτάρκεια σε αγροτικά προϊόντα, χωρίς όμως να αναφέρεται ρητά η επιδίωξη αυτή στους σκοπούς της ΚΑΠ. Η ρητή αναφορά στην αυτάρκεια σε αγροτικά προϊόντα μέσα στη Συνθήκη της Ρώμης θα προκαλούσε αντιδράσεις από τις τρίτες χώρες, οι οποίες προσβλέπουν στην ΕΟΚ ως την κύρια αγορά των αγροτικών προϊόντων.

Στο άρθρο 39 επεξηγείται ότι, για να πραγματοποιηθούν οι

σκοποί της ΚΑΠ, πρέπει να ληφθούν υπόψη:

α) οι ιδιόζουσες συνθήκες των αγροτικών δραστηριοτήτων που οφείλονται στην κοινωνική διάρθρωση της αγροτικής οικονομίας και στις φυσικές διαρθρωτικές διαφορές των αγροτικών περιοχών (της Κοινότητας).

β) η ανάγκη να προωθηθούν οι κατάλληλες βαθμιαίες προσαρμογές και

γ) το γεγονός ότι η αγροτική οικονομία αποτελεί τομέα έντονης αλληλεξάρτησης με τους άλλους τομείς της οικονομίας των χωρών - μελών.

Είναι φανερό από τα πιο πάνω ότι η Κοινότητα ως χώρος "ενιαίας αγροτικής οικονομίας" έχει τις εξής γενικές επιδιώξεις ή γενικούς σκοπούς:

1. Την ενίσχυση της ελεύθερης διακίνησης και ροής όλων των αγροτικών προϊόντων μεταξύ των χωρών - μελών.

2. Την προώθηση της αποτελεσματικότητας της αγροτικής οικονομίας με την αύξηση της παραγωγικής χρησιμοποίησης των αγροτικών πόρων.

3. Την βελτίωση της εισοδηματικής θέσης όλων όσων εργάζονται στον αγροτικό τομέα.

4. Την εξασφάλιση του κανονικού εφοδιασμού και την σταθεροποίηση των αγορών των αγροτικών προϊόντων σε λογικές τιμές για τους καταναλωτές.

Η επιτυχία των παραπάνω επιδιώξεων και σκοπών πραγματοποιείται με το άλλο σκέλος της ΚΑΠ:

Τα μέσα και τα μέτρα δράσης της, που στην πράξη είναι κυρίως οι αποφάσεις του Συμβουλίου των Υπουργών Γεωργίας.

6.2.2 Η εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής στη χώρα μας, (οι επιπτώσεις από την εφαρμογή της ΚΑΠ)

Η πλήρης αξιολόγηση των επιπτώσεων της ΚΑΠ στη χώρα μας παρουσιάζει δυσχέρειες για τους εξής λόγους:

α) Η χρονική διάρκεια της ένταξης είναι περιορισμένη και είναι πολύ νωρίς για να εξαχθούν "μόνιμα" συμπεράσματα.

β) Δεν υπάρχουν επαρκή στατιστικά στοιχεία και πληροφορίες για πολλές από τις σχετικές επιπτώσεις.

γ) Η διαδικασία της ένταξης και της ολοκλήρωσης είναι εξ ορισμού συνεχής και δυναμική και υπόκειται σε διαρκείς μεταβολές και αλληλοεπιδράσεις που δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθούν, παρά μόνον αν υιοθετηθούν αποδεκτές "υποθέσεις εργασίας".

δ) Υπάρχουν σοβαρά προβλήματα για την μεθοδολογία εκτίμησης των επιπτώσεων (π.χ. ορισμοί εννοιών, αντιπροσωπευτικότητα παρατηρήσεων κλπ.).

Με τις παραπάνω επιφυλάξεις διατυπώνονται οι εξής γενικές απόψεις:

A. Οι αρνητικές επιπτώσεις της ΚΑΠ στην Ελλάδα φαίνεται ότι είναι οι εξής:

- Περιορίζει τους βαθμούς ελευθερίας για την άσκηση ανεξάρτητης αγροτικής πολιτικής*

- Εκθέτει πρόωρα την αγροτική οικονομία μας στον προχωρημένο ανταγωνισμό των αναπτυγμένων αγροτικών οικονομιών της ΕΟΚ*

- Ενισχύει την εκδήλωση του ξένου μιμητικού αποτελέσματος και τον εθισμό σε ξένα αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα (γαλλικά κρασιά, ιταλικά μακαρόνια, ή στρόφη στο ολλανδικό βούτυρο κλπ.).

- Προωθεί τον γρήγορο ρυθμό αγροτικής οργάνωσης και ζωής που έρχεται σε αντίθεση με το αργό και ήρεμο παραδοσιακό πρότυπο αγροτικής ζωής ("να εργάζεσαι περισσότερο για να ανταγωνιστείς").*

B. Από την άλλη μεριά η ΚΑΠ φαίνεται ότι δημιουργεί ορισμένες ευνοϊκές συνθήκες ή επιπτώσεις:

- Εξασφαλίζει τη διάθεση των αγροτικών μας πλεονασμάτων σε μια αγορά 300 εκατ. καταναλωτών κατά κανόνα υψηλότερου εισοδήματος, εφόσον δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ανταγωνιστικότητας*

- ήδη έχει ανακουφίσει τον ελληνικό κρατικό προϋπολογισμό (και του Έλληνα φορολογούμενο) από υπέρογκες δαπάνες για τις επιδοτήσεις των αγροτικών προϊόντων*

- ήδη έχει αποφέρει αρκετούς κοινοτικούς δημοσιονομικούς πόρους μέσω του FEOGA*

- Προσφέρει τη δυνατότητα απόκτησης περισσότερων αγροτικών προϊόντων υψηλής ποιότητας (τυριά, κρέατα)*

- ευνοεί τις διαρθρωτικές αλλαγές και τον εκσυγχρονισμό σε ολόκληρο τον αγροτικό τομέα εξαιτίας της εφαρμογής της κοινής διαρθρωτικής πολιτικής (εκτέλεση σχετικών επενδυτικών έργων)·

- ευνοεί τη συλλογική δράση (δηλαδή την ανάπτυξη των συνεταιρισμών και των Ομάδων Παραγωγών)·

- ευνοεί τη σταθερότητα και περιορίζει την αβεβαιότητα των Ελλήνων αγροτών.

Οι επιπτώσεις της ΚΑΠ:

α) Στην κατανομή και χρήση των αγροτικών πόρων (αποτελεσματικότητα),

β) Στη σταθερή αύξηση του αγροτικού εισοδήματος (αγροτική ανάπτυξη),

γ) Στη σταθερότητα των τιμών και των εισοδημάτων και

δ) Στην αναδιανομή του αγροτικού εισοδήματος μεταξύ των αγροτών και των περιφερειών.

6.2.3 Ευρωπαϊκό Αγροτικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων

Όπως και η κοινή αγροτική πολιτική, η χρηματοδότησή της εξελίχθηκε σιγά - σιγά με το χρόνο. Έτσι ταυτόχρονα με την ανάπτυξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος των δαπανών της αγροτικής πολιτικής μεταβιβάζονταν με ειδικές αποφάσεις του Συμβουλίου των Υπουργών από τους εθνικούς προϋπολογισμούς στον προϋπολογισμό της Κοινότητας.

Η εξέλιξη αυτή είναι αξιοσημείωτη γιατί η κοινή χρηματοδότηση της ΚΑΠ δεν επιβαλλόταν υποχρεωτικά από τη Συνθήκη. Γι' αυτό, έγινε στην αρχή υπάρξεως της ΕΟΚ σκέψη να δημιουργηθούν δύο διαφορετικά ταμεία, ένα για τη χρηματοδότηση της πολιτικής επί των αγροτικών διαρθρώσεων.

Οι πρώτες όμως αγροτικές συμφωνίες των Βρυξελλών, τον Ιανουάριο του 1962, κατέληξαν σε τρεις σημαντικές αποφάσεις:

α) Τη θέση σε λειτουργία των πρώτων κοινών οργανώσεων αγορών με βάση κοινές τιμές παραγωγής εκφραζόμενες σε λογιστικές μονάδες.

β) Την παραδοχή της αρχής της κοινοτικής αλληλεγγύης, δηλ. της βασικής αρχής ότι τα κράτη - μέλη φέρουν από κοινού

τις οικονομικές συνέπειες της κοινής αγροτικής πολιτικής.

γ) Την ίδρυση ενός μόνον Ευρωπαϊκού Αγροτικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεως (ΕΑΤΠΕ) για τη χρηματοδότηση τόσο των οργανώσεων αγορών όσο και της πολιτικής επί των διαρθρώσεων.

Το ΕΑΤΠΕ, γνωστό σαν FEOGA με τα γαλλικά αρχικά του, δεν έχει αυτοτέλεια. Είναι μέρος του προϋπολογισμού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και διέπεται από τους κανόνες του. Σύμφωνα με το άρθρο 200 της Συνθήκης της Ρώμης περί ΕΟΚ, ο προϋπολογισμός αυτός χρηματοδοτείται στην αρχή από συνεισφορές των κρατών - μελών καθοριζόμενες κατ' έτος με βάση την κλείδα που έδινε το ίδιο άρθρο. Το άρθρο 201 όμως προβλέπει ότι αυτές οι συνεισφορές μπορούσαν ν' αντικατασταθούν από ίδια έσοδα των Κοινοτήτων. Και πραγματικά με απόφαση του Συμβουλίου των Υπουργών της 21ης Απριλίου 1970, ο προϋπολογισμός των Κοινοτήτων χρηματοδοτείται πλέον, από την 1η Ιανουαρίου 1975, από κοινοτικά έσοδα. Τα έσοδα αυτά είναι:

- οι αγροτικές αντισταθμιστικές εισφορές
- οι συνεισφορές της ζάχαρης
- όλοι οι τελωνειακοί δασμοί που εισπράττονται στα σύνορα των κρατών - μελών
- ένα τμήμα (κάτω από 1%) των εσόδων από το φόρο προστιθέμενης αξίας, που εισπράττουν τα κράτη - μέλη.

Το ΕΑΤΠΕ δεν χρηματοδοτεί κατ' ευθείαν τους αγρότες ή τις αγροτικές οργανώσεις των χωρών - μελών. Οι πληρωμές των εξόδων στηρίξεως των αγορών, οι αποδόσεις, που καλύπτουν τη διαφορά μεταξύ κοινοτικών και διεθνών τιμών και οι ενισχύσεις των αγροτικών αναδιαρθρώσεων χρηματοδοτούνται κατ' αρχήν από αιόδια κρατικά όργανα, τα οποία αποζημιώνονται από το ΕΑΤΠΕ για τις δαπάνες τους που αναφέρονται στη κοινή αγροτική πολιτική. Η κοινοτική νομοθεσία ορίζει τα ποσοστά συμμετοχής του ΕΑΤΠΕ στις διάφορες ενέργειες. Με βάση τα ποσοστά αυτά και περίληψη των δαπανών των κρατικών οργάνων, το ΕΑΤΠΕ τους δίνει μηνιαίες προκαταβολές. Η εκκαθάριση των λογαριασμών ΕΑΤΠΕ - κρατικών οργάνων γίνεται μια φορά το χρόνο.

Η διαχείριση του Αγροτικού Ταμείου ασκείται από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στα πλαίσια των εξουσιών που

της έχουν παραχωρηθεί από το Συμβούλιο των Υπουργών, η Επιτροπή του ΕΑΤΠΕ, αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών - μελών, γνωμοδοτεί σε θέματα διαχείρισεως και γενικά βοηθάει την Επιτροπή στο έργο της.

Το ΕΑΤΠΕ αποτελείται από δύο ξεχωριστά τμήματα, το τμήμα "Εγγυήσεως", το οποίο χρηματοδοτεί τη κοινή οργάνωση των αγορών και το τμήμα "Προσανατολισμού", το οποίο χρηματοδοτεί τη πολιτική επί των αγροτικών διαρθρώσεων.

6.2.4 Άλλα όργανα της κοινής αγροτικής πολιτικής

Τα αγροτικά θέματα είναι πολλά και εξειδικευμένα ώστε να δικαιολογούν την ύπαρξη πολλών επιτροπών, οι οποίες συζητούν και ετοιμάζουν, μαζί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τις πάνω από 1000 το χρόνο νομικές πράξεις που δημιουργούν ή εφαρμόζουν το κοινοτικό παράγωγο δίκαιο επί της γεωργίας.

Η Ειδική Επιτροπή Γεωργίας, αποτελούμενη από ανώτερους διοικητικούς υπαλλήλους των κρατών - μελών, εξετάζει από τεχνική άποψη τις βασικές προτάσεις τις οποίες υποβάλλει η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο Συμβούλιο. Όταν τα θέματα είναι πολύ τεχνικά, η Ειδική Επιτροπή Γεωργίας αναθέτει την εξέτασή τους σ' εξειδικευμένες ομάδες εργασίας οι οποίες αποτελούνται από κατώτερους αλλά ειδικούς διοικητικούς υπαλλήλους.

Η Νόνιμη Επιτροπή των Αγροτικών Διαρθρώσεων, αποτελείται και αυτή από διοικητικούς υπαλλήλους, συντονίζει τις πολιτικές των κρατών - μελών επί των αγροτικών διαρθρώσεων και γνωμοδοτεί επί των κοινοτικών μέτρων διαρθρωτικής πολιτικής. Η Επιτροπή αυτή υπάρχει από το 1962, αλλά η σημασία της μεγάλωσε πολύ όταν, δέκα χρόνια αργότερα, η Κοινότητα αποφάσισε τις πρώτες κοινές δράσεις επί των αγροτικών διαρθρώσεων.

Οι Επιτροπές Διαχείρισεως των οργανώσεων αγοράς αγροτικών προϊόντων είναι ένας μοναδικός θεσμός. Οι Επιτροπές Διαχείρισεως της επιτρέπουν να μοιρασθεί τις ευθύνες διαχείρισεως με τις εθνικές δημόσιες υπηρεσίες, αλλά της αφήνουν και μεγάλη ελευθερία δράσεως, γιατί για να μην εφαρμοσθεί ένα μέτρο το οποίο θεωρεί σκόπιμο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να υπάρχει

πλειοψηφία εναντίον του στην αρμόδια επιτροπή διαχείρισεως.

Επιτροπές διαχείρισεως υπάρχουν τόσες είναι και οι οργανώσεις αγορών αγροτικών προϊόντων. Αποτελούνται από αντιπροσώπους των κρατών - μελών και προεδρεύονται από έναν εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος συγκαλεί τα μέλη στις Βρυξέλλες για να γνωμοδοτήσουν πάνω σε προβλεπόμενα μέτρα, αλλά ο οποίος δεν έχει δικαίωμα ψήφου.

Εκτός από τα επίσημα όργανα της κοινής αγροτικής πολιτικής, υπάρχουν και ανεπίσημα συμβουλευτικά όργανα της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων πάνω σε αγροτικά θέματα. Τέτοια όργανα είναι:

- Επιτροπή των Αγροτικών Επαγγελματικών Οργανώσεων της ΕΟΚ.
- Γενική Επιτροπή Αγροτικής Συνεργασίας των χωρών της ΕΟΚ.
- Πολλές άλλες επιτροπές που αντιπροσωπεύουν τα συμφέροντα των εμπόρων, των εργατών γης και των καταναλωτών.

Αυτές οι Επιτροπές δίνουν τη γνώμη τους, είτε από δική τους πρωτοβουλία είτε μετά από αίτηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πάνω στις οποίες ετοιμάζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το Συμβούλιο και που ενδιαφέρουν τους αγρότες της Κοινότητας. Εκτός από τις επιτροπές διαχείρισεως των κοινών οργανώσεων αγορών, τις οποίες έχει δημιουργήσει το Συμβούλιο, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει δημιουργήσει γύρω της από μια συμβουλευτική επιτροπή για κάθε προϊόν ή ομάδα προϊόντων που είναι αντικείμενα των κοινών οργανώσεων αγορών. Οι Επιτροπές αυτές αποτελούνται από 30 έως 50 μέλη, απαρτίζονται από εκπροσώπους των παραγωγών και των συνεταιρισμών τους και από εκπροσώπους των εμπόρων, βιομηχάνων, εργατών και καταναλωτών.

Οι συμβουλευτικές επιτροπές εκφράζουν ανεπίσημα τη γνώμη τους πάνω σε τεχνικά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά τη σύλληψη ενός μέτρου διαχείρισεως ή πάνω σε προβλήματα που ανακύπτουν ή μπορεί ν' ανακύψουν για τις ενδιαφερόμενες κατηγορίες πληθυσμού από την εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου.

6.3 ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Πριν από είκοσι χρόνια, όταν γεννιόταν η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, ο αγροτικός τομέας ήταν σ' όλες τις χώρες - μέλη ο τομέας στον οποίο οι κρατικές παρεμβάσεις ήταν οι πιο σημαντικές. Με βάση αυτό θα μπορούσαμε να πούμε ότι, ο τομέας αυτός δεν θα προσφερόταν για οικονομική ολοκλήρωση, γιατί η προσέγγιση των τελείως διάφορων εθνικών πολιτικών και παρεμβάσεων θα ήταν πολύ δύσκολη. Κι όμως η γεωργία είναι τώρα ο οικονομικός τομέας στον οποίο η οικονομική ολοκλήρωση έχει προχωρήσει πιο πολύ απ' όλους, υπό την έννοια ότι εδώ υπάρχει η περισσότερη μεταβίβαση εξουσιών από τα κράτη - μέλη προς την Κοινότητα. Αυτό είναι και το μεγαλύτερο επίτευγμα της κοινής αγροτικής πολιτικής.

Η κοινή αγροτική πολιτική, που υπάρχει πραγματικά εδώ και λίγο περισσότερα από δέκα χρόνια δεν έχει πάψει να εξελίσσεται, έχει παρουσιάσει μερικά σημαντικά επιτεύγματα, τα οποία θα δούμε αναλυτικά αμέσως παρακάτω:

6.3.1 Εξειδίκευση της παραγωγής

Η ελευθερία του εμπορίου οδήγησε σε εξειδίκευση της παραγωγής των αγροτικών προϊόντων με βάση τα σχετικά πλεονεκτήματα και κυρίως τις κλιματολογικές συνθήκες κάθε περιοχής. Είναι ευνόητο ότι οι μεγάλες πεδιάδες και το υγρό κλίμα της Βόρειας Ευρώπης προσφέρονται καλύτερα για την παραγωγή σιτηρών, κρέατος και γαλακτοκομικών προϊόντων. Αντίθετα το κλίμα της Νότιας Ευρώπης προσφέρεται για την παραγωγή κρασιού, φρούτων και λαχανικών, που ακόμη και όταν παράγονται στη Βόρεια Ευρώπη, παράγονται υπό αντιοικονομικές συνθήκες και είναι χειρότερης ποιότητας.

Και όμως η εξειδίκευση της παραγωγής δεν έχει προχωρήσει μέσα στην Κοινή Αγορά τόσο όσο θα έπρεπε. Αυτό οφείλεται στο ότι οι αντιοικονομικές παραγωγές συνεχίζονται με καθεστώς βοθημάτων και εγγυήσεων υπό την πίεση των κοινωνικο - πολιτικών ομάδων των οριακών καλλιεργητών. Περισσότερη εξειδίκευση θα επιτευχθεί με τις κοινές δράσεις για τη αναδιάρθρωση της κοι-

νοτικής γεωργίας.

6.3.2 Αύξηση παραγωγικότητας της αγροτικής εργασίας

Το άρθρο 39 της Συνθήκης περί ΕΟΚ ορίζει σαν στόχο της κοινής αγροτικής πολιτικής, μεταξύ άλλων, και την αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας δια της αναπύξεως της τεχνικής προόδου, δια της ορθολογικής αναπύξεως της αγροτικής παραγωγής και δια της άριστης χρησιμοποίησεως των συντελεστών της παραγωγής και κυρίως της εργασίας. Ελλείψει πολιτικής επί των αγροτικών διρθρώσεων κατά την πρώτη δεκαπενταετία της υπάρξεως της ΕΟΚ, η αύξηση της παραγωγικότητας της αγροτικής εργασίας βασίστηκε κυρίως στη δημιουργία της μεγάλης αγροτικής αγοράς δια των οργανώσεων αγορών αγροτικών προϊόντων. Αυτή αύξησε τις ανταλλαγές και άρα την παραγωγή των αγροτικών προϊόντων, τόνωσε τον ανταγωνισμό, ευνόησε την εκμηχάνιση της γεωργίας και τις αγρονομικές έρευνες και επιτάχυνε τη μετάδοση των τεχνικών γνώσεων από κράτος σε κράτος.

Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (ακαθάριστο εσωτερικό προϊόν κατ' απασχολούμενο άτομο) στην αρχική Κοινότητα ήταν ανώτερη στη γεωργία απ' ότι στη βιομηχανία. Μεταξύ του 1961 και του 1971 ο δείκτης της παραγωγικότητας πέρασε από 100 σε 166 στη βιομηχανία και από 100 σε 188 στη γεωργία. Αυτή η σημαντική αύξηση της παραγωγικότητας επιτεύχθηκε κυρίως χάρη στην αποχώρηση 5,5 εκατομμυρίων αγροτών από τα έξι αρχικά κράτη και την εξαφάνιση σ' αυτά τα 10 χρόνια 1,5 εκατομμυρίου οριακών εκμεταλλεύσεων, δηλαδή μικρότερων από 20 εκτάρια.

Παρά την αμφισβήτητη πρόοδο, η παραγωγικότητα της αγροτικής εργασίας είχε ακόμη μεγάλα περιθώρια εξελίξεως, εφ' όσον, το 1974, ο ενεργός αγροτικός πληθυσμός της Κοινότητας, που αντιπροσώπευε 9% του συνολικού ενεργού πληθυσμού, παρήγε μόνο 5,4% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος.

6.3.3 Βελτίωση των αγροτικών διαρθρώσεων

Από το 1972, η αύξηση της παραγωγικότητας της αγροτικής εργασίας και επομένως και των εισοδημάτων των γεωργών επιδιώ-

κεται συστηματικά στα πλαίσια των κοινωνικο - διαρθρωτικών κοινωνικών δράσεων. Όπως είδαμε, οι κοινές δράσεις αποβλέπουν στο να διευκολύνουν την αποχώρηση κι άλλων οριακών αγροτών, να επιταχύνουν τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων και να αυξήσουν έτσι τη παραγωγικότητα της εργασίας τους.

Δεδομένου ότι η ενσωμάτωση στις εθνικές νομοθεσίες των κατευθυντήριων οδηγιών του Συμβουλίου περί αναδιαρθρώσεως της γεωργίας πήρε πολύ χρόνο, οι κοινές δράσεις, τις οποίες ρυθμίζουν, έχουν μόλις τελευταία αρχίσει να εφαρμόζονται στην πράξη και δεν μπορεί να γίνει λόγος περί των αποτελεσμάτων τους. Οι κοινές αυτές δράσεις για την αναδιάρθρωση της γεωργίας θα αυξήσουν κι άλλο τη παραγωγικότητα της γεωργίας και τα εισοδήματα των αγροτών.

Όπως είδαμε διαρθρωτικές αλλαγές έχουν ήδη γίνει. Η κοινωνική γεωργία χρησιμοποιεί τώρα μικρότερο συντελεστή εργασίας και μικρότερη έκταση γης και επιτυχαίνει πολύ μεγαλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα από πριν. Μεταξύ του 1958 και του 1974, η χρησιμοποιούμενη αγροτική έκταση στη Κοινότητα των Έξι, μειώθηκε κατά 7,3 εκατομμύρια εκτάρια, από 74,1 εκατομμύρια εκτάρια σε 66,8. Το 1960, στη Κοινότητα των Έξι, μόνον 22% του συνόλου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων ήταν μεγαλύτερες από 50 εκτάρια. Το 1973, στην Κοινότητα των Εννέα, το ποσοστό αυτό είχε φθάσει το 40%. Σ' αυτό συνετέλεσε πολύ το γεγονός ότι στα τρία νέα κράτη οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις ήταν σημαντικά μεγαλύτερες από το μέσο όρο της αρχικής Κοινότητας.

Η κοινή αγροτική πολιτική, εκτός από τα παραπάνω βασικά επιτεύγματα, έχει επιτύχει ακόμη, σημαντικά αποτελέσματα, κυρίως:

1) Ως προς την αύξηση των ανταλλαγών, όπου αποτέλεσμα αυτής της αυξήσεως, ήταν ότι, οι αγρότες πολλαπλασίασαν τις πιθανότητες διαθέσεως των προϊόντων τους, οι δε καταναλωτές έχουν τώρα περθώρα εκλογής ειδών διατροφής πολύ μεγαλύτερα από πριν

2) Τη σταθεροποίηση των αγορών αγροτικών προϊόντων, και

3) Τη ασφάλεια των προμηθειών

Αυτό όμως σημαίνει ότι η κοινή αγροτική πολιτική έχει φθάσει σε σημείο τελειότητας τέτοιο ώστε να έχει λύσει όλα τα προ-

βλήματα της Ευρωπαϊκής γεωργίας.

6.3.4 Οι επιπτώσεις της ένταξης πάνω στο γεωργικό εμπορικό ισοζύγιο

α. Αν και η εξέλιξη του γεωργικού εμπορικού ισοζυγίου (Γ.Ε.Ι.) είναι μέρος μόνο του γενικότερου προβλήματος του συνολικού εμπορικού ισοζυγίου, μεγάλες μεταβολές στην εξέλιξή του κατά τα τρία πρώτα χρόνια της ένταξης, και οι επιπτώσεις τους πάνω στους όρους εμπορίου και στη μεταφορά πλεονάσματος μεταξύ ΕΟΚ των Εννέα και Ελλάδας, επιβάλλουν μια συνοπτική εξέταση που θα επιτρέψει στα επόμενα να διαπιστωθεί το μέγεθος και η έκταση της "εκτροπής εμπορίου" που συνέβη μετά την ένταξη στα γεωργικά προϊόντα.

Για να υπάρξει μια καλύτερη εικόνα, το συνολικό γεωργικό εμπορικό ισοζύγιο (ΓΕΙ) της χώρας χωρίζεται σε δύο βασικά μέρη: το γεωργικό εμπορικό ισοζύγιο με την ΕΟΚ των Εννέα Κρατών - Μελών (ΓΕΙ - 9) και το γεωργικό εμπορικό ισοζύγιο με τις εκτός ΕΟΚ τρίτες χώρες (ΓΕΙ - ΤΧ).

β. Στους τρεις πίνακες που ακολουθούν ο πίνακας 6 - 1 απεικονίζει το συνολικό γεωργικό εμπορικό ισοζύγιο (ΓΕΙ), ο πίνακας 6 - 2 απεικονίζει το ΓΕΙ - 9 και ο πίνακας 6 - 3 το (ΓΕΙ - ΤΧ, για το 1980 (ένας χρόνος πριν την ένταξη), για το 1981 και για το 1982. Επειδή για το 1983 δεν είναι διαθέσιμα πλήρη ετήσια στοιχεία, αλλά μόνο στοιχεία του πρώτου εννιάμηνου (Ιαν. - Σεπτ.) οι πίνακες (1), (2) και (3) δίνουν την εξέλιξη των ΓΕΙ, ΓΕΙ - 9 και ΓΕΙ - ΤΧ, αντίστοιχα, μέσα στους πρώτους 9 μήνες του 1983. Στους ίδιους αυτούς πίνακες δίνονται και τα στοιχεία του πρώτου εννιάμηνου του 1982, για να μπορεί με τη μέθοδο "της ανάλογης τάσης" να γίνει μια προσωρινή εκτίμηση της εξέλιξης για όλο το 1983.

Από τους πίνακες αυτούς προκύπτουν οι ακόλουθες διαπιστώσεις.

1) Το συνολικό ΓΕΙ μετά από μια συνεχή πορεία διαρκούς θετικής αύξησής του (1980: πλεόνασμα 3,28 δις δρχ.) μετατρέπεται για πρώτη φορά το 1981 σε αρνητικό (-4.639 δις δρχ.), το δε 1982 η αρνητική πορεία πλέον όχι απλώς συνεχίζεται, αλλά

επιδεινώνεται (-14,054 δις δρχ.). Στο πρώτο εννιάμηνο του 1983 είναι -7,544 δις., δηλαδή αυξημένο κατά 21% σε σχέση με το αντίστοιχο έλλειμμα (-6,204 δις) του 1982, γεγονός που με την υπόθεση της συνέχισης ανάλογης τάσης επιτρέπει μια εκτίμηση του συνολικού ΓΕΙ για το 1983 σε περίπου 20% αύξηση σε σχέση με το 1982, δηλ. γύρω στα -17 δις δρχ.

2) Το ΓΕΙ - 9, επίσης μετά από μια μακροχρόνια πορεία θετικής εξέλιξής του (1980: +6,76 δις δρχ.), μετατρέπεται το 1981 σε πολύ αρνητικό (1981: -10,58 δις δρχ.), το δε 1982 η αρνητική πορεία επιδεινώνεται (-19,66 δις δρχ.). Για το εννιάμηνο του 1983 το έλλειμμα έχει μέγεθος -12,973, το οποίο είναι περίπου ίδιο με το μέγεθος του ελλείμματος του 1982 (-13,589 δις δρχ.). Σημειώνεται ότι παρά τη διατήρηση περίπου ίδιου του ύψους του ελλείμματος ανάμεσα στα συγκρινόμενα εννιάμηνα, οι εισαγωγές από ΕΟΚ - 9 αυξήθηκαν κατά 40% περίπου (1982: 44,590 δις. 1983: 62,175 δις), ενώ οι εξαγωγές προς ΕΟΚ - 9 αυξήθηκαν κατά 50% περίπου (1982: 31,001 δις, 1983: 49,201 δις). Επισημαίνεται πάντως, η κατά 72% αύξηση των εισαγωγών κρεάτων ανάμεσα στα δύο εννιάμηνα. Με την υπόθεση της "ανάλογης τάσης" θα ήταν δυνατό να γίνει η εκτίμηση ότι το γεωργικό εμπορικό ισοζύγιο - 9 θα διατηρηθεί γύρω στα -19 ή -20 δις, παρά το ότι η συνολική αύξηση του γεωργικού εμπορίου μεταξύ Ελλάδας - ΕΟΚ (9) μπορεί να είναι της τάξης του 50%.

3) Το γεωργικό εμπορικό ισοζύγιο - Τρίτων χωρών, μετά από μια πορεία αρνητικής εξέλιξης πριν το 1981 (1980: -3,480 δις δρχ), μετατρέπεται σε θετικό το 1981 (+5,944 δις δρχ.) και παραμένει επίσης θετικό το 1982 στα ίδια περίπου επίπεδα (+5,615 δις δρχ.). Η σύγκριση των εννιά μηνών 1983 και 1982 δίνει μείωση του θετικού γεωργικού ισοζυγίου (από 7,386 δις δρχ. σε 5,428 δις δρχ.) της τάξης του 32% περίπου. Αν με την ίδια πάντα λογική της "ανάλογης τάσης" αναγάγουμε την εξέλιξη αυτή σε ετήσια βάση, μπορεί να γίνει η εκτίμηση μιας μείωσης του θετικού ισοζυγίου όλου του 1982 (+5,615) κατά 32%, δηλαδή διαμόρφωσής του στα επίπεδα 3,5 - 4 δις.

4) Μπορούμε, τέλος, να εξετάσουμε την εξέλιξη του λόγου εξαγωγές/εισαγωγές του γεωργικού εμπορικού ισοζυγίου (ΓΕΙ), του ΓΕΙ - 9 και του ΓΕΙ - ΤΧ, αρχίζοντας όχι από το 1980, αλ-

λά ήδη από το 1979, για να υπάρχουν προς σύγκριση δύο χρόνια πριν την ένταξη:

Πίνακας 6 - 4

	1979	1980	1981	1982	Εννιάμηνο 1983
EI	47,35 _____ = 97,6	61,32 _____ = 105,6	67,45 _____ = 93,6	89,59 _____ = 86,4	88,23 _____ = 92,02
EI-9'	48,53 _____ = 152,8	58,04 _____ = 139,3	72,09 _____ = 74,2	103,65 _____ = 68,8	95,78 _____ = 79,13
EI-T.K.	20,16 _____ = 76,9	23,95 _____ = 91,5	30,38 _____ = 119,1	43,38 _____ = 113,8	49,20 _____ = 116,19
	13,19	17,19	10,96	63,05	62,17
	17,18	37,37	37,06	46,21	39,03
	35,33	40,85	31,12	40,60	33,60

ΠΙΝΑΚΑΣ 5-1

Γεωργικό ισοζύγιο Ελλάδας με όλο τον κόσμο (ΓΕΙ) (σε εκατομμ. δρχ.)

Προϊόντα	1980			1981			1982		
	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο
Ευν. γεργ. προϊόντων	58.049	61.329	+ 3.280	72.090	67.451	- 4.639	103.653	89.599	- 14.054
Ζάχα ζώντα	966	179	- 787	683	226	- 457	1.176	169	- 1.007
Κρέατα	13.088	156	- 12.932	14.852	177	- 14.675	29.476	117	- 29.359
Γάλα & αυγά	6.143	276	- 5.867	11.637	365	- 11.272	15.707	641	- 15.066
Ψάρια	2.620	666	- 1.954	4.074	990	- 3.084	5.188	1.124	- 4.064
Δημητριακά	4.181	6.949	+ 2.768	4.330	7.609	+ 3.279	11.439	11.427	+ 12
Φρούτα & λαχ.	892	33.457	+ 32.565	1.155	35.519	+ 34.364	1.784	46.787	+ 45.003
Ζάχαρη, Μέλι	220	328	+ 108	4.260	435	- 3.825	339	454	+ 115
Καφέι, κακάο, τσάι, μπαχαρ.	5.885	375	- 5.510	5.314	459	- 4.855	6.896	521	- 6.375
Ζωοτροφές	339	1.906	+ 1.567	2.735	2.861	+ 126	2.813	1.697	- 1.116
Τρόφιμα	794	231	- 563	1.022	652	- 370	1.344	337	- 1.007
Ποτά	729	2.121	+ 1.392	908	2.055	+ 1.147	1.943	2.341	+ 398
Καπνός	847	8.773	+ 7.926	1.604	9.863	+ 8.259	2.537	12.841	+ 10.304
Δέρματα	1.847	1.951	+ 104	1.201	2.097	+ 896	1.972	2.360	+ 388
Ελαιούχοι σπ.	1.425	32	- 1.393	1.840	87	- 1.753	2.708	53	- 2.655
Καουτσούκ	535	—	- 535	535	9	- 526	525	—	- 525
Ευλεία-Φελλός	6.780	76	- 6.704	5.504	57	- 5.447	7.262	65	- 7.197
Φυτ. υφαντ. ύλες	8.179	1.820	- 6.359	7.984	1.536	- 6.448	8.090	2.399	- 5.691
Γεωρ. πρ. ύλες	897	532	- 365	1.076	612	- 464	1.159	767	- 392
Έλαια, λίπη	1.534	1.500	- 34	1.224	1.841	+ 617	1.118	5.498	+ 4.380
Άμυλα, ινσουλ., γλουτένη	148	1	- 147	152	1	- 151	177	0,5	- 176
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	452.881	221.109	-231.772	494.022	237.912	-256.110	665.920	286.281	-379.639

Πηγή: Ε Σ Υ Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6-2

Γεωργικό ισοζύγιο Ελλάδας με ΕΟΚ (9) (ΓΕΙ-9) (σε εκατομμ. δρχ.)

Προϊόντα	1980			1981			1982		
	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο
Εύνολο									
γεωργ. προϊόν.	17.195	23.955	+ 6.760	40.965	30.382	- 10.583	63.050	43.381	- 19.669
Ζωα ζώντα	173	176	+ 3	243	171	- 72	238	159	- 79
Κρέατα	3.422	—	- 3.422	12.476	17	- 12.459	24.783	39	- 24.744
Γάλα, αυγά	5.329	2	- 5.327	11.068	67	- 11.001	15.223	99	- 15.124
Ψάρια	879	512	- 367	1.291	810	- 481	2.026	904	- 1.122
Δημητριακά	1.090	469	- 621	2.021	1.148	- 873	7.526	2.273	- 5.253
Φρούτα & λαχανικά	273	16.945	+ 16.672	524	21.483	+ 20.959	1.138	29.630	+ 28.492
Ζάχαρη, μέλι	180	213	+ 33	4.222	233	- 3.989	289	211	- 78
Καφές, κακάο									
Τσάι, μπαχαρ.	833	143	- 690	962	211	- 751	1.357	251	- 1.106
Ζωοτροφές	220	237	+ 17	1.827	210	- 1.617	1.852	384	- 1.408
Τρόφιμα	651	68	- 583	909	112	- 797	1.223	127	- 1.096
Ποτά	702	1.505	+ 803	860	1.314	+ 454	1.848	1.457	- 391
Καπνός	809	2.444	+ 1.635	1.547	2.609	+ 1.062	2.216	3.078	+ 862
Δέρματα	531	274	- 257	578	356	- 222	783	509	- 274
Ελαιούχοι σπόροι	18	17	- 1	24	41	+ 17	26	31	+ 5
Καουτσούκ φυσ.	4	—	- 4	11	—	- 11	9	—	- 9
Ξυλεία-Φελλός	52	3	- 49	54	2	- 52	56	23	- 33
Φυτ. υφαντ. ύλ.	285	142	- 143	534	452	- 82	679	621	- 58
Γεωργ. πρ. ύλες	588	244	- 344	672	238	- 434	763	258	- 505
Έλαια, λίπη	1.125	561	- 564	1.075	908	- 167	919	3.327	+ 2.408
Άμυλα, γλουτένη, ινσουλ.	31	—	- 31	67	—	- 67	96	—	- 96

ΣΥΝΟΛΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ 6-3

Γεωργικό ισοζύγιο Ελλάδας με τις τρίτες χώρες (ΓΕΙ-Τ.Χ) (σε εκατομμ. δρχ.)

Προϊόντα	1980			1981			1982		
	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο
Εύνολο									
γεωργ. προϊόν.	40.854	37.374	- 3.480	31.125	37.069	+ 5.944	40.603	46.218	+ 5.615
Ζωα ζώντα	793	3	- 790	440	55	- 385	938	10	- 923
Κρέατα	9.666	156	- 9.510	2.376	160	- 2.216	4.693	78	- 4.615
Γάλα & αυγά	814	274	- 540	569	298	- 271	484	542	+ 58
Ψάρια	1.741	154	- 1.587	2.783	180	- 2.603	3.162	220	- 2.942
Δημητριακά	3.091	6.480	+ 3.389	2.309	6.461	+ 4.152	3.913	9.154	+ 5.241
Φρούτα, λαχαν.	619	16.512	+ 15.893	631	14.036	+ 13.405	646	17.157	+ 16.511
Ζάχαρη, μέλι	40	115	+ 75	38	202	+ 164	50	243	+ 193
Καφές, κακάο, τσάι, μπαχαρ.	5.052	232	- 4.820	4.352	248	- 4.104	5.539	270	- 5.269
Ζωοτροφές	119	1.669	+ 1.550	908	2.651	+ 1.743	961	1.313	+ 352
Τρόφιμα	143	163	+ 20	113	540	+ 427	121	210	+ 89
Ποτά	27	616	+ 589	48	741	+ 693	95	884	+ 789
Καπνός	38	6.329	+ 6.291	57	7.254	+ 7.197	321	9.763	+ 9.442
Δέρματα	1.316	1.677	+ 361	623	1.741	+ 1.118	1.189	1.851	+ 662
Ελαιούχοι σπόροι	1.407	15	- 1.392	1.816	46	- 1.770	2.682	22	- 2.660
Καουτσούκ φυσ.	531	—	- 531	524	9	- 515	516	—	- 516
Ξυλεία-Φελλός	6.728	73	- 6.655	5.450	55	- 5.395	7.206	42	- 7.164
Φυτ. υφαντ. ύλες	7.894	1.678	- 6.216	7.450	1.084	- 6.366	7.411	1.778	- 5.633
Γεωργ. πρώτες ύλες	309	288	- 21	404	374	- 30	396	509	+ 113
Έλαια & λίπη	409	939	+ 530	149	933	+ 784	199	2.171	+ 1.972
Άμυλα, γλουτένη, ινσουλίνη	117	1	- 116	85	1	- 84	81	0,5	- 80
ΣΥΝΟΛΟ									
ΠΡΟ-ΕΙΣΤΡΩΣΗ	273.161	115.846	-157.315	246.858	134.936	-111.922	358.441	153.629	-204.812

6.3.5 Το πρόβλημα των κοινοτικών πλεονασμάτων και η Ελληνική ένταξη

α. Η πιο συχνή κριτική της ΚΑΠ συνδέεται με την οξύτητα του ζητήματος των κοινοτικών πλεονασμάτων. Μολονότι το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο, κυρίως στον τομέα του γάλακτος, φαίνεται ότι και οι τομείς της ζάχαρης, του κρασιού, βοδινού κρέατος και των δημητριακών είναι πολύ κοντά στην οξύτητα των πλεονασμάτων του γάλακτος. Πολλοί εξηγούν το πρόβλημα των πλεονασμάτων με την επίκληση των υψηλών κοινοτικών - σε σχέσεις με τις διεθνείς - τιμών παραγωγού, που αποτελούν αυτόνομο παράγοντα (χρόνος με τον χρόνο) για την αύξηση της παραγωγής. Αν στις υψηλές κοινοτικές τιμές παραγωγού προστεθεί η μακροχρόνια επίδραση του νόμου του ENGEL (δηλ. η περιορισμένη αύξηση της ζήτησης όταν αυξάνεται το εισόδημα) και η μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας εξαιτίας της βελτίωσης της τεχνολογίας, της ορθολογικότερης οργάνωσης της εκμετάλλευσης κλπ. (δηλ. η μεγάλη αύξηση της προσφοράς γεωργικών προϊόντων), μπορούμε να πάρουμε ένα σύνολο αιτιών της σημερινής κατάστασης των πλεονασμάτων.

Στην πραγματικότητα πέρα και πάνω από αυτά τα οικονομικού χαρακτήρα αίτια υπάρχει μια πολιτική - ιστορική εξήγηση του ζητήματος των πλεονασμάτων που έχει τρία σκέλη:

1. Ο πολιτικός χαρακτήρας των κοινοτικών αποφάσεων και ιδιαίτερα η δύναμη των ισχυρών ομάδων πίεσης προς τους Υπουργούς δεν μπόρεσαν να μεταβάλλουν, να προσαρμόσουν την ΚΑΠ (δηλ. ήδη στα τέλη της δεκαετίας του '60).

2. Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, από τότε και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80, όταν πια είχε συνειδητοποιηθεί το πρόβλημα, η πολιτική της Κοινότητας ήταν να προσπαθεί να απαλλάσσεται από τα δημιουργούμενα πλεονάσματα μάλλον (μέσω των επιδοτήσεών τους για τη διάθεσή τους στη διεθνή αγορά) παρά να παίρνει ολοκληρωμένα μέτρα για την αποφυγή εμφάνισης των πλεονασμάτων αυτών.

3. Για τις τρεις σημαντικότερες κατηγορίες πλεονασμάτων του γάλακτος, του κρέατος και των δημητριακών, υπάρχει ένας συνεχής ανανεούμενος φαύλος κύκλος: η παραγωγή γάλακτος και

κρέατος απαιτεί φθηνές ζωτροφές (δηλ. δημητριακά), οι κοινοτικές τιμές, όμως, των δημητριακών είναι υψηλές, κατά συνέπεια εισάγονται υποκατάστατα δημητριακών από τρίτες χώρες σε πραγματικά "εξευτελιστικές" τιμές, που καθιστούν παραγωγή γάλακτος και κρέατος ιδιαίτερα συμφέρουσα, λαμβανομένης υπόψη και της υψηλής τιμής τους, γεγονός που οδηγεί στη δημιουργία πλεονασμάτων γάλακτος και κρέατος. Από την άλλη μεριά η ακριβοπληρωμένη κοινοτική παραγωγή δημητριακών χάνει μία από τις σημαντικότερες διεξόδους διάθεσής της - τις ζωτροφές - και επομένως δημιουργούνται τα πλεονάσματα δημητριακών. Επειδή, μάλιστα, οι εξαγωγικές επιδοτήσεις για τα πλεονάσματα, παρά το πολύ μεγάλο ύψος τους, δεν καταφέρνουν να διαθέσουν στη διεθνή αγορά όλες τις αποθεματοποιημένες ποσότητές τους, ένα μεγάλο τμήμα τους "μετουσιώνεται", με κοινοτικά έξοδα, σε ζωτροφές, οι οποίες κατόπιν, σε πολύ χαμηλότερη πλέον τιμή από την παρεμβάση των δημητριακών (με την οποία αρχικά αγοράστηκαν από τους παραγωγούς των πρωτογενών δημητριακών προϊόντων), διατίθενται στην κοινοτική κτηνοτροφία ως χαμηλού κόστους εισροή. Έτσι το ίδιο πλεόνασμα γάλακτος π.χ. της χρονικής περιόδου 0 χρησιμοποιείται ως φτηνή εισροή για την δημιουργία νέου πλεονάσματος γάλακτος στην περίοδο 1.

Τέλος προτιμησιακές συμφωνίες της Κοινότητας με τρίτες χώρες προβλέπουν την εισαγωγή με μειωμένους δασμούς ή μειωμένες αντισταθμιστικές εισφορές προϊόντων ακριβώς ίδιων με τα κοινοτικά προϊόντα που έχουν πλεονάσματα με αποτέλεσμα το πρόβλημα των τελευταίων απλώς να οξύνεται ακόμα περισσότερο.

β. Το πρόβλημα της Ελλάδας στο ζήτημα των πλεονασμάτων είναι διαφορετικού χαρακτήρα. Κανένα από τα κύρια ελληνικά προϊόντα δε συμβάλλει στη δημιουργία πλεονασμάτων. Επειδή όμως τα μεσογειακά προϊόντα έχουν ιδιαίτερα χαμηλό ή ανύπαρκτο βαθμό εξωτερικής προστασίας, η κοινοτική ζήτηση ικανοποιείται μερικά μόνο από την κοινοτική παραγωγή και κατά το υπόλοιπο τμήμα της από εισαγωγές μεσογειακών προϊόντων από τρίτες χώρες που ανταγωνίζονται μέσα στην κοινοτική αγορά τα κοινοτικά μεσογειακά (Ελληνικά και Ιταλικά κυρίως) προϊόντα. Αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής είναι η δημιουργία "τεχνητών πλεονασμάτων" από μεσογειακά προϊόντα, που απλώς δεν μπορούν να διατε-

θούν μέσα στην Κοινότητα, υφιστάμενα το κόστος μιας γενικότερης εξωτερικής ή εμπορικής πολιτικής της ΕΟΚ, αποφασισμένης πολύ πριν η Ελλάδα ενταχθεί στην Κοινότητα.

Αν στο πολιτικό αυτό πλαίσιο προστεθεί η χαμηλή ως ανύπαρκτη υποδομή στην εμπορία των ελληνικών προϊόντων, τόσο μέσα όσο και έξω από την κοινοτική αγορά, γίνονται αντιληπτοί οι λόγοι για τους οποίους τα ελληνικά - μεσογειακά προϊόντα εμφανίζονται με "κυκλικά" πλεονάσματα, που σε μακροχρόνια βάση μπορεί να εξελιχθούν σε "διορθωτικά", όμοια με τα πλεονάσματα γάλακτος (χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας πιθανότητας είναι η ελληνική σταφίδα).

γ. Αν όμως αυτή είναι η γενική κοινοτική πλευρά του προβλήματος των πλεονασμάτων, θα πρέπει να εξεταστεί μια άλλη πλευρά του γεωργικού εμπορίου της Ελλάδας με την ΕΟΚ των Εννέα, που είναι η δυνατότητα της ελληνικής αγοράς να απορροφά τμήμα των πλεονασμάτων της παραγωγής τους.

Μολονότι αυτή καθεαυτή η εσωτερική ελληνική αγορά είναι πράγματι πολύ μικρή σε σύγκριση με τα τεράστια αποθέματα (κυρίως γάλακτος, βουτύρου και κρεάτων) της Κοινότητας, είναι εντούτοις ενδιαφέρον να εξεταστεί σε ποιο βαθμό η απορρόφηση τέτοιων προϊόντων από την ελληνική αγορά συμβάλλει: πρώτο στη μείωση των κοινοτικών αποθεμάτων και δεύτερο στην "τεκμαρτή μείωση" των δαπανών του FEOGA - εγγυήσεις.

Το δεύτερο αυτό σημείο, η "τεκμαρτή μείωση" των δαπανών του FEOGA - εγγυήσεις, προκύπτει από την υπόθεση εργασίας ότι αν η Ελλάδα δεν ήταν μέλος της Κοινότητας, αλλά τρίτη χώρα, η εξαγωγή των κοινοτικών προϊόντων σ' αυτήν θα γινόταν στις διεθνείς (= χαμηλότερες των κοινοτικών τιμών) τιμές, γεγονός που θα απαιτούσε τη χρησιμοποίηση εξαγωγικών επιδοτήσεων από το FEOGA - εγγυήσεις, για να μπορέσουν οι κοινοτικές εξαγωγές στην Ελλάδα ν' ανταγωνιστούν τις αντίστοιχες εξαγωγές άλλων χωρών. Με αφετηρία αυτήν την υπόθεση εργασίας έγιναν οι ακόλουθες παραδοχές:

1. Λήφθηκε υπόψη ο κύριος όγκος των εισαγωγών των πιο πάνω προϊόντων χωρίς να γίνει επέκταση σε κάθε συγκεκριμένη υποκατηγορία τους.

2. Για τα προϊόντα του γαλακτοκομικού τομέα (τυριά κλπ.)

έγιναν δύο ειδών αναγωγές: κατ' αρχήν εκφράστηκαν όλα σε ισοδύναμα νωπού γάλακτος και κατόπιν το ισοδύναμο νωπού γάλακτος εκφράστηκε σε γάλα σκόνη. Η διαδικασία αυτή έγινε γιατί εξαγωγικές επιδοτήσεις της Κοινότητας σε τρίτες χώρες δίνονται μόνο για τις εξαγωγές γάλακτος σκόνης και βουτύρου.

3. Για το ύψος των εξαγωγικών επιδοτήσεων χρησιμοποιήθηκε για κάθε προϊόν και για κάθε έτος ένας μέσος ετήσιος όρος του ύψους της αντίστοιχης εξαγωγικής επίδοσης.

4. Ειδικά για το βοδινό κρέας, υπολογίστηκαν χωριστά οι ελληνικές εισαγωγές νωπού και κατεψυγμένου κρέατος, με αντίστοιχο υπολογισμό των εξαγωγικών επιδοτήσεων.

Με βάση τις παραπάνω παραδοχές καταρτίστηκε ο πίνακας 6-5 που οδηγεί στις εξής διαπιστώσεις:

(1) Στα γαλακτοκομικά προϊόντα η ελληνική αγορά απορροφά ποσότητες που αντιστοιχούν σε 10% περίπου των κοινοτικών αποθεμάτων, ενώ στο βοδινό κρέας απορροφά ποσότητες (νωπού κι κατεψυγμένου) που αντιστοιχούν σε πάνω από 25% των αντίστοιχων κοινοτικών αποθεμάτων (στο χοιρινό κρέας δεν υπάρχει κοινοτική παρέμβαση). Μολονότι, δηλ. οι ελληνικές εισαγωγές τυριών, βούτυρων, γάλακτος και βοδινού κρέατος κάθε μορφής αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό της συνολικής κοινοτικής παραγωγής, αποτελούν εντούτοις ένα πολύ σοβαρό ποσοστό του όγκου των κοινοτικών αποθεμάτων του 1983 (ιδιαίτερα στο βοδινό κρέας) και συμβάλλουν αποφασιστικά στη ρευστοποίησή τους, και μάλιστα στις υψηλές κοινοτικές τιμές.

(11) Ο FEOGA - εγγυήσεις δεν υφίσταται δαπάνες ύψους: 127,0 εκ. ECU για το 1981, 206,2 εκ. ECU για το 1982, 262,3 εκ. ECU για το 1983, που θα ήταν υποχρεωμένος να κάνει αν οι εξαγωγές των πιο πάνω προϊόντων δεν γίνονταν προς την Ελλάδα σαν κράτος - μέλος αλλά προς την Ελλάδα προς τρίτη χώρα.

Επειδή κάθε κοινοτική επιδότηση εξαγωγής προς μια τρίτη χώρα αποτελεί στην ουσία επιδότηση της κατανάλωσης στην τρίτη αυτή χώρα, έπεται ότι οι Έλληνες καταναλωτές υφίστανται "τεκμαρτή απώλεια" εισοδήματος, επειδή δεν απολαμβάνουν τις επιδοτημένες τιμές των Κοινοτικών προϊόντων που θα απολάμβαναν αν η Ελλάδα ήταν τρίτη χώρα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6-5

1. Γαλακτοκομικά (ισοδύναμο σκόνη γάλατος)

Ετη	Αποθέματα Κοινότη. (τόνοι)	Εισαγωγές Ελλάδας από 9 (τόνοι)	Επιδότηση εξαγωγής προς T-X (ecu/τόνοι)	Τεκμαρτή δαπάνη FEOGA (εκατ. ecu)
1981		79.500	710	56
1982		91.530	777	71
1983	990.000 τον.	94.600	877	84

2. Βόειο κρέας

Ετη	Αποθέματα Κοινότη. (τόνοι)	Εισαγωγές Ελλάδας από 9 (τόνοι)		Επιδότηση εξαγωγής προς T-X (ecu/τόνοι)		Τεκμαρτή δαπάνη FEOGA (εκατ. ecu)	
		Νωπό	Κατεψυγ.	Νωπό	Κατεψυγ.	Νωπό	Κατεψυγμ.
1981		34.800	12.900	1.420	1.050	50	13,5
1982		62.000	31.600	1.500	1.070	93	34
1983	400.000	70.000	35.000	1.720	1.100	120,5	38,5

3. Χοιρινό κρέας

Ετη	Αποθέματα Κοινότη. (τόνοι)	Εισαγωγές Ελλάδας από 9 (τόνοι)	Επιδότηση εξαγωγής προς T-X (ecu/τόνοι)	Τεκμαρτή δαπάνη FEOGA (εκατ. ecu)
1981		26.300	300	7,9
1982		31.200	260	8,2
1983		55.000	350	19,3

4. Σύνολο τεκμαρτής δαπάνης FEOGA

1981: 127,9 εκατ. ecu

1982: 206,2 εκατ. ecu

1983: 262,3 εκατ. ecu

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 7 ο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ
(F.E.O.G.A.)

7.1.1 Οι λόγοι που επέβαλαν την δημιουργία του Ευρωπαϊκού
Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (FEOGA)

Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας θα ήταν αδιανόητη αν δεν συμπεριλάμβανε ένα τόσο σημαντικό τομέα όπως αυτός της γεωργίας. Πράγματι η γεωργία αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της Ευρώπης τόσο λόγω του αριθμού των προσώπων τα οποία, έμεσα ή έμμεσα ζουν από αυτή (αγρότες, βιομηχανίες γεωργικών ειδών διατροφής) όσο και λόγω της εμπορικής, οικονομικής και πολιτικής σημασίας που παρουσιάζει στο επίπεδο των ανταλλαγών αμεταποίητων ή μεταποιημένων προϊόντων σε ευρωπαϊκή ή παγκόσμια κλίμακα.

Για το λόγο αυτό η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 25 Μαρτίου 1957 και αποσκοπεί στην εγκαθίδρυση κοινής αγοράς με την κατάργηση, μεταξύ των κρατών - μελών, των δασμών και των ποσοτικών περιορισμών κατά την κυκλοφορία των εμπορευμάτων, καθώς και όλων των άλλων μέτρων ισοδύναμου αποτελέσματος, προβλέπει στο άρθρο 38 ότι "η κοινή αγορά περιλαμβάνει τη γεωργία και το εμπόριο γεωργικών προϊόντων". Ορίζεται επίσης ότι "η λειτουργία και η ανάπτυξη της κοινής αγοράς για τα γεωργικά προϊόντα πρέπει να συνοδεύονται από τη θέσπιση κοινής γεωργικής πολιτικής των κρατών - μελών.

Για να επιτύχει τους στόχους, η κοινή αγροτική πολιτική βασίστηκε στις τρεις ακόλουθες αρχές οι οποίες έγιναν χρυσοί κανόνες της κοινής γεωργικής πολιτικής:

- Δημιουργία ενιαίας αγοράς: δηλαδή απεριόριστα ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων μεταξύ των κρατών μελών, γεγονός που απαιτεί την κατάργηση των δασμών, των άλλων εμποδίων στις εμπορικές συναλλαγές, των επιδοτήσεων που μπορούν να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό, την εφαρμογή ενιαίων τιμών και κοινών κανόνων ανταγωνισμού, τον εναρμονισμό του διοικητικού δικαίου,

τη σταθερότητα στις νομισματικές ισοτιμίες και τέλος την θέσπιση κοινών κανόνων στα εξωτερικά σύνορα της Κοινότητας.

- Κοινοτική προτίμηση: για την κοινοτική ευρωπαϊκή γεωργική παραγωγή, γεγονός που προϋποθέτει διασφάλιση της εσωτερικής αγοράς, από τις εισαγωγές σε χαμηλές τιμές και τις υπερβολικές, μερικές φορές διακυμάνσεις τιμών στις παγκόσμιες αγορές. Αυτή η κοινοτική διασφάλιση επιτυγχάνεται χάρη στη χρησιμοποίηση μηχανισμών ρύθμισης κατά την εισαγωγή και κατά την εξαγωγή (εισφορές, δασμοί), καθώς και στη θέσπιση ενισχύσεων στην παραγωγή.

- Κοινή χρηματοδοτική αλληλεγγύη: εφόσον πρόκειται για κοινή πολιτική η οποία, όπως κάθε πολιτική, προϋποθέτει χρηματοδότηση, το σχετικό κόστος της πρέπει να αναλαμβάνεται από κοινού. Για να γίνει πιο συγκεκριμένη αυτή η χρηματοδοτική αλληλεγγύη, η οποία αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της κοινής αγροτικής πολιτικής, η Συνθήκη της Ρώμης πρόβλεψε στην παράγραφο 4 του άρθρου 40 για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών "ότι για να επιτευχθούν οι στόχοι της κοινής οργάνωσης είναι δυνατόν να συσταθούν ένα ή περισσότερα ταμεία προσανατολισμού και εγγυήσεως γεωργίας". Από το Ταμείο αυτό χρηματοδοτούνται από κοινού, οι δαπάνες που συνεπάγεται η γεωργική πολιτική, ανεξάρτητα του προϊόντος ή του κράτους - μέλους στο οποίο προορίζονται.

Λόγω των ελλείψεων και κυρίως λόγω των περιφερειακών ανισοτήτων στον τομέα των υποδομών, ήταν ουσιώδους σημασίας η προοδευτική ανάπτυξη κοινοτικής πολιτικής ώστε να δημιουργηθούν οι απαραίτητες βασικές υποδομές για την εφαρμογή του συνόλου της κοινής αγροτικής πολιτικής, με την παράλληλη συμμετοχή και συνυπευθυνότητα των κρατών - μελών.

7.1.2 Σημασία του F.E.O.G.A.

Τα τελευταία χρόνια, η κοινή αγροτική πολιτική και οι σχετικές δαπάνες της προσελκύουν όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον του κοινού. Σε μια περίοδο όπου τα οικονομικά προβλήματα έχουν γενικευθεί και όπου τα ελλείμματα του προϋπολογισμού απαιτούν περικοπές, θεωρείται αυτονόητο πάντα ότι και

οι γεωργικές δαπάνες θα αποτελέσουν αντικείμενο ανάλυσης.

Πράγματι, η εξέταση των συνολικών δαπανών του FEOGA ανά οικονομικό έτος οδηγεί στην επισήμανση ότι οι εν λόγω δαπάνες ανήλθαν από 8.997 εκατ. ΕΑΜ το 1978 σε 20.563 εκατ. ΕΑΜ το 1985, δηλαδή αύξηση περίπου 130% σε επτά (7) χρόνια. Η εξέλιξη αυτή φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας αριθ. 1

	Δαπάνες FEOGA σε εκατομ. ΕΑΜ (1)		
	Συνολικές δαπάνες	από τις οποίες	
		Τμήμα Εγγυήσεων	Τμήμα Προσανατολισμού
1978	8.997	8.673	324
1979	10.844	10.441	403
1980	11.918	11.315	603
1981 (*)	11.717	11.141	576
1982	13.056	12.406	650
1983	16.648	15.920	728
1984	19.048	18.372	676
1985	20.563	19.843	720

(*) Διεύρυνση της Κοινότητας προς την Ελλάδα

(1) Δεν ελήφθη υπόψη η μείωση των δαπανών βάσει της εκκαθάρισης των λογαριασμών των προηγούμενων οικονομικών ετών.

Ωστόσο, εάν η κοινή αγροτική πολιτική προκαλεί σημαντικές δαπάνες, παράλληλα δημιουργεί και έσοδα, όπως: τις εισφορές που εισπράττονται κατά την εισαγωγή στην Κοινότητα γεωργικών προϊόντων - που υπόκεινται σε ρύθμιση - από τρίτες χώρες και τις εισφορές που εισπράττονται στα πλαίσια της κοινής οργάνωσης αγοράς της ζάχαρης για την οποία θα γίνει λόγος στη συνέχεια. Τα έσοδα αυτά, τα οποία αποτελούν τμήμα των ιδίων πόρων της Κοινότητας, παρουσιάζουν σχετική σταθερότητα όσον αφορά το ύψος τους: 2.279 εκατ. ΕΑΜ το 1978, 2.179 εκατ. ΕΑΜ το 1985. Έτσι το 1985, οι καθαρές δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού υπέρ της γεωργίας ανύλθαν σε 18.384 εκατ. ΕΑΜ (δηλαδή 20.563 εκατ. ΕΑΜ - 2.179 εκατ. ΕΑΜ = 18.384 εκατ. ΕΑΜ).

7.1.3 Προϋπολογισμός του FEOGA και ο ρόλος του

α. Οι δαπάνες του FEOGA και ο ρυθμός αύξησής τους σε σχέση με τη δυνατότητα αύξησης των "ίδιων πόρων" (δηλ. τμήματος των συνολικών εσόδων) της Κοινότητας βρίσκονται στο επίκεντρο των συζητήσεων για το παρόν και το μέλλον της ΚΑΠ.

Σε απόλυτα μεγέθη ο όγκος των δαπανών του FEOGA είναι εντυπωσιακός: όπως μας δείχνει ο παρακάτω πίνακας, εκτιμώνται στο επίπεδο των 16 δις ECU περίπου (δηλαδή περίπου 1.280.000.-000.000 δρχ.).

Από την άλλη πλευρά τα τελευταία στοιχεία της αξίας της τελικής γεωργικής παραγωγής της Κοινότητας των Δέκα είναι του 1980 και δίνουν ένα μέγεθος της τάξης των 383,65²⁶ δις ECU. Με τη βάσιμη υπόθεση ότι για το 1983 το μέγεθος αυτό θα έχει διαμορφωθεί περίπου στα 420 - 430 δις ECU, η σύγκριση του γεωργικού προϋπολογισμού της Κοινότητας (16 δις ECU) με την τελική παραγωγή των δέκα κρατών - μελών (430 δις ECU) δίνει μια σχέση της τάξης του 3,72% περίπου που επιτρέπει να εκτιμηθεί το μέγεθος και η σημασία του αναδιανεμητικού χαρακτήρα του κοινοτικού και ιδιαίτερα του γεωργικού προϋπολογισμού. Είναι δηλ. σαφές ότι σε αντίθεση με το ρόλο του εθνικού προϋπολογισμού όλων των κρατών - μελών στο θέμα της αναδιανομής εισοδήματος και πλούτου στα πλαίσια του εθνικού κράτους η σημασία του κοινοτικού προϋπολογισμού είναι περιορισμένη. Αυτή η παρατήρηση δείχνει την ορθότητα της άποψης ότι η όποια αναδιανομή εισοδημάτων και πλούτου μεταξύ των κρατών - μελών και ιδιαίτερα μεταξύ των γεωργικών τομέων τους, δε γίνεται μέσω του FEOGA αλλά μέσω του εμπορίου και των εμπορικών ανταλλαγών, δηλαδή τελικά μέσω των γενικών ρυθμίσεων της κοινής οργάνωσης αγορών και των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν τα κράτη - μέλη για την προώθηση του ενδοκοινοτικού και του εξοκοινοτικού τους εμπορίου. Για το λόγο αυτό το θέμα της απόληψης από το γεωργικό ταμείο "κοινοτικών κονδυλίων", σε σχετικά μεγέθη θα πρέπει να τοποθετείται πάντα στις σωστές του διαστάσεις. Από την άλλη πλευρά, όμως, ακόμα και ένα σχετικό μικρό κονδύλι του FEOGA μπορεί να έχει μεγάλες θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις πάνω στη λειτουργία της σχετικής κοινής οργάνωσης αγορών και

επομένως, πάνω στο ίδιο εμπόριο και του αναδιανεμητικό του ρόλο. Σύμφωνα με τα παραπάνω εύκολα εξηγείται γιατί τα κράτη - μέλη δίνουν ιδιαίτερη σημασία στις γεωργικές δαπάνες.

β. Αν και οι δαπάνες του FEOGA κατανέμονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες - Δαπάνες Εγγυήσεων και Δαπάνες Προσανατολισμού ή Διαρθρώσεων - επειδή οι δαπάνες εγγυήσεων αποτελούν το συγκριτικό ποσοστό του συνόλου των δαπανών του FEOGA, είναι εκείνες, οι οποίες έχουν αποτελέσει αντικείμενο οξυτάτης κριτικής και αντιπαράθεσης των κρατών - μελών. Ο πιο κάτω πίνακας (1) δείχνει πως εξελίχθηκαν οι δαπάνες για την ΚΑΠ - εγγυήσεις τόσο στο γενικό τους σύνολο όσο και στα επιμέρους προϊόντα. Η βασική διαπίστωση είναι ότι, εκτός από μια περίπου σταθεροποίησή τους στο ύψος των 11 δις ECU το 1980 και το 1981, σε μια δεκαετία (1973 - 1983) οι δαπάνες αυξήθηκαν από 3,927 δις το 1973 σε 15,861 δις το 1983, δηλαδή περίπου τετραπλασιάστηκαν.

Όσο αφορά τη σχετική συμμετοχή της Ελλάδας στις δαπάνες αυτές κατά τα τρία πρώτα χρόνια της ένταξης, οι εισπράξεις της ελληνικής ΥΔΑΓΕΠ από το FEOGA - εγγυήσεις σε ECU ήταν για τα τρία πρώτα χρόνια:

1981	0,166 δις. ECU
1982	0,692 δις. ECU
1983	0,950 δις. ECU

γ. Πιο πληροφοριακά από τα στοιχεία του πιο κάτω πίνακα (1) είναι τα στοιχεία που δίνονται στο συνθετικό πίνακα (2). Αν και από τον πίνακα αυτό θα μπορούσαν να εξαχθούν πολλές συγκριτικές παρατηρήσεις σχετικά με τις δαπάνες του FEOGA για τα επιμέρους προϊόντα, μπορούμε να επιλέξουμε δύο προϊόντα, το γάλα και τα οπωροκηπευτικά σαν αντιπροσωπευτική περίπτωση. Το γάλα, κατ' εξοχήν πλεονασματικό προϊόν στην Κοινότητα, αποσπά το 29,8% των συνολικών δαπανών του FEOGA - εγγυήσεις και μετέχει με 19% στην τελική αξία της κοινοτικής παραγωγής. Τα οπωροκηπευτικά γενικά αποτελούν ελλειμματικό προϊόν στην Κοινότητα και αποσπούν μόνο το 2,2% των δαπανών του FEOGA - εγγυήσεις, ενώ συμμετέχουν με 12,6% στην τελική αξία της κοινοτικής παραγωγής, είτε ο βαθμός αυτοεφοδιασμού της Κοινότητας, το γάλα αναδεικνύεται υπερβολικά ευνοημένο σε σχέση με τα οπω-

ροκηπευτικά στο θέμα των δαπανών του ΓΕΟΓΑ - εγγυήσεις. Άρα έμμεσα η κοινή οργάνωση αγορών του γάλακτος λειτουργεί πολύ ευνοϊκότερα για τους παραγωγούς του από ό,τι η κοινή οργάνωση αγορών των οπωροκηπευτικών, όταν χρησιμοποιείται ως κριτήριο ακόμη και ο προϋπολογισμός.

ΠΙΝΑΚΑΣ 72

Εξέλιξη των δαπανών ανά τομέα του ΕΓΤΠΕ - Τμήμα εγγυήσεων, από το 1973

Τομείς	EUR-9								EUR-10		
	1973 (12 μήνες)	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983 ²
Σιτηρά	1.051,4	383,0	589,3	655,9	629,9	1.112,5	1.563,8	1.669,3	1.921,4	1.824,5	2.474
Ψίξι	10,1	1,0	3,4	18,4	13,5	17,9	42,9	58,7	21,7	50,3	81
Ζάχαρη και ισογλυκόζη	141,2	106,1	271,2	229,3	598,4	878,0	939,8	575,2	767,5	1.241,8	1.433
Ελαιόλαδο	246,2	109,5	158,7	143,4	177,1	182,1	388,2	317,9	442,7	493,1	676
Ελαιούχα	84,3	10,6	29,1	103,7	97,4	142,7	217,8	369,4	582,7	720,7	968
Πρωτεΐνούχα	—	3,7	11,4	15,4	13,8	43,9	61,9	60,5	65,4	82,8	109
Υφαντικά φυτά και μεταξοσκώληκες	7,0	12,0	15,0	20,7	14,8	15,9	18,1	17,2	72,2	116,4	166
Νωπά οπωροκηπευτικά	31,1	57,6	67,6	174,7	154,8	70,0	151,6	195,1	220,8	358,4	371
Μεταποιημένα οπωροκηπ.	0,6	0,9	5,0	10,4	23,4	30,7	291,2	492,2	420,3	555,9	718
Αμπελοοινικός τομέας	11,1	41,0	141,3	133,8	89,9	63,7	61,9	299,5	459,4	570,6	638
Καπνός	124,5	166,4	200,5	185,4	205,2	216,1	225,4	309,3	361,8	622,6	668
Άλλοι τομείς ή προ- όντα (σπόροι για σπορά, λιπίδια, μελισσοτροφία)	20,7	20,7	32,4	40,1	28,0	31,4	40,2	38,2	46,7	53,4	63
Γάλα και γαλακτοκ. πρ. — δαπάνες χωρίς εισφο- ρά συνυπευθυνότητας	1.583,6	1.257,9	1.193,7	2.277,7	2.924,1	4.014,7	4.527,5	4.752,0	3.342,8	3.327,8	4.723
	(1.583,6)	(1.257,9)	(1.193,7)	(2.277,7)	(2.948,2)	(4.170,8)	(4.621,6)	(4.974,9)	(3.821,3)	(3.865,0)	(5.242)
— εισφορά συνυπευθυνότ.	(—)	(—)	(—)	(—)	(-24,1)	(-156,1)	(-94,1)	(-222,9)	(-478,5)	(-537,3)	(-519)
Βόδιο κρέας	18,3	322,1	923,3	615,9	467,7	638,7	748,2	1.363,3	1.436,9	1.158,6	1.479
Πρόβριο και οίγιο κρέας	—	—	—	—	—	—	—	53,5	191,5	251,7	360
Χοίρειο κρέας	107,2	69,7	56,9	29,0	37,3	45,0	104,9	115,6	154,6	111,7	180
Αιγά και πουλερικά	25,5	18,2	9,4	15,1	25,6	38,1	79,5	85,5	83,9	103,9	125
Προϊόντα εκτός παρ. Β	27,7	13,7	23,9	67,0	136,3	208,5	252,2	221,3	282,4	414,4	320
ΣΥΝΟΛΟ Κ.Ο.Α.	3.490,5	2.594,1	3.732,1	4.735,9	5.631,2	7.749,8	9.715,1	10.993,6	10.874,7	12.058,5	15.552
Ε.Π. προαπόρρησης	289,3	346,4	444,8	402,0	201,1	27,2	0,2	0,1	0,1	0,4	1
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΑ + ΕΠΠ	3.779,6	2.940,5	4.176,9	5.137,9	5.832,3	7.777,0	9.715,3	10.993,7	10.874,8	12.058,9	15.553
Ν.Ε.Π.	147,3	153,5	335,6	438,2	989,3	880,3	708,4	298,5	238,3	312,7	416
ΚΟΑ + ΕΠΠ + ΝΕΠ	3.927,0	3.094,0	4.512,5	5.576,1	6.821,6	8.657,3	10.423,7	11.292,1	11.113,1	12.371,6	15.969
Εκκαθάριση προηγούμε- νων οικονομικών ετών									-160,9)		-108
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	3.927,0	3.094,0	4.512,5	5.576,1	6.821,6	8.657,3	10.423,7	11.292,2	10.952,2	12.371,6	15.861
ΥΠΕΡΘΥΜΙΣΗ ΚΟΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΛΙΕΙΑΣ	1,3	1,2	10,0	11,0	8,8	15,4	17,0	23,0	28,0	34,0	37,05

1. Περιλαμβάνονται 6 εκ. εcu από εκκαθάριση προηγούμενων οικονομικών ετών.

2. Προϋπολογισμός 1983 (14.050 εκ. εcu) + Προσχέδιο συμπληρωματικού προϋπολογισμού 2/1983 (+1.811 εκ. εcu).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3

Προϊόν	Αριθ- μός πα- ραγω- γών	Βαθ- μός αυ- τοεφο- διασμού ΕΟΚ	Δαπάνες FEOGA εκατ. ecu (1983)	Δαπάνες FEOGA % του συν- ολ. εγγυήσ.	Αξία παρα- γωγής εκατ. ecu 1981	Αξία παρα- γωγής % του συν- ολ. ακαθ. γεωργ. προϊόν.
1. Γάλα	1.670.000	101 - 341	4.723	29,8	24.423	19,0
2. Σιτηρά & ρύζι	3.900.000	αιτ. 105 ρύζι 83	2.474	15,6	15.939	12,4
3. Βοδι- νό κρ.	2.580.000	105	1.479	9,3	19.281	15,0
4. Πρό- βειο κρ.	600.000	76	360	2,2	2.442	1,9
5. Οπωρο- κηπευτ.	868.100	43-99	371	2,2	16.196	12,6
6. Ελαιού- χοι σπ.	150.000	35-94	968	6,1	900	0,7
7. Ελατό- λαδο	1.500.000	96	676	4,3	1.542	1,2
8. Καπνός	208.000	44	668	4,2	771	0,6
9. Κρασί	2.060.300	116	638	4,0	5.339	4,2

δ. Τα κονδύλια του εθνικού προϋπολογισμού που κατευθύνονται προς τη στήριξη των εισοδημάτων και των αγορών γενικά των ελληνικών αγροτικών προϊόντων υποκαθίστανται βαθμιαία από τα κονδύλια του FEOGA - εγγυήσεις, γεγονός που έχει δύο ευνοϊκές επιπτώσεις: 1) την καθαρή εισροή συναλλάγματος και 2) την ελάφρυνση του εθνικού προϋπολογισμού και τη δυνατότητα μεταφοράς των έτσι υποκαθιστάμενων κονδυλίων προς άλλες κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες, είτε μέσα στη γεωργία (π.χ. αναπτυξιακά έργα), είτε εκτός γεωργίας, ή ακόμη τη χρησιμοποίηση των κονδυλίων αυτών απλώς για την παραπέρα προσαύξηση των αγροτικών εισοδημάτων.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι τρία μόνο χρόνια ένταξης είναι πολύ μικρό χρονικό διάστημα για την πλήρη αξιολόγηση της δεύτερης επίπτωσης. Είναι όμως αρκετά για να διαπιστωθεί ποιά είναι η τάση και το μέγεθος αυτής της υποκατάστασης, έτσι που πιθανολογικά έστω να μπορεί να εκτιμηθεί το μέλλον.

Στον πίνακα (3) έχουν συγκεντρωθεί για την οκταετία 1977 - 1984 οι κάθε κατηγορίας οικονομικές ενισχύσεις στην ελληνική

γεωργία για τη στήριξη είτε του εισοδήματος, είτε της διάθεσης της παραγωγής, είτε του κόστους των εισροών, είτε των ανοιγμάτων μεταξύ τιμής αγοράς και τιμής πώλησης των συγκεντρούμενων προϊόντων κλπ., τόσο από εθνικούς όσο και από κοινοτικούς πόρους.

Ο πίνακας (3) δείχνει ότι η όποια υποκατάσταση εθνικών από κοινοτικές ενισχύσεις στα τέσσερα χρόνια της ένταξης γίνεται μόνο σε πολύ περιορισμένο βαθμό, παρά το ότι οι κοινοτικές ενισχύσεις έφθασαν στο - αναμενόμενο ως μόνιμο υπό τις σημερινές συνθήκες της ΚΑΠ και της ελληνικής γεωργίας επίπεδο των 70 - 80 δισ. ετησίως, από 10 δισ. που ήταν το 1981.

Ακόμη θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι παρά τη θεαματική αύξηση του συνόλου των ενισχύσεων κατά έξι φορές περίπου στην οκταετία 1977 - 1984, αυτό δεν σημαίνει ότι οι ενισχύσεις προστίθενται στα γεωργικά εισοδήματα τα οποία αυξάνονται ισόποσα. Απλά σημαίνει ότι αποτελούν εργαλεία για τη στήριξη των τιμών, των αγορών και των εισοδημάτων των παραγωγών, σε επίπεδα που προσδιορίζονται και από άλλους παράγοντες και όχι μοναδικά από τον παράγοντα επιδοτήσεις.

Τέλος φαίνεται να υπάρχει θετική σχέση ανάμεσα στις κοινοτικές και τις εθνικές επιδοτήσεις και συγκεκριμένα ότι αύξηση των εθνικών ενισχύσεων είναι δυνατό να συνεπιφέρει αύξηση των κοινοτικών ενισχύσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983*	1984**
I. Εθνικές ενισχύσεις	21,073	26,431	26,369	30,675	43,684	60,010	44,000	43,500
1. Οικονομική ενίσχυση προϊόντων	15,673	19,553	19,294	19,543	26,705	38,255	26,000	28,000
2. Κάλυψη ανοιγμάτων διαχείρισης								
(i) Καπνού	0,279	0,808	1,116	2,301	3,000	3,300	4,000	3,200
(ii) Σταφίδας	0,589	0,887	0,861	1,750	2,000	2,000	2,000	0,300
(iii) Λιπασμάτων	4,532	5,183	5,098	7,081	11,979	16,755	12,000	12,000
II. Κοινοτικές ενισχύσεις	—	—	—	—	10,134	45,642	76,000	75,000
ΣΥΝΟΛΟ (I + II)	21,073	26,431	26,369	30,675	53,818	105,652	120,000	118,000

* Εκτιμήσεις.

** Προβλέψεις.

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμών 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984.

7.2 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

7.2.1 Ελληνική γεωργία και κοινή οργάνωση των αγορών

Το καθαρό κέρδος για την Ελλάδα από την κοινή οργάνωση των αγροτικών αγορών υπολογιζόταν σε 212 εκατ. λογιστικές μονάδες. Αλλ' αυτοί οι υπολογισμοί βασίζονται επί μεγεθών του κοινοτικού προϋπολογισμού του 1976 και χρησιμεύουν απλώς για να δείχνουν την σχέση των εσόδων προς τα έξοδα. Τα πραγματικά μεγέθη κατά την στιγμή της ένταξης θα είναι ασφαλώς πολύ μεγαλύτερα λόγω της μέχρι τότε αυξήσεως των τιμών των αγροτικών προϊόντων μέσα στην Κοινότητα.

Πρόγματι η Ελλάδα σαν καθαρός εξαγωγέας αγροτικών προϊόντων, θα κερδίσει πολύ από την ελεύθερη διακίνηση των προϊόντων της σε μια αγορά κάπου 260 εκατ. ανθρώπων, από τις υψηλές τιμές που επικρατούν σ' αυτήν την αγορά και από τις επιδοτήσεις των εξαγωγών της προς τρίτες χώρες.

Δεδομένου ότι οι τιμές παραγωγής πολλών αγροτικών προϊόντων όπως φρούτων λαχανικών, ελαιόλαδου και κρασιών είναι χαμηλότερες στην Ελλάδα και, άρα, θα υψωθούν λόγω της επιβολής των κοινών τιμών, θα αυξηθούν σημαντικά τα εισοδήματα των Ελλήνων αγροτών.

Οι τιμές καταναλώσεως των αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα δεν θ' αυξηθούν ανάλογα με τις τιμές παραγωγής, πρώτον, γιατί οι τιμές παραγωγής δεν αποτελούν παρά μικρό ποσοστό των τιμών καταναλώσεως, και δεύτερον, γιατί τα έξοδα των μεσαζόντων, που είναι κύριος συντελεστής διαμορφώσεως των τιμών καταναλώσεως, μπορεί να συμπιεσθούν λόγω καλύτερης εμπορίας των ελληνικών αγροτικών προϊόντων. Κατά τη μεταβατική περίοδο από της εντάξεως, θα πρέπει να υπάρχουν "συμψηφιστικά ποσά εντάξεως" που να καλύπτουν τη διαφορά μεταξύ των υψηλοτέρων κοινοτικών και των τιμών καταναλώσεως αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα, όπως συνέβη μετά την ένταξη των τριών νέων κρατών το 1973.

Εξ' άλλου η αύξηση των εισοδημάτων των Ελλήνων αγροτών θα έχει ευεργετική επίδραση επί της όλης ελληνικής οικονομίας, γιατί μέρος αυτής της αυξήσεως θα χρησιμοποιηθεί για την αγορά βιομηχανικών προϊόντων και υπηρεσιών και, άρα θα επηρεάσει

ευνοϊκά τα εισοδήματα και άλλων τάξεων του πληθυσμού.

Τα εισοδήματα των Ελλήνων αγροτών θα είναι τόσο μεγαλύτερα όσο η παραγωγή τους θα προσαρμόζεται προς τις απαιτήσεις της κοινής αγροτικής πολιτικής από της απόψεως της ποιότητας και της παρουσιάσεως και θα προσανατολίζεται προς είδη τα οποία ζητούνται περισσότερο ή / προστατεύονται καλύτερα μέσα στην ΕΟΚ.

Η παραγωγή μερικών κύριων ελληνικών εξαγωγίμων προϊόντων όπως του καπνού και του ελαιόλαδου, προστατεύεται ήδη καλά από την ΚΑΠ. Γι' άλλα προϊόντα που ενδιαφέρουν ιδιαίτερα την Ελλάδα, όπως το κρασί τα φρούτα και τα λαχανικά, θα υπάρξει καλύτερη μεταχείριση στα πλαίσια της πολιτικής επί των μεσογειακών προϊόντων. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι αυτόματα με την ένταξη τα ελληνικά προϊόντα, θα κατακλύσουν την Κοινή Αγορά και ότι όλοι οι Έλληνες παραγωγοί θα κερδίσουν από τις υψηλές τιμές επεμβάσεως. Πολλές κοινές οργανώσεις αγορά, όπως οι περί καπνού, φρούτων και λαχανικών, προσέχουν ιδιαίτερα την βελτίωση της ποιότητας και την προσαρμογή της παραγωγής προς ποικιλίες που ζητούνται περισσότερο από τους καταναλωτές. Επίσης σε πολλές αγορές σημαντικό λειτουργικό ρόλο παίζουν οι ενώσεις των παραγωγών, οι οποίες κατά συνέπεια οφείλουν να είναι καλά οργανωμένες. Πρέπει οι Έλληνες παραγωγοί, εξαγωγείς και οι οργανώσεις τους να προσέξουν πολύ αυτά τα σημεία αν θέλουν να επωφεληθούν πραγματικά από την κοινή οργάνωση των αγορών.

Αν όμως οι Έλληνες παραγωγοί προσέξουν και προσαρμοστούν στις συνθήκες της Κοινής Αγοράς, τότε οι δυνατότητες θα είναι πραγματικά σημαντικές. Ιδίως στα φρούτα και λαχανικά - και μάλιστα στα πρώιμα στα οποία μπορούν να ειδικευθούν οι Έλληνες λόγω κλίματος - η ΕΟΚ απέχει από τον κορεσμό. Πριν από μερικά χρόνια ακόμη, τα μεσογειακά φρούτα και λαχανικά εθεωρούντο είδη πολυτελείας από πολλούς Βορειοευρωπαίους. Τώρα, με την Κοινή Αγορά, τη βελτίωση των συγκοινωνιών και την εξύψωση των εισοδημάτων τους, συνηθίζουν σιγά - σιγά στη μαζική κατανάλωση αυτών των προϊόντων. Αλλά ακόμη δεν έχουν γίνει για πολλούς είδη πρώτης ανάγκης και πολλοί άλλοι δεν εκτιμούν την αξία τους. Γι' αυτό με την κατάλληλη προσπάθεια, οι δυνα-

τότητες διοχετεύσεως ελληνικών φρούτων και λαχανικών στην Κοινή Αγορά πρέπει να είναι όλο και μεγαλύτερες.

Δύο άλλες κοινές οργανώσεις αγοράς που μπορεί να ενδιαφέρουν την Ελλάδα είναι η περί κρασιών και η περί ψαριών. Αυτό γιατί, παρ' όλο που η Ελλάδα δεν εξάγει τώρα πολλά απ' αυτά τα προϊόντα, η γεωγραφική της θέση, το κλίμα της και η ύπαρξη κατάλληλης εργατικής δυνάμεως προσφέρονται για την παραγωγή αυτών των προϊόντων. Και αυτές οι δύο αγορές δεν είναι κορεσμένες ούτε μπορούν να κορεσθούν σύντομα, παρά τα εποχιακά προβλήματα που παρουσιάζουν. Υπό τις προϋποθέσεις εκσυγχρονισμού της παραγωγής και προσοχής στην ποιότητα, την συσκευασία, την εμπορία και την διαφήμιση, οι Έλληνες παραγωγοί αυτών των προϊόντων θα έχουν μεγάλες δυνατότητες μέσα στην Κοινή Αγορά.

Αντίθετα, είναι προφανές ότι οι Έλληνες αγρότες δεν έχουν συμφέρον να σκοπεύσουν στην παραγωγή ή αύξηση της παραγωγής προϊόντων όπως τα σιτηρά ή τα γαλακτοκομικά προϊόντα, των οποίων η παραγωγή, παρ' όλο που προστατεύεται καλά από τις κοινές οργανώσεις αγοράς, δεν ευνοείται ιδιαίτερα από τις ελληνικές εδαφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι όροι του ανταγωνισμού με ομοειδή προϊόντα εσωτερικών χωρών της Ευρώπης είναι δυσμενείς για την Ελλάδα. Εκτός αυτού, οι αγορές αυτών των προϊόντων είναι κορεσμένες.

7.2.2 Ελληνική γεωργία και κοινή πολιτική επί των αγροτικών διαρθρώσεων

Στην γνωμοδότησή της του Ιανουαρίου 1976 επί της αιτήσεως εντάξεως στην ΕΟΚ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λέει ότι τα διαρθρωτικά προβλήματα της Ελληνικής γεωργίας είναι πιο σοβαρά από οποιουδήποτε κράτους - μέλους. Οι Ελληνικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις έχουν κατά μέσο όρο το μισό μέγεθος (8,5 εκτάρια) εκείνων της ΕΟΚ (17,4 εκτάρια). Επιπλέον οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις στην Ελλάδα είναι κατατετημημένες σε τεμάχια γης που συχνά πολύ το ένα από το άλλο εμποδίζοντας την υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων καλλιέργειας. Σ' αυτά τα προβλήματα προστίθεται η ελλειπής εμπορία και ανεπαρκής ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Με βάση αυτά τα στοιχεία και τα μεγέθη του κοινοτικού προϋπολογισμού του 1976, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπολόγιζε ότι η ΕΟΚ θα έπρεπε να διαθέσει για την αναδιάρθρωση της ελληνικής γεωργίας κάπου 60 εκατομ. λογιστικές μονάδες, δηλ. κάπου 70 εκατ. δολάρια. Αυτός ο υπολογισμός δεν έπαιρνε υπ' όψη την ανάγκη της ελληνικής γεωργίας για δαπάνες αναδιαρθρώσεως υψηλότερες από το μέσο όρο της ΕΟΚ, ούτε τις δυναμικές επιπτώσεις της εφαρμογής στην Ελλάδα της κοινής πολιτικής επί των αγροτικών διαρθρώσεων, που κανονικά θ' αποτελέσουν αφορμή για μια μεγάλη αναδιάρθρωση της ελληνικής γεωργίας.

Αλλά το ποσό της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως γι' αναδιαρθρώσεις εξαρτάται κατά πολύ από τις δυνατότητες τηρήσεως των όρων των απαιτούμενων από τη κοινοτική νομοθεσία. Ο Έλληνας γνώστης της καταστάσεως της ελληνικής γεωργίας βλέπει ασφαλώς με δέος τους όρους που απαιτούνται για την παροχή βοηθειών για εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων και αναρωτιέται αν θα είναι σε θέση ο Έλληνας αγρότης να παρουσιάσει σχέδιο αναπτύξεως της εκμεταλλεύσεώς του και ν' αναλάβει να τηρεί μια στοιχειώδη λογιστική της διαχειρίσεως. Η απάντηση μπορεί να είναι θετική, αν υπάρξουν ορισμένες προϋποθέσεις, η πρώτη των οποίων είναι η σωστή καθοδήγηση από τις κρατικές υπηρεσίες και τις επαγγελματικές οργανώσεις.

Γι' αυτό κατά την πρώτη περίοδο της εντάξεως, η πιο ενδιαφέρουσα ίσως από τις κατευθυντήριες οδηγίες περί αναδιαρθρώσεων είναι εκείνη που αφορά την επαγγελματική πληροφόρηση των αγροτών. Με κοινοτική συμμετοχή στις δαπάνες μπορεί ν' αναπτυχθούν κέντρα επαγγελματικής εκπαιδεύσεως να δημιουργηθούν υπηρεσίες κοινωνικο - οικονομικής πληροφορήσεως των αγροτών και να εκπαιδευθούν κοινωνικο - οικονομικοί σύμβουλοι. Έτσι θα διευκολυνθεί ο Έλληνας αγρότης ν' αποφασίσει τι τον συμφέρει περισσότερο: να εγκαταλείψει μια ώρα αρχίτερα μια εκμετάλλευσu που δεν αποδίδει ή να προσπαθήσει να την εκσυγχρονίσει.

Στην πρώτη περίπτωση, η κατευθυντήρια οδηγία περί ενθαρρύνσεως της παύσεως της αγροτικής δραστηριότητας εξασφαλίζει στον πρώην αγρότη ένα ελάχιστο ποσό για τη συντήρησή του και του επιτρέπει να εξετάσει πιο ψύχραιμα τις δυνατότητες που τυχόν παρουσιάζονται εκτός της γεωργίας. Ασφαλώς πολλοί Έλλη-

νες αγρότες πρέπει να επωφεληθούν από την ευκαιρία που θα τους παρουσιαστεί με την ένταξη να εγκαταλείψουν, με μια κάποια εξασφάλιση για το μέλλον, τις μη αποδοτικές εκμεταλλεύσεις τους.

Αλλ'οι οριακοί εκμεταλλευτές δεν χρειάζεται καν' ανάγκη να εγκαταλείψουν την ύπαιθρο. Η κατευθυντήρια οδηγία περί ορεινής γεωργίας και άλλων μειονεκτικών περιοχών, που ταιριάζει απόλυτα στις ελληνικές συνθήκες, επιδιώκει ακριβώς να κρατήσει σ' αυτές τις περιοχές έναν ελάχιστο πληθυσμό εννοώντας εκτός από την γεωργία, και την χειροτεχνία και τον τουρισμό.

Σ' αυτές τις περιοχές που είναι η πλειοψηφία στην Ελλάδα, μπορεί ν' αναπτυχθούν παράλληλα αυτές οι δραστηριότητες για να κρατήσουν στα χωριά ανθρώπους στους οποίους η γεωργία μόνη δεν μπορεί πια να εξασφαλίσει ένα ανεκτό επίπεδο διαβίωσης. Θα ήταν δυνατόν οι χειροτεχνίες και μικρές βιοτεχνίες που ταιριάζουν ιδιαίτερα στις ελληνικές συνθήκες, να δημιουργηθούν στα χωριά και τις δωμοπόλεις αντίνα συγκεντρώνονται στις μεγάλες πόλεις. Θα χρειασθούν βέβαια γι' αυτό κίνητρα, που μπορεί ν' αποφασισθούν επ' ευκαιρία της εντάξεως και να ενισχυθούν από το Αγροτικό ή και το Περιφερειακό Ταμείο της Κοινότητας.

Ως προς τις εκμεταλλεύσεις που βρίσκονται σε σχετικά ευνοϊκές περιοχές, οι όροι που θέτει η κατευθυντήρια οδηγία περί εκσυγχρονισμού μπορεί ν' αντιμετωπισθούν με σωστή καθοδήγηση. Ο όρος περί τηρήσεως λογιστικών βιβλίων μπορεί ν' αντιμετωπισθεί σχετικά εύκολα, εφ' όσον με την ειδική βοήθεια που παρέχεται γι' αυτό το σκοπό, μπορεί να πληρώνεται από τους ενδιαφερόμενους αγρότες ένας λογιστής για να κρατάει τα βιβλία όλων σ' ένα ή περισσότερα χωριά. Πιο δύσκολη θα είναι η σύλληψη και παρουσίαση σχεδίων αναπτύξεως από τους αγρότες. Εδώ χρειάζεται ασφαλώς πληροφόρηση και καθοδήγηση. Γι' αυτό, βασικό ρόλο πρέπει να παίξουν οι κοινωνικο - οικονομικοί σύμβουλοι, που θα έχουν εκπαιδευθεί ειδικά για να βοηθούν τους αγρότες, μεταξύ άλλων, και γι' αυτό το σκοπό.

Ένα άλλο σημείο άξιο προσοχής είναι ότι η Κοινότητα δεν χρηματοδοτεί κανονικά παρά μόνο το ένα τέταρτο των δαπανών εκ της κοινής πολιτικής επί των αγροτικών διαρθρώσεων. Οι δαπάνες αυτές πρέπει να χρηματοδοτηθούν κατά τα τρία τέταρτα από

τον κρατικό προϋπολογισμό για να μπορέσουν να χρηματοδοτηθούν κατά το υπόλοιπο ένα τέταρτο από το ΕΑΤΠΕ. Κανονικά όσο πιο μεγάλο είναι το απόλυτο ποσό των δαπανών για αναδιαρθρώσεις τόσο πιο μεγάλο θα είναι και το απόλυτο ποσό της κοινοτικής συμμετοχής στη κάλυψή τους. Όπως είδαμε οι κοινές δράσεις επί των αγροτικών διαρθρώσεων προβλέπουν μεγαλύτερα ποσά στα κοινοτικής συμμετοχής στην ενθάρρυνση της αναδιαρθρώσεως σε περιοχές μη ευνοημένες από τη φύση, που είναι πάρα πολλές στην Ελλάδα.

Τέλος για να υπάρξει κοινοτική χρηματοδότηση στα πλαίσια των κοινών δράσεων πρέπει οι κατευθυντήριες οδηγίες της πολιτικής επί των αγροτικών διαρθρώσεων να γίνουν Ελληνικό δίκαιο δια σχετικών νόμων και διοικητικών αποφάσεων. Όσο πιο γρήγορα γίνει αυτό τόσο πιο γρήγορα θα μπορέσει να ζητηθεί η κοινοτική συμμετοχή στη χρηματοδότηση της αναδιαρθρώσεως της ελληνικής γεωργίας. Ειδικά απαιτείται ένα κρατικό ή ημι - κρατικό όργανο, το οποίο θα χρηματοδοτεί εξ ολοκλήρου τις δαπάνες ενθαρρύνσεως της αναδιαρθρώσεως και θ' απευθύνεται κατόπιν στο ΕΑΤΠΕ για να ζητήσει τη κοινοτική συμμετοχή. Αυτό το όργανο μπορεί να είναι η Αγροτική Τράπεζα. Πρέπει όμως η Τράπεζα αυτή να γνωρίζει πολύ καλά τη κοινοτική νομοθεσία και τις διαδικασίες χρηματοδοτήσεως για να μπορέσει να εκπληρώσει το ρόλο της από την πρώτη στιγμή της εντάξεως.

Εαν τηρηθούν όλες αυτές οι προϋποθέσεις, μπορεί η κοινοτική χρηματοδότηση να προστεθεί αμέσως στη προϋπάρχουσα κρατική χρηματοδότηση της ελληνικής γεωργίας και να υπάρξει έτσι μεγάλο όφελος για την ελληνική γεωργία και σοβαρή ενίσχυση για το ελληνικό ισοζύγιο πληρωμών.

Η Αγροτική Τράπεζα, όμως και οι κρατικές υπηρεσίες πρέπει να αποκτήσουν τελείως νέες και πολύ στενές σχέσεις με τις επαγγελματικές οργανώσεις των γεωργών, τους συνεταιρισμούς και ιδιαίτερα με τον κύριο εκπρόσωπο των ελλήνων αγροτών, την ΠΑΣΕΓΡΕΣ. Είδαμε σε πολλά σημεία τον σημαντικό ρόλο που παίζουν οι οργανώσεις των παραγωγών μέσα στη κοινή αγροτική πολιτική. Οι ελληνικές οργανώσεις πρέπει να ενισχυθούν ηθικά και υλικά για ν' αποκτήσουν οντότητα και να μην υστερήσουν στο ρόλο τους έναντι των οργανώσεων των άλλων κρατών. Έτσι οι ελ-

ληνικές οργανώσεις πρέπει να καταβάλλουν μεγάλη προσπάθεια για να έλθουν στο επίπεδο των οργανώσεων της Κοινής Αγοράς και χρειάζονται κάθε ενίσχυση σ' αυτή την προσπάθειά τους.

7.2.3 Η σκοπιμότητα της γεωργικής πολιτικής

α. Ένας τομέας της οικονομίας με στρατηγική σημασία.

Η γεωργία υπήρξε γενικά μια από τις αρχαιότερες απασχολήσεις της ανθρωπότητας. Τα προϊόντα της που προορίζονται κυρίως για τη διατροφή του ανθρώπου έχουν ζωτική σημασία. Ο ρόλος αυτός της γεωργίας εξηγεί το λόγο για τον οποίο όλοι οι λαοί απέδωσαν μεγάλη σημασία στην αύξηση και την εξασφάλιση της γεωργικής παραγωγής τους.

Κύριος στόχος είναι να καλύπτεται μεγάλο μέρος των αναγκών διατροφής ώστε να περιορίζεται η εξάρτηση από το εξωτερικό και να προλαμβάνεται ενδεχόμενος κίνδυνος ελλείψεων. Αυτό δεν αποκλείει το εμπόριο ειδών διατροφής με το εξωτερικό, που όμως πρέπει να είναι ισορροπο και δεν επιτρέπεται να οδηγεί σε μονόπλευρη και ως εκ τούτου επικίνδυνη εξάρτηση. Με αυτή την έννοια η γεωργική πολιτική έχει χαρακτήρα προληπτικό και συγχρόνως αποτελεί μέρος μιας γενικότερης πολιτικής που αποβλέπει στην ασφάλεια.

β. Ιδιάζουσες συνθήκες παραγωγής

Παρά την τεχνική και βιολογική πρόοδο που μόλις στις τελευταίες δεκαετίες μπόρεσε να επιτευχθεί, το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής παραγωγής εξαρτάται αποφασιστικά από φυσικές συνθήκες, όπως η φύση του εδάφους, το κλίμα και ο καιρός. Για το λόγο αυτό, το ύψος της παραγωγής ορισμένων προϊόντων μπορεί να μεταβάλλεται σημαντικά από έτος σε έτος, γεγονός που επιτείνεται από τον κίνδυνο ασθενειών και παρασίτων. Έναντι της διακυμαινόμενης προσφοράς, υπάρχει, τουλάχιστον στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες, σήμερα σχεδόν σταθερή ζήτηση. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι οι έντονες διακυμάνσεις τιμών για τον καταναλωτή και μεγάλη εισοδηματική αβεβαιότητα για τον παραγωγό. Είναι λοιπόν στόχος της γεωργικής πολιτικής να ρυθμίζει τις τιμές και τις δυνατότητες διαθέσεως και έτσι να επιτυγχά-

νεται η επιθυμητή σταθερότητα για όλους τους ενδιαφερομένους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7-5
Η γεωργία στην Κοινότητα κατά το 1980

Οικονομικά μεγέθη	Μονάδα	B	DK	D	GR	F	IRL	I	L	NL	UK
Ποσοστό της γεωργίας στο ΑΕΠ	%	2,3	4,4	2,0	15	4,2	13,7 ⁽¹⁾	7,5 ⁽¹⁾	2,8 ⁽¹⁾	3,7 ⁽¹⁾	2,1
Αριθμός των ενεργών ατόμων που απασχολούνται στη γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία	1 000	112	208 ⁽¹⁾	1 518	1 016	1 871	220	2 925	10	230	637
Ποσοστό των ενεργών ατόμων που απασχολούνται στη γεωργία, στο σύνολο των ενεργών ατόμων	%	3	8,3	6	30,3	8,8	19,2	14,2	6,6	4,6	2,6
Αριθμός των εκμεταλλεύσεων που είναι μεγαλύτερες από 1 εκτάριο	1 000	91	116	797	732	1 135	225	2 192	5	129	249
Ποσοστό των εκμεταλλεύσεων που είναι μικρότερες από 10 εκτάρια	%	48	29	51	92	35	32	86	30	44	24
Μέσος όρος της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης (ΧΓΕ) ανά εκμετάλλευση	εκτάρια	15,4	25,0	15,2	4,3	25,4	22,5	7,4	27,6	15,6	68,7
Ζωικό κεφάλαιο ανά κάτοχο ⁽¹⁾	αριθμός	37	45	27	5	33	32	13	56	57	75
— σύνολο βοοειδών		17	23	12	—	14	14	6	21	32	53
— αγελάδες γαλακτοπαραγωγής		116	127	41	13	30	114	9	44	205	225

⁽¹⁾ Αριθμοί του 1979.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7-6
 Η γεωργία της Κοινότητας κατά το 1984

Χαρακτηριστικά	Μονάδα	B	DK	D	GR	E	F	IRL	I	L	NL	P	UK	EUR 12
Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση (ΧΓΕ)	εκατ. εκτάρια	1,4	2,8	12,1	9,2	27,3	31,6	5,6	18	0,1	2,0	4,4	18,7	132,9
Αξία της τελικής παραγωγής της γεωργίας (1)	εκατ. ECU	5 027	6 706	28 144	8 040	15 725	39 991	3 905	32 893	158	13 736	2 188	20 203	176 716
Ποσοστό της γεωργίας στο ΑΕΠ (2)	%	2,6	4,7	1,8	16,5	5,9	4,0	10,7	6,4	3,1	4,4	6,5	2,1	3,7
Απασχόληση στη γεωργία, τη δασοκομία, τη θήρα και την αλιεία	1 000 άτομα	106	205	1 370	1 028	1 947	1 659	182	2 426	7	248	975	622	10 775
Ποσοστό στο σύνολο του απασχολούμενου ενεργού πληθυσμού	%	2,6	7,4	5,1	27,0	17,9	7,1	14,0	10,6	4,5	4,6	23,1	2,3	8,8
Αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (3)	1 000	103	99	768	959	2 213	1 130	221	2 832	5	138	782	262	9 512
Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση ανά εκμετάλλευση (μέσος όρος) (3)	εκτάρια	13,6	28,8	15,5	3,6	10,7	25,5	22,8	5,6	27,9	14,5	5,6	64,5	12,5
Ποσοστό των δαπανών για είδη διατροφής στο σύνολο των δαπανών καταναλώσιμης των νοικοκυριών (3)	%	18,3	16,7	14,6	35,6	31,5	17,5	23,1	25,6	16,3	15,1	37,0	14,7	20,5

(1) Στοιχεία του 1981 για την Πορτογαλία.
 (2) Στοιχεία του 1982 για την Ισπανία και του 1979 για την Πορτογαλία (μόνο για το ηπειρωτικό τμήμα της πορτογαλικής επικράτειας).
 (3) Στοιχεία του 1982.

γ. Τομέας της οικονομίας για την προστασία του περιβάλλοντος

Στις δραστηριότητες όμως της γεωργίας δεν περιλαμβάνεται μόνο η παραγωγή ειδών διατροφής ή πρώτων υλών όπως π.χ. μαλλί, βαμβάκι. Παράλληλα, η γεωργία μπορεί να παίξει ουσιώδη ρόλο στη διατήρηση και την προστασία της υπαίθρου. Σε μερικές περιοχές με δυσμενείς εδαφικές συνθήκες και σκληρό κλίμα η διαρκής συμβολή της γεωργίας είναι για το λόγο αυτό απαραίτητη, εάν θέλει κανείς να αποφύγει την εγκατάλειψη ενός τόπου από τους κατοίκους του και την ερήμωση. Η γεωργική πολιτική μπορεί, επομένως, εκτός των άλλων να αποτελέσει μια πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος.

δ. Τομέας της οικονομίας σαν ζωτικός χώρος

Η στενή σχέση με τη φύση, ο δεσμός με τη γη και η εξάρτηση από τις κλιματικές συνθήκες καθιστούν σαφές ένα ακόμη χαρακτηριστικό της απασχόλησης, στη γεωργία: η γεωργία ήταν από αιώνες και είναι ακόμα και σήμερα κατά μεγάλο μέρος περισσότερο τρόπος ζωής παρά οικονομική δραστηριότητα. Η αλλαγή επαγγέλματος και η εγκατάσταση στην πόλη σημαίνουν ριζικές μεταβολές για τον αγρότη και την οικογένειά του. Η αλλαγή γίνεται δυσκολότερη, όσο μεγαλύτερης ηλικίας είναι ο αγρότης. Επιπλέον συχνά λείπουν εναλλακτικές δυνατότητες απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές. Η οριστική εγκατάλειψη της γεωργικής δραστηριότητας υπαγορεύεται συχνά μόνο από την ηλικία.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες δυσχεραίνουν την προσαρμογή της διάρθρωσης της γεωργικής παραγωγής στις συχνά ραγδαίες μεταβολές των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Εντούτοις για να δοθεί στη γεωργία μια πραγματική ευκαιρία ανάπτυξης και η δυνατότητα να επωφεληθεί από την πολλαπλή της αποστολής στην κοινωνία, πρέπει να υπάρξει κάποια επέμβαση ώστε να επισπευστούν οι διαρθρωτικές αλλαγές στο γεωργικό τομέα και να μπορέσουν οι απασχολούμενοι σε αυτόν να συμμετάσχουν στη γενική ευημερία και ανάπτυξη.

Όλες αυτές οι σκέψεις μας δείχνουν τη σημασία και την ανάγκη μιας γεωργικής πολιτικής και εξηγούν πόσο σύνθετα είναι τα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει αυτή η πολιτική.

7.2.4 Η γεωργία της Ευρώπης: ενεργός συμμετοχή στις διεθνείς συναλλαγές

Η Κοινότητα παραμένει ο κατ' εξοχήν παγκόσμιος εισαγωγέας γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής. Το μερίδιό της στις παγκόσμιες εισαγωγές των προϊόντων αυτών, που μειώθηκε ελαφρά τα τελευταία χρόνια, φθάνει περίπου το 20%. Συγκριτικά το αντίστοιχο μερίδιο της Ιαπωνίας είναι 11%, των Ηνωμένων Πολιτειών 10% και αυτό της ΕΣΣΔ 9%, ενώ οι εισαγωγές γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής του Καναδά ανέρχονται σε 2% και της Αυστραλίας σε 0,6%. Έτσι, η βελτίωση του επισιτιστικού εφοδιασμού που ευνοήθηκε από την κοινή γεωργική πολιτική δεν εμπόδισε την Κοινότητα να διατηρήσει το άνοιγμά της προς τον κόσμο.

Από το 1973 οι εξαγωγές γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής της Κοινότητας αυξήθηκαν, σε ετήσιο ποσοστό, περισσότερο από τις εισαγωγές. Η κοινή γεωργική πολιτική επέτρεψε επομένως με αποφασιστικό τρόπο τους Ευρωπαίους γεωργούς να συμμετάσχουν ενεργά στις διεθνείς συναλλαγές. Σαν παγκόσμιος εξαγωγέας γεωργικών προϊόντων, η Κοινότητα κατέχει τη δεύτερη θέση στον κόσμο, μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες είναι συγχρόνως ο κυριότερος προμηθευτής της ευρωπαϊκής αγοράς. Αλλά η Κοινότητα μετέχει στις παγκόσμιες γεωργικές εξαγωγές περίπου κατά 10,5%. Όσον αφορά το σύνολο των γεωργικών συναλλαγών παραμένει, όπως και πριν, καθαρός εισαγωγέας. Το 1984 το έλλειμμά της ανήλθε περίπου σε 26 δισεκατομμύρια ECU. Στον πιο κάτω πίνακα δίνεται η εξέλιξη των γεωργικών εισαγωγών και εξαγωγών από το 1973 και συγκρίνεται με την εξέλιξη των ενδοκοινοτικών συναλλαγών.

(Βλ. σελ. 147 για πίνακα 7-7)

Η Κοινότητα εισάγει κατά κύριο λόγο ακατέργαστα γεωργικά προϊόντα που προορίζονται για τη βιομηχανία ή την κτηνοτροφία και εξάγει κυρίως μεταποιημένα προϊόντα και κρέατα, στα οποία εμπεριέχεται "προστιθέμενη αξία" που παράγεται στην Κοινότητα. Οι εξαγωγές προσφέρουν στους γεωργούς νέες αγορές, πράγμα που

ΠΙΝΑΚΑΣ: 7-7
Οι γεωργικές συναλλαγές της Κοινότητας των Δέκα

(σε δισκατ. ECU)

Έτος	Εισαγωγές προέλευσης τρίτων χωρών	Εξαγωγές προς τις τρίτες χώρες	Ενδοκοινοτικές συναλλαγές
1973	24,0	7,4	15,5
1974	27,4	9,4	18,8
1975	25,4	9,5	20,8
1976	32,7	10,9	24,8
1977	38,5	13,1	27,6
1978	37,0	13,8	30,5
1979	40,8	15,6	33,5
1980	42,2	19,6	35,8
1981	45,2	26,4	41,4
1982	48,3	25,9	47,6
1983	50,7	26,8	50,7
1984	58,6	31,7	57,1

τους παρέχει επιπλέον δυνατότητες να βελτιώσουν το εισόδημά τους. Όσο για τις εισαγωγές αυτές επιτρέπουν στον καταναλωτή να προμηθευτεί προϊόντα που δεν παράγει η Κοινότητα (καφέ, τσαΐ, κακάο, εξωτικά φρούτα) και παρέχουν στην κτηνοτροφία φθηνές ζωοτροφές (σόγια, μανιόκα) και στη βιομηχανία τις πρώτες ύλες που χρειάζεται (ξύλο, φυσικές κλωστικές ίνες, δέρματα κλπ.).

Η δημιουργία μιας κοινής γεωργικής αγοράς και η μεγάλη αύξηση των ενδοκοινοτικών συναλλαγών που προέκυψε δεν εμπόδισαν την Κοινότητα να παραμείνει ανοικτή προς τον υπόλοιπο κόσμο και να συμμετάσχει στην αρμονική ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου.

7.2.5 Σχέδια που περιορίζονται σε ενέργειες μεγάλης κλίμακας

α. Μια συνολική αντιμετώπιση: τα ολοκληρωμένα αναπτυξιακά προγράμματα

Στις περισσότερο μειονεκτικές περιοχές η ενίσχυση των διαρθρώσεων της γεωργίας και των εμπορικών ή βιομηχανικών τομέων που έπονται αυτής δεν αρκεί: είναι το σύνολο του οικονομικού πλέγματος που πρέπει λόγω του εύθραυστου χαρακτήρα του ν' αναθεωρηθεί. Γι' αυτό το λόγο, προβλέφθηκαν ενέργειες μοναδικές στο είδος τους από το 1979 για τις ακραίες αυτές περιπτώσεις:

πρόκειται για τις ενέργειες που αποκαλούνται "ολοκληρωμένες" δεδομένου ότι συγκεντρώνουν το σύνολο των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων - ανεξάρτητα αν πρόκειται για κοινοτικά μέσα ή για εθνικούς και περιφερειακούς δημόσιους πόρους - στους διάφορους τομείς, η επέκταση των οποίων μπορεί να επιδράσει σαν "κινητήρια δύναμη" επί της περιφερειακής ανάπτυξης. Τα προγράμματα αυτά που εφαρμόστηκαν στα νησιά "WESTERN ISLES" της Σκωτίας, στο γαλλικό διαμέρισμα της LOZÈRE και στη βελγική επαρχία του Λουξεμβούργου αφορούσαν τη γεωργία, αλλά και τη βιομηχανία γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής, τον τουρισμό, την βιοτεχνία, την κατάρτιση και την υποδομή κλπ., με ένα σαφή στόχο: τη δημιουργία προϋποθέσεων διατήρησης μιας ζωντανής γεωργίας, ενισχύοντας το αγροτικό περιβάλλον στο σύνολό του.

β. Ποιά είναι τα αποτελέσματα;

Η διάρκεια των διαρθρωτικών ενεργειών της Κοινότητας περιορίζεται κατά γενικό κανόνα σε 3,5 ή 10 έτη. Έτσι, το 1985 έληξε η ισχύς των περισσότερων από αυτές. Με την ευκαιρία αυτής ήταν δυνατό να γίνει ο απολογισμός δέκα περίπου ετών κοινοτικής γεωργικής διαρθρωτικής πολιτικής.

Μεταξύ των κοινωνικοδιαρθρωτικών οδηγιών, αυτή που αφορά την κατάρτιση στη γεωργία είχε τη μεγαλύτερη επιτυχία, κυρίως στη Γερμανία και τη Γαλλία, γιατί ανταποκρινόταν εμφανώς σε μια πραγματική ανάγκη. Μετά από μια πολλά υποσχόμενη αρχή, ο εκσυγχρονισμός των εκμεταλλεύσεων μέσω των σχεδίων ανάπτυξης προσέκρουσε από το 1980 στην οικονομική κρίση: το κόστος των επενδύσεων, που εξακολουθούσε να επιβαρύνει το γεωργό και ν' αυξάνει συνεχώς λόγω του πληθωρισμού και της αύξησης των επιτοκίων για τα δάνεια, είχε αποτρεπτικό χαρακτήρα για ένα μεγάλο αριθμό πιθανών ενδιαφερομένων. Σοβαρότερο είναι ακόμα ότι το μεγαλύτερο μέρος των σχεδίων προέβλεπε αύξηση, συχνά ουσιαστική, της παραγωγής, ενώ τα πλεονάσματα έπληταν ήδη ένα μεγάλο αριθμό γεωργικών προϊόντων.

Η παύση της γεωργικής δραστηριότητας εκ μέρους των ηλικιωμένων γεωργών, που αποτελεί στόχο του συστήματος πρόωρης συνταξιοδότησης, είχε μόνο περιορισμένη εφαρμογή: το ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται στους γεωργούς που εγκαταλείπουν

τη γεωργική δραστηριότητα, το οποίο δεν ανατιμήθηκε ποτέ, με τον καιρό έπαψε ν' αποτελεί κίνητρο· οι εκτάσεις που ελευθερώνονταν κατ' αυτόν το τρόπο έπρεπε κανονικά να παραχωρηθούν σε άλλους γεωργούς, που υπέβαλαν σχέδιο ανάπτυξης, αλλά σπάνια μπόρεσαν να συμπέσουν τόσο στο χρόνο όσο και στο χώρο ο εκχωρών και ο αποδέκτης.

Μεταξύ των περιφερειακών ή ειδικών ενεργειών, η πολιτική των μειονεκτικών ζωνών είναι αυτή που απόκτησε τη μεγαλύτερη σημασία. Από χρηματοδοτική άποψη αποτελεί εξάλλου την κυριότερη διαρθρωτική ενέργεια της Κοινότητας και εκτείνεται σήμερα στο ήμισυ σχεδόν των γεωργικών εκτάσεων της Ευρώπης. Η επιτυχία των διαφόρων μικρότερης κλίμακας ενεργειών ποικίλλει, αλλά όλες αποδεικνύουν ότι πέρα από μια γενικής φύσης προσπάθεια, όπως αυτή που αντιπροσωπεύουν οι κοινωνικοδιαρθρωτικές οδηγίες και των οποίων το κύρος παραμένει άθικτο, μια τοπικά περιορισμένη προσπάθεια που αφορά την επίλυση ειδικών προβλημάτων εκεί όπου αυτά παρουσιάζονται αποτελεί το εχέγγυο μιας αποτελεσματικής δράσης για την επίλυση των ποικίλων διαρθρωτικών προβλημάτων της κοινοτικής γεωργίας.

Η βελτίωση των διαρθρώσεων εμπορίας και μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων επέτρεψε την πραγματοποίηση επενδύσεων ύψους συνολικά ανώτερου των 10 δισεκατομμυρίων ECU σε όλα τα κράτη - μέλη και σε όλους τους τομείς της βιομηχανίας γεωργικών προϊόντων και διατροφής. Μια τέτοια επιτυχία σε ένα από τους πρώτους τομείς της κοινοτικής βιομηχανίας αξίζει να τονιστεί.

Όσον αφορά τα ολοκληρωμένα αναπτυξιακά προγράμματα, αυτά επέτυχαν γενικά τους επιδιωκόμενους στόχους· επέτρεψαν κυρίως να γίνει στην πράξη μια δοκιμή της πολλά υποσχόμενης προσπάθειας περιφερειακής ανάπτυξης, η επέκταση της οποίας είχε προβλεφθεί και σε άλλες περιοχές, και να διαπιστωθεί από τα ίδια γεγονότα ότι μόνον αυτή θα μπορούσε ν' αποτελέσει μια ικανοποιητική απάντηση στα προβλήματα των πλέον φτωχών γεωργικών περιοχών.

Είναι δυνατό να προσδιορίσουμε συγκεκριμένα την επίπτωση της διαρθρωτικής πολιτικής που εφαρμόζει η Κοινότητα στις γεωργικές διαρθρώσεις; Στην πραγματικότητα, η ανάπτυξη των γεωρ-

γικών διαρθρώσεων είναι το αποτέλεσμα του συνδιασμού διαφόρων παραγόντων: η αρχική κατάσταση, η άμεση επίδραση των διαρθρωτικών ενεργειών, η επίπτωση της πολιτικής των τιμών και των γεωργικών αγορών κλπ. Γι' αυτό είναι δύσκολο να διακρίνουμε μεταξύ των διαρθρωτικών μεταβολών που γνώρισε η κοινοτική γεωργία, αυτές που οφείλονται εξ ολοκλήρου στην κοινοτική πολιτική των γεωργικών διαρθρώσεων. Η πολιτική που εφαρμόστηκε μέχρι το 1985, με τις επιτυχίες και τις αποτυχίες της, έδειξε το δρόμο που πρέπει ν' ακολουθήσει στο μέλλον.

7.2.6 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ: Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Στην Ευρώπη, η οργάνωση της γεωργικής έρευνας ανήκε πάντα στην αρμοδιότητα κάθε χώρας. Δεν ήταν κατά συνέπεια απαραίτητο να δημιουργηθεί για την Κοινότητα μια τελείως νέα οργάνωση, αλλά μόνο να συντονιστούν οι προσπάθειες που καταβάλλονται μεμονωμένα από κάθε κράτος - μέλος για να επιτευχθεί μια άριστη δυνατή αποτελεσματικότητα. Αυτός είναι ο στόχος των προγραμμάτων έρευνας σχετικά με προβλήματα κοινού ενδιαφέροντος. Μια στενή συνεργασία μεταξύ των ερευνητών των διαφόρων χωρών αποτελεί σημαντική συμβολή στην κοινή γεωργική πολιτική, γιατί επιτρέπει την ανάπτυξη των επιστημονικών και τεχνολογικών γνώσεων που είναι απαραίτητες για τον καθορισμό μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής και για την προσαρμογή σε νέες καταστάσεις.

Το παρακάτω πρόγραμμα (1984 - 1988) περιλαμβάνει έξι κύρια θέματα που μπορούν να συγκεντρωθούν σε τρεις βασικές γραμμές δράσης:

- διατήρηση και χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων της Ευρώπης: ενέργεια στη γεωργία, χρησιμοποίηση και διαχείριση των γαιών και των υδάτων,
- διαρθρωτικά προβλήματα της Ευρωπαϊκής γεωργίας: περιφερειακά προβλήματα και κυρίως μεσογειακή γεωργία, τομέας γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής,
- βελτίωση της παραγωγικότητας στον τομέα των ζωικών και φυτικών προϊόντων: κτηνοτροφία, καλλιέργεια.

7.2.7 Είκοσι πέντε χρόνια κοινής γεωργικής πολιτικής: απολο- γισμός και προοπτικές

Από το ξεκίνημα της κοινής γεωργικής πολιτικής, το προσω-
πο της Ευρωπαϊκής γεωργίας έχει αλλάξει ριζικά. Τα βασικά χα-
ρακτηριστικά της δεν έχουν μεταβληθεί: η γεωργική δραστηριό-
τητα ασκείται ακόμα σε οικογενειακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις,
όπου η εργασία και το κεφάλαιο προέρχονται από το γεωργό και
από τα μέλη της οικογένειάς τους· η γεωγραφική κατανομή πολ-
λών κλάδων παραγωγής σε συνάρτηση με τις φυσικές συνθήκες και
το οικονομικό περιβάλλον των εκμεταλλεύσεων δεν έχει αλλάξει
πολύ σε σχέση με αυτό που επικρατούσε εδώ και είκοσι πέντε χρό-
νια. Πέρα από αυτά τα γενικά στοιχεία, η γεωργική παραγωγή,
οι καθοριστικοί γι' αυτή παράγοντες, ο δεσμός μεταξύ της γεωρ-
γίας και των άλλων οικονομικών τομέων και ο εφοδιασμός των Ευ-
ρωπαϊών καταναλωτών σε τρόφιμα έχουν πάρει νέα μορφή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7-8

Εξέλιξη των αποδόσεων των κυριότερων γεωργικών προϊόντων στην Κοινότητα των Δέκα
(1970-1984)

Προϊόντα	1970	1975	1980	1984
Σιτηρά, χωρίς το ρύζι (100 χγρ./εκτάριο)	34,4	38,8	47,6	58,1
Ζαχαρότευτλα (100 χγρ./εκτάριο)	410,1	411,3	471,4	515,8
Οίνος και γλεύκος (εκατόλιτρο/εκτάριο)	60,04	51,51	59,54	59,41
Γάλα (χγρ./αγελάδα/έτος)	3 648	3 708	4 186	4 242

Η κοινή γεωργική πολιτική υπέστη προσαρμογές με την πά-
ροδο του χρόνου, με αλληπάλληλες προσθήκες χωρίς τροποποιή-
σεις των βασικών μηχανισμών κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του
60 και στις αρχές της δεκαετίας του 70, και με ριζικές αλλα-
γές κατά το τέλος της δεκαετίας του 70 και στις αρχές της δε-
καετίας του 80 με π.χ. την καθιέρωση των ορίων εγγύησης και
των ποσοστώσεων για τα γαλακτοκομικά προϊόντα στις κοινές ορ-
γανώσεις αγοράς. Ως εκ τούτου, η κοινή γεωργική πολιτική βρί-
σκεται, στο μέσο της δεκαετίας του 80, σε φάση μεταρρύθμισης
και ο λόγος είναι: τα προβλήματα που συσσωρεύθηκαν με την πά-

ροδο του χρόνου και τα οποία δικαιολογούν στο εξής ένα νέο ξεκίνημα με προοπτική την Ευρωπαϊκή γεωργία του 2000.

Ποιά είναι τα αποτελέσματα για την κοινή γεωργική πολιτική; Ποιές μεταβολές έχουν επέλθει στο γεωργικό περιβάλλον της Ευρώπης σε είκοσι χρόνια;

I. Αναμφισβήτητες επιτυχίες

Η επιτυχία ή αποτυχία κάθε πολιτικής κρίνεται από την επίτευξη των στόχων που της έχουν ανατεθεί. Η κοινή γεωργική πολιτική δέχεται επικρίσεις, αλλά έχει και να επιδείξει εμφανείς επιτυχίες σε ουσιαστικούς τομείς.

- Ασφαλής εφοδιασμός σε είδη διατροφής

Από τη δημιουργία της κοινής γεωργικής αγοράς, ο εφοδιασμός των Ευρωπαίων καταναλωτών σε είδη διατροφής βελτιώθηκε σημαντικά τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά. Προς το τέλος της δεκαετίας του 50 υπήρχαν ακόμη σε ορισμένες χώρες μέτρα καθορισμού δελτίου για ορισμένα τρόφιμα. Σήμερα η Κοινότητα είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις ανάγκες της σε είδη διατροφής, με εξαίρεση τα τροπικά προϊόντα και τις πρωτεϊνούχες ζωοτροφές. Οι διαταράξεις του εφοδιασμού είναι πλέον άγνωστες και έχει επιτευχθεί η προστασία των καταναλωτών από τις άτακτες διακυμάνσεις που εμφανίζονται στις παγκόσμιες αγορές των πρώτων υλών για τα είδη διατροφής. Η ποικιλία των προϊόντων διευρύνεται και πλουτίζεται ασταμάτητα.

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην αύξηση της Ευρωπαϊκής παραγωγής, η οποία με την σειρά της οφείλεται στην πρόοδο της παραγωγικότητας, των αποδόσεων και στη συνεχή ανάπτυξη των συναλλαγών ειδών διατροφής στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής αγοράς. Με ποσοστό αύξησης 1,5 έως 2% ετησίως, κατ' όγκο, η Ευρωπαϊκή παραγωγή κάλυψε το μεγαλύτερο μέρος των γεωργικών ελλειμμάτων της Κοινότητας. Όσον αφορά το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων μεταξύ των κρατών - μελών, οι συναλλαγές τετραπλασιάστηκαν μεταξύ του 1973 και 1985 παρά την οικονομική κρίση και αποτελούν το διπλάσιο σχεδόν των γεωργικών εξαγωγών

προς τις τρίτες χώρες. Με το γεωγραφικό της μέγεθος η Ευρώπη πρόσφερε νέες δυνατότητες διάθεσης στους παραγωγούς της, δηλ. στην αρχή τις αγορές των άλλων κρατών - μελών και στη συνέχεια την παγκόσμια αγορά, έτσι δημιούργησε μια σταθερή και πλατιά μπορούμε να πούμε βάση για τον εφοδιασμό των καταναλωτών της σε είδη διατροφής.

- Λογικές τιμές

Οι τιμές των προϊόντων διατροφής αυξήθηκαν με ρυθμό βραδύτερο από αυτόν των τιμών στην κατανάλωση των νοικοκυριών στο σύνολό τους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι γεωργικές τιμές -- ένας από τους σημαντικούς παράγοντες της τιμής πώλησης των προϊόντων διατροφής, αλλά όχι και μοναδικός -- αυξήθηκαν λιγότερο από το κόστος ζωής. Σε σύγκριση με τις τιμές που διαπιστώνονται σε άλλες βιομηχανικές χώρες, οι τιμές των προϊόντων διατροφής στην Ευρώπη βρίσκονται σε λογικό και σταθερό επίπεδο. Έτσι επιτυγχάνεται ένας σημαντικός στόχος που προβλέπεται στη συνθήκη της Ρώμης.

- Πρωτοφανής αύξηση της παραγωγικότητας

Πριν από τριάντα χρόνια η γεωργία θεωρούνταν ένας αδρανής τομέας της οικονομίας· οι τεχνικές και οι αποδόσεις έδιναν την εντύπωση ότι ήταν πρακτικά αμετάβλητες. Σήμερα η κατάσταση της γεωργίας είναι τελείως διαφορετική: η πρόδος παραγωγικότητας που σημειώθηκε στην Ευρωπαϊκή γεωργία είναι ανώτερη από αυτή που διαπιστώνεται σε όλους τους άλλους τομείς. Μεθοδοί παραγωγής, οικονομικά αποτελέσματα, δεσμοί με το περιβάλλον κάνουν ώστε οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις να προσεγγίζουν ολοένα και περισσότερο τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της βιομηχανίας ή τις υπηρεσίες.

- Άνιση εισοδηματική εξέλιξη

Η εξέλιξη των γεωργικών εισοδημάτων από τα μέσα της δεκαετίας του 60 παρουσίασε συνεχείς αυξομειώσεις. Μετά από μια

φάση σταθερής αύξησης μέχρι το 1873, κατά τη διάρκεια αυτή τα εισοδήματα αυξήθηκαν περισσότερο από 40% μέσα σε πέντε χρόνια για να φθάσουν ένα υψηλό επίπεδο, το 1974 και στη συνέχεια σημείωσαν ελαφρά ανάκαμψη από το 1975 έως το 1978. Η εξέλιξή τους κατά τη διάρκεια της περιόδου 1968 - 1978 (αύξηση κατά 2,8% ετησίως) ήταν συγκρίσιμη με αυτή που παρατηρήθηκε στους άλλους τομείς της οικονομίας.

Από το 1979 έως το 1981, τα γεωργικά εισοδήματα μειώθηκαν πάλι. Αφού αυξήθηκαν το 1982, μειώθηκαν το 1983, παρουσίασαν ανάκαμψη το 1984 και μειώθηκαν πάλι το 1985. Συνολικά, το γεωργικό πραγματικό εισόδημα, κατά μέσο όρο για την Κοινότητα, βρισκόταν το 1985 στο επίπεδο της περιόδου 1973 - 75.

Η μακροπρόθεσμη εξέλιξη των μέσων γεωργικών εισοδημάτων δεν φαίνεται ευνοϊκή. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι η κοινή γεωργική πολιτική χρησίμευε κατά τη διάρκεια των δύσκολων γεωργικών χρόνων σαν ένα είδος "δυχτυού ασφαλείας", εγγυόμενη στους παραγωγούς πάγιες τιμές χάρη στο μηχανισμό της παρέμβασης και διαφυλάσσοντάς τους από τις διακυμάνσεις των παγκόσμιων τιμών μέσω του συστήματος των εισφορών. Χωρίς τους μηχανισμούς αυτούς, οι τιμές που εισπράττονταν από τους παραγωγούς θα είχαν υποστεί τις άτακτες διακυμάνσεις της παγκόσμιας αγοράς. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι οι εξελίξεις αυτές κρύβουν στην πραγματικότητα σημαντικές διαφορές που υπάρχουν μέσα στο γεωργικό κόσμο, τόσο όσον αφορά το επίπεδο του γεωργικού εισοδήματος όσο και τις τυχόν τάσεις του.

II. Η γεωργία σε φάση μεταβολής

Από την εξέταση σε διάστημα είκοσι πέντε ετών της Ευρωπαϊκής γεωργίας προκύπτουν ριζικές τροποποιήσεις των γεωργικών διαρθρώσεων της Κοινότητας. Λιγότεροι γεωργοί αλλά καλύτερα καταρτισμένοι, κατορθώνουν να εξασφαλίσουν σήμερα εξ ολοκλήρου σχεδόν τον επισιτιστικό εφοδιασμό της Κοινότητας σε εκμεταλλεύσεις, που έχουν εκσυγχρονιστεί και είναι καλύτερα ενταγμένες στο πυκνό δίκτυο των σχέσεων που έχουν δημιουργηθεί μεταξύ της γεωργίας και των οικονομικών της εταιρών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7-9

Οι διαρθρωτικές μεταβολές της γεωργίας της Κοινότητας στην αρχική της σύνθεση
(Ευρώπη των Έξι)

Έτος	Μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων (εκτάρια)	Σχέση μεταξύ γης/ απασχολούμενου ατόμου (εκτάρια ανά εργαζόμενο με αλήθη απασχόληση στη γεωργία)	Χρησιμοποίηση λιπασμάτων (χγρ./εκτάριο)
1965	10,1	6,4	145
1970	10,8	8,6	174
1975	11,9	9,7	185
1980	12,1	11,2	210
1983	12,1	11,8	205

- Μικρότερος αριθμός γεωργών, αλλά μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα

Κανένας οικονομικός τομέας δε γνώρισε τόση μεγάλη μείωση του απασχολούμενου πληθυσμού όσο η γεωργία. Κυρίως μέχρι το 1973, αρχή της οικονομικής κρίσης, η μείωση του εργατικού δυναμικού ήταν περισσότερο έντονη: η αυξανόμενη επέκταση της βιομηχανίας και των υπηρεσιών δημιούργησαν πράγματι ανάγκη εργατικού δυναμικού που καλύφθηκε από το δυναμικό που προερχόταν από τη γεωργία. Από τα μέσα της δεκαετίας του 70, η μείωση της γεωργικής απασχόλησης επιβραδύνθηκε σημαντικά: σήμερα είναι της τάξης των 2,5% ετησίως έναντι 4,5% κατά την περίοδο της μεγάλης οικονομικής ανάπτυξης. Είναι φανερό ότι η αύξηση πληθωρισμού σε άλλους τομείς αποτρέπει τους γεωργούς να εγκαταλείψουν τη δραστηριότητά τους και τους ωθεί να διατηρήσουν τη γη τους, έστω και αν οι συνθήκες διαβίωσης και εργασίας είναι ακόμη δύσκολες.

Αν και μικρότερο σε αριθμό, το γεωργικό δυναμικό είναι πολύ πιο αποτελεσματικό. Παρά τα εκατομμύρια ατόμων που εγκατέλειψαν τη γεωργία, αυτή κατορθώνει να εξασφαλίσει πλήρως τον εφοδιασμό σε είδη διατροφής των Ευρωπαίων καταναλωτών για τα περισσότερα γεωργικά προϊόντα, και μάλιστα πραγματοποιεί εξαγωγές των προϊόντων αυτών, ενώ η γεωργία της δεκαετίας του 60 ήταν σε μεγάλο βαθμό ελλειμματική. Δεν έχουμε ακριβή στοιχεία σχετικά με το επίπεδο κατάρτισης και εξειδίκευσης των γεωργών, αλλά εννοείται ότι έχει σημαντικά βελτιωθεί. Απόδειξη είναι

η αύξηση χρησιμοποίησης του κεφαλαίου στη γεωργία (π.χ. λιπάσματα, γεωργικά μηχανήματα κλπ.). Άλλη σημαντική απόδειξη είναι η παρουσία σημαντικού αριθμού γεωργών σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίοι είναι ικανοί να συνδυάζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους συντελεστές παραγωγής (γη, εργασία, κεφάλαιο) και να προσαρμόζονται στις μεταβολές του οικονομικού τους περιβάλλοντος και στις προοπτικές της αγοράς: πραγματικοί "προϊστάμενοι" γεωργικών επιχειρήσεων.

- Συγκέντρωση, εξειδίκευση, εντατικοποίηση

Στην Κοινότητα των Έξι υπήρχαν 6,4 εκατ. γεωργικές εκμεταλλεύσεις το 1966 και 4,9 εκατ. το 1983. Η γεωργική έξοδος και οι διαρθρωτικές ενέργειες είχαν σαν αποτέλεσμα την ελευθέρωση γεωργικών εκτάσεων, τη συνένωση των μικρών εκμεταλλεύσεων και την ενίσχυση των εκμεταλλεύσεων που διατηρήθηκαν. Συνολικά, το μέσο μέγεθος μιας γεωργικής εκμετάλλευσης στην Κοινότητα των Εννέα, που ήταν 12 εκτάρια στις αρχές της δεκαετίας του 60, έφθασε τα 18 εκτάρια το 1983.

Η εξειδίκευση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων μεταφράζεται στο γεωργικό χάρτη της Ευρώπης με την παρουσία γεωργικών περιοχών που έχουν να επιδείξουν μια πολύ πιο σαφή εξειδίκευση σε σχέση με είκοσι χρόνια πριν. Παραγωγοί και καταναλωτές επωφελοούνται: οι πρώτοι, γιατί η εξειδίκευση τους επιτρέπει να χρησιμοποιούν με άριστο τρόπο τα πλεονεκτήματα που τους παρέχει η εκμετάλλευσή τους και οι δεύτεροι, γιατί τους εγγυάται μια μέτρια εξέλιξη των τιμών των ειδών διατροφής χάρη στις οικονομίες κλίμακας που καθιστούν δυνατές η συγκέντρωση και η εξειδίκευση των παραγωγών.

Η τεχνική πρόοδος στον τομέα της γεωργίας επέτρεψε μια αυξανόμενη εντατικοποίηση της παραγωγής: ενδεικτικά, οι εκτάσεις που καλλιεργούνται με σιτηρά στην Κοινότητα δεν αυξήθηκαν σε είκοσι χρόνια και όμως η παραγωγή αυξήθηκε κατά 70%, χάρη στην αύξηση αποδόσεων. Ο γεωργός σήμερα χρησιμοποιεί πολύ περισσότερο απ' ό.τι στο παρελθόν λιπάσματα, επιλεγμένους σπόρους, γεωργικά μηχανήματα κλπ.

- Ένας δυναμικός τομέας

Μετά από είκοσι πέντε χρόνια, η ευρωπαϊκή γεωργία παρουσιάζεται με μια νέα μορφή: μια σύγχρονη και δυναμική δραστηριότητα αναπτύχθηκε μέσα από τον πιο παραδοσιακό τομέα της οικονομίας. Η εξέλιξη που σημειώθηκε δεν έχει μόνο θετικές πλευρές - αλλά αποδεικνύει ότι σε καμία περίπτωση η κοινή γεωργική πολιτική δεν περιόρισε την ευρωπαϊκή γεωργία μέσα σε μια τεχνητή άνεση. Οι μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν αποτελούν αντίθετα απόδειξη μιας δραστηριότητας που έχει ενταχθεί στη γενική οικονομία, ωθούμενη μέσω του ανταγωνισμού στη συνεχή αναζήτηση βελτίωσης της παραγωγικότητας.

Σε περιοχές της Κοινότητας η γεωργία έχει ανάγκη ανανέωσης. Σε περιοχές που έχουν ήδη αναδιαρθρωθεί, οι εκμεταλλεύσεις πρέπει να ενισχυθούν ακόμη. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις η κοινή γεωργική πολιτική πρέπει να κατευθύνει την εξέλιξη της γεωργίας κατά τρόπο ώστε να βελτιστοποιήσει τα αποτελέσματα βασιζόμενη στην πείρα δύο δεκαετιών.

III. Σημερινά προβλήματα προκλήσεις του μέλλοντος

Από το τέλος της δεκαετίας του 60, η Επιτροπή είχε επιστήσει την προσοχή στα προβλήματα που κινδύνευσε να αντιμετωπίσει η κοινή γεωργική πολιτική, αν δεν αναλαμβάνονται συγκεκριμένες πράξεις για την άμβλυση ορισμένων καταστάσεων: δημιουργία μόνιμων γεωργικών πλεονασμάτων και υπερβολική αύξηση των δαπανών του προϋπολογισμού που προορίζονται για την οργάνωση των γεωργικών αγορών. Την εποχή εκείνη άρχιζαν μόλις να εμφανίζονται οι δυσκολίες και μόνο κατά το τέλος της δεκαετίας του 70, με την επιδείνωση των καταστάσεων αυτών, άρχισε να γίνεται κοινώς παραδεκτή η προσαρμογή των μηχανισμών της κοινής γεωργικής πολιτικής.

Στις αρχές της δεκαετίας του 80 λήφθηκαν πολλά σημαντικά μέτρα: η εισαγωγή και κατόπιν η προοδευτική γενίκευση των ορίων εγγύησης και οι διατάξεις ισοδύναμου αποτελέσματος, που αποσκοπούν στη συγκράτηση της ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής· μια νέα κοινοτική πολιτική γεωργικών διαρθρώσεων, προσ-

αρμοσμένη στις συνθήκες της δεκαετίας του 80' ο περιορισμός της αύξησης των δαπανών του προϋπολογισμού για την ευρωπαϊκή γεωργία. Τα ουσιαστικά όμως προβλήματα παρέμεναν πάντα άλυτα.

Το 1985 η Επιτροπή που είχε μόλις αναλάβει καθήκοντα υπέβαλε, εκπληρώνοντας τη δέσμευση που είχε αναλάβει, ένα έγγραφο σχετικά με τις "προοπτικές της κοινής γεωργικής πολιτικής" το οποίο είναι γνωστό σαν "Πράσινο βιβλίο". όπου περιέγραφε έναν ορισμένο αριθμό εναλλακτικών λύσεων και χάραζε το πλαίσιο της εξέλιξης της κοινοτικής γεωργίας έως το έτος 2000. Αφού συγκέντρωσε τη γνώμη όλων των ενδιαφερομένων μερών, υπέβαλε στη συνέχεια ένα σύνολο λεπτομερέστερων κατευθυντήριων γραμμών με τίτλο "Ένα μέλλον για την Ευρωπαϊκή γεωργία". Στη συνέχεια υπέβαλε στο Συμβούλιο προτάσεις για την εφαρμογή των λύσεων που είχε επιλέξει. Από την πλευρά του, το Συμβούλιο εφάρμοσε ορισμένες από τις κατευθύνσεις που είχε χαράξει η Επιτροπή.

- Σαφείς προτεραιότητες

Αν και πρέπει να προσαρμοστεί, η κοινή γεωργική πολιτική δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να διαταραχθεί. Οι στόχοι της, όπως καθορίζονται στη συνθήκη της Ρώμης, πρέπει να διατηρηθούν.

Επίσης οι βασικές αρχές της Ευρώπης διατηρούν ανέπαφο το κύρος τους: Ενιαίες αγορές, κοινοτική προτίμηση, χρηματοδοτική αλληλεγγύη, πρέπει να παραμείνουν οι στυλοβάτες της κοινής γεωργικής πολιτικής. Τέλος, η οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση πρέπει να συνεχίσει όπως και στο παρελθόν να είναι το πρότυπο της ευρωπαϊκής γεωργίας. Διατηρώντας τις αρχές αυτές, η Επιτροπή προτείνει να αναπροσανατολισθεί η κοινή γεωργική πολιτική με βάση τις έξι ακόλουθες προτεραιότητες:

- Προοδευτική μείωση της παραγωγής στους πλεονασματικούς τομείς και της επιβάρυνσης που συνεπάγεται για τον φορολογούμενο,

- Προώθηση της διαφοροποίησης και της ποιοτικής βελτίωσης της παραγωγής σε συνάρτηση με την εσωτερική και την εξωτερική αγορά και με τις επιθυμίες των καταναλωτών,

- Θεώρηση με αποτελεσματικότερο και συστηματικότερο τρό-

πο των προβλημάτων εισοδήματος που αντιμετωπίζουν οι μικρές οικογενειακές εκμεταλλεύσεις,

- Στήριξη της γεωργικής δραστηριότητας στις ζώνες, όπου αποδεικνύεται αναγκαία για λόγους χωροταξίας, διατήρησης της κοινωνικής ισορροπίας και διαφύλαξης του περιβάλλοντος και του τοπίου,

- Ευαισθητοποίηση των γεωργών όσον αφορά τα προβλήματα περιβάλλοντος,

- Συμβολή στην ανάπτυξη στο έδαφος της Κοινότητας των βιομηχανιών που ασχολούνται με τη μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων και κατ' αυτόν τον τρόπο μεγαλύτερη συμμετοχή της γεωργίας στις σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις της εποχής μας.

- Μέσα που παρουσιάζουν συνοχή

Για να μπορέσει η κοινή γεωργική πολιτική να ακολουθήσει τις κατευθύνσεις αυτές, χρειάζεται ένα μακρόπνοο έργο, τα αποτελέσματα του οποίου δεν θα λάβουν παρά μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα συγκεκριμένη μορφή. Για να επιτευχθούν οι επιδιωκόμενοι στόχοι, η Επιτροπή προτείνει να χρησιμοποιηθούν με συνοχή οι διάφοροι μηχανισμοί της κοινής γεωργικής πολιτικής, οι οποίοι θα προσαρμοστούν κατά το μέτρο του δυνατού.

α. Ευαισθητοποίηση των παραγωγών στις πραγματικές συνθήκες της αγοράς

Η Επιτροπή απορρίπτει τη γενίκευση των ποσοτώσεων ή τη δραστική μείωση των γεωργικών τιμών. Αντίθετα, είναι της γνώμης ότι πρέπει να χρησιμοποιηθεί ένα σύνολο μηχανισμών, η αποτελεσματικότητα των οποίων θα οφείλεται στο γεγονός ότι παρουσιάζουν συνοχή, συνέχεια και επιλεκτικότητα παρά στο γεγονός ότι είναι δραστικοί. Μεταξύ των μηχανισμών αυτών πρέπει να αναφερθούν:

- Περιοριστική πολιτική τιμών
- Επέκταση της συνυπευθυνότητας
- Αποκατάσταση του ρόλου της παρέμβασης που πρέπει να χρησιμεύει σαν δίχτυ ασφαλείας και να μην αποτελεί πλέον μια μόνιμη δυνατότητα διάθεσης των πλεονασματικών προϊόντων

- Ενίσχυση των κριτηρίων ποιότητας.

Ωστόσο, η Επιτροπή δεν θέλει να εφαρμόσει μόνο περιοριστικά μέτρα στην πολιτική των τιμών και των αγορών. Προτίθεται, με τη βοήθεια ορισμένων μέτρων, να ενθαρρύνει την παραγωγή ορισμένων προϊόντων και ποιοτικών τύπων που έχουν ζήτηση στην αγορά.

β. Μια νέα αποστολή για τη διαρθρωτική πολιτική

Η πολιτική των τιμών και των αγορών και η διαρθρωτική πολιτική πρέπει να δρουν με συντονισμένο και συγκλίνοντα τρόπο. Η γεωργική διαρθρωτική πολιτική θα πρέπει μ' αυτό τον τρόπο να υποστηρίξει την προσπάθεια προσαρμογής της γεωργίας στο νέο πλαίσιο της πολιτικής των τιμών και των αγορών, να υποστηρίξει τη διάθεση των γεωργικών προϊόντων και να συμβάλλει στη μείωση του γεωργικού δυναμικού παραγωγής. Θα πρέπει επίσης να βοηθήσει τους νέους που επιθυμούν να ασχοληθούν με τη γεωργία και να επιτρέψει την ενίσχυση της γεωργίας εκεί όπου αυτή αποτελεί ένα απαραίτητο στοιχείο από άποψη χωροταξίας.

Η κοινοτική πολιτική των γεωργικών διαρθρώσεων με τη μορφή που έλαβε μετά την αναθεώρηση του 1985 είναι σε θέση να καταστήσει δυνατή την επίτευξη αυτών των στόχων. Εντούτοις, μπορεί να αποδειχθούν αναγκαία άλλα συμπληρωματικά μέτρα:

- Ενισχυμένη στήριξη των υπηρεσιών για την παροχή τεχνικών και οικονομικών συμβουλών που πρέπει να βοηθήσουν τις εκμεταλλεύσεις να προσαρμοστούν σε μια περιοριστική πολιτική των τιμών,

- Ενθάρρυνση των ηλικιωμένων εργαζομένων στη γεωργία για να παύσουν τη δραστηριότητά τους,

- Μετατροπή ενός τμήματος των γεωργικών εκτάσεων για εξωγεωργικές χρήσεις,

- Ενίσχυση της βοήθειας που παρέχεται στις μειονεκτικές γεωργικές ζώνες.

- Τα πρώτα αποτελέσματα

Οι προσανατολισμοί που καθόρισε η Επιτροπή χρειάζονται καταρχήν ένα γενικό και συνεκτικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο πρέπει να εντάσσονται οι προσαρμογές που θα πραγματοποιηθούν όσον

αφορά τα διάφορα σκέλη της κοινής γεωργικής πολιτικής. Από το 1986, οι προσανατολισμοί αυτοί συγκεκριμενοποιήθηκαν με διάφορες σημαντικές αποφάσεις.

α. Νέοι προσανατολισμοί για την πολιτική των τιμών και των αγορών

Με την ευκαιρία του καθορισμού των γεωργικών τιμών της περιόδου 1986 - 1987, το Συμβούλιο ενέκρινε μείωση των θεσμικών τιμών κατά 0,3% σε ECU. Μετά από μετατροπή στα νομίσματα καθενός από τα κράτη - μέλη, λαμβάνοντας υπόψη τις προσαρμογές που έγιναν στις "αντιπροσωπευτικές τιμές", οι τιμές βρίσκονται σε άνοδο, αλλά αυξάνουν σε όλα τα κράτη μέλη με ρυθμό βραδύτερο από αυτόν του προβλεπόμενου πληρωισμού. Τέτοιες αποφάσεις αποτελούν έκφραση της επιλογής μιας περιοριστικής πολιτικής των τιμών.

Οι ποσοτώσεις που υπήρχαν στον τομέα της ζάχαρης παρατάθηκαν και ενισχύθηκε η αρχή της αυτοχρηματοδότησης εκ μέρους των παραγωγών των δαπανών στον εν λόγω τομέα. Οι ποσοτώσεις για τα γαλακτοκομικά προϊόντα, που εφαρμόζονται από την περίοδο 1984 - 1985, υπέστησαν μια νέα μείωση· εξάλλου καθιερώθηκε ένα σύστημα εξαγοράς από την Κοινότητα των γαλακτοκομικών ποσοτώσεων για να μειωθεί το δυναμικό παραγωγής.

Άλλες κοινές οργανώσεις της αγοράς αποτέλεσαν αντικείμενο σημαντικών διευθετήσεων. Στην περίπτωση των σιτηρών, η περιοριστική πολιτική των τιμών συμπληρώθηκε από ένα μέτρο για ποιοτική βελτίωση και με τον περιορισμό για περίοδο ενός έτους των αγορών από την παρέμβαση· κυρίως όμως καθορίστηκε η εισφορά συνυπευθυνότητας για τα σιτηρά που τίθενται σε εμπορία. Μετά την απόφαση αυτή, η χρηματοδοτική συμμετοχή των παραγωγών στις δαπάνες στήριξης των γεωργικών αγορών θα καλύπτει στο εξής το ήμισυ των γεωργικών προϊόντων που αποτελούν αντικείμενο κοινής οργάνωσης αγοράς, και οι παραγωγοί θα είναι υπεύθυνοι για τα δύο τρίτα των δαπανών του τμήματος εγγυήσεων του Ε.Γ.Τ.Π.Ε.

Κατά τα μέσα του 1986 εξετάστηκαν και άλλες προτάσεις από το Συμβούλιο: διευθέτηση της κοινής οργάνωσης της αγοράς του βοείου κρέατος με σκοπό την αναμόρφωση της παρέμβασης, πράγμα που θα αντισταθμίζεται με μια άμεση ενίσχυση υπέρ των εξειδι-

κευμένων παραγωγών. Ένα σύστημα που αποβλέπει στην παραίτηση από ορισμένα δικαιώματα αναφύτευσης αμπέλου βρίσκεται υπό μελέτη στον τομέα του οίνου· ο επιδιωκόμενος στόχος είναι όμοιος με αυτόν της εξαγοράς των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων.

β. Μια καλύτερα προσαρμοσμένη γεωργική διαρθρωτική πολιτική

Ένα σημαντικό σύνολο διαρθρωτικών μέτρων που ακολουθεί τις κατευθύνσεις που χάραξε η Επιτροπή βρίσκεται στο στάδιο της προετοιμασίας. Συμπληρώνοντας και ενισχύοντας την ισχύουσα κοινοτική πολιτική των γεωργικών διαρθρώσεων, πρέπει να της επιτρέψει να δρα παράλληλα με την ανανεωμένη πολιτική των τιμών και των αγορών που διαμορφώνεται προοδευτικά.

Οι αποφάσεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής αποδεικνύουν ότι οι νέοι προσανατολισμοί της κοινής γεωργικής πολιτικής έχουν αρχίσει να εφαρμόζονται στην πράξη.

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

1. Αγροτική Οικονομική (Θεωρητική ανάλυση και πολιτική)
- Σταύρος Θεοφανίδης
Εκδόσεις Παπαζήση - ΑΘΗΝΑ 1986
2. Η γεωργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΙ
_ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Εκδόσεις Ε.Ο.Κ. - Λουξεμβούργο 1987
3. Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
(Ρόλοι και λειτουργία)
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Ειδικό τεύχος της σειράς " ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΥΡΩΠΗ "
Νοέμβριος 1986
4. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα (1981 - 1986)
(Η οργάνωση των γεωργικών αγορών)
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - Δεκέμβριος 1986
5. Η Κοινή γεωργική πολιτική και η αναμόρφωσή της
- Περιοδική έκδοση 1/1987 - Ιούνιος '86
- JACQUES BURTIN
6. Ε.Ο.Κ. (Ανάλυση της κοινοτικής Πολιτικής)
- Νίκος Σ. Μούσης
Εκδόσεις Παπαζήση - Αθήνα 1981
7. Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ο ρόλος της Ελλά-
δας
- Δ. Ζαχαριάδη - Σούρα
Εκδόσεις Παπαζήση - Αθήνα 1985

